

Sacrales
Eucharistie
Hymnen
vom des. 16.

[illegible]

1000000

Petrus Scarys S.J.

PRO
SACRATIS
SIMA EVCHARI-
STIA CONTRA HAERE

sim Zuinglianam.

Ad Andream Volanum, præsentia cor-
poris D. N. IESV Christi, ex eodē
Sacramēto auferentē
Petri Scargæ Societatis IESV

LIBRI TRES.

- i De conuersione substantiæ panis & vini
in substantiam corporis & sanguinis Chris-
ti, quam Ecclesia Transsubstantiationem
vocat.
- ii De vera Christi corporis in eodem sacra-
mento Altaris præsentia.
- iii De malorum in Ecclesia permistione, &
quod verè corpus Christi in Eucharistia
manducent.

VILNAE EX TYPOGRAPHIA,
& sumptibus Illus. D. Domini Nicolai Chris-
tophori Radziuili Ducis in Olita. & Nie-
suis M. D. L. Marssalci. A. D. 1576.

Cum facultate superiorum.

IN STEMMA REVERENDIS
 simi in Christo Patris & Domini
 Domini Valeriani Dei
 Gratia Episcopi Vilen-
 nensis.

Sideribus geminis radiātis cornua Phœbes
 Iuncta, tuæ gētis scēmata Præsul habes.
 Luna regit dubios nocturna per iura gressꝫ
 Tu tibi cōmissum Pastor ouile regis.
 Astra suo latas collustrant lumine terras:
 Tu virtute tuis & pietate nites:
 Sūme DEVS, q̄ templa colis splēdētia cæli.
 Talia da nostris astra nitere plagis.

REVEREN
DISSIMO IN CHRIS
STOPATRI ET DOMINO DOMI
NO VALERIANO DEI GRATIA EPL
scopo Vilnensi, & Illustri ac Reuerē
disli. Domino D. Georgio Radi
uilo Duci in Olica et Niesuils
eiusdē Episcopatus Vilnē
sis Coadiutori Domi
nis meis obseruā
tissimis.

Vi hęc tempora Eccle
sia Dei in tua diocesi
vrbeq; ista totius Li
tuanie Metropoli, cū
illis ante viginti prope
annos excitatæ ab Hæ

reticis tempestatis procellis, comparat,
Reuerendissime præsul, quid possit
Hæresis, quibus artibus in animos ho
minum influat, qua rerū nouitate, qua
inconstantia feratur, & quibus discor
dijs tandem seipsam conficiat, facile de

A ij

prehē.

prehendit: Catholica verò Romanaque
Petri Cathedra penè oppressam, et rur
sus citò erumpentem veritatem, robur
& in aduersis constantiam, petræque illi
us à Christo prædicatæ, inuictam solidi
tatem, admiretur necesse est. Infœlix
Iolium & astu inimici superseminata zi
zania, ab initio primisque incrementis
nihil à bono semine differre, & herbam
pullulantem, similem omninò tritico, p
ducere videbatur, agricolarumque etiã
oculis imponebat. Quem enim illa eo
rum malè auspicata initia, non permo
uissent: nihil se nisi restorationem di
sciplinæ Ecclesiasticæ in Clero, nil nisi
puritatē verbi Dei moliri, calicem tantū
ex instituto Christi sibi debitum petere
soliis Dei gloriā integram, sublata Sā
ctorum inuocatione, conseruare vel
le, & doctrinæ Euangelicæ, humanis
traditionibus oppressæ opẽ ferre, pro
humanaque salute se esse sollicitos iacta
bant. Itaque non simplices tantum & cre
dulos, sed & doctos quosdam, & pru
dentes suis, dolis ceperunt: & hic Vil
næ adeò iam multorum animos hac pi
etatis specie deluserant, vt deserta iã oīa
ferè

ferè Catholicorum templa viferentur:
iamq; Papatum, vt ipsi vocant, altero
anno extirpaturos se, hoc est Ecclesiã
Dei euersuros, gigantes isti certò sibi
pollicerentur. At postq; hæc eadem Lu
therana herba, in culmos Zuingliano
rũ, spicasq; Anabaptistarũ succreuit; &
nil se in sacratissima Eucharistia præter
signa & panẽ vinumq; agnoscere, nec
Baptismo egere infantes, nec in Chri
sto diuinam naturam confiteri velle:
nullius sacri Doctoris, nullius concilij
legibus parere, sed quod ipsi verum in
scriptura probarent, hoc solũ tenere
& profiteri cepissent: cùm deniq; in tot
discordes, sibiq; inimicissimas sectas di
uili mutuis se bellis appeterẽt; tũ demũ
vt inquit Apostolus, insipientia eorum
manifestata est omnibus hominibus,
& detecti doli cautiõres reddidẽre hõ
nes: vt herbam illam in qua diiudican
da aberrãrant, zizania esse non triticũ
femen inimici, non Dei verbum agno
scerent. Pro se igitur quisq; suæ salutis
cupidus ab illa se peste subducere, &
ad Ecclesiæ S. Romanæ auitaq; fidei sa
luberrima pascua redire accelerauit. Illi

præcipuè qui simplicitate & animi qua-
dam mobilitate magis, quàm maleuo-
lencia peccauerant. præsertim vbi pru-
dentes sunt nacti fidelesq; agricolas, &
tales operarios, qui luce à spiritu diuino
Ecclesiæ sanctorumq; patrum & antiq-
tatis regulis accepta, sterilitatem turpi-
tudinemq; zizaniorum demonstrare,
inconstantiam Hæreticorū leuitatēq;
explicare, discordias notare, & adulte-
ratam verbi Dei monetam, quam pro
vera deprauatores isti, ignaro populo
obtrudunt, discernere poterant. vt nūc
restitutam tibi maximam tuam ouium
partem, & in dies redeuntium ab erro-
re animarum Angelicis triumphis soci-
atam læticiam habeamus. Vires iam af-
flicta, & tot malis fatigata, colligere inci-
pit tua Ecclesia: & reliquorum qui erāt
dispersi celerem ad vnum Christi ouile
reditū expectat. In hac tamē pugna cū
in illa pericula tuus Episcopatus incidis-
set, quem animum gesseris, quantum
negocij cum potentissimis illis princi-
pibus, qui capti hisce laqueis teneban-
tur, habueris, qua constantia & animi
fortitudine cum illis Ministris qui voca-
ti ad

ti ad tuū tribunāl tot magnatū stipati vi
ribꝫ veniebāt decertaueris, ſæuiētūqꝫ e
tiā luporū morſus & vulnera ſuſtinue
ris, nulli quite tuaqꝫ norunt, obſcurum
eſſe poteſt. Sed extinguerẽ illam flam
mam, & ab initio vehemētiffimum im
petum nō poteras: eò quòd Ezechijſ,
Ioſijſ, Cōſtātinis, Juſtinianiſqꝫ fueris de
ſtitutus. Carnis eſt opus, teſte Apoſto
lo, Hæreſis: & hominum mentes ad li
bertatem carnis, contemptum legum,
diſciplinæ diſſolutionem, voluptates
vanam gloriam, auariciam natura ſua
procliues facilè ad ſe pertrahit, & hæc
longè facilitꝫ perſuadet, vt ſine magi
ſtratus & externæ potentia, qua vicia
còercantur, metu, reprimi non poſſit.
Nam cū mala mens ſuis delectetur
cupiditatibus, ad contegenda vicia, li
benter velamen aſſumit pictatis: vt cū
ſcelerata ſit, pia eſſe iudicetur. Ita multi
auariciam & templorum expilationē
zelo idololatriæ exterminādæ: plures
crapulam & cōmeſſationes, puritate E
uangeliꝫ, in quo nullum eſſe de ieiunio
præceptum cōſingunt, operuerunt. a
In illicitam libidinem nuptiarum velo,

aliij vanam gloriam & loquentiæ suæ
ostentationem, defensione verbi Dei
contexerunt, et à primo illo nostri se-
culi Hæresium parente Luthero (q̃ su-
um incestum, vt voluptatibus cceptis
vacaret, scelusq̃ & periurium suum ho-
nestate coniugij velauit) hãc quisq̃ ar-
tem didicit, vt suis vicijis seruiẽs dogma
confingat: & morbos animi sui pieta-
tis nomine contegat. Proinde retrena-
ri nisi à magistratu externo, hæc liber-
tas & naturæ humanæ propẽsio tam
praua, non potest. Qui vbi suum Eccle-
siæ præstat officium, non serpunt Hæ-
reses: sed diligentia pastorum legumq̃
custodiæ cedunt. Merito & Apostolici
illi viri cõtra Samosatenum, quem Hæ-
reseos damnârant, Imperatorem licet
infidelem compellauerũt: vt eum do-
mo & sede Episcopali eijceret, quod &
impetrârunt. Merito & D. Augustinus
suæ ciuitati gratulatur, quòd edictis Im-
peratorum terrore q̃ legum ab Hæresi-
bus repurgata sit: ad quas ille reprimẽ-
das, tot libros non tanto cum fructu cõ-
scripserat. Quis miretur excreuisse Vil-
næ Hæreses, & hactenus tot earum re-
liquis

liquias superesse? cū nullus vñquam Princeps ne minis quidem eas per terre fecerit. Ibi tantū hęc pestis viget, vbi qui illam abigat, adest nemo. At Catholica fides persequutionibus crescit: & vbi semel radices egerit, extirpari non potest. Et illi quidem iam ad Ecclesiam redierunt, qui bonitate naturæ, libertatis immoderatæ pertæli, & q̃si effrenis equis latos percurrentes campos, vbi fossam præcipitem inuenerunt, se retraxerunt: & suæ salutis periculo admoniti, ad frena suæ carnis seruitutisq; diuinæ iugū reducere se se maluerunt. Restāt verò illi, qui Principū metu legūq; seueritate, quas Poloniæ Regnum antiquæ pietatis obseruantia constituit, faciliè ad se redirent. Paucissimi illi sunt Hæresiarchæ & relictī à Domino, qui obstinationis temeritate obduruerunt, qui citò diuina ultione pereunt: tantoq; facilius pacem Ecclesiæ restituant, quā tō eos qui iam detectam eorum perfidiam sequātur, pauciores vel nullos inueniunt. Vbi verò hoc Politici magistratus præsidio aduersus Hæreses destitutum te videres, Reuerendissime

Antistes, ad alia te cōsilia cōuertisti:
nostrā aduocasti huc Vilnam Societa-
tem, & domicilium literarum, armila
contra Hæreses fortissima, militūq;
Christi propugnaculum quoddam: ex
quo & portæ illæ inferi expugnarentur
& fidelium operariorum agmina, ad
Ecclesiam defendendam, tāq; ex equo
Troiano perpetuò prodirent, erexisti.
Quo quantū Ecclesiæ tuæ consuluc-
ris, aliorum vocibus prædicandum re-
linquo. Ego magnum in te animum, ad
hoc tam numerosum iam, Dei benedi-
ctione, Collegium instituendum admi-
ror: & iuuandæ Ecclesiæ Dei zelum, q
te tantis facultatibus spoliauit, amico-
rumq; & cognatorum in te curam ex-
tinxit, vehementer celebroy. nec hacte-
nus in instituenda etiam S. Theologiæ
exactiore professione, desinis esse de a-
liqua accessione sollicitus.

Inuenisti etiam diuinitus permotum
& tibi quasi socium à Deo datum, Illu-
strem Dominum Nicolaū Christopho-
rum Radiuiliū Ducem Olicensem, hu-
ius magni Ducatus Lituaniæ Mariscal-
cum; qui te in his pro S. Ecclesia studijs
vehemēs

vehementer adiunxit fidemq; & prom-
ptissimum patrociniū afflictæ sponsæ
Christi exhibet. quē Deus ad illa quæ
patris eius zelus quidem sed non secū,
dum scientiam, diruerat, restauranda,
admirabili uocatione, & ad fidem Ca-
tholicam conuersione suscitauit. Cui
nihil magis in votis esse probamus, q̃
vt Christi exaltetur fides: & Dei gloria
in Catholicæ veritatis cognitione, et hu-
mana salute, cultuq; illo ab Hæresibus
subuerso, propagari & ad pristinum sa-
cra Religio nitorem redire possit. Hoc
non exemplis solū suæ pietatis, sed
& magnis in Ecclesiam meritis decla-
rat. Nam noua sacerdotia instituit, anti-
qua restaurauit, redditibus ānuis auxit,
templorum extructioni incumbit, &
totum se ad collapsam pietatem restitu-
endam conuertit. Hic etiam Vilnæ ra-
dices illum Synagogæ Zuinglianae suc-
cidentem, & illam magnifico delubro
priuantem, summa omnium Catholico-
rum læticia vidimus. Præter hæc ve-
rè Heroica & Catholico principe di-
gna, nostrum hoc, te fundatore insti-
tutum Collegium, annuis & perpetuis p-

uentibus liberalissimè auxit, cui post
te, Reuerendisime Domine, multum
se debere nostra Societas agnoscit, per
petuacq; memoria testabitur. Nuper eti
am nouo beneficio, & promouendæ
diuinæ gloriæ studio Typographiã, vt
vlibus Collegij seruiat, concessit; ma
gniscq; suis sumptibus restitutam susten
tat; vt quæ quondam seminandis serui
uit Hæresibus, ad eas extirpandas &
Catholicam veritatem promouendam
conuerteretur. Sed nec illud vulgare ē
eius in Dei Ecclesiam meritum, quòd
tres suos fratres ad res magnas natos
Domino lucrificerit, et eos ad Ecclesiæ
S. defensionem ita exemplis monitisq;
suis armauerit, vt certa nobis solatia in
eorum pietatis profectu constituamus.
Ex quorum numero, cū tu Illustrem
Ducem Dominum Georgium Radi
uilum in Coadiutorē tibi successorēq;
delegeris, maximum non in vita tantū,
sed etiam post obitum tuum (quem in
multos annos protrahi optamus) Ec
clesiæ adiuumentum attulisti: & multis
periculis occurrens, magna omnes Ca
tholicos anxietate, qui timebant ne in a

licet degenerem tua tam felix incideret
plantatio, liberaſti. Is enim eſt Illuſtris
& Reuerendiſſimus Dominus Coad-
iutor, qui præter præclaram indolem, a-
cumen ingenij, generoſum & feruentẽ
ad Eccleſiam Dei tuendam, Hæreſesq̃
euellẽdas animum, & ad vitæ morũq̃
tali vocatione dignam puritatem, quæ
in eo magna ſpe omnium elucet: ha-
bet etiam domeſtica ſuæ familiæ exem-
pla: ex qua duo iam ~~hunc~~ Episcopatũ
fœlicisſimè rexerunt. quorum alter e-
rat, qui in vrbe quam voti explendi cau-
ſa viſitauerat, pietate credo Romano-
rum permotus, Deo ſe promiſſione
obſtrinxit, quoad eſſet ſuperſtes, trecẽ
tis ſe pauperibus quotidie, in ſuo Epi-
ſcopatu miniſtraturum & ſua manu ci-
bos daturum. Magnus certè & libera-
lis animus, ſũmaq̃ in egenos, pietas rẽ
difficilem videbatur ſuſcepiffe: eã tamẽ
tanta animi conſtantia, quoad per cor-
poris firmitatem licuit, toto vitæ ſuæ tẽ-
pore præſtitit: vt nulla occupatio, nulla
magnatum ſuam viſitantium domum
frequentia, nullus pudor hanc ei ſui ab-
iectionem, Chriſtiq̃ imitationem eripe-

re po

reputuerit. Ex ea est familia, quæ ante
susceptam fidem munus illud Pōtificij
maximum, apud suos obibat: & post
Christi lucem acceptam, adeò religiosū
illum animum in cultum veri Dei con-
uertens auxit, vt in multis Ecclesijs fun-
dandis, erigēdisq; sacerdotijs, plurima
in Lituania eorum summæ pietatis ex-
tent vestigia. Et in eo, qui nunc multis
heroicis virtutibus gloriâq; militari cla-
rissimus, summum inter Lituaniæ pro-
ceres obtinet magistratum, Illust. vide-
licet Palatino Vilnensi tanta quondā
Catholicæ religionis obseruantia enitu-
it, vt nullum diem sine sacrificio Deiq;
tremendo cultu præteriret: multisq; se
pænitentijs maceraret. Quem rediturū
ad Ecclesiam aliquando, tanta quæ in
eo elucet prudentia & animi æquitas
nobis polliceri videtur. Summa igitur
spe sumus, Reuerēdisimū D. Coadiu-
torem hīce progenitoribus natū, ma-
gno Ecclesiæ præsidio tibi, si Domino
placuerit, successurum: teq; cum perpe-
tua sapientiæ commendatione, consilij
tui in eo adoptando fructum, nosq; o-
nes solatia vberrima habituros esse.

Hac

Hac etiam Romana profectio tantū
in solidis virtutibus, & tanto pastore a-
nimarum idoneis, in optimarumq; di-
sciplinarum studijs profectū, capturū
confidimus: quantūm vrbis authoritas
exemplorum imitatio, præceptorum
fides, omnium expectatio, temporūq;
necessitas requirit. Cui hanc epistolam
dedicatoriam tecum volui esse cōmu-
nem, vt simul ad tuas etiā virtutes imi-
tandas incitetur: & quos iam vna pro
Ecclesia Dei, tuendoq; ac pascendo isto
Vilnēsi grege cura tenet: eadem etiam
in præstando huic meo libello, contra
hæreses patrocínio, maneat sollicitudo.
ne à patre filius et Coadiutor ab Episco-
po in his pro Christi ouibus excubijs
separetur. Nos quidem canū, in custo-
diēdo Christi grege, officio fungimur,
excitare vos, et in lidias vobis luporum
demonstrare curamus: vestrum est pa-
storali eos virga & authoritate abigere
& detertere. Ita te etiam, Reuerendis-
sime Domine Coadiutor paucis cōpella-
re, & de periculis admonere libet. Vi-
de quæ adhuc in hac diœcesi, cuius es
additus curator, restent zizania, regna-
re ad

re adhuc videtur audacia illa Hæreticorum: qui pestilentem librum, Reuerendisimo tuo in Christo patri, ipsimet obtrudere volebant, & dedicare etiam ausi sunt. Nullus eos pudor Diuini magistratus retraxit: non Episcopalis maiestas permouit, ne suum facinus, omni animaduersione dignum, apud eum qui legitimam Hæreses coercendi habet à Deo potestatem, iactarent. Tales libros edunt, in quibus te, et omnes Catholicos idololatrias vocāt. Et illi quidē docti videri coram imperitis volunt: in lucem verò illam, vbi cōmenta eorum discutiuntur, ne prouocati quidem veniunt. Ex eorum sunt numero, qui ex cæcati solo odio Ecclesiæ Romanæ ex æstuant: de quibus Domini voce dicitur: Falsi prophetae currebāt, & nō mittebam eos: qui ordinaria potestate & ab ipsis Apostolis successionē, missionēq; legitimæ vocatione contempta honorem sibi docendi vendicant: qui nulli authoritati, nec totius orbis Catholici, Conciliorumq; cōsensui cedere, & verborum tantū lenocinijs, imperitorumq;, & eorum quorum peccata & li-

bertatem carnis nutriunt, applausibus
confidēre didicerunt. Hanc igitur cogi-
tationē suscipe: & tantū animi, vt eo-
rum impudentiam reprimere, tantū
doctrinæ vt conuincere eos & redar-
guere possis, tantū deniq; virtutum
tibi compara, vt pertrahere eos & ad
saniora consilia reducere valeas. Et li-
cēt quidam tales sint, quos nulla ratio
nullum pietatis tuæ & virtutum exem-
plum permoueat: propter alios tamen
quorum Deus corda semper excitat, ar-
ma illa in promptu esse Episcopo, iux-
ta Apostolum, oportet. Inter eos, ē
etiam Andreas Volanus, qui curantur
difficilē. qui tandem post plerosq; no-
biscum vltro citroq; habitos sermones,
in spem cogitationemq; meliorem in-
duci posse videbatur: si quemadmodū
volebat, de Sacratissima Eucharistia sē-
tentia illi D. Augustini, cuius se iudicio
permittebat, fuisset explicata. Hoc ergo
priuato quodam scripto ad eum dato,
quantū in me erat, animo candido
præstiteram. sed nihil profecimus a-
pud eum, qui plura Caluino sibiq; etiā
quā D. Augustino & toti Ecclesiæ

Dei tribuere didicit. Quem se quidem
sequi velle verbis ostendit, & quædam
eius dicta magna vi ad suam opinionem
contorquet: re ipsa autem iudicis in eum
munus sibi assumit: cum in præfatione
ad Reuerendissimum, ad scripturæ re-
gulas reducendi illum, et ad suos calcu-
los reuocandi potestatem, sibi vult esse
relictam. Sed & illam solis Hæreticis
receptam temeritatem D. Augustino
tribuit: quasi se ille scripturæ, hoc est
priuato cuiusque vel suo in scriptura sen-
sui & interpretationi, & non potius Ec-
clesiæ (sine cuius autoritate, nec Evan-
geliū multo minus eius interpretationē
recipit) Conciliorumque iudicio, in fidei
dogmatibus, crederet. A qua Hæreti-
corum propria dementia quam alie-
nus fuerit, libro secundo diximus. Vox
ista illorum est, qui ad scripturam, hoc
est mutas leges prouocantes, ne frau-
des eorum & figmenta prodantur, Ec-
clesiæ magistratum, cui parere et subi-
ci debent, auferunt: & illud quod solū
eos condemnat Euangelium animatū
pertimescunt. Habere scilicet hanc liber-
tatem cupiunt, ne cuique pareant: & ipsū
etiā

etiam ad quem prouocant D. Augusti-
num reſciant, ſicubi, vt inquit, regu-
lam diuinarum ſcripturarum nō ſeque-
retur: vbi verò ſequatur, vel non ſequa-
tur penes ſe tanquā ſummos arbitros,
iudicium eſſe volunt. Et præſtat hoc
Volanus fidelisſimè. Nam non tantū
in hac de S. Euchariftia ſententia, ſed in
ſacrificio Miſſæ, ſanctorum inuocatio-
ne, oratione pro mortuis, in Romanæ
Eccleſiæ agnoſcenda authoritate, & in
alijs ferè omnibus, à D. Auguſtino, qđ
illi in his à ſcriptura aberrallè videatur,
ita cum ſuis diſſentit, vt quem verbis
honorat, hunc re vera imperitum, & ſa-
crarum literarum infidelem interpretē
falſumq; doctorem faciat. An non hæc
manifeſta eſt impoſtura, ad iudicem p-
uocare: vbi autem ad rem ventum eſt,
tribunal iudicis occupare, & in eum
pluſq; cenſoriam ſibi aſſumere poteſta-
tem? Huic ego hoc meo libro reſpon-
deo, tãta nota Eccleſiæ, quãtã illi in me
inurere conatus eſt, prouocatus. Gra-
tulor mihi quodam modo, certamen
iſtud cum hac ſecta obtigiffe, quæ eſt,
vt mihi videtur eò cæteris odioſior, qđ

se secundum Euāgelium (vnde & E-
uangelici dici volunt) sentire, & ad ei-
normam omnes etiam antiquissimos
& sanctissimos Doctores reducere
velle iactans, illud ipsa tam apertè de-
prauat: cum dicente Christo, Hoc est
corpus meum, non esse corpus, sed fi-
guram corporis, impiè obstrepit: & nō
Euangelio tantū, sed Deo ipsi contradi-
cit. O egregios Euangelij diuinarumq;
literarum fidos custodes, dignos quo-
rum deposito, tantus thesaurus com-
mendetur: ad quem ipsi diripiendum
primi manus admovent sacrilegas. A-
liæ sectæ non manifestè, sed prætenso
potiùs pallio sacra oracula corrumpūt:
hæc libertatem omni excusso pudore,
tantam sibi vendicauit, quantam solent
qui omnem diuinam scripturā explo-
dunt & contemnūt. Media præterea
cum sit inter Lutheranam & Anaba-
ptisticā, alijs nocentiorē habet pestē.
Nam alteram quidem illam perficit:
cū quòd illa sub utraq; tātū specie &
in solo vsu esse dicit, ista sub neutra esse
profitetur: alterius verò iacit semina:
cum Christum non posse suum nobis
corpus

corpus in altari ex panis substantia effici
cere & re ipsa exhibere docet. vt om
nipotentiam ei auferens diuinitatem eo
ius expugnet. Præmissas ponit vt Anti
trinitarijs conclusionem inferendam re
linquat. Est deniq; omnium ingratissi
ma, quæ illud diuinæ bonitatis infinitū
beneficium, in quo nos Dominus no
ster Iesus, suo viuifico corpore & san
guine, matrum etiam charitatem supe
rans, pascit, vera nos sua membra effi
ciens, contemnit & oblatum proijcit.
Iusto igitur dolore permotus, libenter
cum hac impietate decerto.

Hunc ergo meū laborem, vobis Re
uerendislimi Dñi dedico: has Collegij
vestri Typographiæq; primitias, & ca
tuli vestri cōtra lupos latrātis, voces su
scipi e. Vos verò omni studio in hāc cu
ram incūbite, vt gregem vestrum subie
ctum pascentes, dispersum reducētes,
imbecillē defendētes, ad illa æterna pa
scua, fōtesq; aquarū viuētū perducatis.
Valere vos Reuerēdiss. D. diu fæliciss. opto.
Vilnæ ex Collegio Societa. IESV. 12 Maij.
Anno D. 1576.

Vestrarū Reuerēdiss. D. D.

seruus indignus

Petr. Scarga Societatis IESV.

**ILLVST. DOMINI DOMI.
NICOLAI CHRISTOPHORI
Radiuili Ducis in Olica & Nie-
suis, Magni Ducatus Lie-
chua. Marschalci Stemma.**

**Inclvta stirps, opibꝫ potēs, atavisqꝫ reful-
Sed toto meritis notior orbe vigēs. (gēs
Cuius virtuti pro stemmate Regius ales
Cessit, vt illustis prædicet acta domus.
Vt secat ille auras pennis: sic ætheris axem
Scandat inextincto nomen honore tuū.
Ad li**

AD LIBRVM

I liber, & varijs, fortasse legendus, in oris,
Suscipe pro patria fortia bella fide.
Produc scripta Patrum, seculi monumēta pri
Et quæ cōfessus totius orbis habet. (oris,
Cōstāter celebra venerabile corpus IESV,
Quod nūc hæreseōn vult lacerare furor;
Quod si q̄s tuleris iusto cū fænore fructus,
Pro tanto Christi munere gratus eris.
Tū Radiū eæ gentis clarissimus heros
Marschalcus, Litani gloria magna solī:
Ille tibi fuerit præstanti laude vehendus
Dux, cuius prodīs iam releuatus ope.
Illius memora veræ pietatis amorem,
Quo feruens, veterē promouet usq̄ fidē.
Ille suos Christi fratres adiunxit ouili,
Fratres eiusdem lumina clara domus,
Vt quos consociārat amor fraternus, cōsdē
Perpetuo nexu iungeret vna fides.
Illius laudes, Christo delubra sacrata,
Cum sera semper posteritate canent.
Quæ quōdā fuerāt proprio spoliata nitore:
Nunc ornamentis sunt decorata suis.
Quid referā Vilnæ crescētis tecta Lycæi,
Quæ pius egregia iuuat & auxit oper
Iam propera, fidei defensor & hostis auitæ,
Tradere peruersis dogmata falsa typis.
Iā malè tornatos quātūvis cude libellos,
Vt tua simplicibus sōnia vana probes.
Nil moror, haud deerūt tua q̄ cōmēta refus
tent.) (los.

Qui structos, poterūt prodere, fraude do

At verò noster Meccenas, cuius in orbe
Sumptibus adiutus luce fruere liber:
Ille typis, operisque suis, opibusque iuuabit:
Vsibus impedit qui sua præla sacris,
Quæ Deus incolumè, placidis labētibus anni
Fac tandem Pylî secla videre senis.

PRO
SACRATIS-
SIMA EVCHARI-
STIA CONTRA HÆ-
RESIM ZVINGLE-
ANAM,

Ad Andream Volanum præsentiam
Corporis D.N. IESV Christi
ex eodem Sacramento
auferentem.

LIBER PRIMVS

De conuersione substantiæ panis & vini in
substantiam corporis & Sanguinis Christi:
quam Ecclesia Transsubstantiat
onem vocat.

OLEBAT TE PER
nos Deus, Andrea
Volane, ab Hæresi
Sacramentaria reuo-
care: ideoq; ingeri ti-
bi suum lunnē, & pro-
B
pius

2.

Scriben-
di occasio
vnde sum
pta.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 pius oculis tuis veritatis Catholicæ ra-
 dios admoueri prouiderat. Et ne te
 propter auditores, corā quibus aliquā-
 do suscepta fuit tecū controuersia, vin-
 cendi studium, gloriæq; aliqua cupido,
 à iudicio recto, agnitæq; veritate auerte-
 ret: colloquiū semotis arbitris, in quo
 sedato animo tuos quibus es irretitus
 laqueos agnosceres, abs te postulaue-
 rā: quòd mihi nōdum in Hæresi obdu-
 xisse, callumq; obstinationis obduxis-
 se videreris. Sed tu, vt verbis Domini
 ad Hierusalē vtar, nolūsti: hancq; etiā,
 quærēdæ tuæ salutis viam, respuisti. Et
 quāuis relinquir iam contēptor benefi-
 cii merebaris, sterili tamē ficulneæ ad-
 huc Dominus pepercit: & amota secu-
 ri, nouo te emolliendū beneficio, spe
 fructus concepta, cultor vineæ impe-
 trauit. Nam sublata tecū colloquiū ea
 quam optabā facultate, Christiano ze-
 lo stimulatus, curā salutis tuæ depone-
 re adhuc nolui: sed scriptū tibi quoddā
 misi, simplex, cādīdum, & apertum, be-
 neuolētiae etiam in te plentim: quo ve-
 ritatē Catholicā de diuinissimo Eucha-
 ristiae

Matt: 23.

Luc: 13.

LIBER PRIMVS.

ristiæ Sacramento, in D. Augustini sententia, quam iniquè in vestras partes trahitis, planissimè agnosceres: & obscuriùs dicta, per alia clarissima, calumiosis interpretationibus resectis, discernere, tuacq; ab Heresi Berëgariana seu Zuingliana inflicta tibi vulnera, quasi suavi familiaris doctrinæ oleo curare posses. Quod ne te ad contentionem puocaret, tanto silentio feci: vt nō modò ob signata ad te omnia mitti, sed nec amicorū quenq; præter domesticos quosdam, legere voluerim. Tu verò, in tam letali morbo benè te valentem existimans, non modò apposita vulneribus tuis medicamina auulsisti: sed in ipsum medicum, quasi violentas injiciens manus, ea quæ secretò acta sunt, typis refutare conatus es: & in publicum, vt in me oppugnando Catholicam fidē proscinderes, protulisti. Quid moneat saluator, nō dandū esse sanctū canibus, ne conuersi, inquiens, dirūpant vos: nunc malè cautus meo probavi exemplo. Certè non modò officium, erga eū quib; ubi non nocuit, imò consultum vult,

Matt: 7.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
præteristi, sed & amicum penè inermē,
& sincerè tecum de pace agentē, nō in
dicto bello agressus es: vt forsitan in e
ius securitate, quæ nihil hostile suspica
batur, minusq; instructa prodibat, o
portunum tibi gloriæ in scribendo re
portandæ locum inuenires. Testem tu
tuam mentem habeto: me pia erga tu
am salutem voluntas solatur. Te te ip
sum volui non ostentationē in scriben
do quærere: nec victoriæ laudē in de
certādo, sed in te Christo lucrādo, Deo
gratum sacrificium offerre cupiebam.
At tu me in cōspectu omniū, tanq; Phi
listæus ille Dauidem, scripto typis evul
gato ad certamen prouocasti: vt de me
spolia ampla referres, mihiq; iactatione
tuarum virium insultares. Quod si so
lum spectasses, tacerem equidē, nec ti
bi respondissem. Nec enim eam opinio
nē doctrinæ & eloquētiæ mihi vendi
co, vt pro illa sit mihi cum aliquo digla
diandum: suā cuiq; integram relinque
re, nostram negligere, religiosis insti
tutis discimus. Afferre me nihil posse
maiore industria cōmendatū libenter
profiteor

LIBER PRIMVS.

profiteor, quàm quod hætenus doctissimorū pro Catholica veritate athletarum labor peperit: quorum triumphos, in hac præsertim Sacramentaria palæstra, decantare: quàm nouam cū prostratis inimicis pugnam instaurare satius esse ducebā. Sed nec tu quodquam dicis quod non Zuinglius, Caluinus, Artopæusq̃, tui magistri, dixissent: sicuti nec ego Orthodoxis nostris, celeberrimis Hæresium expugnatoribus, agnosco me fortiorem. Itaq̃ tacuissē libenter, etiam opinionis meæ per te traductæ periculo: & intrā limites concionandi magis, sicuti assueui, quàm scribendi me cōtinuissē. Cæterum quia veritatem etiam Catholicam, in cuius me præconio Deus per obediētiae leges constituit, oppugnare: pro eaq̃ impium Zuinglianismū, à quo, & ab alijs Hæresium pestibus populum Dei vindicare pro virili nostra contendimus, obtrudere es conatus: & patrocinium veritatis suscipere, & meum ministerium Apostoli exemplo honorare me Rom: 18 oportebat, Grex enim Christi, in cuius

6. PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
excubijs sumus, præconis sui, quem tu
in suspicionem erroris adduxisti, silen-
tio offenderetur, defensioq; ipsius quā
prædicamus doctrinæ prodi deseriq; vi-
deretur. Venia itaq; necessitati danda
erit: quam tātò æquius pius lector mi-
hi concedet, quòd non importunus ad-
scribendum, sed tua prouocatione vi-
ctus, ad hoc omnium oculis expositū
tecū certamen descendam: ne & tu e-
xercitui Dei viuētis exprobres, & alij,
quibus gigas videris, Christi causæ su-
æq; saluti detrahant. Sed & vnica, quā
Reuerēdisimo beneficētissimoq; fun-
datori nostri Collegij Valeriano Epi-
scopo Vilnensi intulisti, iniuria, ne dicā
contumelia, ad scribendum me exci-
tasset, mihiq; arbitriū mei silentij eripu-
isset. Ausus es tuū ad me libellū, quem
cōuicijs in Ecclesiam Dei referisti, illi-
us amplitudini offerre, imò etiā quod
omnem superat audaciam dedicare:
Ei scilicet, cui Catholicæ & Romanæ
Ecclesiæ, cuius te tam infensum hostē
declaras, decus, salutēq; vita ipsa est cha-
rior, sub specie honoris, & inuidiam cō-
flare

1 Reg: 17.

LIBER PRIMVS.

flare, et insignē nomini eius notam in-
 urere voluisti. Honoraturus Principē,
 sordes illi & spurcicias, & ea à quibus
 omnes illius sensus abhorrent obtulit,
 Volanus: vt nō honorem habuisse, sed
 illuisse tanto viro videretur. Humilio-
 ne inuenit apud quem suarum Hære-
 sium portum habiturum se, suoq; libelo
 lo, in quo Ecclesiā Dei idololatriæ insi-
 mulat, ipsumq; etiam præclarissimum
 Antistitem, qui Dominum nostrum Je-
 sum Christum sanctè in Eucharistia a-
 dorat, tacitè perstringit, hospitium in-
 uenturum cōsideret: eum qui toto vi-
 tæ suæ curriculo honestissimè summaq;
 cum laude, & in maximis Reipublicæ
 Ecclesiæq; sūctionibus transacto, cum
 omnium vitiorum, tum imprimis Hæ-
 resium hostem se est professus: & ad il-
 las expugnandas à suoq; grege propul-
 sandas, viros ex vltimo ferè terrarum
 orbe conquisitos aduocauit: in hocq;
 vnū amplo literarum domicilio ere-
 cto, omne suum studium, labores, in-
 dustriam, sumptuū facultatumq; ma-
 gnitudinem contulit, vitamq; etiam ipe-

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
sam impendere est paratus: vt eam Ec-
clesiam quam ille tot afficit contume-
lijs, sartam tectam illæfameq̃, sicuti à ma-
ioribus traditam accepit, conseruaret:
fatiscq̃ functus eos quali hæredes relin-
queret, qui vel maximè Hæreticos in-
sectarentur: huic, inquam, suum librū
contrà Ecclesiam Dei dicare & offerre
ausus est, vt quo pudore hoc fecerit,
posteris etiam testatū faceret. Nectā-
men sapientissimo Præsuli cū maxi-
mè vellet, imposuit. Nam cū in arce
Vilnensi in publico confessu obtrude-
ret librum: suspicatus dolum Antistes
non recepit, sed se responsū daturū,
re ex me intellecta, ptulit. Quod nunc
iā tibi exhiberi, Volane, cogita. Quia
verò de suscepta mecum controuersia
illiꝯ amplitudinis iudiciū postulasti:
licet alio quā parendi animo fecisti
(quomodo enim eam fidem & autho-
ritatem, quam totius orbis Catholici
Episcoporum Cōcilio detrahis, vni cō-
cesseris?) si tamen fallor quā sincerè
hoc feceris, declara: Sacerdotis Domi-
ni & eius qui tua etiam cōfessione fun-
ctionem

LIBER PRIMVS.

ctionem à Christo sibi habet impositā
(quo verbo nihil in tuo toto libro veri
us dixisti) vt damnationem mortis quā
tibi in scriptura cōminatur Deus, effu
gias, sentētiæ obtēpera. Quæ talis est.

VALERIANVS DEI GRATIA

Episcopus Vilnēsis, omnibus Diœcesis nos
stræ Christifidelibus, filijs in Christo cha
rissimis salutem. Denunciatum vobis esse
volumus: librum Andreæ Volani, qui nūc
per prodijt ad Reuerendum P. Petrū Scargā
Societatis Iesu Collegij nostri Vilnēsis præ
dicatōrē Anno Domini 1574. typis castri
Loscensis editus, totū esse Hæreticum, flam
mis & omni exilio dignissimū: qui ne ab vl
lo nostrarum ouium legatur, vendatur, &
habeatur, sub pœna excommunicationis om
nibus interdiciamus. Datum Vilnæ 1. Aus
gust. 1574. Hoc quidem est Catho
lici & diuinam functionem, te etiam te
ste, habentis Antistitis de tuo libro,
quod compellare visus es, iudicium.
quod ne tibi nudū, nec vllis fultum ra
tionibus videatur, à me cœtera expe
ctabis quæ iam tibi respōsurus profe
ram. Nec præmonebo amplius: ne vel
reijciendo, vel corruptè interpretādo,
diuinos Ecclesiæ Doctores Hæretico.

Iudiciū
Episcopi
vilnen: de
libro vo
lani.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 rum ingenium exprimas : quādoqui-
 dem te iam penè absorptum in hisce te-
 nebris probaui : sed iam potiùs ad la-
 crymas prouocabo : quòd ad eam pu-
 tridi membri secādi & vrendi neces-
 sitatem perueneris. Quod certè magno
 animi dolore perfero, imaginē in te Do-
 mini mei agnoscens : & perfusum te a-
 liquando inter fideles Christi sanguine
 recogitans ingemisco. Heu filium per-
 ditum imitari te & tam nobile patri-
 monium gratiæ & naturæ à comuni
 omnium parente, receptum, cū his Hæ-
 resiū meretricibus prodigere tam tur-
 piter multis prosequor lacrymis. Quā
 blanda & preciosa ego in te curando
 non tam laborum q̃ sacrificiorū phar-
 maca perdididi : & tu diuina monita con-
 temnens (nisi spacio tibi adhuc ad pe-
 nitentiā cōcesso, benè uti malis) quā
 horrēdā tibi thesaurizas irā in die iræ
 & iusti iudicij Dei. Sed non est lamen-
 tādī tempus : agè, ad rem veniamus, &
 vnde in tuo ad me libello, in subuerten-
 da Euāgelicæ & Catholicæ prædica-
 ti onis veritate, sumpseris exordi-
 um, videamus,

Luc: 15.

Rom: 2.

LIBER PRIMVS.

IN PRIMIS IN EO SCRI:

11.

I pto, quod ad te reducendum tenebrasq; tuæ mentis depellendas miserã, ordinis tibi mei ratio displicet: quòd, tripartitam demõstrationem inducēs, primò quidem loco, in sacratissima Eucharistia verum Christi Domini nostri corpus virtute ipsius cõsecrationis esse: secundo, malos etiam hoc ipsum in Sacramento percipere, probavi: ad extremum, substantiam panis in corporis Christi substantiam conuerti, ostendi. Quam ad rem D. Augustini potissimum sententijs, cuius te iudicio per miseram, vsus sum. Licet in probanda Transsubstantiatione, decem alios plenos authoritatis, & æqualis cū D. Augustino nominis testes adiunxerim, vt tantò faciliùs pondere veritatis victus cederes. Vltimum, inquis, quòd prima illa duo consequuntur, erat in primis probandum, nec tam præposterus ordo adhibendus. Quæ reprehensio, pace tua dixerim, Volane, grauiora te studia, quibus destitutus in S. Theologia regnum temerè inuolásti, omninò neglex

Ratio ordinis explicatur.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.
 neglexisse, nec saltem leuiter attigisse
 prodidit. Si enim de ea quā Græci Ana-
 lyfin vocant, aliquid didicisses; subijset
 tibi in mentem, apud eos, qui via & ra-
 tione de re aliqua sermonem institu-
 unt, primam nasci quæstionem, an sit,
 posteriorem quomodo, vel cur res sit.
 Prius erat ostendendum, Corpus
 Christi in Eucharistia esse; demum quo
 modo sit docendum. Nec inficiamur,
 imò verò quod das libèter accipimus,
 Transsubstantiatione probata, duo illa
 prima constare: interim tamen perspi-
 cuum est, si quis Transsubstantiatio-
 nem neget, eam ipsi non nisi ex illis du-
 obus demonstrari posse. Itaq; cum ad-
 uersario Transsubstantiationis à notio-
 ribus, qui probationum est ordo, fuit
 progrediendum: & ante ostendendū,
 Corpus Christi in Eucharistia conse-
 cratione, hoc est, vi omnipotentis ver-
 bi Dei ita esse, vt à malis etiam sumatur,
 quàm quo pacto sit tractandum. Tu
 verò callidè progrediens, ibi primū
 expugnandi machinas admoues, vbi
 debiliora mœnia suspicaris. Sed quā
 tibi ipse

LIBER PRIMVS.

13.

tibi ipsi imposueris, Deo propitio, agnosces, ubi relicto meo ordine, hunc quē tuus impetus exposcit sequi, & ex re capere consilium cepero. Postquam ergo, tuis ita exigentibus tenebris, nihil in te secundum illum susceptum ordinem instituendo profeci: curabo, ut in te repellendo, & tuis in te telis regerendis ad aliorum cautionem proficiā: & quam tu in oppugnanda Catholica veritate sequutus es, hanc ego etiam in defendenda seriem sequar: à Transsubstantiatione cepto initio, ad cetera, Deo duce, ita manum admouebo, ut intelligas inde te cepisse, unde facilius multo opprimi & succubere poteris: nec mecum qui nihil sum, sed cū Deo ipso, & terribili eius ut castrorum acie ordinata Ecclesia, bellum tibi esse susceptum. Confido Dominum nostrū Iesum Christum, quem in hoc diuinissimo Sacramento adoro, & hanc S. Eucharistiæ arcam, quam ego, prorsus de meis viribus desperans contra te nunc etiam supplex accersio, hunc mihi sui cultus fructum relicturam esse: ut liceat

tu

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
 tueam cū Philistæis illis sectæ tuæ ma-
 gistris comprehendisse, & ōni sua ma-
 iestate spoliâsse, cumq̃ tuis opinionum
 idolis collocâsse, imò idolum eam fe-
 cisse glorieris, ad extremum tamen se-
 ipsam vindicet: vt ad instar illorū, quo-
 rum irreuerētia diuinitis vindicata est,
 putrefactis tuis natibus, vel eam cum
 summo honore, ad Catholicam Eccle-
 siam, à qua descisti, conuersus redu-
 cas: vel obstinationis tuæ & temerita-
 tis supplicia, quæ auertat à te omnipo-
 tens, persoluas. Sed iam ad propositū
 veniamus.

C A p. 1.

In quo
 fundamē-
 ta Volan-
 ti destru-
 untur.

IN ipso exordio damnas eorum im-
 probitatem, qui hoc Eucharistiæ sa-
 cramentum, summæ consolationis ple-
 num, quod vinculum mutux Charita-
 tatis esse debebat, pomum Eridis, hoc
 est, discordiarum materiam effecerūt.
 Iusta est tua in hos indignatio: sed qui-
 nam sunt hi quorum opera hoc pacis
 vinculum solutum est, si tã cautè per-
 spexisses, quàm verè in eos sententiam
 tulisti, nunq̃ te tuo ore condemnâsses.

LIBER PRIMVS.

15

Sed veritas, te etiam inuito, in execrationem vestrorum schismatum per os tuum. erupit. Illi ipsi sunt Ecclesiæ Catholicæ & Romanæ desertores, in quos hanc culpam merito conferre debes: qui seminata inter fratres discordia, sicut corpus Christi Mysticum Ecclesiā Dei sua sacrilega secessione sciderunt: ita & hoc in Eucharistia verum & reale, non modo varijs & dissidentibus interpretationum suarum commentarijs polluerunt, sed ad extremum ex ipso Sacramento sustulerunt: & veluti Cætauri & Lapithæ commissa inter epulas pugna, cibum hunc sacratissimum suis contentionum tumultibus in terram deiectum pedibus conculcare, & conculcandum alijs præbere ausi sunt. Per mille quingentos annos constans vnaque omnium de hoc diuino Sacramento viguit confessio, & inuiolata huius mysterij cōseruata est, & ad nostra secula deducta maiestas: cum fidelis quisque, verbis Christi clarissimis, & diuina eius omnipotentia, Ecclesiæque ab Apostolis accepta doctrina victus, &

supra

Hæretici
discordiarum
auctores.

Hæreticorum
inter
epulas
pugna.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:

suprà omnem sensum fide Catholica erectus Deum & Dominum nostrum Iesum Christum sub speciebus panis & vini adorauit: & se nō figuris & phātasmatibus, sed ipso reali Christi corpore vesci, profusis lacrymis, propter tantum in se diuinæ charitatis pignus, gratulabatur. Attoniti omnes & venerabundi ad vnum altare adorantes, & Domini sui sub specierū velamine dulcissimam præsentia degustantes, vnūq; hūc panem manducantes, vnum Christi corpus efficiebantur: erat multitudo

Concordia
Catholicorū

Acto: 4:
Psal. 132.
Psal. 127.

dinis cor vnum & anima vna: nulla perturbabat fratres discordia: Ecclesiæ filiij vnanimis in domo, sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ domini epulabantur. Et licet ante sexcentos prope annos parēs tuæ sectæ Volane, infelix Berengarius, conuiuium hoc dissensione inter fratres suscitata perturbare fuerit conatus: citò tamen eius expugnata perfidia pacem Ecclesiæ ad hæc vsq;

Berengarij
Hæresis
prostrata ante
600.
annos.

nostra secula reddiderat. Stabat victrix & per sexcentos annos de Berengario triumphans Ecclesiæ fides. Prodiistis tandem

tandem luctuosa hac nostra tempestate genimina viperarū Luterani, Adia-
phoristæ, Brentiani, Flacciani, Zuingli-
ani, Tropistæ, Caluinistæ, Anabaptistæ
& alij prope innumeri præcursores
Antichristi, quem iuge hoc in Eucharis-
tia sacrificium expugnaturum, iuxta
Danielem, hæc vltima secula expectāt.
q̃ secessione facta, ab ea quæ illos ge-
nerat, ad hancq̃ mensam concordēs
educauerat, Ecclesia: sublato augustis-
simo sacrificio, hoc mutæ coniunctio-
nis vinculum dissoluere, & sacra Eue-
charistia ad omnes contentiones abu-
ti cœperūt. Deserta enim Catholica de
hoc mysterio sententia, ipsi inter vos
de præsentia Christi corporis tam acris-
ter dimicatis, vt nulla sit secta, quæ non
pro suis cōmentis in verbis cœnæ Do-
minicæ, magnos excitet tumultus. Alij
sub vtraq̃ tantū, alij in pane, alij cū pa-
ne, alij sub pane, alij vbiq̃ instar diuini-
tatis Christi corpus esse cōfingunt: alij
rursus, id quod cæteri prauis interpre-
tationibus cōtaminarunt, totum è me-
dio auferunt, & contemptum explo-
dunt

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Num: 11.

dunt, nihilq; præter nudum panem in
 Eucharistia relinquunt. Huc scilicet Sa-
 thanæ tendebant insidiæ: vt quod per
 Lutheranos inter se pugnantes tot com-
 mentarijs polluit, per Sacramentarios
 & Anabaptistas secum itidem decerta-
 tes, reiiceret, & ad summum contem-
 ptum diuina mysteria adduceret. Et si-
 cut illud manna in deserto, illi quibus
 ob Aegypti recordationem fastidium
 attulerat, varijs quidem modis condie-
 bant: nihilominus suo iam deprauato
 gustu, nil in eo quod eis saperet inue-
 nire: eadem vos quoq; ratione, varijs
 quidem expositionibus hunc cœlestē
 noui Testamenti cibum condire volu-
 istis, sed idem erga illum omnes retine-
 tis fastidium: eo quod corrupti & car-
 nales dissensionibus tantum studentes,
 & concordia fraternæ, quam vsus huius
 sacramenti exigit, perturbatores ad
 Aegyptum suspiratis: vestrarumq; opi-
 nionum idola, quæ sunt omnium dis-
 sensionum seminaria, colere, & nulli
 parere decreuistis. Agnosce igitur, qui
 sint ij de quibus questus es, qui hoc sa-
 cramentum

eramētum pomum Eridis effecerunt:
 vt quā iustē te tuosq; dānāis agnos-
 cas. Certē cūm Zuingliani Luteranos
 & Luterani Zuinglianos propter dissi-
 dentes de Eucharistia opiniones exi-
 lijs, carcere, varijsq; supplicijs afficitis:
 vos quidē superbix, quæ semper pro-
 ducit iurgia esse progeniem profitemi-
 ni: nos verò, qui vnanimis in domo,
 sicut ab initio accepimus, in circuitu
 mensæ Domini, epulamur, veros esse
 obedientix pacisq; filios confirmatis.
 Deinceps verò Hæresim iam pridem
 mortuā & fidei constantia in Berenga-
 rio sepultam, quam nostra ætate Zuin-
 glius suscitauit, defensurus Volanus,
 realemq; in Eucharistia Christi præsen-
 tiam, & substantiæ panis & vini in Chri-
 sti corpus & sanguinem mutationem
 eversurus, quædam se putat iecisse fun-
 damenta: quæ adeò falsa & inania esse
 in primis probabimus, vt super arenā
 fabricare illum facilē quisq; perspiciat.
 Nam primò ad figuras & tropos, asy-
 lum quoddā mendaciorum, quos ver-
 bis cœnæ Dominicæ obduceret, nihilq;

Pro. 11.

Luc. 10.

1. Pet. 2.

 Matth. 2.
 Fūdamē-
 ta Vojar
 nl

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
 in eis veritatis relinqueret aditum sibi
 ex illa similitudine, in qua se Christus
 vitem per figuram vocauit parare co-
 natur: secundò, vt omnem ad salutem
 necessarium S. Eucharistiæ vsum sub-
 uertat, sola fide Christum apprehendi,
 & ei nos coniungi putat: vltimò, sacra-
 mētalem Corporis Christi manduca-
 tionem, quæ sola est à Domino in Eu-
 charistia instituta, euersurus, idem esse
 Christum manducare, quod in Chri-
 stum credere probare contendit. Quæ
 qualia sint fundamenta, quā malè ma-
 teriata & ruinosæ, prudens lector con-
 siderabit, vbi demoliri ea & quam-
 primùm disjicere, & antequam nego-
 tium Transubstantiationis aggredia-
 mur, quid doli habeant detegere, cape-
 rimus. Nā vt de primo loquamur. In
 illis Christi verbis, Hoc ē corpus meū
 Hic est sanguis meus, ne magistri orū
 suorū vestigia sectaretur, figuræq; cō-
 minisceretur Volanus, aditū ipsi, su-
 scepta de Trāsubstātiatione quæstio-
 ne, præclusimus: quæ vel ideo primo
 loco posita à nobis est, vt in ipso limi-

Primum
 fundamē-
 tum euer-
 titur.

ne ab istis troporum commentis arceatur. Si enim his Christi verbis substantiā panis in Christi corpus mutari probamus: nullus erit figuris locus. Sicut enim aqua conuersa in verum & naturale vinum, sine vllō tropo vinū est dicta: ita pane in Christi Corpus, secundum substantiam mutato, verē & sine vlla figura de illo, quod corpus Christi sit, pñciatur. Ibi ergo figuras quæras Volane, vbi nulla rerum consequitur mutatio: in illa propositione tropi tui habeant locum, vbi nulla subiecti in prædicatum conuersio probatur. Nec enim vitem, nec petram, nec agnum, in Christum mutari, sed panem Eucharisticum, in suum corpus ipse Christus conuertere potentiā sui verbi voluit, dicens: Hoc est corpus meum. Ad Trāsubstantiationē itaq; veniamus: nec ante quicq; de figuris cōmentare, quā hanc mutationem panis in ipsum re existens Christi corpus sustuleris. quod quā arduum, imō impossibile tibi sit paulō pōst magis experieris. Quamuis autem sparsim in reliquo orationis

Realis cōuersio excludit tropos.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.
 nostræ cursu, de his figuratum como-
 mentis dicitur: hoc tamen etiam nunc
 in isto disputationis vestibulo dicendū
 est: nihil cogitari vel stultius, vel ad sub-
 uertendam omnium scripturarū fidem
 perniciosius posse, quam si quispiam in
 omnibus quæ dicuntur tropos & figu-
 ras quærendi licentiam sibi vendicet.
 Quid enim certum & fixum in omni-
 bus fidei nostræ articulis cōstabit, imō
 quid non potius destruetur, si hæc
 interpretationum per figuras audacia
 omnia ad subuertēdos apertos sensus
 peruagabitur? Ebionitæ quondam &
 ipsi Nestoriani, Mariæ Dei filium per
 nuncupationem quandam & tropum,
 nō autem propriè dici mēuebātur: q̄s
 nunc sequui Anabaptistæ in illis itidē
 verbis, quibus Christus Deus dicitur,
 figuratum sermonem quærūt, improp-
 riè Dei nomen vsurpari dicentes, in-
 tuato scilicet à suis parentibus Zuingli-
 anis exemplo: qui Christo dicēte, Hoc
 est corpus meum tropica figmenta cō-
 sectantur. Jam & illud, Verbum caro
 factum est, &, Hic est filius meus dile-
 ctus

Tropi
 Zuingli-
 ani scrip-
 turarū
 fidem sub-
 uertunt.

Hæretici
 antiqui
 per figu-
 ras eade-
 bant ver-
 itatem.

Etus, quilibet per figuratos sensus Hæreticus eludet. Nil vnq̃ solidi ex scriptura ad probandum afferetur, si his figuratis sensibus, qui etiam Origenistas illos in summa errorum præcipitia adduxêre, non ponetur modus. Deniq̃ quid mentis est illi, qui cùm semel atq̃ iterum aliquod figuratum dicendi genus in alicuius oratione repererit, iam in omnibus eius dictis figuras quærat? Rarus est & parcus dictionis tropicæ vsus, nec difficilè à simplici discernitur. Qui cùm maximè in docendo, vbi res vel illustrandæ sunt similitudinibus, vel aliquibus æigmatibus & parabolis contegendæ, versetur: absurdum est in verbis cœnæ illius sacratissimæ, vbi nec est vlla præcedens doctrina, quæ lumine cōparationis indigeret, nec rerum collatio aliqua, nec illorum quæ obscuriùs dicta sunt explicatio deprehēditur, figuras, ceu nodum in scirpo, quærere. Si quid parabolicum & figuratum Dominus, res quasdam à populari cognitione absconsurus, attulit: vel illud secretò discipulis explicabat, vel

Rarus & definitus est figurarū vsus.

Matt. 13.
Mar. 4.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

ipſimet diſcipuli interpretationem reſquirebant: quorum cū neutrum hīc ſit, efficitur, nullam Apoſtoloſ figurā ſuſpicatos, veritati ipſi ſimplicitatiq; verborū ceſſiſſe, & pignus illud ſummæ charitatis tanto decoratum miraculo prompta fide ſuſcepſiſſe. Inſtitutionem deniq; ſacramentorum, tam humanæ ſaluti omnibus ſeculis neceſſariā, à troporum inuolucris & tenebris liberam eſſe oportebat. Alia enim eſt ratio eruditionis & doctrinæ: alia ſacramētorū inſtitutionis. Quando docuit ſaluator, uſus eſt quādoq; figuris & parabolis: quando verò ſacramentorum vitæ æternæ inſtituit medicinas, clarum, ſimplicemq; ſermonem adhibuit: ne aperta illius beneficia, in dubiū reuocandi vlla præberetur occaſio: ne ſeduci magis, quā dotari videremur. Quis enim vnq; teſtamētum conditurus, & hæredes filios, quos vnicè diligit inſtituens, omniumq; quæ poſſidet ius in illos tranſferens, obſcuris hoc & figuratis facit ſermonibus: vt cū ſeptem auri talenta legare velit, ſeptem ſe panes donare ſcribat:

Inſtitutio
Sacramē-
torum à
figuris eſt
libera.

Scribat: An nō illufisse potiùs haredes,
 quàm ditasse videretur? Rem certè tan
 ti momenti, ex qua omnium dependet
 falus, clavis institui verbis necesse fuit;
 ne ipsa dicendi obfcuritas, in eo sacra
 mento quod vnitatis, pacisq; & amoris
 filiorum Ecclesiæ vinculum est, discor
 diarum seminarium efficeretur. Ideò
 simplicissimis verbis, hoc omnium cæ
 lestium thesaurorum promptuarium
 commendauit, dicens: Hoc est corpus
 meū: Hic est sanguis meus: quo solo,
 quia verum & simplex est, diuites cen
 semur: in quo, si figurarum tantum sunt
 ludicra, nec verum quicq; deponitur,
 miseri, & adhuc in Mofaica vmbra
 & inanium elementorum egestate ver
 samur. Desumuntur præterea figuræ
 & similitudines ex cōmunibus aliqui
 bus rebus, nec est ad singulares delcē
 sus & demonstratio. Nec enim dixit
 Dominus vite accepta, Hoc est corpus
 meum, sicuti pane accepto dixit: vt illic
 figura, hīc simplex prorsus sit dictio.
 Noli itaq; figuratos dicendi modos ex
 scripturis, qui ab eo de quo res est plu

Gene. 1. rimum distant, cōgerere: sed alios po-
 Matt. 8. tiūs simplices, & huic in cœna respon-
 Luc. 7. dentes consecrare: quales illi sunt, Fiat
 Ioan. 5. lux. Mundare, Adolescens surge, Tole-
 11. 4. le grabatum tuum, & ambula, Laza-
 re veni foras, Filius tuus viuit. Sicut e-
 nim in istis nulla est figura, sed verbi di-
 uinitusione rerum admirabilis conse-
 quitur mutatio: ita eodem Christo &
 Deo dicente, Hoc est corpus meū, di-
 uino, simplici, & à tropis alieno sermo-
 ne, stupenda naturarū efficitur conuer-
 sio: vt cū panis illud non sit quod e-
 rat, sed in aliud immutetur, verè & sim-
 plicissimè de eo dicatur in quod demō-
 stratur esse conuersus. Prius ergo, vt
 diximus, mutationem panis in Christi
 corpus sicut recepisti impugna: demū
 figuris locū require. Ibi enim tibi con-
 cedi possunt, vbi nulla re ipsa existens
 sequitur mutatio. Primum itaq; tuum
 fundamentum corruere vides: licet &
 infrà tantò crebrius impugnabitur, qd
 illud toties prostratū erigere, & in eo
 totū causæ tuæ iniquæ ædificium col-
 locare videaris.

Alud non multò maiore ad diruē-
 dum labore indiget. Primùm enim ex
 te quæro: cùm dicis, nos Christo sola
 fide inseri & coniungi, (quamuis hæc
 concertatio ad iustificationis potius
 questionem pertineat) quæ te scriptu-
 ra docuit, solam esse fidem, vti vnicum
 instrumentum ad Christum apprehen-
 dendum animæq; salutem consequen-
 di. Vnde hæc vocē, Sola, ex quo scrip-
 pturæ loco eruis: in quo eam testamē-
 to adiunctam fidei inuenisti. In Luteri
 scilicet, omnium Hæresum nostri se-
 culi infelicissimi parentis: qui vt tertium
 conderet testamentum, hanc impiam
 deprauandis scripturis marum admo-
 uit: vocem hæc, Sola, fidei adiungēs,
 Apostolicisq; oraculis inserēs: vt ad ex-
 pugnanda non modò omnia Christia-
 næ charitatis opera, virtutesq; omnes,
 sed etiam sacramenta ipsa, hanc machi-
 nā admoueret. Cuius si tibi, authorita-
 tem sequendam ducis: vide, ne te tanq;
 degenerem filium, & in hac de Eucha-
 ristia realiq; Christi corporis præsentia

In quo sec-
 cundum
 fundamē-
 tum capu-
 gnatur.

contene-

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
cōtentione, suū acerrimum hostem ab
hæreditate sui testamēti excludat. Scri
pturæ igitur testimonia in tuis conqui
ro, quæ te ad hâc vocem sola fidei iun
gendam inuitarūt: & inquirens studio
suū, duo præcipua inuenio: Alterum
quòd Apostolus te interprete dicat:

Gal.

2.

Vitæ ego, iam non ego, sed viuit in me
Christus. vitam autem, quam nūc viuo in
carne, per fidē viuo filiū Dei: qui dilexit me
& tradidit semetipsum pro me. Alterum,

Ioan.

15.

quòd ipse saluator doceat: Ego ūm vi
tis, vos palmites. Qui manet in me, & ego
in eo, hic fert fructū multum: quia sine me
nihil potestis facere. Si quis in me non mā
serit, eicietur foras, sicut palmes: & are
scet, & colligent eum, & in ignem mittent
& ardet. In his testimonijs, nullam in
uenio solius & solitariae fidei, imò ve
rò in posteriore ne fidei quidem vllam
fieri mentionem. Nam quòd ex Apo
stolo affers (licet sequutus forsità Era
sinum corruptè videris attulisse: nec
enim in ipsis etiā Græcis codicibus di
a pistin per fidē, sed en pisti in fide, vi
uo filiū Dei, legitur) nunquid tamen p
solā fidem viuere se Apostolus dixit:
Non certè: nec enim contradicere sibi

ipsi

ipsi potuit: alio in loco aperte tuam re-
 spuens adiectionem, cum inquit: Neq;
 circumcisio aliquid valet neque præputiū Gal. 5.
 sed fides. (non sola nec ociosa) verūm
 quæ per charitatem operatur. Et alibi. Si
 habuero omnem fidem, ita vt montes trāse-
 feram, charitatem autem non habuero, ni-
 hil sum. Adeò nihil ex scriptura assertis
 quod non vestra cōmentā, & adiun-
 gendi aliquid adimēdiq; audaciā pro-
 dat. Deniq; an nō consideras quā ab-
 surdū sit asserere, sola fide Christo nos
 inferi & salutem assequi. Si enim fides
 adiunctam habet charitatem, iam non
 sola, sed cum charitate salutem ope-
 rari dicitur. Si verò absq; charitate so-
 la hoc efficit: tum aliquis prius esse ius-
 tus poterit, quā iustificationem &
 peccatorum remissionem consequatur.
 Quæris quo nam modo? quia sine
 charitate, per quam peccator se à pec-
 cato quidem auertit, ad Deū verò con-
 uertit, nulla est peccatorum remissio:
 iuxta illud, remittuntur ei peccata multa:
 quoniā dilexit multum. At sola fides si-
 ne charitate secundum vestram doctri-
 nam iustum reddit peccatorem: iustus
 ergo

1. Cor. 13.

Luc. 7.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
 ergo erit anteq̃ iustificetur, & pecca-
 torum habeat remissionē. Quod quā
 à ratione alienam habeat cōtradictio-
 nem, tu ip̃e iudica. Quod si fidem cū
 charitate omninō cōfundis & pro eo-
 dem accipis, ipsi repugnas Apostolo,
 qui toties hæc, tamq̃ disertis verbis, re-
 ipsa & numero, & comparatione di-
 stinguit: Nunc autem, inquit, manet
 fides, spes, & charitas: tria hæc, maior
 autem horum charitas. Posterius verō
 testimonium cūm ne fidei quidem vl-
 lam habeat mentionē: tu palmites sola
 fide in Christo manere, & vitali illo suc-
 co frui, sanctitatisq̃, ut tu dicis, ac inno-
 centiæ vberes proferre fructus, perpe-
 ram cōmentaris. Nam ut fructum hu-
 iusmodi ferant in illa vite: oportet pal-
 mites non sola fide, sed & charitate præ-
 ditos esse. Hæc enim si desit: etiam si p̃
 fidem insertus sit, nullum feret fructū:
 sed sterilis abscindetur, & in ignē mit-
 tetur. Sicut enim duplices in se esse Do-
 minus palmites, ita & duplicem eorū
 in se mansionem demonstrat. Alij sunt
 steriles & sine fructu, de quibus ait:

Ioan. 15. Omnem p̃alitem in me non ferentē frus-
 ctum

etiam, tollet eū. Alij fertiles, de quibus
infert: & cum qui fert fructū, purgabit eū.
In me dixit palmitem non ferentē fru-
ctum: vt nō extra, sed in se esse infrugio-
feros palmites ostenderet. Quid enī
tollendum, & excindendum Domi-
nus comminaretur? prius esse oportet
insertū palmitē, quā excisum: quod
enī insertum non est, excindi quomo-
do potest? Esse itaq; in Christo palmi-
tes sine fructu, quis ex his verbis non
videat? vt facili colligi possit malos
etiam sola fide Christo inseri, & in ipso,
licet paulō post excindendi sit, manē-
re: ferules verō palmites utrūq; habe-
re, & inlitionem per fidem, & fecun-
ditatem per charitatem bonorumq; o-
perum fructum, vt inde etiam duplex
in Christo mansio deprehendatur: &
illa per quā quasi cute tenus tantū pal-
mites infructuosi & mortui coherent,
& illa per quam succo etiam vitali alitū-
tur, florent, & germinant. Ad hanc al-
teram Dominus toties hortatur: vt nō
satis sit nobis credendo tantū in illo
permanere: sed etiam dilectionis vitali
succo

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

succo, ex ipsius meritis hausto, fructu bonorum operum illi cōiungi. De sterilitateq; palmitē, hoc est, credēte, & nō operante fidei, vtrumq; dici potest: & quòd in Christo non maneat, Charitatis coniunctione, & quòd in Christo maneat, sola fidei professione & assensu. Aperta autem te Domini verba expugnāt, quibus palmitē in se esse nō ferentem fructum affirmat: vt vnā eādēq; sententia, & malos esse in Christo per fidem, & ipsam fidem à charitate longis gradibus distare, esseq; sine illa posse, perdisas. Quare de re plura libro tertio: nūc, quod ad propositum magis spectat, persequamur. Non modò fidem solam ad coniunctionem cū Christo, salutemq; consequendam satis esse asseris: sed eam etiam vnicum salutis adipiscendæ instrumētum vocas, cū inquis: Sola est fides, qua tanq; vnico instrumento, Christus animarum nostrarum vnicus cibus apprehēditur: per quā spiritus Dei sanctus nobis communicatur. Ex qua schola obsecro, ex quāne rerū diuinarum disciplina hæc nobis problemata obtudis: videris teipsum tūcum

tum consuluisse, cum fidem ad causas instrumenti refers: & sicut in reliquis S. Theologiæ præceptis, ita in ordine causarum nostræ iustificationis cognoscendo, nullum te fidum adhibuisse magistrum vel inuitus ostendis. Nam fidē, (quæ ē animæ interna virtus, & ad Deum, Apostolo teste, præparatio quædam) ad causas efficientiæ, inter quas instrumenta numerantur, reducere: eius est, qui nullum in rebus indagandis adhibet iudicium, & sua magis opinione, quàm peritis limorum Theologorum institutis ducitur. Sed ideo (nisi fallor: nam apertè te nondum prodidisti) vnicum salutis instrumentum Fidem vocas: vt sacramenta, quæ ipsa vera sunt salutis nostræ instrumenta, excludas. per illa enim Deus, tanquàm animæ nostræ extranea, gratiā nobis celestiaquæ charismata quæ in se continent, confert, & quasi per canales quosdam infundit, dicente Apostolo de Baptismo. Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: vt illā sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et alio loco: Saluos nos fecit, per lauacrum re-

Heb: n.

Ephe: 5.

Tit: 3.

D

genera

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

34.
1. Pet.

3.

generationis. Et Princeps Apostolorum:
Noc. cum fabricaretur arca, in qua pauci, d.
est, octo animæ saluæ factæ sunt per aquâ.
quod & nos nunc similis formæ sa uos .a
cit Baptisma. Ut sicut per aquam, exter
num scilicet elementum, regeneramur
in Baptismo: ita per species panis & vi
ni, corpore Christi & sanguine in Euc
haristia pascamur. Hæc sunt verè in
strumenta: sine quibus, etiam si quis
credat, & ea contemnat, nec cum po
test suscipiat, salus nemini speranda est

Ioan: 3.

præcipiente Domino: Nisi quis renatus
fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest
intrare in Regnum Dei. Qua de re audi
quid D. Augustinus sentiat: Nec Sacra

In Leuit:

q. & 84.

mentum, inquit, visibile idē contemnen
dum est: nam contemptor eius inuisibiliter
sanctificari non potest. Hinc Cornelius, &
qui cum eo erant, cum iam inuisibiliter in
fuso spiritu S. sanctificati apparerent, Ba
ptizati sunt tamen. Et contra Faustum:
Sacramētum vis, inenarrabiliter valet
plurimum: & idē cōtempta sacrilegos fac
cit. Impiē quippe contemnitur, sine quo
non potest perfici pietas Et alibi: Sine duz

Lib: 19.

cap: 11.

De pecc

cat: mer:

lib. 4 cap

12.

bitatione tenēdum est: quæcumq; illa sanz
ctificatio sit, non valere ad faciendos Chri
stianos, atq; ad dimittenda peccata: nisi

chri

christiana, & Ecclesiastica institutione, & sacramentis efficiantur fideles. Hoc est igitur, quod initio tendebat Sathanæ astutia: ut omnium sacramentorum, quæ sunt instrumenta parandæ salutis, & diuinæ illæ salutare scq; medicinæ, Christi instituto ex eius sanguine ad sanandos animarum nostrarum morbos comparatæ, sine quibus vel earum voto, nemo saluatur, usum omnem aboleret: prædicat & falsò persuadere hominibus conatur, salutis nostræ solam fidem esse instrumentum. Nam in principio primum tria, deinde quinque per suos ministros reiecit: duo tantum, ne simul omnia exterminasse videretur, & apertam proderet impietatem, reseruauerat, Baptismum scilicet & Eucharistiam: sed iam & illum per Anabaptistas manifestè sustulit: & per vos paulò occultius idem operatur. Cum enim doceatis etiam sine Baptismo, fide parentum saluari infantes posse, tacite Baptismum ipsum aboletis: cui vim & efficaciam operandi salutem nullam tribuitis. Restabat solum Eucharistiæ sacramentum:

sed & hoc iam à vobis prius prophana-
tum vbi veritate illud òni & vera Chri-
sti corporis & sanguinis præsentia spo-
liãstis: nunc verò prorsus iam etiam su-
blatum est, cū sine illo Christi corpus
manducari posse, non obscure signifi-
catis: idem esse docentes in Christum
credere, quod Christi corpus mandu-
care. Cuius sententiæ impietas totum
hoc sacramētum evertit. Quem enim
fructum affert Eucharistia, si hoc sola
fide habetur, quod ab ipsa expectatur?
Quod cū falsum sit & pestilens do-
gma, ex quo tu tertium illud tuum fun-
damentum constituis, expugnandum
est, vti recepimus.

CAP. 3.
In quo
tertium
Volani
fundamē-
tum euer-
titur.

Dicis ergo idem esse in Christū cre-
dere, quod carnem eius manducare &
sanguinem bibere. At vnde tam falsa
probas? Christus, inquis, illa quæ de
māducatione corporis sui prolixè dis-
seruit, ad fidem retulit: cū dixit, Amē
Amen dico vobis: qui confidit in me,
habet vitā æternam. Vbi verò hoc ita
fecit? si hanc illis apud D. Ioannē Chri-
sti verbis sententiā attribuis, prorsus
erras

erras. Non enim ibi hæc verba reperisti, nec Christum dicentem audisti: māducare corpus meum, est idem quod in me credere. Tua sunt hæc & tuorū deliria, non Christi verba: nec vllus eorum sincerus sensus, sed à te cōficta & contorta interpretandi calumnia. An quòd Dominus doceat, qui credit in me habet vitam æternam, ideò, solam fidem ad salutem obtinendam sufficere, & nil amplius requiri à nobis dices? Non certè, vti probatum est. Nam & præceptorū Christi custodia adit credenti necesse est: quæ & sacramentorum etiam vsum includit: iuxta illud. Baptizantes eos, & docentes, seruare omnia quæcunq; præcepi vobis. Distinctè igitur saluator de fide quam docuit, & de corporis sui manducatione, quam in Eucharistia instituit, loquutus est: cū fidelibus & in se iam credētib; Apostolis, suum se corpus ad māducandum daturū promissit: Panis, inquit, quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Credebant Apostoli: & tamen corpus Christi necdum mā-

Matt: 28.

Ioan. 6.

D. iij

duca

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
 ducabant. promissum enim tum, in so-
 la verò vltima illa cœna exhibitū hoc
 fuit beneficium. Credunt & nunc Ca-
 rechumeni, sed corpus Christi nō mā-
 ducant; imò ab illius etiam aspectu in
 diuinis mysterijs arcantur. Cuius est
 obsecro gratitudinis nouum hoc & im-
 mēsum beneficium cum fide confun-
 dere? Quid enim Christus Apostolis
 se daturum reciperet, si hoc iam credē-
 tes habuēre? An liberalitatis est id dare
 quod habetur, & haberi semper sine
 nouo beneficio sola fide potest? Quid
 desiderandum erat & ipsi Domino di-
 centi: Desiderio desideravi hoc pascha
 manducare vobiscū; & in illis viris de-
 sideriorum, fide iam in Christum fer-
 uentibus, quid tantæ expectationi re-
 sponderet, si ex illa vltima diuini Testa-
 menti cœna, nulla fuit accessio, nulla
 noua liberalitas insolita aliqua munifi-
 centia commendata? Prorsus deniq; su-
 peruacanea erit diuinæ Eucharistiæ in-
 stitutio. & in illa verba, quæ proculdu-
 bio ex isto vestro dogmate cōsequuntur
 prorūpet impius, Quid mihi cum Eu-
 charistia

Eucharistia si fide māduco? Quid mihi cū
pane & vino, quid cum consecratione
& benedictione mystica panis & vini,
si & in carnibus & in pomis, & in om-
nibus denique escis hæc mihi signa man-
dicationis constituere, & fide sola
Christi corpus manducare, vbi & quo-
tienscunque libuerit possum? Atque ita to-
tum consilium & institutum Christi in
hoc sacramento diuinissimo, hæc sacri-
lega sententia contemnit, & ad vnum
illum Sathanæ destinatum scopum ten-
dit, vt vsus excellentissimi huius My-
sterij aboleatur. Sufficiet præterea Ba-
ptismus, qui Fidei sacramentum dici-
tur: nec alio sacramento, in quo Chri-
sti corpus manducetur indigebimus,
si illud per solam fidem manducatur.
At magna est Eucharistiæ suprâ Baptis-
mum, noua singularisque necessitas. Ad
Baptismum veniunt, qui ante fuere infi-
deles vt viuant: ad Eucharistiam verò,
vt vitam cōseruent & crescendo auge-
ant. Illic militiæ ascribuntur: hinc Regis
pascuntur conuiuium. Illic illuminantur:
hinc ad amorem Christi accenduntur.

D iij

Illic

PRO SACRATIS: EVHARISTIA.

Illic nuptiæ contrahuntur: hic coniungitur spōsæ spōsus, & intrā sancta sanctorum, intrā ipsum velum, & Regis thalamum fidelis spōsa recipitur. Illic fide viua, hic & re ipsa fit coniunctio.

Hom. 61.
ad pop.

Audi quid S. Chrysostomus dicat: Vnū inquit, corpus sumus & membra ex carne & ossibus eius. sequamur autem iniciati quæ dicuntur. Vt ergo non tantum per Charitatem hoc simus verum & ipsa re in illā misceamur carnem: hoc per escam efficitur quam largitus est nobis volēs ostēdere desiderium quod erga nos habet. Et alibi.

Hom. 60.
ad pop.

Nō satis fuit homo fieri colaphis credi & iugulari, verum & semetipsum nobis cōsmiscet: & non fide tantum, verum & ipsa re nos suum efficit corpus. Quā alto sublimiorisq; gradu coniunctionē quæ cum Christo est per fidem, à reali hac in sacramento corporis Christi manducatione, vbi de his mysteriis populum erudit, D. Chrysostomus distinguat, tu ipse considera, & confundere adeo inter se distantia noli. Summa certè & noua beneficia per S. Eucharistiā cōferuntur, quæ haberi per fidem non possunt. Itaq; sicut sine Baptismo renasci, ita sine Eucharistia Christi manducare

carere corpus, modo à Christo in vltima
Cœna instituto non possumus. Sicut
enim non fides, sed Baptismus est re-
generationis vterus: ita non fides, sed
Eucharistia manducationis corporis
Christi, est mensa & officina quædam,
ad hoc ipsum à Domino instituta, vt
in ea, non extrâ eam, diuinus iste cibus
sumatur. Si prætereâ efficere sibi re ip-
sa existens Christi corpus nullius fi-
des potest, sed illud tantum omnipo-
tentia verbi productum in sacramêto
fiat: quomodo manducabit quod non
est, nec per ipsam effici potest? Nam
quod vos Calvinistæ dicitis: ad hoc so-
lum esse institutum Eucharistiæ sacra-
mentum, vt per ista externa symbola,
fides excitetur & augeatur, eiusq; pro-
fessio exerceatur: hoc summam habet
vanitatem. longè enim meliùs & fru-
ctuosiùs, prædicatione verbi Dei, ali-
isq; viuïs documentis, quàm per muta
elemêta excitatur & exercetur, & per
verba & linguæ sonos, declaratur fi-
des. Adeo sacramenta Evangelica, à
prædicatione & confessione nihil dista-

re docebitis: ad eò omnem Christi sapientiam & in eis instituendis Ecclesiæ q̄ relinquendis consilium reprehēdetis: Porro quod D. Augustinum tecū sentire dicis, & ex illo loco de Doctrina Christiana asserere audes, docere virū sanctum, Carnem Christi edere & sanguinem bibere, idem esse quod passioni Christi per fidem communicare: hoc constare non potest, nec ex illa sententia iste sensus deprehēdit̃ in qua cū tu addas illa verba, per fidem, ego in referendis Doctorum sententiis tuam requiro fidem. Nam apud D. Augustinum hæc verba non inuenio: Nisi, inquit, manducaueritis, carnem filiī hominis & sanguinem biberitis, nō habebitis vitā in vobis: facinus & flagitiū videtur iungere. figura est ergo præcipiēs passioni Domini esse cōmunicandū, & vtiliter recōdendū in memoria, quòd pro nobis caro eius crucifixa sit & vulnerata. Dicat ne hic D.

Augustinus, idem esse Corpus Christi manducare, quod in Christum credere, si quis menti tuæ pudor inest, ingenuè agnosce. Lector certè agnoscit tua hæc esse cōmenta, & parum fidam

adiun.

adiunctionem. Ex his autem verbis discimus; Capharnaitis, & similis ingenij Calvinistis, tibiq; etiam eorum discipulo, qui flagitium & scelus esse putas, ore corpus Christi manducari; verba illa Domini, quibus manducare suum corpus præcipit, non modo figuram, sed etiam stultitiam esse. Cruento enim modo cum ipsius Christi vulnere & iniuria suiq; corporis consumptione, hæc esse manducationem, sicuti Capharnaitæ, imaginamini, cum dicitis, iam pridem consumptum Christi corpus esse oporteret, si in ipsa rei veritate manducaretur. Carnales & sine intellectu, fide vacui, diuinam omnipotentiam non spectatis. Nos verò quia cum D. Augustino, uti postea audies, sine occisione Christi, & sine vlla corporis eius sanctissimi iactura, illud ipsum corpus in mysterio & sub aliena specie, manducamus, nullum facinus timemus: ideo nec illa figura ad excusanda eius salutaria præcepta indigemus. Imò illis ascripti, fidei & obedientiæ præmia in manducando consequimur. Ut autē
huius

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

huius tui erroris medullas ipsaq; visce-
ra eruamus, aliquid iam de spiritali, &
sacramentali, Christi corporis mandu-
catione, dicendum est: quam si tu igno-
rans confundis, venia dignus es: si ve-
rò volens prudensq; pro eâdem acci-
pis, quam distingui debere non igno-
ras, insignem nocendi alijsc; imponen-
di voluntatem declaras. Vt autem pri-
us de spiritali corporis Christi mandu-
catione loquar: hæc duplex esse extrâ
ipsum Eucharistiæ sacramētum agno-
scitur. Altera est, quæ nullam ad Eu-
charistiam habet relationem, estq; figu-
rata prorsus: vt cū aliquo dono cæ-
lesti, ex Christi merito corporeq; &
sanguine promanante, anima fruitur,
manducare & bibere reficiq; dicatur.

Ioan. 7.

Tale est illud saluatoris. Si quis sitit ve-
niat ad me & bibat. qui credit in me, sicut

Ioan. 4.

dicit scriptura, flumina de ventre eius flu-
ent aquæ viuæ. Et illud. Qui biberit ex

Ioan. 4.

aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æter-
num. Et illud: Meus cibus est vt faciā vo-
luntatem eius qui misit me & perficiam op-
us eius.

Ioan. 6.

Et quod tu vsurpas: Qui ve-
nit ad me, non esuriet: & qui credit in me,

non

LIBER PRIMVS.

45.

non sitiet. Et illud sapientiæ: Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Et alia quæ plurima in sacris sententijs obuiat: in quibus figuratè prorsus, & sine vlla ad Eucharistiã cõparatione mens nostra manducare & bibere reficiq; sumpta ex cibo corporis analogia, dicitur, cùm dono aliquo cœlesti perfruitur. Talia sunt pleraq; & apud D. Augustinum, quale est illud; Qui credit in eum, manducat eũ. In Ioan. Trac. 25. Hæc spiritualis manducatio & potatio in qua anima quocunq; cœlesti dono & spiritus S. consolatione refecta, Christum manducare perhibetur; cùm prorsus tropica sit, & ad omnia referri possit: nil omninò ad nostrum propositum pertinet. In qua cùm tu hæc incautè versari & hærerè videaris: longè à scopo diuagari te inanibusq; tuæ mentis figurarum vmbri deludi, nō vides. Quid enim cum hac nobis rei est, quæ ad Cænæ Dominicæ institutum nō spectat, ipsaq; S. Eucharistia nihil cum ea habet commune? Talis enim manducatio per omnes fidei articulos donaq;

ōnia

PRO SACRATIS: EUCHARISTI A
omnia spiritualia , extra sacramenta,
vagari & misceri incerta potest. Alius
porrò spiritualis est Christi corporis
esus, qui licèt extra sacramentum sit to-
tus tamen ad Eucharistiam refertur: in
quo licèt ipsum Christi re existēs cor-
pus non sumatur, fructus tamen man-
dicationis, qui est coniunctio cū Chri-
sto possidetur: cū scilicet, moribun-
da & famelica anima ad mensam libi à
Domino propositam, ardētī desiderio
accelerat, vt in Eucharistia verum Chri-
sti corpus edat, & sanguinem bibat:
sed quoniam aliqua fortè necessitate
vel casu intercedente à sacramenti vsu
exclusa est Christi sacramentorum Do-
mini & authoris, qui bonam coronat
voluntatem, supplet liberalitas, quod
ipsa necessitas ademit: & sacramenta-
lis mandicationis confertur fructus:
vt præter sacramentum, non tamē præ-
ter sacramenti votum, sicut & in Bapti-
smo fit, corpus ipsius spirituali modo
manducetur, hoc est, fructus realis mā-
dicationis aquiratur (licèt non tam ā-
pla dona consequatur ille, qui se spiri-
tuali

tuali esu, Christi corpore in voto & de
 siderio sacramenti, refecit: atq; ille qui
 sacramentalem etiam & realem Chri-
 sti corporis manducationem adiūxit.)
 De hac D. Augustinus id quod tu etiā
 affers: Quid paras, inquit, dentem &
 ventrem crede & mādicasti. Quibus
 verbis tu ad excludendam sacramenta-
 lem manducationem, solamq; spiritua-
 lem per fidem statuendā abuteris. Nō
 enim abolere sacramentalē, & qui ore
 etiam perficitur Christi corporis esum
 hisce verbis vir sanctus voluit: sed do-
 cuit, si illa desit non esse omninō despe-
 randum, nec corporali & sacramenta-
 li manducationi tantum confidendum
 sicut enim illa non sufficit imō officit, si
 fides viuāda virtutibus, sāctisq; deside-
 rijs adornata, defuerit: ita vbi hæc adeo-
 runt, nec sacramenti ipsius neglectus
 & contemptus intercesserit, fructus ip-
 sius manducationis deesse non poterit:
 ut ita corpus Christi spiritualiter man-
 ducetur bibaturq; illius diuinus sāguis
 Sacramētalīs porrō Christi corpōis mā-
 ducatio, quæ bonis æquē ac malis, li-
 cet

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 cet dispari fructu communis est, in sa-
 cramento illa sola realis est: & à Chri-
 sto in sacra Eucharistia instituta. De
 qua Augustinus: Carnem Christi & san-
 guinem, inquit, non edamus tatum in sa-
 cramento sed vsq; ad spiritus participatio-
 nem. De hac vna rē nobis hīc esse, Vo-
 lāne, memineris: hanc nos solā à Chri-
 sto in Eucharistia institutam & præce-
 ptam asserimus: & ita necessariam pro-
 bāmus, vt sine illa, hoc est, sine Eucha-
 ristia sacramento, nullo prorsus mo-
 do verū & re præsens Christi corpus,
 quod illa tantum continet atq; exhibet,
 à quo ꝑ manducari possit. In qua bo-
 nus ad vitam, malus ad exitium vnum
 & idem Christi corpus, vt infra proba-
 bimus, manducat. Vidimus itaq; quo
 fine & quā firma tuis extruendis opi-
 nionibus fundamenta ieceris: iam ad
 statuendam probandamq; Trāssubstā-
 tiationē transeamus. qua cōstituta, pu-
 eriles illæ tuæ rationes quas in ipsa frō-
 te, Transsubstātiationē impugnaturus
 à descriptione sacramēti petitas, collo-
 cāsti, nullo negotio destruentur.

Audes

LIBER PRIMVS.

Audes itaq; affirmare, Volane, Dei 49.

& ſaluatoris noſtri diuina verba illa cū CAP: 4:
in Cæna acceptum panem gratias agēs In quo, ex
benedixit, dicens: Hoc eſt corpus meū Chriſti
(de calice, ne frequentior ſit repetitio, Trāſſub:
idē me ſemper dicere exiſtima) ſigni probatur
ficāſſe tantūm hoc eſt nihil re ipſa exi-
ſtens effeciſſe, nec ſubſtātiā panis im-
mutaſſe ſed inanes ſonos omni ad ope-
randam virtute deſtitutos habuiſſe:
vt ideo figuratum te illis dicēdi modū
affingere & pro vero corpore figuram
ſignum, & ſymbolum corporis inter-
pretari, ſimplicemq; Domini ſententiā
deprauatis opinionum cōmentis, calū-
niari ſit neceſſe. Quæ interpretatio no-
ua, inuſitata, peregrina, nec vnq; ab
Eccleſia vſurpata, imò multis ante ſecu-
lis condemnata, & totius orbis calcu-
lis ad hæc vſq; noſtra tempora execra-
tioni & diris deuota, incredibilem qui-
dem tuam audaciam, ſed horrendum
prorſus exemplum declarat: vt maior
nobis in illa conculcanda facilitas ad-
hibenda ſit: quā tua in ea proferēda
leuitas fuit. Quæ enim te vel ſcripturæ

E

ſacræ

Interpres-
tatio Sac-
ramēta-
riorū an-
tiquitus
dānata.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

sacræ, vel conciliorum, vel consentiēs
 Doctorum autoritas ad verba diuina
 tam aperta hac adulterina interpretati-
 one polluenda compulit, nō dicis. Do-
 minum & Deum meum dicentē, Hoc
 est corpus meum, audio: & Volanum
 reclamantem sustineo: Non est, inquit
 corpus, sed figura & symbolū corpo-
 ris. Cuius est hoc ingenij, vocē verita-
 tis negligere, & figmenta proprii cere-
 bri statuere: aperta verba Dei relinque-
 re & commenta humana sectari: Dicē-
 te Domino, Hoc est corpus meū, quis
 contradicere & dubitare audeat: Ne-
 mo arbitror, nisi vel seductor ille anti-
 quus qui Deo dicente, Moriemini: ne-
 quaquā moriemini, respondit: vel prorsus
 infidelis, qui Dominum nostrum
 Iesum Christum verum & omnipoten-
 tem esse Deū pernegat. Quærere enim
 in his tam apertis verbis figuras, vel ob-
 stinata temeritas seducendiq; studium:
 vel in re humanis viribus impossibili,
 credendi difficultas persuadet. Ante se-
 ptingentos annos clamauit orthodo-
 xi, & cum horrore hanc interpretatio-
 nem

Gen. 3.

Deum po-
 tentiam
 subtra-
 hūt Zui-
 gliani.

hem execrati sunt: Non est, dixit tunc
 quidā, (vti inferiūs audies) figura cor-
 poris panis: absit enim hoc: sed est ipsum
 corpus Domini deificatum, ipso Domino
 dicēte, Hoc est corpus meum, non figura
 corporis: & Volanum hoc seculo natū
 & in Hæresi institutū, patiemur perstre-
 pentem & cum serpente illo sibilantē:
 Non est, inquit, corpus, sed figura cor-
 poris: Quæ est hæc & cui comparan-
 da audacia, imò quæ mentis alienatio?
 Hic meritò illud contrà te vsurpandū
 est: Si quis apposuerit ad hæc, apponat
 super illum Deus plagas scriptas in li-
 bro isto. Videtur ne tibi hæc maledi-
 ctio formidanda non esse, vt impunè la-
 turus sis quod verbis saluatoris, figu-
 ram, signum, symbolum apponas, &
 sensum prorsus alium, quàm tantus au-
 thor Deus & homo voluit, inducas?
 Consideret in primis pius lector, ipsū
 met Dominum Deum nostrum omnē
 amphibologiam ab isto verbo, Cor-
 pus meum amouisse: proprioq; & sim-
 plici loquendī modo dicere se demon-
 strasse, cūm vltà nomen ipsum corpo-
 ris, quod latitanti sub speciebus substā-

Apo: 22.
 Zuinglia-
 ni appo-
 nunt ad
 scripturā.

Christus
amphibo-
logiam
ex verbis
suis ex-
cludit.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.
tiam tribuit, declarationem etiam adiunxit, dicens: Hoc corpus est quod pro vobis tradetur. sicut enim ubi nomen Ioannis usurpamus, ad Baptistam ne an ad Euangelistam referatur ambigere possumus; si verò Ioanni, Baptistam adiungimus, iam Euangelistam excludimus: ita cum nomen corporis vel ad figuratum corpus, vel ad verum referri potuit: figuratum & significatum Dominus excludens, adiunxit, quod pro vobis datur. Quæ adiunctio omnem amouet ambiguitatem, & verum sensum tanti authoris declarat, hoc enim dare se dicit, quod est crucifixum. Quis enim non Manichæus figuratum pro nobis traditum dixerit? Si ergo verum & reale pro nobis est in ara crucis oblatum: hoc ipsum est in Eucharistia sub speciebus panis discipulis porrectum. Nec nomen solum, & omnem amputans figuram interpretatio, sed & effectus ipse re existentem Christi sanguinem exhibitum in calice declarat, cum inquit, Hic est sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Matt: 26.

Quis

LIBER PRIMVS.

Quis enim figuratum sanguinem expi
are & abluere peccata posse non nisi
excors affirmarit? solus Christi verus
non adumbratus sanguis emundat cō
scientias nostras; ille idem ergo in cali
ce ad bibendum datus est. Non quidē
cum vino: vera enim propositio non
esset, Hic est sanguis meus; cum poti
us dici debebat cum hoc, vel sub hoc
vel in hoc vino est sanguis meus: vini
itaq; in sanguinem quo peccata remit
tuntur conuersionem sequi necesse est
Quæ cum non sit secundum acciden
tia vini, conficitur, illam in substantia
esse. Trāssubstātiatio igitur Christi ver
bis statuitur. Cū præterea permul
tos sacræ scripturæ locos constet, diui
num verbum ita efficax esse, vt res ip
sas sola voluntate producat & immu
tet: (Dicit enim & fiunt, mandat & cre
antur; cū sit penetrabilius omni gla
dio ancipiti) statuere omninō oportet,
eandem vim diuina hæc verba in pane
habere, vt efficiant quod volunt. Quæ
virtus verbi Christi alijs est etiam per
multis exemplis cōprobata dixit enim,

53.

1: Ioan. 1.

Trāssub
stat.

Psal: 148.

Heb: 4.

Dei verba
efficiunt
id quod
volunt.

E in

respi

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

54.

Luc: 7.
Mar. 9.
Ioan. 11.
Matt. 8.

Ioan. 4.

Luc: 1.

Respice: & hoc sermone cæco oculos restituit: & puellæ atq; adolescēti, Surge, & Lazaro, Veni foras, dixit, & vitam illis dicendo contulit, mortuosq; suscitauit. Dixit verbo, & puer centurionis sanatus est: dixit, Filius tuus uiuit Regulo, & restitutus est omnipotenti sermone Christi. Quid ergo obstabit, vt non eadem sit verbi illius per quod facta sunt & fiunt omnia efficacia in pane, de q; in sanctas & venerabiles manus suas accepto pronunciat: Hoc est corpus meum: quare sermo iste Dei id quod vult nō efficiet. Efficiet certe: nec erit quod diuinæ eius virtuti, cui nihil est impossibile, obsistat. Et ne cū pane vel cōiunctum pani corpus Christi effectū dicatur, nō dixit Dominus: Cum hoc pane efficio & exhibeo vobis meum corpus: sed ipso pane accepto, Hoc est corpus meum, dixit: aperitissimè inculcans, panem quem demonstrabat eius diuina iussione & voluntate in corpus suum esse cōuērsim. Quæ conuersio cum non sit accidentiū, quæ integra manent: sed substantiæ panis quæ

quæ mutatur in corporis Christi substantiam, iure optimo Trãssubstantiatio dicitur. Quæ certè abnegari, sine contumelia diuinitatis Christi non potest. Si enim eius verbum inefficax esse, & sonos tantùm omnibus ad operandũ viribus vacuos habere, & non dicendo efficere affirmabitur: Deus esse, pculdubio non credetur. Quo grauissimò perfidiæ scelere eum obstringi, necesse est, qui se huius admirabilis p verbum Christi conuersionis inimicũ declarat. Cũ deniq; Christus diuinam suam benedictionẽ panis & vini contulerit: & ea in manus accepta benedixerit: absurdum est, & Domini potentia munificentiaq; indignum, nil creaturas, suscepta Dei benedictione diuinum in se derivare, & non in id quod ipsa vult, commutari. Quinque panibus & exiguis piscibus in deserto benedicit Dominus, & illi mox in innumerã excreiscũt multitudinẽ, qua quinque milia hominum explent famem: & in pane Eucharistico, qui tanta auctoritate benedicatur, nil diuinũ & admirabile

Trãssub:
negari, nã
ne Chris
tui consu
melia nã
potest.

Benedic
tio Dei
res immu
tat:

Matt: 14.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA

bile agnosceremus: superuacaneam ne in illo Dei benedictionem existimabimus: quæ illum in id quod ipsa vult, in cibum scilicet & panem vitæ æternæ salutis nostræ cōmutet: Huic sancti patres benedictioni consecrationis nomen tribuerant: & tantam vim, vt pote diuinæ, ei inesse crediderunt, vt naturas etiam commutare queat: vt id quod natura panis est & vinū post susceptā benedictionem & cōsecrationem, nō id sint quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, corpus scilicet & sanguis Christi. Mutatur ergo Dei benedictione panis, non secundum accidentia quæ manent inmutata: relinquitur ergo secundum substantiam id fieri, nec de Trāssubstantiatione dubij quicquid relinqui possit. Iste quidem est simplicissimus Christi verborum Trās substantiationem stabiliens sensus, cui tam sublimi diuinæque autoritate confirmato, omne ingenium ratioque cedere & fidei obsequio subdi deberet: sed non ita cæcus in meridie, sicut in tam planissimis Domini verbis Hære-

tica

Cōsecra-
tio natu-
ras mu-
tat.

tica cæcutit superbia: quam licet nulla domare possit authoritas, (quã enim diuina ipsa maiorem cõtrà eos quaremus?) tamen quòd sanctorum etiam patrum sententijs sua commenta isti figurarum Doctores contegunt: velamẽ, hoc illis auferemus: & quam clarè diuini illi rerũ sacrarum interpretes, Trãsubstãtiationis in Eucharistia professi sint fidem, demonstrabimus. Volanus quidem vt illam firmam commentationem, qua pro corpore Christi signum nobis & figuram corporis obtrudit, confirmet: ad ratiocinationes quasdam, a descriptione sacramenti petitas, quas diuinorum verbortum claritati apponeret, cõfugit. Quas si spectemus, & quid sit tam magnum quod illam ab hac diuinæ vocis perspicuitate, Hoc est corpus meum, ad tam trãsuersos sensus abducit viderimus, vehementer admirabimur. Rationes quas primo loco ponit, fidem illius quam Deo etiam in difficilibus & omnem rationẽ superantibus debebat, prostrauerunt. Omobilitatem arundini comparandã.

E v

quid

Hæreticis
lenis rati
ocinatio
fidẽ eripit.

Vera philo-
sophā
di in diu-
nis ratio:

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
Quid rationi cum fide, quæ sola dicen-
tis autoritate innititur? Deo credere
& coniecturas rationis postponere, ve-
ra est in diuinis philosophandi ratio.
Adeò Hæreticorum est, & eorum qui
fidei Catholicæ fundamenta non benè
possident, nec in eis stabiles perstunt
leui aliquo argumētationis laqueo suc-
cumbere: & in suis ingenij infalici par-
tu vel idolo potiùs conuiescere. Ve-
rus certè Catholicus, omni ratiocina-
tione contēpta, id quod Deus per Ec-
clesiam pronunciat, constantissimè fi-
de simpliciq; cōtessione proficitur. Si
verò in ijs quæ autoritas tradit, vera
ratio quæ nō potest diuinæ veritati op-
poni, aliquid addit: vltimò illa loco tra-
denda sunt, non quasi probandi argu-
menta, sed tanq; rei illustrandæ adiu-
menta. Itaq; Trāssubstantiatione, quā
tu ratiunculis & coniecturis quibusdā
in ipsa fronte impugnas, authoritati-
bus sanctorum patrum confirmata &
constituta: tuum tām praposterum or-
dinem condemnabo: tuarumq; argu-
mentarum sophismata, quid doli habeant
detecius

detecturus in calcē libri huius reijciā. Orthodoxos itaq; Trāssubstātionis in diuina Eucharistia assertores asseramus: & primum, quid singuli in diuersis multumq; a se disitis orbis plagis, varijsq; ætatibus constituti, vno spiritu cordeq; crediderint, & vno ore confessi sint: deinde quid coacti simul in Concilijs tradiderint, videamus.

Et de nomine quidem Transsubstātionis proculdubio mecum contentidissēs: & ad illud, eò quòd in scriptura non constet, exhorruissēs: sed vos vestri Anabaptistæ & Antitrinitarij docuerūt, imò edomuerunt, vt aliquid qd in scriptura expressum non sit, si modò res admittat, cōcedatis. Ita enim, Trinitatis, Cōsubstantialis, Personæ, naturæ, nomina libenter iam vestro edocti periculo, licet ea scriptura non habeat expressa admittitis. De re ergo ceremus, an sit aliquando ante magnum Lateranense Concilium, ab orthodoxis antiquissimisq; Ecclesiæ Doctoribus, in pane Eucharistico substantialis mutatio agnita, asserta, & prædicata.

prodidit

CAP: 5.

PRO SACRATIS: EVHARISTIA:

Prodibit ergo primū, sicut te velle intelligo, ipse D. Augustinus de quo potissimum suscepta mihi tecum est contentio: cuius primam innox pro Trāssubstantiatione vocem afferam: si hoc vnum præmifero, quā vana sit & simplicibus mentibus imponens vestra oratio, qua in fidei regulis, sequi vos orthodoxorū auctoritatem asseritis: cū illos potius vestro sat iniquo & leui iudicio, ceu omnium cēsores subijciatis. Qui quā lōgē ab illa humilitate, quæ intellectū etiam aliorum arbitrio permittit, distetis, vel hoc vnum indicat, quòd nec totius orbis Christiani in sacris Concilijs sententiæ vestras opiniones subiectas esse vultis: quomodo igitur vnius aut alterius Doctoris iudicio cederetis? Nam quantum D. Augustini doctrinam & de rebus fidei grauis simam sententiam, contemnatis, ex eo quisq; deprehēdet, si à te Volane quæsierit: Cur D. Augustini, cuius ad tollendam Trāssubstantiationem ipsamq; in Eucharistia Corporis Christi verā præsentiā abnegandam, sequite auctoritatem

Heretici
falo ad
Doctores
res pro
uocant.

ci
utilius se
iudicio
permittit
sunt.

LIBER PRIMVS.

66

ritatem dicis: in alijs quæ apertissimè docet, illam prorsus repudias? cur nec sacrificium Missæ, nec sanctorum inuocationem, nec sedis Romanæ Petricę Cathedræ in qua ipse primùm sedit auctoritatē nec reliqua item, de quibus ille tam magnificè, tam apertè lucet ipsa clariùs, sentit, admittis, & ea, ipso duce non honoras, sed insectaris potius & cōtemnis? si fidum illum Doctorem & tubā spiritus S. existimas, quomodo in his mentitum esse putabis? Aut si in his fidem prodidit, quomodo in alijs dignus fide iudicabitur? Huic tu quæstioni ita cum tuis respōdes: Nō omnia quæ dixit & scripsit Augustinus vera te arbitrari: sed illa tantum ab eo recipere quæ cum scriptura sacra consentiant. Quæ responsio satis ostendit, quòd non D. Augustini auctoritas, sed tuum tibi de illius scriptis iudicium placeat: vt magno quodam supercilio secundum ne scripturam loquatur, te ipsum in scripturarum peritiā interpretandę fide ipsi præponens supremum te non D. Augustini tantum sed omnium etiā

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.

Calvinus
D. Augu:
contem:
nis

etiam & ipsorum conciliorum iudicē
cōstituas. Idcō vel in magistro tuo Cal
uino (in alienis enim facilius nostra
contemplamur) hanc animi elationē
& dicendi vanitatem considera. Nam
nunc quidem suam de Eucharistia &
reliquis doctrinam refert D. Augusti
no acceptam: nunc verō eum impijsi
mum inuocationis sanctorum Docto
rem vocat. Tanti fit apud vos veneran
da patrum in doctrina puritas: vt nisi
ea quæ effinxistis approbent, omnem
illorum quam reuereri videmini autho
ritatem conculcetis. Hinc est quōd in
fidei articulis, si quid cum Ecclesia Ca
tholica cōmune habetis, nō ex fide cre
dere vos, sed ex vestra electione, vnde
etiam Hæresis dicitur, opinari certō cō
stat. Nam cū quædam ab Ecclesia à
qua & ipsi Angeli discunt, audiētes re
cipiatis, alia verō reprobetis non voce
& autoritate diuina quæ per Ecclesiā
loquitur permoti, sed vestro tantūm
freti iudicio, res quas credere vos exi
stimatis, arbitrati vestro deligitis: ideo
carere vos fide euam si sanctissimam

Hæretici
carēt fide

Trinitatē

Trinitatem confiteamini, sed vestra tantum opinione abduci, meritò predicamus. Sed iam D. Augustinū pro Trās-
substantiatione loquentem audiamus. Nos autem: inquit, in specie panis & vini quam videmus, res inuisibiles, id est, carnē & sanguinem honoramus: nec similiter cōprehendimus has duas species quemadmodum ante consecrationem comprehendebamus: cum fideliter fateamur, ante cōsecrationem panem esse & vinum quod natura formauit, post consecrationem verò carnē Christi & sanguinem quod benedictio cōsecrauit. Qualem mutationem in pane Eucharistico hisce verbis agnoscat D. Augustinus, apertius est, quàm vt tua possit, Volane, interpretatione, tam iniqua obscurari. Tria enim docet, & quando hæc mutatio fiat, & qualis sit, & qua virtute conficiatur. Nam fieri etiam post perfectam consecrationē, quæ illis verbis efficitur: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, agnoscit cum inquit. Ante consecrationem panis est & vinum, post consecrationem verò caro Christi & sanguis. Qualis autē sit vbi iam benedictio est subsequuta edocet, cum ait: Nos in specie panis & vini quā

Primus
locus pro
Trās-
sub:
D. Augu.

Senten:
prosp. De
cōs: di. 2.

video

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 videmus res inutilibiles, id est carnē & sanguinem honoramus. Non dixit in pane corpus Christi honoramus, sed in specie panis: clarissimā inter species quæ videntur nec mutantur, & substantiam panis, quæ nō videtur & in Christi mutatur corpus, distinctionem, quam tu illum nunquā somniasse, vide quā verē dixisti, constituens: ut substantialem prorsus mutationem hanc esse tradat, & illis etiam verbis confirmet: cum ante consecrationem in pane agnoscit id quod produxit naturā, post consecrationem verō id quod consecrauit benedictio. Queramus igitur quæ sit vis benedictionis, & quæ mutatio in pane postquā benedictionē Dei & cōsecrationē accepit, consequatur: & respondētem docentemquē infra D. Ambrosium audiemus. Probemus, inquit, non hoc esse (in pane scilicet & vino) quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit: maioremquē esse benedictionis vim, quam naturæ: quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. Hoc à præceptore suo accipiens D. Augustinus dixit: ante consecrationē esse in pane, id quod natura

Accidētia
 panis à
 substantia
 discernit
 D. Augu:

Quæ sit
 benedic-
 tionis vis
 uinæ vis.

De iis q
 mysterijs
 in i ca: 9.

natura formauit: post consecrationem
 id quod benedictio consecrauit. Quid
 verò hoc est quod vis benedictionis
 & diuini verbi virtus in pane operat?
 naturam scilicet panis immutat, & in
 Christi corpus cōuertit. Ita enim mox
 eum in altero testimonio dicentem au-
 diemus: virtute spiritus S. corpus Chris-
 ti & sanguis, ex panis & vini substantia ef-
 ficitur. Et in alio: Hanc inquit substantiā ef-
 ficat carnem, & transit vinum in sanguinem
 vim ergo tantam cum D. Augustino
 diuinæ benedictionis & omnipotentis
 eius verbi seu consecrationis agnosca-
 mus necesse est, quæ naturam panis &
 vini immutat. Quæ mutatio cum non
 sit secundum viuibiles species, quas ma-
 nere & videri asserit, relinquitur illam
 secundum substantiam esse sicuti cla-
 risimè confitetur: ex substantia, inqui-
 ens, panis & vini, corpus & sanguis Trāsub.
 Christi efficitur. est igitur iuxta D. Au-
 gust. Trāsubstantiatio. Tu verò, quid
 diuina consecratio & benedictio om-
 nipotentis verbi possit, non spectāsti,
 vel considerare noluit: sed egregius
 F. tibi

tibi Dialecticus videris, cū D. Augustino hanc propositionē tribuis: quasi dicere vellet, post consecrationem, panis ē corpus Christi, appellatione sola & figura, quōd scilicet significet ipsum Christi corpus. Absit, ad tuam libidinē est hæc detorta interpretatio. vt quid enim mentionem consecrationis & diuinæ benedictionis fecisset, cuius tantam vim esse agnoscit, vt ex substantia panis corpus Christi efficiat? Non ferenda enim est hæc diuini verbi extenuatio, quōd ad significandum tantum, & non ad operandum sicuti humanū adhiberetur: imò, execranda hæc esset in Dei verbum ipsamq; Christi diuinitatem cōtumelia. Nec dicit hoc loco D. August. vt tu fingis: post consecrationem, panis est corpus Christi: sed, illud quod ante cōsecrationē erat naturā panis, post consecrationem est corpus Christi: vel, vt ex D. Ambrosio audies, de pane fit caro Christi. Nam nec ipsa consecrationis forma hoc admittit: quæ non hisce verbis fit: Hic panis est corpus Christi: sed ipse Christus accē-

Diuinum
verbū qd
ab huma-
no differe-
rat,

pro pane inquit: Hoc est corpus meū
 Hoc scilicet, quod sub speciebus panis
 occultatur. Quod de substantia intelli-
 ginemo cōpos mentis ambigit. Quòd
 si hoc sensu dicatur, panis post conse-
 crationem est corpus Christi, quali di-
 ceremus factus est iuxta substantiam
 corpus, Christi: vera erit prædicatio,
 propriusq; dicendi modus ab omni-
 bus figuris & tropis omninò liber. Si
 enim in pane natura & substantia in ip-
 sum re existens Christi corpus muta-
 ta est, quomodo figuratè hoc de illo
 pronuntiabitur quod re ipsa est: pote-
 ritne de homine viuo eodem sermo-
 nis tenore, sicut de picto dici, quòd ho-
 mo sit: Minimè. Eodem modo si muta-
 ri panem Eucharisticum, in Christi cor-
 pus probamus: quomodo per figurā
 illum, & non propriè Christi dici cor-
 pus patiemur? Vana ergo nunc etiam
 quæris ad figuras perfugia Volane: pe-
 tis principium, à proposito declinas.
 prius nullam ex consecratione & diui-
 ni verbi benedictione effici in pane sub-
 stantiæ mutatiōem, probandum, vicq;

Veritas
 rei figuræ
 excludit.

Perfugiū
 ad figuræ
 substantiæ
 mutatio
 prohibet.

63.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Volano
ad tropos
obstructa
via.

omni diuina verbum Christi spoliāda
est, quā ad figuras aditus tibi pateat:
pr̄iūs Trāssubstantiatio, de qua nunc
nobis res est euertēda: demum de tro-
pis in his verbis, Hoc est corpus meū,
cogitatio tibi suscipienda est. Sed non
inconsulto hanc tibi ad tropicos tuos
cuniculos aditum obstruximus, cū
ad mutationem quæ in panis substātia
ex Christi potentissimis verbis conse-
quitur cum D. Augustino probādam
descenderemus: qua stante, ceu immo-
bili & altè defixa veritatis āchora, om-
nes tuæ figurarum nebulæ & venti dis-
sipantur. Quā verò egregiè tibi ipsi
illudis, ridendumq; te magis alijs, q̄ mi-
hi timendum ostendis: cū hæc stupē-
da mysteria, vna ex Grammaticorum
scholis petita regula, expugnare nite-
ris, magnas certè ostētas vires cū dicis:
Disparata de disparatis, nuncq; prædicātur,
nisi figuratè vel significatiuè: ac propterea
panis ipse nequit esse verū & naturale Chri-
sti corpus, ita nec vinum sanguis: cū vtraq;
hæc diuersam & certis proprietatibus dis-
tinctam habeant naturam. Sed erras tu
vehementer, Nec enim in hac propo-
sitione

LIBER PPIMVS:

litione: Hoc est corpus meum, dispa-
torū est prædicatio: cū non diuersa
natura de diuersa dicitur (sicuti in illis
accidit: Christus est petra, ostium, vitis
lapis, leo, & si quid est in scriptura simi-
le) sed vnius naturæ in alteram muta-
tio statuitur: cū accepto pane Domi-
nus Deus noster enunciat, & ipso ver-
bo hoc ipsum quod enunciat efficit, di-
cens, Hoc est corpus meum. Non hic
diuersum de diuerso prædicatur, sed
diuina iussione potentissimè Dei ver-
bi voluntate & operatione, res vna in
alteram transmutatur, & de se ipsa dici-
tur: vt verè & propriè de illa iam muta-
ta nec priorem retinente naturā, quòd
corpus Christi sit pronūciat. Sed dicis:
Pauis esse nequit verum & naturale Christi
corpus, nec vinū sāguis: cū vtraq; hæc di-
uersam & certis proprietatibus distinctam
habeant naturam. Infidelē aliquem, &
diuini verbi potentiam sui ingenij angu-
stijs metientem, sermo iste demonstrat
& quòd fidem in te tantæ tamq; admi-
rabilis conuersionis, sola opinio de di-
uina imbecillitate concepta obruit,

60.

Dispara-
ta prædi-
catio non
est in illis
verbis:
Hoc ē cor-
pus meū

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

quòd Deū existimes nō posse, id quod tua perscrutari ratio non possit. ideoq; figuras in Christi apertissimis verbis quaris: quòd de potentia eius per quā verum sit quod dicitur, dubites. Sed humano mēdacio Dei veritas ad executionem non indiget. Verū enim est quod dixit Deus: Hoc est corpus meū quia dicens fecit. Non oportet eius verbum à facto, nec eius veritatem ab eius potētia separare. Idem est enim illi posse quod dicere & velle. Vel Christum Deum esse nescis: vel illum aliqd non posse, quod in se contradictionem nō includat, arbitraris. Turcicum etiā & barbarorum ingenium, si Deū esse verum Christum crederet, hoc non esse illi difficile confiteretur. Porro quod addis ex usu (inquiēs,) sermonis sacramentalis panem & vinum nomina rerū ipsarū percipere, vt panis dicatur corpus q̄a sit symbolū corp̄ oris in Eucharistia sacramēto Si species panis quæ videntur in Eucharistia, Christi vocentur corpus, figuratē hoc dici cōcedi potest: ideò, quòd illud cōtineant & significant; sicut vsur

Deo idem
est posse
quod velle.
le.

Species
panis per
figurā cor
pus Chri
sti dicuntur.

patur

patur continens pro contento: & scriptum, in quo est aurum, auri ipsius nomine vocatur: ita species panis q̄ Christi carnē continēt, per figurā caro Christi appellant. Inde est illud D. Augustini: Si sacramenta similitudinem quandā earū rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta nō essent. Ex hac autem similitudine plerunq; etiam nomina ipsarum rerum percipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est: ita sacramentum fidei, fides est. In sacramenti nomine liber est D. Augustinus & eo plerunq; nō autē semper, ad alia signa, quæ sacramenta non sunt (vt cū panem benedictum q̄ Catechumenis datur, sacramentum vocat) abutitur: & hoc loco speciebus solis visibilibus panis tribuit: de quibus quodammodo non propriē corpus Christi quandoq; prædicatur. Nec enim quæ sub aspectum & sensus nostros externos veniunt panis illæ in Eucharistia species, corpus sunt Christi: sed quod sub se occultent & contineant Christi ipsū verum corpus, ideo rerum quas con-

Epist. 2.
ad Bonif.

De pecc:
mer: &
rem: lib: 2.
cap: 16

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.
 tinent & significant nomen illis tribui-
 tur, improprio quodam modo. Vbi
 ergo talis est de signis prædicatio hūc
 figuratum dicendi modū agnoscimus.
 Caterum cū hoc singulare Eucharis-
 tia sacra habeat, vt in ea signorum sub-
 stantia, accidentibus tantū perma-
 nentibus, in res ipsas quas signant, co-
 mutetur, vt nunc probamus: sine vllō
 prorsus tropo profertur: Hoc quod
 sub speciebus panis in Eucharistia latet
 est verū & re ipsa existens Christi cor-
 pus. Hic enim non de signis res prædi-
 cantur: sed substantia signorum in res
 ipsas conuerſi demonstratur, cū à Do-
 mino dicitur: Hoc est corpus meum:
 Hic est s̄guis meus. Ideo quæ ex scrip-
 tura congeris loca, quod & agnus Pa-
 schalis transitus, & sacrificia peccata,
 & sanguis anima, & Baptismus fides,
 & Christus petra, Leo, ostium figuratè
 dicantur: cū hac phrasi, Hoc est cor-
 pus meum, conferri non possunt. In il-
 lis enim quia nulla est subiecti in prædi-
 catum commutatio (nec enim substā-
 tia petræ, & ostij, & vitis in Christum
 quem

Substātia
 signorum
 mutatur
 in Eucha-
 ristia.

quem significat conuerti dicitur) prorsus improprie dictionis modus agnoscendus est: in hac verò, quòd substantia panis in ipsum Christi corpus diuini verbi potentia & operatione transmutetur, simplex est omninò oratio: in qua id de substantia panis dicit, quod re vera existit, & in quod re ipsa mutata est, quòd scilicet sit corpus Christi.

Itaq; huic tuæ non tam Lesbiæ quàm Volani plumbeæ & iniquissimæ regulæ, quàm plumbæ regulæ. nobis, nescius quæ vis eius sit & quantum se extendat, obtrudis: & per quã omnem eludere veritatẽ amicus figurarum cupis: longum vale dicitò. Nõ enim hic cùm dicitur à Domino, Hoc est corpus meũ, nec cum sacri Doctores de pane Eucharistico quòd factus sit Christi corpus pronũciant, res signatæ de signis prædicantur: sed signorum substantia in res ipsas re ipsa conuerti docetur. Tanti te tuacq; facis, vt nobis ad Catholicæ veritatis Doctores interpretandos regulas præscribas: nobis, inquam, Catholicis, qui sensũ scripturarum Doctoremq; sacrorum, non ab

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 vnius homuncionis somnijs, sed ab Ec-
 clesia Dei, quæ est veritatis columna,
 accipimus : tui verò capitis errores nō
 regulas, Calvinisticas phrasas, non or-
 thodoxas sententias, calumnias non in-
 terpretationes, dignoscere, & quam-
 vim habeāt probè examinare Ecclesiæ
 sanctæ discipuli, didicimus. Has tu re-
 gulas tuis illis mulierculis oneratis pec-
 catis, quibus sapiens videris, & quarū
 à te Deus rationem requireret, propone.
 forsitan & ipsæ aliquādo verborū Chri-
 sti plana sententia (cū minus in grā-
 maticis exercitatae tuorum troporum
 fastidium conceperint) permotæ: tuas
 adulterinas scripturæ nō tam interpre-
 tationes quàm deprauationes, depre-
 hendent exhorrebuntq̃. Nec illud te
 moretur quod D. Augustinus protulit
 Nō dubitavit, (inquit,) Dominus dicere:
 Hoc est corpus meū, cū signū daret corpor-
 is sui. Aliquid enim ad tuum confir-
 mandum errorem occasiois & scan-
 dali tulisses, si vnicam vocem addidis-
 set D. Augustinus, Tantū scilicet
 quod tu addis sed non dixit signū tan-
 tum

Con: Ada
 m: 224:
 ca: 12.

LIBER PRIMVS.

75.

tum corporis Christum Discipulis dedisse, sed rem sub signo in quam panis substantiam remanentibus speciebus mutatam esse alio loco, vti audisti, docuit. Vtrunq; enim Catholici cum D. Augustino in Eucharistia profitemur, & signum in speciebus quæ videtur, & rem in substantiæ transmutatione, corpus scilicet Christi quod non videtur sicut & alibi docuit, corpus Christi & figuram esse & veritatem, vti iam in altero eius pro Transubstantiatione testimonio accipies. Grauisimè igitur peccas, mi Andrea, quòd non modo verbis apertissimis suadentem tibi hanc in pane Eucharistico per diuina verba mutationem Augustinum non audias; sed & turpem illi notam inurere, quali Hærelis tuæ societate macularetur, contemdis. Quid enim dici ab eo pro ea quæ defendimus mutatione potuit apertius quàm cum species panis à substantia distinguens dixit: ante cōsecrationē panis est quod natura formauit: post cōsecrationē caro ē Christi, qd benedictio cōsecrauit: spectauit vir ille sanctissimus, id quod

tu

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 tu contemnis, quanta sit diuini verbi &
 benedictionis virtus: quæ ipsas creatu-
 ras immutat, earumq; naturas in id quod
 vult conuertit; vt ex virga serpens, &
 ex serpente virga, & ex aqua sanguis,
 vti D. Ambrosium probantem audies
 efficiatur. Sed iam ad alterum eius mul-
 to clariorem locum pro Transsubstan-
 tiatione veniamus. Corpus (inquit)

Secundus
 locus D:
 Augustini:
 pro Trās-
 substantia:
 De cons:
 dis: 2.

Christi & veritas est, & figura. veritas,
 dum corpus Christi & sanguis virtute sp̄s
 ritus S. in virtute ipsius ex panis & vini sub-
 stantia efficitur. figura ē quod exterius sentitur:
 Hæc verba longè te acrius pungunt quàm
 declarare audes: licet te in omnes par-
 tes verses, quo tamen impetum hunc de-
 clinaturus confugas prorsus ignoras.
 Et certè nil potuit pro Transsubstantia-
 tione manifestius a viro Sæcto dici. Tu
 quidem vnicum illum ad figuras eua-
 dendi tenere vis portum: sed præclu-
 sum tibi, tu ipse agnoscis, cum alto silē-
 tio verba illa contegis. Corpus Christi
 & sanguis ex panis & vini substantia effi-
 citur: figura est quod exterius sentitur.
 Nec ad hæc quicquid tentasti, quo inui-
 dius iste D. Augustini sensus eludere-
 tur

tur. Hæres tu quidem in illo primo verbo, corpus Christi & veritas est & figura: fingens panem figuratè hic dici Christi corpus, cum propriè & pro re signata acceptum corpus Christi, & veritas & figura esse nequeat. Sed ignoras etiam Christi verum & propriè acceptum corpus figuram esse posse. Nam & saluator ipse templum illud vocauit: soluite, inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud: & Apostolus illud esse figuram Ecclesiæ declarauit. Quod etiã locus ille D. Augustini, què vel non intellectum afferens, vel eum iniquè contorquere conaris, confirmat. Caro carnis & sanguinis sacramentum est sanguinis: carne & sanguine vtroque inuisibili & spirituali, intelligibili signatur spirituale Domini nostri Iesu Christi corpus palpabile plenū gratia omnium virtutum & diuina maiestate. Ecce inquit, hoc loco per vocabula carnis & sanguinis, elementa & symbola externa significat Augustinus. ô inconsiderata in vocem. Non animaduertisti, Volane, non dicere D. Augustinum per corpus Christi signari panem; sed per corpus Christi

Verum
Cui corpus
pus pōt
esse alteri
us rei figura.
Ioan. 2.

Col. 1.

Ser. pro.

intelligit

-PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 intelligibile, inuisibile, spirituale, signa-
 ri corpus palpabile. Panis certè & vini
 species in sacramento, cùm videantur
 & sensibus percipiantur inuisibiles &
 intelligibiles non sunt: quomodo ergo
 sententiæ D. Augustini contrarium as-
 suis sensum? Ille per corpus inuisibile
 in sacramēto, signari palpabile Christi
 corpus docet: tu verò per corpus pa-
 nem illum denotare affirmas: aut quo
 modo panis inuisibilis est in Eucharis-
 tia dicito: aut tuam incertitiam confiteo-
 re quòd quomodo Christi corpus, si-
 gnet ipsum Christi corpus non intelli-
 gas. Sed iam si doceri vis, accipies: be-
 neficijs etiam tecum certabo. Cor-
 pus Christi in Eucharistia verum & re-
 ipsa existens, est intelligibile: sola enim
 fide quæ est intellectus diuinum donū,
 ibi esse creditur: est spirituale non natu-
 ra, sed resurrectionis gloria: est inuisibi-
 le, nam nullis sensibus externis depre-
 henditur. Hoc ergo corpus cùm idem
 sit omnino & in sacramēto & in cælo,
 modo tantū existendi diuerso & in-
 estimabili: sit vt modus iste in Eucharistia
 inuisibilis

inuisibilis, signet illum visibilem & palpabilem in cœlo, vt cū inuisibile quidem, sed reale Christi corpus in sacramento sub specierum velamine sumimus, denotetur nobis illa visibilis, reuelata & palpabilis cū Christo conuersatio in cœlo: cū iam oculo ad oculum, eius lætissimo & delicatissimo conspectu fruemur. Sed ad priora eius verba redeamus. Corpus Christi, inquit, & figura est & veritas. Si corporis Christi nomē figuratē pro signo D. August. vsurpat: obsecro hunc figuratum sermonem ad simplicem reducamus, & quis erit viri diuini seius perscrutemur. Tale ergo pronunciatum formabitur. Panis seu signū panis, & figura ē & veritas. Quali diceret: signum non est signum Quo quid stultius dici potest: talē ne tu tamq̃ insulsam vocem D. Augusti no tribues: Agnosce potius id quod res est, corpus Christi illum vsurpasse pro toto Eucharistiæ sacramento: ac si doceret: Eucharistia & figura est, & veritas. In quo sensu seipsum explicantem audias, Quomodo est vir sancte, veritas

Eucharistia sacra-
mentū cor-
pus Chris-
ti voca-
tur.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA

veritas ipsa sacra Eucharistia: respōdet
 Dum corpus Christi & sanguis virtute spi-
 ritus S. in virtute ipsius ex panis & vini sub-
 stantia efficitur. Quomodo verò figu-
 ra est? Id quod exterius sentitur. quasi
 diceret: veritas est in substantiæ mutati-
 one: figura verò in specierum, quæ nō
 mutatur, aspectu. Sacramentum ergo
 Eucharistiæ qđ à potiori parte corpus
 Christi vocavit: apud nosq; etiam vlti-
 mo dicendi modo, idem sacramentum
 corpus Christi vocatur: ex figura si-
 gnisq; & ipsa veritate seu re quæ signa-
 tur, constituitur. figura est in externis
 speciebus: veritas & res ipsa in substā-
 tiæ panis in Christi corpus permutatio-
 ne. Hic tu siles Volane: iam ōnis spes
 hisce verbis ad figuras & vmbas, qui-
 bus tantam auctoritatem eludere vo-
 luisti, erepta tibi est. graue enim est et
 vrget nimis quod dicitur: ex panis sub-
 stantia virtute spiritus S. Christi corpus ef-
 ficitur. figura autē est qđ exterius sentitur.
 Quām manifesta & hīc, vt hoc obiter
 dicā, specierum & accidentium à sub-
 stantia in Eucharistia distinctio, quam
 tu nec somniasse D. Augustinum som-
 nias

Figura in
 speciebus:
 Eucharis-
 veritas in
 substantiæ
 mutatio-
 ne.

Silet Vo-
 lanus.

LIBER PRIMVS.

nias. Figura inqt, exterior manet: substantia verò panis in Christi corpus virtute spiritus S. cōuertitur. Quid igitur ad Transsubstātionē desideras? quo modo illam ex his verbis expunges? certè ita te ipsa per huius sententiæ claritatē pupugit, vt nil silentio melius habueris. Tenta etiā hīc figurarum dolos si forte audes, vt dicas, cū audis: Corpus Christi ex panis substantia efficitur, figuratus est sermo. sed obsecro simplicem ex eo compone vt dicatur, panis ex panis substantia efficitur idē virtute spiritus S. Quām stultè hoc aliquis effutiret, & cū quanta cōtumelia D. Augustino talis propositio affingeret. Non oportet panē ex panis substantia effici cū panis sit: nec ad hoc quod ipsa natura produxit efficiendum, diuina spiritus S. virtute, quæ summa est impietas, abuti. Adeò troporum te iste pertinax amor excæcabit, vt quò magis veritatis lucem refugies, eò periculosiores errorum foueas inuenias.

IAm & tertiā huius viri, de q̄ res est pro mutatione substantiæ in Euchari-

G

stia

SI.

Trāsub:

Nō respōdet ad obiecta Volanus:

Stultam propositi onem tribuit D. Augustinus Volanus:

CAP: 6. Tertia D. August: pro Trās: sententia.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 stia sententiam asseramus. Sicut ipse esse
 (inquit,) qui baptizat: ita & ipse est, qui
 per spiritum S. hanc substantiam efficit car-
 nem, & transie vinum in sanguinem. Hoc
 intolerabili ictu, & tanta claritate ver-
 borum victus ad rem tuo proposito
 valde aduersam quàm inuitus decide-
 ris, Volane, tua hactenus tergiuersatio
 & tot quæsitæ ad elabendum figuræ,
 demonstrant. Agnoscis tandem, & vi-
 veritatis adactus, confiteris: nō D. Au-
 gustino tantum, sed alijs etiam ortho-
 doxis esse commune, vt crebram ele-
 mentorum in S. Eucharistia mutatio-
 nis faciant mentionem: sed qualis nam
 sit hæc in elementis mutatio, rursus in
 controuersiam adducis, & nouis tene-
 bris lumen veritatis obscurare frustra
 conaris. magis enim clarior efficitur,
 & tua in ijs quæ rectè dicta sunt prauè
 detorquendis, praua voluntas prodi-
 tur. Audisti igitur D. Augustinum secū-
 dū iam protestantem: hanc mutationē
 elementorum Eucharistiæ manētibus
 speciebus esse in substantia panis & vi-
 ni. Nam & antè docuit corpus Christi
 &

& sanguinem ex panis & vini substan-
tia effici, & nunc Christum substantiā
panis efficere carnem, eādem constan-
tia docet. Tu verò qualē obsecro mu-
tationem in his elementis agnoscis:

In fine, (inquis) ipsarum rerum & usu nō
in substantia hāc mutationē fieri cōtendo.
contendis certē, et tam manifeste D. Au-
gustino contradicis. Quæ enim est ma-
gis aperta cōtradictio, ille asserit ex
panis substantia corpus Christi effici,
ideoq; ipsam substantiam mutari: tu ve-
rò eam porrus mutari negas? Quo-
modo non mutatur, si ex ea Christi cor-
pus efficitur? vbi verò dicat D. Augu-
stinus, in fine & usu elementorum esse
hanc mutationem non ostendis: quia
non eius sententiam, sed tui capitis phā-
tasmata sectaris imperitisq; obtrudis.
Hoc ne est sacros sequi Doctores, illis
apertē contradicere & diuersos imò cō-
trarios confictosq; sensus, eorum Ca-
tholicæ doctrinæ opponere? Qui quā-
tis sint implicati nanijs puerilibusq; er-
roribus iam clarius agnoscere incipe.
In fine, (inquis) & usu elementorum ē

Contradi-
cit D: Aug-
gus. Vos
lanus:

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 in Eucharistia mutatio. Si tūm mutari
 panem dicis cū manducatur & con-
 sumitur: non est mutatio ista, sed con-
 sumptio panis, huiusmodi enim res vo-
 tendo intereunt, nec quicquid habet præ-
 ter usum. Si verò sine, hoc est, animo e-
 ius qui manducat, panem mutari affir-
 mas: magis à ratione aliena & inconso-
 na attulisti. Finis enim, est causa extrin-
 seca: quæ sicut est ipsa re prior, ita eā
 non afficit nec immutat, nisi aliquē fi-
 nem manducationis furtum vel homi-
 cidium sibi constituentem, scelus suū
 panem quem māducatur impressisse, ideoque
 panem immutasse dixeris. Ita quid fin-
 gas quid ve somnies nec te ipsum intel-
 lexisse puto. Cum verò paulò acutiū
 videris loqui inquiens: Accedit verbū
 ad elementum & fit sacramentum: mutas-
 tionem Augustinus agnoscit sacramentale
 ut nimirum quæ fuerunt simplicia & profa-
 na elementa, accedente verbo Dei sunt sa-
 cramenta, hoc est, sacrarum rerum signa:
 in easdem commentitias fabulas inci-
 dis. Nam nec sic mutationem ullam in
 elemētis inuenisti, Quæ enim mutatio
 est in pane etiam si corpus Christi signi-
 ficet

LIBER PRIMVS.

ficet, nullus cogitādo assequitur. Quid
 re existens significatio pani imprimi-
 tur? Mutaturne hedera quæ vini signi-
 ficat venditionem? Eadem est omnino
 sine vlla accessione & sui detractio-
 ne: cogitatio tantum aspicientis, ut pro-
 pter vinum adhibitam esse meminerit,
 in ea mutatur. Eodem modo si panis
 in Eucharistia Christi tantum corpus si-
 gnat: nulla est in pane, sed in animo si-
 gnum illud panis imponentis mutatio.
 Cum verò te adhuc explicas, & istas er-
 rorum sordes magis reuoluis, maiorem
 nauseam paris. Dicēs enim: simplicia
 & profana elementa accedēte Dei ver-
 bo fieri sacramenta, hoc est, sacrarum
 rerum signa, ut verbo Dei sanctificata
 fiant signa quod non fuerant antè: ad
 illud quod insulse fuit dictum quiddā
 etiam in Dei verbum accessit cōtume-
 liosum. Sentis enim & tam cōstanter
 affirmas, Dei verbum eiusque sanctifi-
 cationem non aliam rebus quæ per il-
 lud conseruantur, quàm significandi
 mutationem asserre. O nō ferendā diui-

55.

Signa res
 ipsas nō
 mutant,

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

ni verbi iniuriam. Putas Dei verbū humano esse persimile, & nil præter inaniū sonorum transeuntiumq̃ syllabarū strepitum habere? Tuus sermo Volane significat: sed diuinus id quod vult operatur & efficit, resq̃ ipsas & creat & immutat. Quomodo potentissimū Dei verbum cum humana imbecillitate comparas? imò minus etiam minus

Zuingliani Dei verbo minus tribuunt q̃ humano.

illi quàm hominibus solet tribuis. Regum enim & principum verba, quæ operandi vim ex ministrorum externarumq̃ rerum obsequio mutuuntur, tanti sūt, vt eis certa efficacia tribuatur: diuinum verò verbum quod ex se viuū imò ipsa vita est, efficaciq̃ & omni gladio penetrabilius probatur, nec vlla operandi adhibet instrumenta, nil te auctore amplius quàm vim significandi habebit. Vidco quàm longè distas ab illa Centurionis fide, qui ad efficiendā pueri sui salutem, non præsentiam saluatoris, nec vestem, nec sanctissimorum manuum impositionem desiderauit: sed in illam prorupit vocem: Dic tantū verbo & sanabitur puer meus.

Luc. 7.

Quasi

Quasi illum dicentem audires. Alij, qđ infirmitatis est, ad operandum varia adhibent instrumētorum hominumq̃ ministeria: tu verò potentissime nullo indiges, sed quæcunq̃ vis ipso verbo & imperij tui potestate efficis. Dic Volane, cūm ad Baptismum Christi verbū adhibetur, & ipse Christus per os ministri dicit: Ego te Baptizo, hoc est, à peccatis omnibus emundo, ablutionē ne animæ hoc verbo significat, an etiā confert & re ipsa efficit? Non ita te recordem arbitror, vt cūm ipse sit qui baptizat, non hoc eum re ipsa & effectū Ioan. 24 per verbum in elemento aquæ efficere arbitris. Nam & cūm paralitico dixit Matt. 24 Surge tolle grabatum tuum: nō significat, sed verbo ipso vires illius restituit. Eadē ratione: cūm per os legitimi ministri pronunciat, Hoc est corpus meū, nō significat sed illo diuino et potētissimo verbo suū ex substātia panis efficit corpus. Audisfes Chrysostomū: Qui dixit, (inquit) Hoc est corpus meum In Matt. & rem simul cum verbo confecit. (Et alibi) Hōm. 51. Non enim homo est qui proposita de consecratione mensæ domini, corpus Christi facit

55.

Christus
rem simul
cū verbo
in Eucha;
cōfecit
Hom. de
prodit: lu
da.

Sicut ses
mel dictū
ē Crescite
ita dictū
ē Hoc est
corpus
meū.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
cit & sanguinem: sed ille qui crucifixus est
pro nobis Christus. Sacerdotis ore verba
proferuntur, & Dei virtute consecrantur &
gratia. Hoc est, ait, corpus meū: Hoc vers
bo proposita consecrantur. Et sicut illa vox
quæ dicit: Crescite & multiplicamini & re
plete terrā, semel quidē dicta est, sed omni
tempore sentit effectum ad generationē or
perante materia: ita & vox illa semel quidē
dicta est, sed per ōnes mensas Ecclesiæ vsq;
ad hodiernam diem & vsq; ad eius adirens
tum præstat sacrificio firmitatem. Noli
ergo tam temerè dicere, Volane, Chri
sti Domini verba ad significandum tā
tū adhiberi. opinione enim tam absur
da aut Christum Deum esse negabis, a
ut diuinū verbum nil ab humano differ
re docebis. vtrunq; est in christi diuini
tatem iniuriæ & contumeliæ plenum.
Ego enim & quilibet mentis compos
tales mutationes, quales tu Christi diui
no verbo tribuis, non in pane tantū
& vino, sed & in carnibus, caseo & po
mo omniq; cibo & potu, inducam, &
significare mihi & Deum & Christum
& corpus Christi & quæcunq; volo sa
cra & diuina imaginabor. quis enim
hoc me vel tenon posse negabit: atq;
ita

LIBER PRIMVS.

ita hæc oportebit vllam benedictionē
 & consecrationem elementis confer-
 re; (sicut iam facitis Zuingliani) men-
 te enim & signorum à sola ratione pro-
 fecta impositione, sicut & hedera ad vi-
 ni emptionem exposita, sine Christi di-
 uinis verbis immutabuntur & conse-
 crabūtur. Quod Christi exemplo, qui
 accipiens panem benedixit & cōsecra-
 uit, contrarium omninò probabitur.
 Cuius certè sicut verba falsa interpreta-
 tione calumniari, & pro eius corpore,
 figuram corporis intelligere, ita & fa-
 cta omnia, ne nobis ad imitationem lu-
 ceant, obscurare & exterminare Satha-
 næ dolus per hæc vestra schismata &
 doctrinas proposuit. Audes in his signi-
 ficationibus verbo Dei tribuendis illa
 D. Augustini sententia abuti: Illud, in-
 quit, quod ex fructibus terræ acceptum &
 prece mystica ritè cōsecratū sumimus ad sa-
 lutem spiritualem in memoriam pro nobis
 Dominicæ passionis, quod cum per manus
 hominum ad illam visibilem speciem perdu-
 citur, non sanctificatur vt sit tam magnū
 sacramentum, nisi operante inuisibiliter spi-
 ritus S. Ecce (inquis,) quod percipimus
 ex fructibus terræ acceptum, dicit Augusti-

89.

Cōsecra-
 tionē tola-
 lit Hærez-
 sis Vola.

Matt. 26.

De Trin:
 li. 3. ca. 4.

nus idq; nō Transsubstantiari sed sola virtute spiritus S: sanctificari vt sit cām magnum sacramentum. Quam sincerè scripta et voces orthodoxorum depromatis, vel locus iste fraudes vestras denudabit. vt enim veram sententiam veterū apud imperitos ad vestros errores contorqueatis, sicut iuxta D. Cyprianū ipsi ab Ecclesia secti estis, ita & verba sanctorum scinditis. Ecce, inquis, quod percipimus ex fructibus terræ accēptū, dicit Augustinus, idq; non transsubstantiari: prateristi superiora, & non rectē conscissam posuisti sententiam: quam multò iniquius ad tuos errores stabiliendos accommodas. Quæ integra posita, cū tuas in S. Eucharistia nudas significationes expugnet, plenè est repetenda. Apostolus, (inquit,) potuit significando prædicare Dominū Iesum Christum, aliter per linguam suam, aliter per epistolam, aliter per sacramentum corporis & sanguinis eius. Nec linguam quippe eius nec membranas, nec atramentum, nec significantes sonos lingua editos, nec signa litterarum conscripta pelliculis corpus Christi & sanguinem dicimus: sed id tantum, (hic Volanus incipit non periodo tantum, sed & commate abrupto) quod

Hæretici
tracaras
sanctorū
sententias
adducunt:
De Sipl.
Pia.
Iact. 3:

Cōscissā
sententiā
D. Aug.
Volanus
posuit.

De Trin.
lib. 3.
cap. 4.

ex fructibus terræ acceptum est, & prece
 mystica ritè consecratum &c. Seuerum
 hic tuarum in Eucharistia significatio-
 num censorē D. Augustinū inuenisti:
 & tuis te armis oppresisti. Nam tātū
 abest vt tuo proposito patrocinetur, vt
 illud etiam prorsus euertat, & Ecclesie
 doctrinā stabiliat. Docet enim vir san-
 ctus varijs quidem signis Christum de-
 notari: quædam tamen talia esse, vt nu-
 da omninò sint signa: alia autem cum
 signis præsentē etiam habere Christū.
 Aliter, inquit, significatur Christus,
 prædicatione & scriptura: aliter sacra-
 mento corporis sui & sanguinis. Qua-
 re vero aliter? In causa inquirenda &
 differētia constituenda hæreamus. Tu
 dicis panis in Eucharistia, mystica prece
 consecratus significat tantū Christū:
 cōsequitur ergo, vt nil à scriptura & præ-
 dicatione differat. Quid enim afferre
 potes in quo ab illis distet, si nihil præ-
 ter nuda signa in ea spectanda putas?
 Imò hoc significandi officium in prædi-
 catione & scriptura erit luculentius &
 clarius, in pane vero longè obscurius.

Nam

Eucharis-
 tia a scrip-
 tura nō
 discernit
 Hæretici.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.

Panis sua
natura
nō est si-
gnum;

Panis nō
nomine
tantum
sed re ip-
sa corpus
Christi
dicitur.

Nam panis natura sua nō ad significā-
dū, sed ad comedendū adhibetur: scri-
ptura verò & voces ad significandum
instituta sunt, ipsaq; ex se nihil quā si-
gna sunt: multo igitur certius Christū
significant. Quem ergo maiorem, di-
uersum sublimioremq; significandi mo-
dum in pane Eucharistico agnosce-
mus? Hunc scilicet quem hīc agnouit
& tradidit D. Augustinus: quod scili-
cet illa signa litterarum & sonorū nec
dicuntur corpus Christi, nec prece my-
stica consecrantur, vt sit tam magnum
virtute spiritus S. sacramentum: panis
verò Eucharisticus & virtute spiritus
S. consecratur, & corpus Christi appel-
latur: non nomine solo & vocis figura
(ita enim eodem modo, sicut scriptura
& prædicatio, Christum significaret)
ergo & re ipsa in quam prece mystica
virtuteq; spiritus sancti trāsmutatur: vt
& significatio sit in speciebus, & res ip-
sa corpusq; Christi in substantiæ muta-
tione. Nam si ad illud cōmētum quod
in libro secundo refutamus, confugas
& dicas: ideo aliter panis Eucharisti-

eius quàm prædicatio Christum significat, quòd cum prædicatione non exhibetur corpus Christi, cum pane verò manducandum nobis præbeatur: tùm à te quæremus: Illud quod exhibetur cum pane est neres existens, & re ipsa Christi corpus, an eius tantùm significatio? Si primum dicis, realem contra te præsentiam corporis Christi in Eucharistia statues: sin alterum, ad easdem significationes relaberis, & panem Eucharisticum cum nudis signis confundis, differentiamq; per quã aliter quàm scriptura & prædicatio significet Christum non inuenis. Quomodo deniq; secundum D. Augustinum illud quod consecratur erit tam magnū sacramentum, si nudis tantùm significationibus cōmendetur? ô magnum sacramentū quod à Mosaicis illis superatur: imò nec Mannæ illi in deserto vllò gradu dignitatis erit comparandum. Illud de coelo supremæq; aeris regione proueniebat: hoc ex terra & pistoris furno perfertur. Illud omnis saporis dulcedine admirabili condiebatur: hoc nihil præ-

Eucharistia propter nuda signa dici magnum sacramentum nequit.
Sap. 16.
Manna Iudeis dicitur Eucharistia iuxta Volanum superat.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

ter naturalem panis vsitatumq; gustū
 habebit. Magnum ergo quomodo di-
 ces quod nil magnum continet; & in
 quo nihil vires naturæ superans agnos-
 cis? Ita magnū erit sacramentū & A-
 gnus Paschæ, & petra, & brutorū san-
 guis: illa enim omnia Christum multo
 etiam clariore modo quàm Eucharisti-
 cus panis significabāt. Quid hoc est ali-
 ud quàm amplitudinem & maiestatem
 nouæ legis sacramentorum, quæ non
 significant tantū sicuti antiqua, sed res
 etiam continent & conferunt imminue-

Psal: 110. re: & magna opera Domini exquisita
 in omnes voluntates eius deprimere:
 virtutiq; spiritus S. quæ panem conse-
 crat & immutat detrahere? Cur enim
 in his verbis D. Augustinus, nō modō
 sacramenti magnitudinem & maiesta-
 tem, sed etiam Christi verborum om-
 nipotentiam spiritusq; sancti virtutem
 celebrauit & extulit, cū inquit: Illud
 quod ex fructibus terræ sumitur prece
 mystica consecratur, operante inuisibi-
 liter spiritu sancto: si nō sublime quid-
 dam & omnibus humanis viribus alti-

us in pane Eucharistico agnosceret? An nescis consecrationem verbis Christi efficacissimis & opus ipsum remque conficientibus, vti iam diximus, fieri? operatio verò spiritus S, ad significandum ne tantum adhiberetur? Absit. Leue hoc est, & vsitatum etiam hominibus, rebus varias mente sola conceptas significationes imponere. Pudeat te tam humiliter de diuinis operibus sentire & in Christi verba spiritusque S, potentiā tam contumeliosa defendere. Adeo nihil perfectioni nouæ legis sacramentorum tribues? nihil in veritate Evangelica figuris Mosaicis excellentiis agnosces? Nullas vires spiritui sancto ad operandum relinques? cum ipsisque humanis confundes? At non ita S, & diuini illi viri: quorum apertissimas voces adulterinis sensibus aspergere contendis, sed non ferunt sanctorum hominum Catholicæ sententiæ hanc contorquendi vim, statim modo quis, non nimis stupidus, animaduertat, ex vestris manibus elapsæ ad suam rectitudinem reuertuntur. Sicut iam in his D.

August

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
Augustini sententijs probatum est. Cō
peristi quā malè tibi cesserit ad eū cōtra
Transsubstantiationē puocatio. Cuius
adhuc vnicū testimoniū p ea subiiciā.

Ultima
D. Augur:
pro Trās:
sententia.

Vtrum sub figura, (inquit) an sub veritas
te hoc mysticum calicis sacramentum fiat,
veritas ait: Caro mea verè est cibus, & san
guis meus verè est potus. alioquin quom
modo magnum erit, panis quem ego dabo,
caro mea est pro mundi vita, nisi vera sit ca
ror sed quia Christum fas vorari dentibus
non est, (extra mysterium scilicet)

De cons:
di: 2,

voluit hunc panem & vinū in mysterio ver
rè carnem suam & sanguinem suum consec
ratione spiritus S. potentialiter creare, &
quotidie pro mundi vita mysticè immolari:
ut sicut de virgine per spiritum S. vera caro
sine coitu generatur: ita per eundem, ex sub
stantia panis & vini mysticè idem corpus
Christi consecratur. En tibi adhuc per
spicacissimam & de reali præsentiā cor
poris Christi, & de Transsubstantiatio
ne huius Sancti doctrinam: quæ nullā
adulterinam interpretandi vim, sicut
nec reliquæ illæ, pati poterit. Idem cor
pus quod ex virgine spiritus S. poten
tia generatum est, ex substantia panis
in sacramento consecrari & effici affir
mat. Quid ergo amplius ad sententiā
Transsub

Transsubstantiationis asserendam desideras: Etiam si à te ipso tuamque mente exigas, & decretum postules, ex his alijsque illis D. Augustini verbis nil aliud quam quod tuemur, si pertinacia abesset, decerneres. Noli ergo assensum piæ voluntatis subtrahere: ne & te ipsum perdas, & nomen viri Catholicissimi contagione Hæresis Berengarianæ, polluas.

Aduocasti in tuæ causæ patrociniū Irenæum, dicentem: Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia. Ex quibus verbis non mutari in Eucharistia panem tu colligis: eò quod consuetudo more corpora nostra confouet & augeat. Sed auget, Volane, consuetudo more ante consecrationem & perceptionem verbi Dei per quod ut probauimus immutatur: post consecrationem verò longè alium modum, naturam ipsam superantem, ad animas & corpora nostra confouenda acquirit. Nam in ipsum Saluatoris corpus immutatus, ipsa substantialem illum

Irenæus
vixit circa
an. 184
Lib: 5.

H

cibum

cibum nobis exhibet: quo non animæ tantum, sed & corpora nostra pascuntur & immortalia incorruptaq; euadūt.

Lib. 4:
cap: 34.

Ita enim ipse Irenæus tradit: Quomodo (inquit) dicunt, carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitā, quæ à corpore Domini et sanguine alitur, (& infrā) Quemadmodum qui est à terra panis percipiens vocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iā non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Dic ergo Volane, quó nam modo ex nudis lignis & ipso pane pistorio corpora nostra incorruptionem consequi possunt, vt nil ea in Eucharistia præter signa & figuras manducare probes? An non rationi consentaneū magis feceris, si ab effectu, qui est corporum incorruptio, quæ omninò diuina est & Christi viuifico corpori propria, ad indicium causæ processeris? Si enim corpora nostra, ex manducatione Eucharistiæ, incorruptionis spem habent hancq; vim ex ea cōsequuntur: id certè frustra signis, quæ tātī non sūt, sed æquisimè corpori Christi manducationi

Corpora
nrā ex mā
ducatioē
Eucharis-
tiæ incor-
ruptionē
cōsequū-
tur.

erationi qua & ipsa corpora fruuntur tribuitur. Cum verò aliter corpora nostra ali Christi corpore non possunt, nisi re ipsa sit in Eucharistia ipseque panis in illud transmutetur: statuenda est transsubstantiatio, ipseque Irenæus assertor eius esse comprobatur, quem tu non testem pro te, sed acrem tui erroris censorem contra te concitasti.

Irenæus
assertor
Trāst.

Iam postquam in D. Augustino tua spe decidisti, & tuo didicisti periculo quam te expugnet potius quam iuuat: aduocabo reliquam contra te orthodoxorum turbam, quorum & ætas Concilium Lateranense magnum longo interuallo antecessit, & auctoritas tanta est, ut eius te pondus facile opprimat, proque Transsubstantiatione concordibus suffragiis decernat. Prodeat inprimis ipsius D. Augustini pater in Domino & magister: & quam Catechumeno tradiderit doctrinam audiamus. Fortè dicis (inquit D. Ambr.) aliud video quam tu mihi asseris quod Christi corpus accipiam: & hoc nobis adhuc superest ut probemus. Quamvis ergo utimur exemplis, probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio

CAP. 7.

Ambros.
D. Aug.
in Chro
pater vi
xit circa
370.

De his q
myster. in
cap: 9:

Hij

dictio

Benedicti
one natu
ra muta
tur.

dictio consecrauit: maioremq; vim esse benedictionis, quàm naturæ: quia benedictio ne etiam ipsa natura mutatur. Virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens rursus apprehendit caudam serpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatâ esse naturam & serpentis & virgæ. Currebant Aegypti flumina puro aquarû meatu: subitò de fontium venis sanguis cepit erumpere. non erat potus in fluuijs, rursus ad prophetæ preces cruor cessauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circumclusus erat vndiq; populus Hæbreorum, hinc Aegyptijs vallatus, inde mari clausus: virgam leuauit Moyses, separauit se aqua & in murorum speciem congelauit atq; inter vndas via pedestris apparuit. Iordanis retrorsum conuersus contra naturam in sui fontis reuertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorû fluctuum vel fluminalis cursus esse mutatâ? Sicutiebat populus patrum: tetigit Moyses petram & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata est gratia, vt aquâ vomeret petra quâ nō habebat naturâ? (Et paulò post) aduertimus igitur maioris esse virtutis gratiam, quàm naturam: & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiâ. Quod si tantû (audi si aures habes) valuit humana benedictio vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipsa consecratione diuina vbi verba ipsa Domini saluatoris operantur? Nam sacramentum istud quod

In consecratione
verba Domini operantur, nō significat:

accipis

LIBER PRIMVS

accipis Christi sermone cōficitur. Quod si tā-
tum valuit sermo Heliae vt ignem de cœlo
deponeret: nō valebit Christi sermo vt spe-
cies mutet elemētōrū. De totius mundi ope-
ribus legisti: q̃a ipse dixit, & facta sunt: ipse
mandauit, & creata sunt. Sermo ergo Chri-
sti qui potuit facere ex nihilo quod non erat
non potest ea quæ sunt in id mutare quod
non erant. Non enim minus est nouas res
dare, quā mutare naturas. Is est Am-
brosius cuius D. Augustinus tanti fecit
authoritatē, vt ea ad expugnādos Hæ-
reticos vteretur inquit: Sed adhuc au-
di alium excellentem Dei dispensatorē, quē
veneror vt patrem: In Christo enim Iesu per
Euangelium ipse me genuit, & eo Christi
ministro lauacrum regenerationis accepi,
Beatum loquor Ambrosium. cuius pro Ca-
tholica fide gratiam, constantiam, labores,
pericula, siue operibus siue sermonibus, &
ipse sum expertus, & mecum non dubitat
orbis prædicare Romanus. & alio loco
ad eundem: Illum aspice, aduersus illum
aliquid aude: qui Hæresis vestræ venenis an-
teq̃ nascerentur occurrit, & vnde possint
pelli hæc antidota præparauit. Hæc D.
Augustinus De D. Ambrosio. Cuius
mentem, si tibi adhuc obscura & ad si-
gnificationes tuas oportuna videtur,

101.

Sermo
Christi
potest
mutare
naturas.

Con. Iuli.
Pelag.
cap. 2. lib.
1.
D. Augus-
tinus
quanti fe-
cit D. Am-
brosium.

H in

dispi

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
 dispice obsecro: figuratam ne mutatio-
 nem an veram, & in qua natura panis
 & vini in aliam transeat tot propositis
 diuinæ omnipotentiae exemplis in Eu-
 charistia agnoscat. Apparet ne in his ei-
 us verbis symbolicae tuæ & figuratae
 conuersionis vestigium? Sed quod tam-
 dem veritatis lumen, non iam erroris
 sed temeritatis tuæ & obstinationis te-
 nebras depellet: in tanta cæcutis luce,
 nec tuo iā parcens pudori, & omnes qui
 tua sunt lecturi stipites & caudices exis-
 timans, D. Ambrosium ænigmaticè
 & figuratè loqui confingis. Sed clariùs
 vir sanctus dixit quàm vt obscurari, co-
 piofiùs quàm vt peregrino sensu ver-
 ba illius infici, queant. Quæ tu quidem
 iam non esse spectanda censes, sed mē-
 tem illius consulendam. Quasi verò ve-
 stri sit similis: & aliud ore populū Dei
 docuerit, aliud corde finxerit. Verba
 certè sapientum, vt inquit sapiens, sunt
 sicut stimuli, & quasi clauī in altum de-
 fixi: quæ & calumniatorem pungunt,
 & diuelli à sua sententia non possunt.
 Placet ex his verbis D. Ambrosij consi-
 derare

Eccl. 12.
 Verba sã-
 ctorum
 qualia:

derare, quid in his proponat, & quibus rem propositam exemplis confirmet. Mutari naturam panis in Eucharistia, per benedictionem & verba Christi, probaturū se recepit cū dixit: probemus non hoc esse (in pane scilicet & vino Eucharistico) quod natura formauit sed quod benedictio consecrauit: maiorēq; vim benedictionis q̄ naturæ: quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. Quibus igitur ad probandum vtitur argumentis: Omnipotentia scilicet Dei, quæ in alijs naturarū mutationibus declarata est, copiosissimis & apertissimis exemplis. quæ cū non figuratam sed realē non tropicam sed veram habeant naturarum mutationem, (nec enim significatione virga Moïsis in serpentem, nec figuratē aqua in sanguinem sed verē & secundū veritatem conuersa est. Sic enim falsa & præstigijs adumbrata signa fecisse Moïses videretur) quis non idem de pane & vino in Eucharistia cōcludere Ambrosium agnoscat, nec tropicē sed per rei existentiam earum naturas in corpus & sanguinem Christi mu-

D. Ambr
 brosius
 vltus est
 exemplis
 non figur
 racæ sed
 realis mu
 tationis.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 tari affirmare illū animaduertat? Quo
 modo enim illa quæ ad probādam na
 turarum conuersionem tam numerosā
 attulit exempla, nō deliri potius & sine
 cerebro hominis nec quicquid ad propo
 situm spectantia censebuntur? An illi si
 gnificatoriæ & figuratæ mutationes
 quas tu Volane ex scriptura colligis de
 fuerūt: vel ignorare illas vir tantus po
 tuit, vt non potius ab Agno Paschali à
 petra, à manna, in quibus tantū muta
 tio erat figurata, argumentaretur, &
 suum institutū probaret? Denique cū
 Christum cum Moise & Helisæo, bene
 dictionem propheticam seruorum, cū
 verbo eius qui Dominus est propheta
 rum, comparat, an non videtur tibi ta
 lem tamq̃ sublimem in elementis Eu
 charistiæ mutationem statuere, quæ lō
 gè prophetarum edita miracula supe
 ret? Quasi diceret: Potuit Moyses ex vir
 ga serpentem, & ex serpēte virgam, &
 ex aqua sanguinem facere: & non po
 terit Christus ipsius Moisi Dominus, ex
 substantia panis suum corpus efficere?
 Potuit Hælisæus naturam ferri mutare,
 & non

& non poterit Deus Helisei panis naturam in id quod vult conuertere. Si denique Christi diuinum & efficax verbum quod ex se operatur, figuratam tantum, qualem facere quilibet homo de media plebe poterit, mutationem in pane efficit: longè à Moise & alijs prophetis qui sua benedictione naturas immutauerunt, superabitur, inquit Ambrosius, Christi maiestas & eius verbi potentia benedictioque inferior iudicabitur. Ad extremum cum mutationem hanc Eucharisticam cum mundi ex nihilo creatione conferat, inquit, sermo Christi ponit facere ex nihilo quod non erat, non potest ea quæ sunt in id mutare quod non erant. Non enim minus est nouas rebus dare quàm mutare naturas: quid erit tanta comparatione dignum, si nulla realis sed tropica tantum mutatio in Eucharistiae elementis agnoscetur. An Deus figuras rerum & non res, imagines & non naturas produxit. Quod si res sunt & naturæ, non vmbrae & figurae ab omnium opifice creatæ: pari ratione & in pane ad quem mutandum eadem

Mutationem in Eucharistia cum creatione mundi comparat D. Ambro.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
 dem interuenit diuini verbi potestas,
 non vmbra & imago corporis, sed ip-
 sum re existens corpus Christi efficitur.
 Aequalis esse omnipotentiae diuinæ di-
 cit & nouas creare & immutare natu-
 ras: vt æquale etiam & in creatione re-
 rum & in transmutatione Eucharistica
 agnoscat miraculum. Illud verò inui-
 ctam & odiosam nimium demonstrat
 temeritatem, quòd ex eodem D. Am-
 bro시오 afferre niteris: vt scilicet ex ali-
 quo, vel vnico saltem verbo, suspectā
 eius sententiam efficias, & nō, quæ cla-
 rissimè dicta sūt, nubē quādā inducas.

In creati-
 one et Eu-
 charistia
 æquale
 agnoscit
 miraculū
 D. Ambr.

De Sacra:
 lib. 4.
 cap. 4.

Sit tanta vis est (inquit Ambrosius) in ser-
 mone Domini Iesu , vt inciperent esse , quæ
 non erant: quantò magis operatorius est vt
 sint quæ erant & in aliud commutentur.
 Ita verò inquit Volanus, nō desinere subs-
 tantias elementorum Ambrosius asserit, cū
 eadem manere quæ ante fuerant cōstēdit , sed
 mutari in vsu & dignitate tradit: vt nimirū
 suo modo sint corpus Christi & sanguis, quæ
 sunt tantarum rerum sacramenta. Hæc tu
 quidem dicis tuo more, sed hac oratio-
 ne illustriorem quidē nobis veritatem
 efficis: tuam autē vanitatem magis o-

stētas

LIBER PRIMVS.

stētas. Quis enim pius Lector Ambrosij non spectet, quæ ante hæc verba quæ tu truncatim ex ipso affers, docuerit, & non tuas insidias deprehendat, & excretur. Ita enim paulò superius dixerat: Panis est (inquit) ante verba sacramentorum: vbi accesserit cōsecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur asseruamus. Quomodo potest qui panis est corpus Christi esse? Quare nō respondet, sicut Volanus, significatione & figura & quodā modo (hæc enim facilius fuisset solutio) sed potius veritatis Doctor infert Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis fit & cuius sermonibus Domini Iesu. Nam reliqua omnia (in diuino scilicet Missæ sacrificio) quæ dicuntur, laus Deo defertur: oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris. Vbi venit ut conficiatur venerabile sacramentum, iam non sunt sermonibus Sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum. Quis sermo Christi? Nēpe is quo facta sunt omnia. Iussit Dominus & facta sunt maria: iussit Dominus omnis creatura generata est. Vides ergo quā operatorius sit sermo Christi. Si ergo (Hinc incipit Volanus, superiora negligens) tanta vis est in sermone Iesu, ut inciperet esse quæ nō erant: quāto magis operatorius est

107.

Volanus
verba D.
Ambrosij
nō refert
integrè.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
 est vt sint quæ erant, & in aliud cōmutētur.
 Rimam se in vno D. Ambrosij verbo,
 tot clarissimis eius sententijs posthabiti-
 tis, inuenisse arbitratur: eò quòd dicat
 de pane & vino Eucharistico, sūt quod
 erant. Sunt quod erāt, Volane, sed iux-
 tā species vīlibiles tantū. Nam nō re-
 ducuntur in nihilum, vt prorsus non ex-
 tent: sed in aliud commutantur. Non
 spectasti, creationem nouarum natura-
 rum, & conuersionem vnius in alterā,
 D Ambrosium inter se contulisse: & vo-
 tranq; quidem stuporis & miraculi ple-
 nam, soliq; diuino & operatorio Dei
 verbo propriam agnoscit: hoc autem
 inter se differre docet: quòd creatio sit
 prorsus ex nihilo, conuersio verò ex ali-
 quo. In qua, nec prior natura in nihilū
 euanescat nec subsequēs ex nihilo cre-
 etur: sed vna in alteram transeat & cō-
 mutetur, priore nihilominus acciden-
 tium proprietates retinente. Est ergo
 panis post consecrationem & conuer-
 sionem quod erat, secundū externas
 species quas non amittit, sed in aliud
 commutatur. In quod aliud obsecro:
 dicat

D. Ambr.
 creationē
 cū muta-
 tione na-
 turarum
 contulit:

LIBER PRIMVS.

dicat S. Ambrosius. In corpus Christi inquit: quia ex pane fit corpus Christi. Dicat Volanus: in quod aliud commutatur consecratione panis: in symbolū, inquit, corporis Christi & in significādi dignitatem. Potuisti ne in animum inducere, & aliquem adeò stupidum lectorem inuenturum te sperare, cui fidū te esse D. Ambrosij interpretē persuaderes? Ille panem in Christi, corpus, tu in significandi dignitatem mutari asfirmas. Nil tibi cum illius doctrina commune esse & apertè te D. Ambrosio cōtradocere quisq; perspicit. Sensus enim quem ei assignis quantum cœlum à terra, tantum a mente verbisq; viri sancti dislitus est. Non cōsiderasti, talem hīc D. Ambrosium mutationē vrgere, & confiteri, & probare, quæ cum potentia ipsius creationis conferri possit: & Christi Domini, non significatio sed operatorio, vt ille inquit, sermoni respondeat. vt scilicet de pane fiat, non in pane significetur corpus Christi. In aliud, dixit, cōmutatur: hoc est, in aliam naturam: sicuti ex propositis tot exemplis

109:

D. Ambr. contradicit Volanus.

Significandi dignitas non recte operationi spiritus S. & Christi verbo à Zuinglianis tribuitur.

plis

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

plis probauit. Accidentium enim quā
tu vrget, permutatio, nil insigne, nil di
uini & admirandi operis, demonstrat.
Non dixit in aliam dignitatem significā
di, quod fingit Volanus. Si enim signa
tantū, quæ rem ipsam non immutant,
in pane agnosceret D. Ambrosius, qua
re verbi diuini operationē quam vrget
& ab illa ad naturarum commutationē
probandam, vim omnem demonstnan
di desumit, adhiberet? Significatio eo
nim operationi opponitur. Illa enim
nil re ipsa existens rebus affert nec na
turas illarum immutat: hæc verò res ip
sas constituit, format & in alias conuer
tit. Vbi ergo diuina operatio agnosci
tur, significatio tollitur. Si verbū Chri
sti in pane & vino operatur: iam non fi
guras & vmbras, sed rerum ipsam veri
tatem, infert, & in id quod vult potesta
te sua immensa cōuertit. Atq; ita in quo
tu verbo rimam quælisti, fit vt ex eo po
tissimūm Transubstantiationē D. Am
brosius concludat. Sunt quod erant,
iuxta species quæ manent: & in aliud
commutantur, iuxta substantiam scilicet &

Significa
tio opera
tioni op=
ponitur.

Trāsub:

LIBER PRIMVS.

cet & naturam. Relinquitur ergo Trās
 substantiationem esse. Venio ad D. Cy
 prianum, qui & ipse huius diuinæ natu
 rarum in Eucharistia mutationis locu
 ples est testis, cū inquit: Panis iste quē
 Dominus Apostolis porrigebat, non effigie
 sed natura mutatus omnipotentia verbi fa
 ctus est caro : & sicut in persona Christi la
 tebat diuinitas, ita in sacramento visibili in
 effabiliter diuina se infundit essentia. Natur
 ræ panis mutationem non modò aper
 tis verbis affirmat: sed ad eam compro
 bandam omnipotētiā verbi, quæ ad
 tantum miraculum suam effectricem
 manum adhibet, interponit. vt quod
 non fert natura ab authore nature fieri
 cui nihil est difficile credatur. Acciden
 tia deniq; panis effigiem vocans, à sub
 stantia seu natura ita distinguit, vt illa
 manere nec mutari, hāc vero in corpus
 Christi conuerti agnoscat: pulchraq; si
 militudine latitantis sub speciebus pa
 nis, Christi corporis ab humanitate
 Christi in qua latebat diuinitas, desum
 pta confirmat. In qua tu manifesta eius
 sententia relicta, cauillationes quærere
 tentas: & aperta quidem verba refugis

III.

Cyprianus vixit
 an. 260:

De card.
 operi: ad
 cor. pa.

metum

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA

Praue cō
torca simi
litudo à
Voiano.

metum enim tibi incutiunt cū dicunt
panis naturam esse mutatam: ad simili
tudinem autem praue contorquendā
animum adheis. Quæ cū semper ha
beat aliquid rei cum qua confertur dis
simile: tu in ea id, quod ad comparatio
nem non assumitur, obtortumq; & inae
quale est quæris: & id quod rectum est
& proposito deseruit præteris. Hac e
nim similitudine qua res illustratur, cū
dicitur: Sicut in persona Christi latebat di
uinitas, ita sacramento visibili diuina se in
fundit essentia: hoc vult S. Martyr: ita
sub effigie & accidentibus panis Chris
ti latere corpus, sicuti in humana & vi
sibili Christi specie diuinitas inuisibilis
delituit. Quod verò tu contorques, &
ita concludis: vt sicut in Christo duæ
sunt integræ naturæ, nec altera in alterā
trāsijt, ita in Eucharistia panis etiam na
tura immutata permaneat: hoc propo
sitū D. Cyprianus refugit, nec in eo eius
allata similitudo cum re cum qua con
fertur conuenit, quæ si in omnibus
conueniret iam similitudo non esset.

Similitudo
cū re
nō potest
in omnibus
conuenire.

Cū enim discris
nis
naturam pa
nis

nis omnipotentia verbi mutatam per
manente effigie & accidentibus, doce
at, iā illam ab Eucharistia exclusit: spe
ciebus tamen contactam ex illa simili
tudine probauit, vt sicut in visibili hu
manitate Christi latuit diuinitas, ita in vi
sibilibus & externis elementorum acci
dentibus, verum Christi corpus, ex pa
nis substantia effectum, occultari & te
gi demonstratur. Cæterum insigne est
commentum quod ad cauillanda D.
Cypriani verba adhibes, cū eum na
turam panis pro conditione panis acci
pere confingis. Quis hoc ferat: aut qs
nesciat aliud esse naturam, aliud nature
ipsius conditionem: aut quis mutata
conditione pauperis in Regiam, natu
ram illius commutatam, & illum leonē
vel lupum effectum dixerit: At non fru
stra Cyprianus & naturæ nomine vsus
est, & ad illam commutandam diuini
verbi omnipotentiā adhiberi dixit: quæ
certè non significando, sed operando
vires suas demonstrat. Sed hæc deliria
iam sunt iusta animaduersione profliga
ta. Quod verò ideò dicis D. Cyprianū

Natura
panis pro
conditio
ne panis
scilicet acci
pitur.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.

sentire panis substantiam in Eucharistia permanere, quòd alio loco dicat:

Panis iste communis in carnem & sanguinē mutatus, procreat vitam & incrementum corporibus, idē ex consueto rerum effectu fidei nostræ adiuta infirmitas sensibili argumento edocta est, visibilibus sacramētis inesse vitæ æternæ effectū. Inde, inquis, cognosce panis substantiam minimè deperire: quando id quod dat nutrimentū corporibus, substantiæ non accidentibus competat. Sed nō perspicias dixisse D. Cyprianum de cōmuni pane quod corporibus nostris vitam & incrementum procreet: non de pane Eucharistico, quem iam communem panem nō esse, sed in Christi corpus commutari dixit: nuncq̃ etiam confirmat illis verbis: Visibilibus, inq̃t, inest vitæ æternæ effectus. Vnde enim visibilia elementa ex se mortua hunc diuinū ad producendā vitam æternam effectum consequerentur, nisi eorum natura in illud viuificū Christi corpus cōmutaretur? pane in terrenum & communē stultè r. n aliquis vitam æternam efficere aliteret. Materiam ergo tantūm

LIBER PRIMVS.

115.

ex communi pane, qui vitam procreat corporibus, ad hoc sacramentum ideò defumi docuit, vt fidei nostræ imbecillitas, per hæc visibilia erigeretur edoceaturq̃, ita diuinum Christi corpus, q̃ in Eucharistia vescimur, vitam nobis æternam producere, sicut communis panis corporibus procreat fragilem hanc vitam. Post consecrationem verò, vbi per Christi verbũ ille qui fuit communis panis in corpus Dominicum transmutatur: iam non caducam hanc corporibus vitam, sed æternā illam & immortalē animabus corporibusq̃ etiā nostris operatur. Nam corpus Domini in sacra Eucharistia vtriusq̃ salutis & incorruptionis esse causam & ante audisti, & postea plura es auditurus. An porrò accidentia, quæ per se sine subiecto, in Eucharistia subsistunt, habeant vim corpora nutriendi, licet hoc nec quicq̃ momenti ad probādam vel improbandam Trāssubstantiationem habeat: fateri tamen possumus hoc in eis diuino prodigio, quòd per se subsistant, concesso, cætera omnia quæ panis propria

I n

sunt

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
sunt consequi & eis rectè tribui posse:
vt ne hac ratione analogia, quæ ad rē
significatam desideratur, illis desit. De
qua in tuis ratiunculis copiosior institu-
etur oratio.

CAP: 8.

Ex D.
Chrysost.
vixit cir-
ca an:
420.

IAM ad D. Chrysostomum transeamus: Quem multa magnificè & præ-
clarè de hoc diuinissimo sacramēto sē-
tientem, & pro maiestate eius depu-
gnantem, populumq; ad illam adoran-
dam illo ore aureo exhortantem au-
diamus. Et in primis quid de mutatio-
ne elementorum dicat spectemus:

In Matt:
Hom: 8).

Lyturg:

In Matt:
Hom: 51.

Ad cor: 1,
Hom: 21.

Non sunt humanæ (inquit) virtutis hæc
opera, quæ tunc in illa cœna confecit, ipse
nunc quoq; operatur, ipse perficit, ministro-
rum nos ordinem tenemus: qui verò hoc sã-
ctificat & transmutat ipse est. (Et alibi)
visibilia Deus in corpus suum trãsmutat
(Et alibi) Qui dixit, Hoc est corpus meum
& rem simul cum verbo cōfecit. (Et iterũ)
Hoc corpus in præsepi reueriti sũt Magi, &
viri impĩ, & barbari: tu non in præsepi, sed
in altari, non mulierem quæ in fascijs tene-
at, sed Sacerdotem præsentem & spiritũ su-
per proposito sacrificio abũdè diffusum vi-
des. (Et iterũ) Dum in hac vita sumus fa-
cit, vt terra nobis cœlum sit hoc mysteriũ:
In cœlis Regium corpus quod nunc tibi in
terra videndum proponitur, (Et alibi) O
miraculũ

LIBER PRIMVS.

miraculum, ô Dei benignitatem, qui cū panem sursum sedet, in illo ipso temporis articulo, omnium manibus pertractatur ac se tradit volētibus ipsum accipere & completi. (Et alibi) Helias melotem discipulo, filius autem Dei ascendens suam nobis carnem reliquit: sed Helias quidē exutus, Christus autem ascendens & eam nobis reliquit & ipsam habens ascendit. Præclaram & admirabilem sanctorum fidem, quam illæsam ab eis Ecclesia magistrâ, recepimus. Non se panem in altari (quod sibi inuisum & odiosum, totius antiquitatis contemptu, demoliti sunt Zuin-
gliani) sed ipsum Christi Domini corpus, tāta certitudine fides illa veterum credebatur, ut se etiam videre illud, palpare & ore cōtingere, dum scilicet species panis & vini tractarēt, sub quibus latere illud certissimò sibi persuadebāt, gloriarentur: summaq; animorum consolatione prosequerentur. Terram cœlum sibi effectam quāto triumpho propter hoc Mysterium celebrabāt: quòd regium illud corpus quod adoratur in cœlis, omniumq; spirituum vnica est voluptas, præsens se in altari habere præ-

II 7.

1. De sac:

Ad popu
Hom: 2.

Terra
propter
præsens
Christi in
ea corpus
cœlum
nobis effi
citur.

IIS.

**Corpus
Christi
verum &
in cœlo
& in alta
ri.**

**Per sacer
dotem
Christus
cōsecrat.**

**Helias
pallium
Christus
suum cor
pus no
bis idē in
quo ascē
dit reliq
nō signa
nec vestē
sicut Heli
as.**

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
clara ergà tantum beneficium gratitudi
dine, cognoscerent. Quod quā nam ra
tione & in cœlo verum & simul in alta
ri ipsa existeret, non quærebant. Sa
tisfaciebat illis omnipotentia fides, &
sermo ille fallere nescius: Hoc est cor
pus meum. Non sacerdotem hominē,
sed ipsum Christū totius sacerdotij ca
put mysteria illa conficere, & visibilia
elementa in suum corpus & sanguinē
commutare prædicabant: & summo
horrore populum ex rerum tantarum
miraculis repleri volebant. Et licet sa
cerdotis ore verba proferatur, Chri
stum tamen abdito modo per os eius
illa pronūciare, & in eis suæ diuinæ po
tentia vires in natura panis trāsmutāda,
exercere docuerunt. Si ergo iuxta D.
Chrysostomum eodem spiritu cū illis
quos recensuimus loquentem, propo
sita in altari ipse Christus immutat: non
in signa & significandi dignitatem, tale
enim commentum per Heliae compa
rationem exclusit. Non enim Christus
in cœlum ascendens suum nobis melo
tem & vestē, nō signa & figuras quas
vestis

vestis habet, sed ipsum suum corpus reliquit: vt in hoc ipso potentior Helia, agnosceretur, quòd & in corpore ascendere, & illud ipsum nobis in altari relinquere potuerit: consequitur realem esse panis in ipsum re existens Christi corpus commutationem. Quæ cum non secundum visibiles species panis & vini fiat, secundum substantiam illam esse decernetur. Quid ad hæc Volanus? quo se vertat? quas latebras quærat? iam tot tropis significationū quibus veritatem à sanctis prædicatam eludat destitutus; ad Hyperbole tandem confugit. Videtur ne odorem etiam exiguum huius à Chrysostomo celebratæ fidei eructare? Minimè verò. Alibi enim pastus est: nil ex hac veterū patrū doctrinæ mensa contraxit: Zuinglianum conuiuiū tales cibos nō habet, apud quos perijt fides, regnat sensus & ratio humana. Verba hæc quibus se videre in altari velatum panis speciebus Christū sacrosancta piorum confessio prædicat: nō modò infidelibus hyperbolica, sed & falsa omninò plenaq; mendaciū

Zuinglianū conuiuium fidem S.S. patrum non eructat.

Infidelibus
nil ē
verū qđ
nō ratio-
ne cōpre-
hendunt.

Dei veri-
tas nō
stris est
sensibus
certior.

In Matt.
Hom: 8j.

Contra
sensus
Deo cre-
dendum.

videntur. Sed quali ex causa obsecro? Ideò, vti & Volanus dicit, quòd sensus hi, oculi, manus & gustatus odoratusq; aliter iudicent, & nil præter panē deprehendant. Nil enim infideli verū est, quod ipse non tangat, vel ratione sua cōprehendat. Sed mens illustrata fide, alium lynceum, nempe illum diuinorum patrum oculum, assequitur: & audiens Christum dicentem, Hoc est corpus meum, satisfieri sibi arbitratur: sensus non consulit vllōs, sed se supra sensus ōnes erigens, lōgè certius quòd Deum dicentem audit, credit, quàm si ipsa carnis oculis reuelataq; facie cerne-
ret, infātemq; illum, sicut virgo & Simeon suis manibus cōtrectaret. Ideò idē vir sanctus admonet: Credamus vbiq; Deo, nec repugnemus ei: etiamsi sensui nostro & cogitationi absurdum esse videatur: quod dicit, in omnibus, & præcipuē in mysterijs, ita faciamus: non illa quæ ante nos iacent solummodo aspiciamus: sed verba quoq; eius teneamus. Nam verbis eius de-
fraudari non possumus: sensus verò noster deceptu facilis est: illa falsa esse non possūt, hic sæpius ac sæpius fallitur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc est corpus meum, nulla te-
neamur

neamur ambiguitate & oculis intellectus
 id perspiciamus. Nulla est Hyperbole,
 dicere, in altari me videre corpus Chri
 sti, cū species, sub quibus illud verè &
 re ipsa est, videam. Nam si quis regem
 facie velatū videat, licet apertum eius
 vultum non intueatur, verè se tamē re
 gem ipsum vidisse dicet. Nam & hoc
 modo verè dicere poterant Apostoli
 Deum se videre, cum Christi humani
 tatem videbant: & D. Thomas, licet o
 culis carneis Deum non esset intuitus,
 vulnera tamen Christi tangens & ma
 nus attrectans, Deum se & Dominum
 suum verè vidisse & cognouisse confi
 tetur: eò quòd illud attrectârit, quod
 diuinitati coniunctum esse nec ab illa
 seungi credebat. Pari modo cū nos
 credamus tantam esse specierum pa
 nis cum ipso Christi corpore in sacra
 mento coniunctionem, vt nunq̃ ipsæ
 species sua destitutæ substantia, consi
 sterent, nisi a diuina virtute sustentatæ,
 corpus sub se Christi haberēt: vbi illas
 videmus & tangimus verè nos videre
 & tangere Christi corpus ratione spe
 cierū

S. Tho
 mas Deū
 se verè vi
 disse dixit
 licet hu
 manitatē
 tantum
 Christi
 viderit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 cūm confiteamur. Nulla ergo est in
 verbis D: Chrysostomi Hyperbole, nul
 la aliena ab ipsa re superlatio, nullus ve
 ritatis excessus. Nec cūm docet sangui
 nem nos Christitanq̃ de latere Domi
 ni profluentem bibere, istis figmentis
 figurarum locum relinquit. Non enim
 dicit nunc sanguinem ex ipso Christi la
 tere ad nostram refectionem defluere:
 sed illum, qui est in altari, ita verum, ita
 realem esse, ac si nunc defluxisse videretur.
 Quæ te illius verba vehementer cō
 pungūt, & tuorum signorum vmbas
 exterminant. Quis satis sancti huius ar
 dentissimam & sublimem fidem, qua
 incredibili deuotione & sui spiritus so
 latio, maiestatem huius sacramēti quā
 tu proteris & ipsis pedibus conculcas,
 tuetur, adorat, & ad adorandum exci
 tat, edisserat? O si legisses quā luctuo
 sam de effuso à militibus Christi sangui
 ne ad Innocentium Papam epistolam
 scribat. Lauacra (inquit) ipsa (occiso
 rum scilicet in templo) sāguine repleta,
 & sacri latices purpureo sāguinis colore in
 secti. Verum ne in hoc quidē ærumna hæc
 constituit

Sanguine
 Christi
 perfusum
 a militi
 bus luget
 Chrysost

LIBER PRIMVS.

123.

constitit: sed vbi sanctum repositum est, eo
 milites ingressi quorum nonnulli, sicut ac-
 cepimus, Christianis sacris iniciati nō erāt,
 penitus omnia perlustrarunt: & sanctissim-
 us Christi sanguis, in tanto scilicet tumultu,
 in eorum, qui dicti sunt, militum vestimen-
 ta effusus: omnia deniq; perinde atq; in
 barbara captiuitate per audaciā acta sunt.
 Videtur ne tibi nihil de Transsubstanti-
 atione sensisse, qui sanctissimum Chri-
 sti sanguinē, non vinum nec elementū
 tuum nudum effusum fuisse, tantis lac-
 crymis, tantā impietatem accusans, que-
 ritur. Quæ verō ex eodē D. Chryso-
 sto affers, non possūt tam claram illius
 sententiā obscurare. Quod enim dicit,
 vt quotidie in similitudinē corporis & san-
 guinis Christi, panē & vinū, secūdū ordinē
 Melchisedech nobis ostēderet in sacramēto,
 nil ab his, quæ dixit & tam diffusē do-
 cuit, alienum affert. Nam similitudinē
 & antitypon antiqui etiam in pane & vi-
 no Eucharistico agnouerunt: sed ante
 ipsam consecrationem. In sacrificio eo-
 nim Melchisedechico noui Testamen-
 ti, quod hodie per vniuersum orbē Ec-
 clesia celebrat, prius panis & vinū qd
 offerebat Melchisedech pponitur: sed

Nicep.
 lib: 13. ca:
 19.

In psal:
 22.

Christi
 sacrificiū
 Melchise-
 dechico
 perfecti-
 us.

perfecta

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 perfecta consecratione, vt figura veritate ipsa perficeretur & impleretur, non iam panis & vinum, sed nobilius & prectisimum illud sacrificium, ex Christi vero & reali corpore & sanguine constans, offertur. Illam verò Epistolā D. Chrysostomi ad Cæsariū Monachum ex qua verba quædam pro tua Hæresi sinistrè vsurpas, vnde habeas, penes te sit fides. In tomis D. Chrysostomi nō legitur nec reperitur: nec eam vestri etiam Tigurini apud Gesnerum recēsent. Noli tantūm tuis magistris fidere: vix enim aliquid bona fide ex S. Doctoribus quorū calculis suas opiniones dānari sciunt, mutantur. Ad illud itaq; respondere nolo quod ita suspectum est vt nulla ætas à D. Chrysostomo scriptū esse probauerit.

CAP: 9.
Emisen9
 vixit circ
 ca an: 360

Hom: 5.

TRanseamus iam ad Eusebiū Emisenū: cuius sub Constantino floruit insignis in sacris literis eruditio. quem pro Trāssubstantiatione asserenda hæc docentē audiamus. Quia corpus (inqt) assumptū ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus; necessariū erat, vt die coe-

LIBER PRIMVS.

125.

na Sacramentum nobis corporis & sanguinis consecraret. Vt coleretur igitur per mysterium quod semel offerebatur in pretium, & quæ quotidiana & indefessa currebat pro omnium salute redemptio, perpetua esset redemptoris oblatio: & perennis victima illa viueret in memoria, & semper præses esset in gratia vera, vnica, & perfecta hostia, fide æstimanda non specie: neque exteriori censenda visu, sed interiori affectu. vnde cœlestis confirmat authoritas quia caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus. Recedat ergo (considera Volane)

omne infidelitatis æbignum: quoniam quidem qui author est muneris, ipse est etiam testis veritatis. Nam inuisibilis sacerdos: visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbi secreta potestate conuertit, ita dicēs: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum: & sanctificatione repetita: Accipite & bibite ait: Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo substiterunt, excelsa cœlorum, profunda fluctuum, vasta terrarum ita pari potestate, in spiritualibus sacramentis, vbi præcipit virtus, seruit effectus. Quanta igitur & quam celebranda beneficiæ diuinæ benedictionis operetur, quomodo tibi nouum & impossibile esse non debeat quod in Christi substantiâ terrena & mortalia conuertuntur te ipsum quæ in Christo es regeneratus interroga. Tàm clara & ab omni iniuria calumniosæ interpretationis libera est huius

Visibiles
creaturas
in substantiam
corporis sui
Christus
mutat.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.
huius viri pro Catholica in hac de qua
res est conuersione doctrina, vt contor
quere se illā Volanus posse desperāre.
Quæ enim calliditas posset in tam euil
dēti sensu obscurādo proficere? Agno
scit rursus & concedit, id quod ātea sū
ma contentione negauit, antiquos or
thodoxos mutationē signorum in res
ipsas, quas signant in Eucharistia agno
uisse. Fateor inquit, verba Emiseni ita
sonare, vt mutationem signorum, in res
ipsas fieri contendat. Fateri hoc & in il
lis, quorum percensuimus sententias
debebas, si pudor tuus illorum sanctæ
authoritati pepercisset: sed aliorū qui
dem rectissimos sensus inuertere aude
bas, hīc vero & animo iam decidisti, &
ad contemnhendum Emisenum abiici
endumq; te comparas. Fateor, inquis,
Emisenum pro Transsubstantiatione fa
cere. Et meritò fateris: nulla enim tam
acuta ad deprauandam illius doctrinā,
sicuti & aliorum patrum, fraus inueni
tur. Quare ergo in Catholicam senten
tiam non concedis? quare fidem sub
trahis? Non est, respondes, iste scri
ptor

Emisenū
Volanus
pro Trās
sub: face
re agno
scit.

ptor tam celebris & laudatus. At tanta
laudis fuit vt D. Chryſoſtomus ab eo di
dicerit: quem ſectatorē fuiſſe Emiſeni
D. Hieronymus grauiſſimus teſtis tra
didit. Sed tu non es patrum illorum lau
datiſſimorū & ſāctiſſimorū, ſed Caluini
potiùs diſcipulus. Nil certè diuerſū nec
ab alijs, nec à D. Auguſtino docēte,
Sicut ipſe eſt qui baptizat: ita ipſe eſt q hāc
ſubſtantiam efficit carnem, & tranſit vinum
in ſanguinē, attulit, Emiſenus cū inq̃t:
Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in
ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui ver
bi ſecreta poteſtate cōuertit. Eodem ſen
ſu mutato numero, eandem proſitetur
Catholicam fidem. Adeò nullæ tibi hīc
figuræ præſidium afferre potuerunt: vt
contemptu tanti viri, lucem eius doctri
næ effugere velles. In illo autem Dei ō
nipotentia exemplo quo Emiſenus cō
uerſionem ſubſtantiaē panis in corpo
ris Chriſti ſubſtantiam illuſtrat, cū tu
cuniculos quæris, teipſum magis con
demnas. Et in corrumpendo ſenſu D.
Cypriani ab iſdem ſimilium compara
tionibus, meritō repulſam es paſſus.
Non enim cōſideras, quòd nō vt æqua
le &

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 le & omni ex parte simile illud Baptis-
 mi exemplum, sed vti æquè difficile,
 & æquè à nostris sensibus remotum,
 Deo tamē facile proponat. Dicit enim:
 Quomodo tibi nouū & impossibile esse nō
 debeat, qđ in Christi substantiam terrena &
 mortalia conuertūtur te ipsum qui in Chris-
 to es regeneratus interroga. Difficile cre-
 ditur corpus ibi esse Christi, vbi sensib-
 us nostris exterioribus panis esse vi-
 detur. At noli mirari, inquit, nec Deo
 difficile iudicare: ita enim & in hominis
 mutatione cū ex filio Adæ, Dei filius
 in Baptismo generatur, accidit. In exte-
 riori nihil additum est (inquit) & totum
 in interiore mutatum est, & sic homo Dei
 filius effectus, & Christus in hominis men-
 te formatus est. Eodem modo in pane
 nil mutatum est in exteriori forma: in-
 terior autem substantia panis, mortalis
 & terrena, in Christi conuertitur sub-
 stantiam. Quæ conuersio licet abstrusa
 sit, & sensibus occulta vera tamen & re
 ipsa existens, & Deo non difficilis. Itaq;
 sicut stultum est & impium asserere
 significatione tantum per Baptismum,
 & non re ipsa, Dei nos effici filios: sic
 eiusdem

Sicut in
 Baptis-
 mo re ip-
 sa filij Dei
 efficimur
 sic in Euc-
 charis: re
 ipsa Chri-
 sti cor-
 pus effici-
 tur.

eiusdem est demētīæ, figuratè & signo
 tenus tantum ex pane corpus Christi
 fieri docere, Ita qđ quid cōtra veritatis
 impetū ceu rapidū quoddam flumē co
 naris, ad te magis submergendum ob
 ruendumq; reuoluitur. D. etiam Hiero
 nymus huius cōuerſionis locuples est
 testis, cūm docet, Dominum nostrum
 in illa sacra cæna corpus suum in panē
 transfigurasse. Quæ apertissima verba
 cūm inuertere non auderes, ad alia quæ
 facilius in prauam suspiciōē trahi pos
 se putabas cōfugisti. Sed nihil proficis:
 magis enim noua nobis contra teipsū
 arma suppeditas, quā vt Hæresis tuæ
 a D. Hieronymo defensionem conse
 quaris. Nam quod inquit: Postq̃ my
 sticum Pascha fuerat impletum, & Agni
 carnes cūm Apostolis ederat: assumit panē
 qui confortat cor hominis, & ad veri Pas
 chæ transgreditur sacramentum, vt quoz
 modo in præfiguratione eius Melchisedech
 summi Dei sacerdos, vinum & panes profe
 rens fecerat: ipse quoq; veritatem corporis
 & sanguinis sui repræsētaret. Figuras cū
 rebus ipsis earumq; veritate compara
 uit hoc loco D. Hieronymus Melchise

D. Hiero
 nymus vī
 xit circa
 an. 410:

In Marc.
 14.

In Matt.

K

dechum

Christus
sacerdoti
um Melchisedechi
in
cena obi
uit.

deum quidem panem & vinum futurarum rerum in Christo umbras: Christum verò ipsum sacerdotium Melchisedechi perficientem, pane & vino in suum corpus, vti alibi docuit, transfigurato, non iam signa, sed res ipsas, non panem & vinum, sed corpus & sanguinem suum obtulisse, in illa Coena affirmat. Iam verò si in pane Eucharistico nil amplius, quàm quod Christi corpus significat, spectandum sit: nullum erit ab illo pane, quem in figura obtulit Melchisedech, mysteriorum noui Testamenti discrimen. æquè enim ille panis & vinum Christi corpus & sanguinem abumbravit: atq; ita perfectio sacerdotij in Christo, veritasq; ipsa rerum, quod & veritati, & menti D. Hieronymi repugnat, desiderabitur. Tuarum ergo significationum hinc etià vir sanctus præbet se inimicum. Quòd si quis in illo verbo, Repræsentauit, hæreat, illudq; ad figurarum figmenta trahere nitatur: scire sectator verborum debet, vel saltem non dissimulare, à bonis authoribus vocem hanc pro eo, quod est rem præsentem

Repræsentare pro eo quod est rem præsentem exhibere.

præsentem exhibere, & ostendere, vsur-
 pari. Ita enim ea non prophani solum il-
 li Latinæ linguæ parentes, sed sacri etiã
 Theologi vli sũt. Nam Tertullianus in
 Transfiguratione Deum Patrẽ illis ver-
 bis, Hic est filius meus dilectus, filium
 repræsentasse, hoc est, præsentem ostẽ-
 disse, asseruit. Huc certẽ deuenit istorũ
 troporum libertas: vt sicuti in his ver-
 bis, Hoc est corpus meum, figuras cõ-
 quiritis, ita in illis etiam, Hic est filius
 meus dilectus, idem vobis sit faciendũ.
 Et sicut in illis à D. Hieronymo, ita in his
 à Tertulliano, verbum Repræsentare,
 ad significationum vestrarum commẽ-
 ta contorquentes, petere suffragia po-
 teritis.

Con: Mar-
 tio. lib. 4.

Audiat & grauisimi illius Hæreti-
 corum expugnatoris, & in Concilio E-
 phesino Leonis Papæ Vicarij, Cyrilli A-
 lexandrini, digna tãto viro de mutatione
 elementorũ in Eucharistia, sententia.

Cyrillus
 Alexãdri-
 nus vixit
 circa an.
 440.

Nedubites (inquit) an hoc verũ sit, eo ma-
 nifestẽ dicẽte, Hoc est corpus meum: sed po-
 tius suscipe verba saluatoris in fide: cũ enim
 veritas sit, non mentitur. insaniunt igitur di-
 centes, mysticam benedictionem à sanctifi-

Epistola
 ad Calo-
 sirium.

K ij

catione

132.
Conserua
tio Sāctif
simi Sa
cramēti:

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
catione cessare, si quæ reliquiæ remanserint
eius in diem sequentem. Non enim mutabitur
sacrosanctum Christi corpus: sed vitæ
benedictionis, & viuificatiua gratia ius
gis in eo est. (Et infra) Decebat ergo eum
nostris quodammodo vniri corporibus, per
sacram eius carnem & pretiosum sanguinē:
quæ accipimus in benedictione viuificatiua
in pane & vino. Ne enim horreremus carnem
& sanguinem, apposita sacris altaribus, cō
descendens Deus nostris fragilitatibus, in
fuit oblati vim vitæ, cōuertens ea in veritatem
propriæ carnis: vt corpus vitæ, quasi
quiddā semē viuificatiuū, inueniatur in nobis.
Non figuras iste celeberrimus veritatis
Catholicæ præco: sed magnam fidē
in his verbis, Hoc est corpus meū, exi
git: figurascq; tuas, Volane, mendacia
vocat: quæ certè ille Deo impingit, qui
per eas veritatem eius eludit: quasi tam
difficilia cū velit non possit efficere
Deus, vt tropis sit eius diuinus sermo
potētissimumq; imperium excusandū.
Illo spiritu D. Ambrosij, Augustini,
Chrysostomi, Emiseni, Cypriani, Irenæi
ex pane Christi carnem benedictione
seu consecratione effici tradit: non vsu
tuo, nec sine. Nam etiamsi mysterio il
lo post perfectam consecrationem nō
vtamur

vtamur, & in alteram seruetur diē: corpus nihilominus Christi esse, & aliter sentientes, insanire, docet. Corpora etiam nostra Christi corpore pasci, & hoc loco, & in alijs multò clarius, vt secundo libro audies, profitetur: vt inde ad mutationem, de qua agimus, Transsubstantiationemq; cōcludendā, nihil prorsus superfit. Pasci quidem nos, iuxta viri huius sententiam, Christi viuificante carne, vt vitæ in nobis corpus illud quasi semen viuificatiuum haberemus, oportebat omninò, si salui esse vellemus: sed quia sensus nostri, humanas & crudas carnes refugiunt, diuino consilio factum est, vt & panis in illam carnē cōmutaret, propter viuendi necessitatem & horror in manducādo auferretur, propter nostram fragilitatem. Quomodo ergo panis immutatur? Oblatum, inquit, in altari Deus conuertit in veritatē (nō in figuram, in qua nullus est sensuum horror) propriæ (non signatæ) carnis. Est igitur conuersio panis. Sed vt horror fugiatur, retinentur proprietates & accidentia panis. consequitur itaq;

Corpora
nostra
Christi
vescuntur
corpore:

Conseruatur species panis propter horrorem in carne humana manducanda.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
 substantiam immutari & species remanere. Ideoq; cū carnem Christi manducare nos in pane dicit, ad species panis retulit. subiecit enim: Ne horreremus carnem & sanguinē, seruari quasi quædam velamina proprietates panis: ipsum verò panem in Christi propriū corpus conuerti, secundum substantiā scilicet, clarissimè prædicat. Panis deniq; est & vinum in altari, sed atc ipsam consecrationem. Nam & ipse Dominus panem seu fragmēta panis accepit in sanctas & venerabiles manus suas: sed mox illa benedicens in corpus suū commutauit, cū diceret: Hoc est corpus meum. Hæc est itaq; Catholici viri doctrina Catholica. de qua plura paulò post, vbi de corporali & naturali Christi corporis mādicatione eius sententia proferetur.

CAP. 10. VENIO ad illos etiam grauissimos & orthodoxos patres, quos tu tacitè in duos ordines secreuisti: aliorum quidē authoritati nec detrahare ausus es, nec contrauenire potuisti, sed eam alto sepe liuisti silētio: Cyrilli inquam, Hiero-
solymis

LIBER PRIMVS:

solymitani & Gregorij Nysseni: aliorū
verò testimonium apertè reijcis & con-
temnis, Theophylacti scilicet & Dama-
sceni. Cyrilli quidem, pro hac quam
probamus conuersione, hæc est fides,
& doctrinæ puritas. Cum igitur (inquit)
Christus ipse sic affirmet atq; dicat de pane
Hoc est corpus meum: quis deinceps audeat
at dubitare? ac eodem quoq; confirmate &
dicente, Hic est sanguis meus, quis vnq; du-
bitet & dicat, non esse sanguinem? Aquam
aliquando mutauit in vinum, quod est san-
guini propriū in Chana Galileæ sola volū-
tate: & non erit dignus cui credamus quod
vinum in sanguinem transmutasset?
Diceres, Volane, figuratè trāsmutauit:
at sicuti etiam D. Ambrosius fecit, pro-
posito exemplo de aqua conuersa in vi-
num, ab hac te interpretandi calumnia
deterret. Si figurata fuit aquæ in vinum
conuersio: & hanc vini in sanguinem
figuratam asserueris. Obstruit os mu-
tamq; linguam aduersariorum efficit tã
aperta demonstratio.

Nec obscuriūs Gregorius Nyssenus
D. Basilij Magni frater pro eadem mu-
tatione decernit, cū inquit: Rectè igitur
& nunc panem diuino verbo sanctifica-

K ūñ

tum

135.

Cyrillus
Hierosoly-
mitanus
claruit cir-
ca an.
400.

Mystrago:
4.

Sicut a-
quam in vi-
nū sic vi-
nū in san-
guinem &
Chrō esse
cōuersū.

Nyssenus
vixit cir-
ca an.
348.

Serm: Ca
tach. de
diu: sac:

tum in corpus Dei verbo transmutari dicimus (Et infra) Panis sanctificatur per verbum Dei & orationem, non comestionem: ad hoc procedens, vt corpus verbi fiat, sed mox in corpus per verbum transmutatur, quemadmodum ab ipso verbo dictum est, Hoc est corpus meum: Quam mutationem, ab exemplo alimenti nostri corporis, quod in sanguinem ossa & nervos commutatur, probat, & infert eam fuisse, ad nostra corpora à corruptione vindicanda necessariam. Ideò (inquit) cunctis credentibus gratiæ dispensatione se ipsum impertit (Christus scilicet)

per carnem, quæ ex vino & pane constituitur, fideliumq; corporibus coniungitur: vt ea coniunctione cum immortalis, homo etiam immortalitatis particeps fiat. Hæc autem tribuit virtute benedictionis in illud rerum quæ videntur naturam mutans.

Hæc tam aperta sunt, vt nec contra mutare vllus Ecclesiæ aduersarius audeat: nec possunt in tā illustri sensu, verbisq; clarissimis, vllæ captari figurarum deceptiones. Pungit enim & grauitur pernetrat, errorisq; Zuingliani ipsa viscera eruit, id quod dicitur: panis transmutatur: nec per Luteranam comestionem nec per Volani finem & significationem:

Non per
comestio
nem. trās
mutatur
panis nec
per finem

sed

sed per Dei omnipotentis verbum: nō ad hoc, vt maiorem gradum & dignitatem, significandi scilicet, (sicut fingit Volanus) acquirat: sed vt corpus verbi fiat panis, & benedictione ipsam naturam immutet. Quam prouidē Caluisticis erroribus obicem opposuit: contēq; in quo falces serpentium cauillationum discinderentur obiecit. Sed temeritas nullis rationibus expugnatur: nec vlli authoritati cedere ne diuinæ quidem didicit.

Iam qd de alijs duobus, quos contēnit CAP: II: & reijcit, Volanus sentiat audiamus.

Restāt (inquit) adhuc duo, quos tu in patrociniū tuæ causæ aduocas, nēpe Damascenus & Theophylactus: qui transformari, transmutari & trāselementari panem in corpus Christi dicunt. Hoc vt non diffiteor ita scripta alia ipsorum expendens, nō hāc crassam, quam tu puras transformationē, illos credidisse dicere possum. (Et intrā)

Verba Volani.

Quamuis, quod ad Damascenum hunc & Theophylactum attinet, cum sint & recentes scriptores, & multis corruptelis ac erroribus non ferendis illorum libri referti sint, non in tanta æstimatione apud nos esse debent, vt eos cum antiquissimis illis orthodoxis patribus conferamus: & quod minus commodē de hoc sacramento ab his dictum

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 est, aliquid inde detrahi posse authoritatis
 veterum sententiæ iudicemus. Et meministi,
 Petre, non quamuis scriptorum fecem,
 sed eximium ac tot ætatibus celebratissimū
 scriptorem Augustinum à nobis delectum
 esse, quem veteris in Ecclesia de hoc sacra-
 mēto sententiæ iudicē potissimū sequeremur.
Hæc Volanus. Inprimis putat sibi cū
 duobus tantū certamen relictū. Cū
 alijs omnibus, imò cum toto orbe Ca-
 tholico bellum Volane suscepisti: plu-
 resq; tuæ Hæresis oppugnatores inue-
 nies: quos ego tantò diligentius adiu-
 gam & contra te producam, quantò tu
 illos magis metum occultans contem-
 nis. Nec enim vnius Doctoris, nec vni-
 us ætatis est Catholica fides: sed omni-
 um consensu approbata, certaq; succes-
 sione fidelis populi ad nos deducta cō-
 fessio, sed primū quā acriter tuum
 errorem duo illi inuadant videamus:
Verba quidē Theophylacti hæc sunt.

Theophy-
 lactus
 floruit cir-
 ca an.
 750.

Quare (inquit) caro non videtur. O homo
 propter nostram infirmitatē: Quia enim pa-
 nis & vinū ex his sunt quibus assueuimus,
 & non abhorremus: ideo misericors Deus,
 nostræ infirmitati condescendens, speciem
 quidem panis & vini seruat: in virtutem au-
 tem carnis & sanguinis transelementat (Et
 alibi

In Matt.

alibi) Dicēs Christus, Hoc est corpus meum, ostēdit, quòd ipsum corpus Domini est panis, qui sanctificatur in altari, & non respondens figura. Non enim dixit, Hoc est figura: sed hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione trāsmutatur: etiamsi nobis videatur panis: quoniam infirmi sumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maxime hominis carnem: & ideò panis quidē apparet, sed caro est. Quid diuersum tibi, imò quid non consonum cum illis q̄s recensuimus docere videtur? Ferè ijsdem verbis loquētem pro hac mutatione Nyssenum audisti: Valde certè aperta verba vides: & iam tertio luce veritatis expugnatus confiteris, vel saltem nō diffiteris, hanc conuersionem longè ante Lateranense Concilium magnum à patribus fuisse prædicatam: & ab hoc Theophylacto ita agnosci, vt ex diametro ipso, tuis erroribus ipsius opponatur confessio. Tu panem figuram corporis dixisti, ille omninò negat: tu manere, ille non mutari tantum sed trans elementari etiam post consecrationem dicit. Sed ideò, tu inquis, transelementari dicit, quia vera manducatio corporis Christi in sacramento exhibetur. At non

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 non de manducatione corporis Christi
 de qua ab initio egimus, quā tu neutiq̃
 realem, sed imaginariam, vti sequenti li
 bro apparebit, statuis & confingis, res
 nunc nobis est: sed de mutatione ele
 mentorum ipsiusq̃ panis, quem Theo
 phylactus inæstimabili diuinæq̃ opera
 tione transformari docet: ita vt id om
 ninò non sit quod esse videtur, sensusq̃
 externi in illo prorsus decipiantur (nā
 nec iudiciū eorum ad substantias di
 scernendas pertingit) Quibus Deus cō
 sultum esse voluit, cū eos ab horrore
 quem in humana & cruda carne susci
 perent, relictis proprietatibus specie
 busq̃ panis liberare voluit: necessariū
 quidem ad vitam, imò ipsius vitæ fontē
 cibum propter horrorem non auferēs:
 sumendi verò illius modum suauem &
 sensibus accōmodatū relinquēs. Quæ
 enim hæc esset clementia in infirmum,
 si pharmacum amarum quidem, sed
 ad eum sanandum opportunum & effi
 cax, prorsus illi propter horrorem au
 ferretur: Nō auferendum, si viuere mo
 riturum volumus: sed condiendum est
 potius

potiùs & modus, suauior magisq; sensibus infirmi accommodatus, ad sumendum quærendus est. Cum summa igitur in nobis sanãdis vitæq; immortalis inserendis misericordia, maximam Christus animarum corporumq; nostrorum medicus, sapientiam coniunxit. Velamina quidem specierum panis sensibus, ne pharmacum incorruptionis refugiant, opposuit; sub illis tamen amuletum illud diuinum nobis ad manducandum reliquit. Admirabilem certè indulgentiam infinita in nos clementia cõmendatam, Hæretici blasphemare in tãto mysterio, nec agnoscere malũt, quum omni excipere gratitudine & adoratione nobiscum debuissent. Quòd verò per species sola accidentia panis intelligat Theophylactus: non modò vox ipsa quæ inuerti non potest, communisq; dicendi consuetudo, sed & illa verba aperte declarant. Ineffabili, inquit, operatione transmutatur: etiamsi nobis videatur panis. Quomodo videt panis? iuxta species certè, eò quòd aspectus, gustatus, & tactus panis permaneant, sensibusq;

sensibusq; cōsuetum manducandi morem non subtrahant. Quomodo verò non est panis? Ex transmutatione scilicet substantiæ in ipsum re existēs Christi corpus.

Damasce
nus vixit
circa an.
Doī 733.

Iam & Damascenus audiatur. Quomodo (inquit) fiet mihi istud dicit sancta virgo, quoniam virum non cognosco. Respōdit Gabriel Archangelus: spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Itaque si nunc interrogas, quomodo panis fit corpus? (diceret Volanus significatione & figura. At non sic Damascenus, & alij orthodoxi)

Lib. 4. de
orthodo.
cap. 14.

Respondeo (inquit) & ego tibi spiritus S. obumbrat, & hæc supra sermonem, & intelligentiam operatur: panis autem & vinū transmutatur. Nouit enim Deus humanam infirmitatē: & quia mos est hominibus panem manducare & vinum & aquam bibere: coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fecit hæc suum corpus & sanguinem: vt per assueta, & quæ sunt secundum naturam, in ijs quæ sunt supra naturam, collocemur. Corpus enim secundum veritatem, coniunctum est diuinitati. Quod ex sancta virgine corpus est. Non quòd ipsum corpus assumptum ex cœlo descenderit: sed quòd ipse panis & vinum trāsmutatur in corpus & sanguinem Dei. Si autem modum requiris, quoniam pacto fit: sat tibi sit audire, quoniam

per

per spiritum S. quemadmodum ex S. de ipa-
 ra seipso & in seipso Dominus carnem suscen-
 tavit: & nihil amplius cognoscimus, quā
 quod verbum Dei verum est, & efficax, &
 omnipotens: modus autem inscrutabilis:
 Neq; & hoc etiam dictu promptum, quomo-
 do naturaliter per comestionem panis & vi-
 num & aqua, per potionem in corpus & sā-
 guinem comedentis & bibentis transmuta-
 tur, & non fit aliud corpus, præter id quod
 prius erat ipsius. Sic & propositionis panis,
 vinumq; & aqua, per inuocationem & ad-
 ventum spiritus S. supernaturaliter trāsmu-
 tetur, in corpus & sanguinem Christi, &
 non sunt duo, sed vnū & idem. Et vt tuas
 condemnet & excretur figuras, infert
 Non est figura panis & vinum corporis &
 sanguinis Christi (absit enim hoc) sed est
 ipsum corpus Domini deificatum ipso Do-
 mino dicente: Hoc est corpus meum. Non
 figura corporis, sed corpus. Hæc Damas-
 scenus adeo constans & acer huius mu-
 tationis Catholicæq; de ea doctrinæ p-
 puginator. Quære igitur ab illo: illā ne-
 tuam significandi, an hanc veram & re-
 ipsa existentem transmutationem in pa-
 ne profiteatur? & ab hoc stupēdo, qd
 hic agnoscit, & illud spiritus S. poten-
 tiæ tribuit miraculo, propositisq; exem-
 plis discere, nihil vnq; illum de tuis tropis
 cogitasse

Non duo
 corpora
 sed vnum
 & in alta-
 ri & i coe-
 lo.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 cogitasse. sicut ex purissimis Dei genitri-
 cis sanguinibus corpus sibi effecit: ita
 & hoc ipsum, inquit, ex pane in myste-
 rio facit. Et sicut panis, quem vsu cōmu-
 ni sumimus, in nostrum corpus, ita pa-
 nis quem in altari proponimus in cor-
 pus Christi cōuertitur. Et quemadmo-
 dum in nostrum corpus conuersus, nō
 duo, nec plura, nec aliud quàm quod ē
 corpus constituit: ita & panis Eucharis-
 ticus in corpus Christi transmutatus,
 non aliud, sed hoc ipsum, quod à dex-
 tris Dei sedet, corpus efficit. Vsurpa er-
 go hīc etiam si potes figuras, & tuā Hy-
 perbolen adhibe: vt dicas, cūm Chri-
 stum ex sanguinibus S. Virginis cor-
 pus sibi formasse docet Damascenus,
 Hyperbolicè eum loqui, hoc est, aliqd
 quod veritatem excedat dicere. Nam
 hoc quod affirmat ex pane Christi effi-
 ci corpus, aliter eludere per figuras nō
 poteris, si illa est Hyperbolica dictio, &
 hæc etiā erit. Res est certè vel summa
 superbix, vel stupiditatis immensæ: eū
 à quo aliquis verbera perfert, blandiri
 sibi dicere, Ferientem se Damascenum

nō sētit, cū cōtra eius hāresim intonat.

Non est (inquit) figura panis corporis Christi (absit hoc) sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicēte: Hoc est corpus meum: non figura corporis.

Nec ad simplicem obedientiam fidei exhortanti obtemperat, cū dicitur:

Si modum (inquit) requiris, quo nam pacto fit: sat tibi sit audire, & nihil aliud cognoscimus, q̄ quod verbū Dei verū est, & efficax, & onipotēs, modus autē inscrutabilis. Sed potius, ne credat omnia, quærīt ad

suum sensum obserandum repagula: & inuenisse se aliqd arbitratur cū inqt:

Confert Damascenus sacramentum Cænæ Domini cum Baptismo: & consueuisse dicit Deum humanæ consuetudini se attemperare. Cum itaq; soleant homines aqua lauari, & vngi oleo: idcirco Deus his rebus gratiā suam adiunxit, & spiritum Baptismo: ita,

cum sit mos homini edere panem & bibere vinum, his rebus suam adiunxit diuinitatē: Si ergo (inquit) perinde pani & vino adiūxit Deus diuinitatem, sicut Baptismo gratiam & spiritum S. neque tamen mutatur aqua in hæc dona cœlestia: sequitur, neq; panem naturaliter in carnē, & vinū in sāguinē mutari, quamuis diuinitatem hæc elementa verbo Dei sāctificata habeāt adiūctā.

Hæc Volanus. Ex comparatione similitum, sicut & in D. Cypriani Emisenicę

Non est panis figura corporis sed ipsū Christi corpus:

Verba Volani.

Materia
sacramē =
torū ex
vsitatis
nobis re
bus desu
mitur.

verbis facere tentauerat, illud quod est inæquale, & in quo non spectatur similitudo assumit: & illud quod solū ad rem facit prætermittit. Quæ calumniæ in similibus, facilè quidem ab ijs qui veritatem oppugnant inueniuntur: sed longè faciliore opera ex ipsa dicentis sententia refelluntur. Nec enim ita Baptismum cum Eucharistia comparat Damascenus, vt per omnia sibi conuenire doceat, & non cuiq; suam naturam & proprietatem relinquat: sed vtrisq; tantū, imò & alijs sacramētis, ad quorum constitutionem oleum adhibetur, (qualia vos degeneres nec veri horū patrum filij sustulistis) hoc esse cōmune: vt & eorū materia ex familiaribus vsitatisq; nobis rebus desumatur, & adiunctum aliquod diuinum habeat donum. In hoc tamen cum à Baptismo, tū à reliquis sacramētis, S. Eucharistia magno intervallo distinguitur: quòd materia ipsius panis & vinum, in res ipsas cœlestes & diuinas, corpus scilicet Christi & sanguinē, cōuertatur. Quod

Damas

Damascenum audisti. Transmutatur, inquit, panis & vinum in ipsum Christi corpus & sanguinem. Quam transmutationē in aqua Baptismi, nec ipse saluator tradidit, nec Doctorum quisq; suspicatus est, nec Damascenus vsquam agnouit. At contrā in Eucharistia, mutationem panis & vini in res ipsas cœlestes & diuinas, & ipse saluator asseruit, effecitq; dicens: Hoc est corpus meum & omnis orthodoxorum antiquitas, totiusq; Catholicæ Ecclesiæ consensus celebrauit. Nec enim aquam Baptismi ita Dominus consecrauit & benedixit, vt eā in aliquod donū spiritus S. cōmutaret, dicens: Hæc aqua est peccatorū remissio: licut in pane & vino eum fecisse constat, quæ in manus accepta benedixit, & ea corpus suum & sanguinē verbo per quod facta sunt omnia, effecit. Inde est quòd Baptismi sacramentū non in ipsa aqua, sed in ablutione & perfusione perficitur. cū enim materia, verborum adiuncta forma, ad ipsum vsum accommodatur, tum perfectum sacramentum Baptismi censetur. Eu-

Baptism, quantum ab Eucharistia differat.

Baptismi sacramentū vsu S. Eucharistiæ cōsecratione perficitur

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
 charistia verò, consecratione ipsa panis
 & vini, sine omni usu & manducatione
 consumatur: ipsaq; panis & vini per be-
 nedictionem (vt Cyrilli verbis utar) vi-
 uificam, transmutatione, perfectum sa-
 cramentum efficitur. Illa enim quæ be-
 nedicuntur, ante consecrationem qui-
 dem, panis sunt & vinum: perfecta ve-
 rò cōsecratione iam corpus sunt & san-
 guis nostri redemptoris: vt nihil in eis
 ad confirmationē mysterij & sacramen-
 ti desideretur. Ideò baptizari ex qualis-
 bet aqua quisq; potest: vesci autē Chri-
 sti corpore in quolibet pane nō potest:
 sed in illo tantū, cuius substantia occul-
 ta Dei virtute per benedictionem est in
 Christi corpus commutata. Cum de-
 niq; in Baptismo nascamur, vitamq; il-
 lam æternam hac diuina generatione
 recipiamus: in Eucharistia verò ad ean-
 dem sustentandam & augendam cibus
 nobis & nutrimentum præbeatur: cibū
 certè prius formari & effici est necesse,
 quàm illum manducari. Si pane vesci-
 mur, panem prius ex frumento esse o-
 porter, qui comestione ipsa effici, & p-
 duci

duci non potest. Si Christi corpore ali-
 mur in Eucharistia, diuina illud virtute
 nobis ante producat, quàm vt à no-
 bis manducetur necesse est. Quomo-
 do enim nostra manducatione fiet. Ni-
 si aliquis lapidem ori admouens vbi il-
 lum dentibus mandere & mollire ce-
 pisset, panem ex illo effecerit. Hoc ergo
 Baptismi aliorumq; etiam sacramentorū
 & ipsius S. Eucharistiæ perspecto di-
 scrimine, nec verba ipsa, nec mentē Da-
 masceni ad suos sensus Hæreticos con-
 torquere poterit Volanus. Quem vel
 ipse suarum figurarum & significatio-
 num tenebras, tanta luce sententiarum
 depellere confitetur: cū ad aliam se
 dignam solutionem quam in eius ver-
 borum interpretatione inuenisse se pu-
 tat, confugit: qua miror illum à tea vsū
 nō fuisse. Re desperata extremum hoc
 deludendæ veritatis præsidium cui vel
 maximè confidit, sibi reseruauit. Non
 recipit scilicet Damascenum: Theophy-
 lactum contemnit: Emisenum non ad-
 mittit: alios etiam omnes aliter, quàm
 sua fert opinio, sentientes fecibus com-

Volanus
 S. Docto-
 res contē-
 nit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
 parat. O dignam Volano in apertissi-
 mis pro Transubstantiatione sanctorū
 patrum sententijs, solutionem. Torque-
 bat hanc fortem virgam, tanta antiqui-
 tate crescentis fidei roboratam, quam
 diu potuit: ubi verò vi sua elabi eam ex
 suis manibus videt, contemnit, & sua
 nihil interesse putat, quicquid antiquis-
 simi & celebratissimi Ecclesiæ scripto-
 res, & patres, quos ipse fecium nomi-
 ne cōmaculat, doceāt & tradant. Theo-
 phylactus, inquit, & Damascenus mi-
 nus cōmodè de hoc sacramento sēse-
 runt, recentesq; sunt scriptores, & eo-
 rum libri corruptelis ac erroribus non
 ferendis referti sunt. Non modò recen-
 tes esse vult eos qui ante octingentos
 annos claruerunt, sed etiam censorem
 se illorum & iudicem, imò & conuicia-
 torem constituit: ut suum illis iudicium
 & doctrinam præferat, & ad fecium im-
 puritatem Catholicam eorum doctri-
 nam reducat. Si in me hæc maledicta
 congesisset, meo silentio eius conuici-
 andi libidinem represissēm: patrum
 verò & sanctissimorum Christi præco-
 1. um

hum iniurijs totus contabesco: nec ta-
 men maledictis cum illo certare est
 animus. qua sit obiurgatione dignus,
 & quas ipse potius feces biberit, quāq;
 impuritatem eructet, res ipsa lectorē
 & series disputationis admoneat. Hæc
 est illa temeritatis arx ad quā Docto-
 rum victi sententijs vltimum Hæretici
 habent receptum: ex qua illis licet in
 omnem authoritatis maiestatem deba-
 chari: vt nil tā sit sanctū, nō in sãctorū
 tantūm libris, sed & in ipsis diuinis ora-
 culis, quod nō violare & ipso cōtēptu
 deludere audeāt. Eodē enī temeritatis
 & supercilij iure sacros etiā quosdā li-
 bros reñciūt & abnegāt vel mutilant.
 Quid ergo promouebis exercitatis-
 sime scripturarum? (ita enī Catholicū cū
 Hæretico certaturū admonet antiquissi-
 mus Tertulianus.) Ista Hæresis (inqt)
 non recipit quasdā scripturas et si quas reci-
 pit, adiectionibus & detractationib9 ad di-
 spositionē instituti sui interuertit. Et si reci-
 pit, nō recipit integras. Et si aliquaten9 inte-
 gras præstat, nihilominus diuersas exposi-
 tiones commentata conuertit. Eodē mo-
 do quid & ego cū Volano faciā, quē

De præ-
 scrip-
 tionibus
 Hier:

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 ad Ecclesiæ Doctores prius quidē magna fiducia prouocat, postq̃ autem se omnium æquisimis sententijs damnatum sensit, eorundem iudicium refugit cumq̃ illorum tribunal paulō ante agnouerit, rursus se omnium censorem ac iudicem magno supercilio pronunciat: & vbi cōtra se decretum fuerit, ibi iudicium etiam totius orbis subterfugendi ipsosq̃ iudices calumniandi & eorum authoritatem cōuellendi liberam sibi potestatem vsurpat. Satis ergo sit demonstrasse, Hæreticos vbi ab antiquitatis & patrum testimonijs doctrinæ suæ confirmationem mutuari se cōfingunt, apertissimas fraudes moliri: cū ipsi nec scripturas, nec mille Augustinos, nec totius orbis Doctores, nisi ea quæ volūt ipsi afferant, quicq̃ morantur. Sed quæ est obsecro ratio, quæ te ad Damascenum & Theophylactū, qui eandem cum omnibus Orthodoxis ipsaq̃ omnium temporum vniuersa si Ecclesia de Transsubstantiatione tuerentur fidem, reijciendum compulit? Libri, inquis: eorum corruptelis & erroribus

ribus non ferendis referti sunt. Aut ergo aliquod aliud integrum & incorruptum eorum exemplar nobis, cuius non sit ambigua fides, siue Græcum, siue Latinum proferas: aut totum mundum adeos corrumpendos conspirasse, nec ullum tam fidum cuius virtute illorum integritas conservaretur extitisse dicas. Illud quidem nunc præstabis: hoc vero in illa arce temeritatis & perfugij vestri consistentem, facile dicturum te video. Nam quidam ex vestris Minister Zuinglianorum filius, Polonico nuper edito noui Testamenti libello, effusure ausus est: nullum esse in toto orbe nec Græcum nec Latinum noui Testamenti codicem, tam integrum, & à corruptelis liberum, ut de omnibus quæ in eo leguntur non liceat quærenti sinceram ne sint & incorrupta dubitare: ut inde concludat, illa omnia quæ scriptura de Christi diuinitate tradit, ab Homosianis, hoc est, Catholicis Arrij illius expugnatoribus, inserta & deprauata esse. o perfricatam & omni admiratione maiorem audaciam: qua & suum exemplar

Hæretici
nullum esse
in toto
orbe fide-
rum noui
Testamē-
codicem
cōfingūt.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 plar vel potiùs deliria totius mundi sũ
 de Ecclesiæq; Catholicę testimonio præ
 ponit: & prorsus omnes noui Testa
 menti libros, dum tali eos nota asper
 git, abolere constituit. Quid ergo alie
 rum à tuorum ingenijs dixeris: si om
 nium etiam Doctorum in toto mundo
 corruptos & adulteratos, esse libros as
 feras. Huc huc sua retia tetendit satha
 nas: vt non modò Doctorum, sed ip
 sius etiam scripturę diuinos libros pri
 mùm in suspicionem erroris per varias
 traductiones, & linguarum interpreta
 tiones adducat: postea tandem eiiciat
 eliminetq; & ad fabulas Aesopicas re
 ducat omnia, vt suis tandem Ministris
 liberum sit aliud Testamentum conde
 re & sublati vel in suspicionem addu
 ctis testibus quæcunq; velint, tradere
 & fingere. Quis potiùs nõ videt, ideò
 te hos scriptores reñcere quòd in pro
 fessione huius de qua res est conuersio
 nis, verba eorum nullum prorsus tuũ
 admittant commentum. Idem certè in
 D. Augustino, Cypriano, Ambrosio,
 Chrysostomo, Gregorijs Hieronymo,
 Cæciliis

Cyrellis & alijs qui pari perspicuitate de mutatione substantiæ elementorum in Eucharistia testantur, faciendum tibi erat. Maiore tui ingenij cõmendatione illos reiecisses, quos tam turpiter deprauare cupis: tali quidem exitu, vt magis lectori risum, quam in me bellum moueas. Feces impuras eorum purissima monimenta, & omni cõtemptu dignã eorum authoritatem iudicatis, vbi vestrorum dogmatum impuritatem limpidissimis suis antiquissimarum originum & successione ab Ecclesia Dei ductis fontibus condemnant. Erroribus humanis subiectos & ad scripturæ hoc est vestrarum interpretationum regulam, esse examinandos cõsetis. Quod nihil aliud profitemini, quàm quod nõ sancta & Catholica eorum sententia, sed vestrarum vobis opinionum pertinacia placeat. Et ne simul omnes contempsisse videamini: quosdã adulterina interpretatione inficere conamini: alios verò aperte & sat imperiosè reijcitis.

SED horum nos adhuc contra te, CAP. 12:
Volane, numerum augebimus: quos

Theophi
lus Alex:
vixit cir-
ca an. 390

In Mar:
cap: 14:

tu cōtemnens metum æquislīmorū iu-
dicum & causæ tuæ iniquitatē confite-
ris. Theophilus Archiepiscopus Ale-
xandrinus antiquissimus & celebratis-
simus hæc etiam pro Catholica in Trās
substantiatione sententia testatur.
Sumite (inquit) Hoc est corpus meum: hoc
scilicet, quod nūc do, & quod nūc sumitis.
Non autem panis, figura tantum corporis ē
sed in proprium Christi corpus transmuta-
tur. Nam Dominus ait, Panis quem ego da-
bo, caro mea est. Sed tamē caro Christi nō
videtur propter nostram infirmitatem: Pa-
nis enim & vinum de nostra cōsuetudine ē.
Sī verò carnem & sanguinem cerneremus, su-
mere non sustineremus; propter hoc Domi-
nus, nostræ infirmitati cōdescēdēs, species
panis & vini cōseruat: sed panem & vinū
in veritatem conuertit carnis & sanguinis.
Habes hīc etiam & specierum panis vi-
niq̃, quæ in hac mutatione retinentur,
ab ipso pane hoc est substantia panis di-
stinctionem: & apertam conuersionis
confessionem. Quam fieri non in figu-
ras tuas, quas clarissimè reijcit, sed in ip-
sam veritatem carnis Christi & sangui-
nis confitetur. Quòd verò non degu-
stetur nec sēlibus externis caro ipsa pa-
teat, indulgentiæ Dei in nos & infirmi-
tati

tati nostræ tribuit: ne (id quod etiam il
 li ferè omnes quos attulimus senserūt)
 in cruda & humana carne sensus nostri
 fastidium conciperent. Quod certè in
 figurata & efficta humana carne nullū
 esse, puerile etiam ingenium agnoscit.
 Adiungo & Esichium illum, antiquita-
 te etiam & singulari eruditione ac pie-
 tate commēdatum, qui hæc de hac no-
 stra conuersione pronunciat. Sanctifica-
 tionem (inquit) mystici sacrificij, & à
 sensibilibus ad intelligibilia translationem
 sue commutationem, ei qui verus est sacer-
 dos, videlicet Christo oportet dari, ipsi de
 eis miraculum cedere & imputare: quia per
 eius virtutē & prolatum ab eo verbū quæ
 videntur tam sanctificata sunt, quàm cū-
 ctum carnis excedunt sensum. Trans-
 lationem & cōmutationem in sen-
 sibilibus pane scilicet & vino profitetur
 quam ne tu significatione tantū & fi-
 gura fieri, somnies, potentiam summi
 sacerdotis interponit, miraculū in hac
 commutatione agnoscit, virtutem diui-
 ni verbi per quod facta sunt omnia ad
 hanc mutationem efficiendam adhibe-
 ri dicit: quæ certè figuris & significatio-
 nibus

Esichius
 lib. 2. in
 Levit. vi.
 xit circa
 an: 400,
 vel iuxta
 alios 600

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
nibus, quas humana ratio rebus sine
omni miraculo & diuinæ virtutis pro-
pria operatione imponit, conuenire nō
posse, q̄libet de media plebe diiudicat.

Hactenus eos attulimus, qui ab A-
postolis traditam fidem ad septimum
vsq; concilium, Nicenum scilicet secun-
dum deduxerunt: & de hac admirabili
in Eucharistia mutatione acceptā doc-
trinam certa successionē propagarunt.
Sequitur vt Concilij septimi verba,
quibus illi sunt notati, qui huius Hære-
sis, quæ imagines & figuras tantum in
Eucharistia statuit, spargere semina ce-
perant, afferamus. Iconoclastæ enim il-
li dum vnum errorem contemptarum
euerfarumq; imaginum excusarent, in
alterum periculosiorem inciderant: in
Eucharistia imaginem tantum & figu-
ram Christi corporis & sanguinis agno-
sci debere docebant. Contra quos diui-
na Concilij spiritusq; S. qui per Ecclesiā
loquitur autoritas hæc intonat:
Generosi isti (inquiunt) sacrarum imagi-
num cupientes, contemplationem obscura-
re: aliam scilicet imaginē introduxerūt quæ
sanē nō imago est sed corpus & sanguis. ve-
rum

Conc. Ni-
cenum 2.
Celebra-
tum an:
794.

rum vafricie & improbitati confisi falso philosophate seipfos subuertunt, hanc sacram oblationem propositione fieri dicentes. verum quemadmodum istud dicere aperta insania est: sic & imaginem asserere corpus & errorem Domini, eiusdem est dementiæ.

Dementes & insanos tanti Concilij maiestas nostri temporis Hæreticos Zuigianos vocauit, qui quod tum Iconoclastæ hoc ipsi nostra tempestate falsò prædicant, in pane Eucharistico non aliam quàm figuris & tropis seu imaginibus commēdatam mutationem cōfidendam esse: vt tūc etiam caput hoc serpentis contritum atq; hanc impietatem peruersi dogmatis execratam esse Ecclesiam quilibet deprehēdat.

VENIO ad illos qui à septimo Concilio ad Lateranēse vsq; celeberrimum illud, quod magnum est vocatum, viguerunt: hancq; Transsubstantiationis professionem acerrimè tutati sunt: & illam Berengarij perfidiæ, quæ tum nascebatur, opposuerunt. Quorum authoritatem posterior ætas teipso authore obscurare non debet: non modò quòd vna & eadem semper Ecclesiæ per om-

CAP : 13.
In q̃a Niceno secūdo vsq; ad Lateranense magnum Doctorū testimonium recensetur.

nes

Psal. 44.

hæc ætates decurrat fides, & successio-
 ne Doctorum, qui ceu filij pro patri-
 bus nascuntur non per mille annos tan-
 tum, sed iuxta Apostolum usque ad secu-
 li cōsumationem acceptæ ab initio doc-
 trinae vigeat prædicatio: sed etiã quod
 & tu Bertramum & Rabanum, illum
 quidem suspectum, hunc verò iniquè
 ad tuas partes contortum, qui eodem
 seculo vixerunt, pro te attuleris. Maior
 enim mihi, p veritate Catholica, in qua
 posteriores a prioribus non dissentiunt
 testibus aduocandis, libertas est assu-
 menda, quàm tibi pro Hæresibus quæ
 & ab Ecclesia & inter se ppetuò discre-
 pant conueniat. Præsertim quod dixe-
 ris in Lateranensi Concilio Innocentiũ
 tertium auctorem Transsubstantiationis
 extitisse: ante verò à nullo vnq̃ in Eccle-
 sia Dei rem ipsam vsurpatam & agnitã
 fuisse. Quod quàm verum sit, licet iam
 sis in illis sanctissimis & grauisimis pa-
 tribus, tuo casu expertus: nunc tamen
 etiam in his alijs quos non iam ad pro-
 sternendam sed ad obruendam & obli-
 uiosæ sepulturæ tradendam tuam Hæ-
 resim

LIBER PRIMVS.

resim aduocabo, experieris. Prodeat in primis Rabanus ille: &, quid de hac cō-
 uersione substantiarum tradat, audi-
 amus. cuius tantò maior apud te autho-
 ritas erit, quantò eū pluribus encomijs
 extuleris; ex quo aliquid calumniosa in-
 terpretatione infectum, videris pro te
 attulisse. Is ergo in libro de corpore &
 sanguine Christi hæc habet. Illud, in-
 quit, fidei sacramentum iure veritas appella-
 tur: Veritas dum corpus Christi & san-
 guis virtute spiritus in verbo ipsius ex pa-
 nis viniq; substantia efficitur: figura verò
 dum sacerdote quasi aliud gerente ob reco-
 dationem sacræ passionis ad aram (quod se-
 mel gestū est) quotidie immolatur agnus:
 Videtur ne tibi obscure mutationem
 substantiæ panis asseruisse: clariorem
 sententiā nulla stupiditas desiderat. E-
 ius igitur tam apertam vocem, postq;
 tantū illū facis amplectere: non in trans-
 substitutione tantū, sed & in tremendo
 Missæ sacrificio, quotidianaq; Agni im-
 molatione, quam in eodē Eucharistiæ
 sacramento, non minus manifestè cele-
 brari ab Ecclesiā cōfitemur. Sed cui iam
 dolivestri obscuri esse possunt: non pa-

161.

Rabanus
vixit cir-
ca annū
840.

Missæ sac-
crificium.

M

trum

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA-
 trum maiorumq; ab Ecclesia acceptā do-
 ctrinam, sed vestra cōmenta sectami-
 ni: nec illorum vos sententia, sed depra-
 uatum iudiciū vestrum opinioq; permo-
 uet. Nā quod ex illo attuleras dicente:
 Sacramentum ore percipitur, virtutē sacra-
 menti interior homo satiatur: Sacramentū
 enim in alimentum corporis redigitur. Vir-
 tute autē sacramenti, æternæ vitæ dignitas
 acquiritur. Maluit dominus corporis & san-
 guinis sui sacramenta ore percipi, & in pa-
 stū eorum redigi: ut per visibile opus, invi-
 sibilis ostenderetur effectus. Hoc prorsus
 nihil tecū, imò cōtra te potius facit.
 Nam vbi dicat post conseruationem in
 Eucharistia manere panem, id quod
 tu defendis, non demonstras: nec in his
 verbis quicq; simile confingere potes.
 Signa enim sacramentalia specierum,
 quæ sacramenta etiam vocantur, quæ
 sensus corporis nostri percipiunt & de-
 gustant, manere, id quod nos docemus
 profiteretur: nuda verò & re ipsa, hoc est
 Christi corpore vacua prorsus negat:
 sed illis virtutem ad cōferendam æter-
 næ vitæ dignitatem inesse clarissimè de-
 monstrat, cū dicit: Virtute sacramen-

ti æter

ti æternæ vitæ dignitas acquiritur. vir-
tus itaq; hæc in sacramento, quæro Vo-
lane, à pané ne an à Christi corpore p-
manat? An non stultū est vel pani hoc
tribuere, vel ex effectu ad causæ demō-
strationem peruenire non posse? Non
panis, sed corpus Christi in sacramēto
vitam nobis æternam producit: in
quod ipsum panem secundum sub-
stātiā conuerti alio loco, vti diximus,
Rabanus docuit.

Venio ad Paschasiū Corbiensem satis
celebratum sui seculi scriptorem: qui se
Bertramo tuo, Hæresis crimine notato
ipsiusq; Berengarij parente pro Catho-
lica, ab ipsis Apostolis accepta, ad suaq;
tempora propagata de hoc sacramen-
to doctrina, opposuit.

Quem pro
veritate contra nudas tuas figuras
ipsaq; substantiarum mutatione depu-
gnātē audiamus. Quia sic voluit, inquit
vt caro eius esset & sanguis hoc mysteriū,
in nullo dubites, si Deum credis: sed vera sis
de habeas in animo, quod est hæc caro illa
quæ oblata est pro mundi vita (Et infrā)
Vnde nec mirum, si spiritus s. qui hominē
Christum in Virginis vtero sine semine crea-

Paschasius
vixit
circa an:
884.

Libr: de
corp. &
sang: Do.
in Sacri:

M ij

uit

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

uit, ipsam etiam panis & vini substantiam
 carnē Christi & sanguinem inuisibili quor
 tidie potentia, per sacramenti sui significati
 onem operatur: quamuis nec visu exterioris
 nec gustu saporis comprehendatur. (Et in
 frā) Hoc est corpus meum: hic est sanguis
 meus noui testamenti, non qualiscunq;
 sed qui pro vobis effunderetur in remissionē
 peccatorum. Nec ita dixit cum fregit & des
 dit eis panem (audi Andrea) hæc est, vel in
 hoc mysterio est quædam virtus, vel figu
 ra corporis mei: sed ait, non fictē. Hoc est
 corpus meum. & ideo hoc est quod dixit,
 & non quod quisq; fingit. Quam præ
 clarē figmenta illa Berengarij, qui pau
 lō post progenitore Bertramo est sub
 sequutus, præuiderat, & eius deliria a
 te quā nata essent confutauit: vt prius
 medicinā, quā vis illa morbi pestife
 ra erūperet, præparasse videretur. Qd
 magis etiam lector mirabitur, cū hac
 quæ sequuntur apud eundem legerit.
 Sed quidam (inquit) loquaces summi magis q̃
 docti, dum hæc credere refugiūt quæcunq;
 possunt (ne credant quæ veritas repromit
 tit) opponunt & dicunt, nullum corpus ef
 se, quod nō sit palpabile & visibile: hæc au
 tem, inquirunt, quia mysteria sunt, videri ne
 queunt nec palpari, & ideo corpus non sūt:
 in figura carnis & sanguinis hæc dicuntur,
 & nō in proprietate naturæ carnis Christi,
 quæ

LIBER PRIMVS.

quæ passa est in cruce & nata ex maria virgine. Istud est potissimum Calvinistarum nostri temporis argumētum: quo etiam Volanus, vti libro sequenti dicemus, vtitur. quod quam acriter vir iste expugnet, spectemus, Ecce (inquit) quam bene disputant cōtra fidem sine fide, ne credant: quia fides nō est eorum quæ videntur, sed quæ non videntur, teste Apostolo. Vnde quia non videntur mysteria sunt & sacramenta: & ideo in fide hoc sūt qđ dicūtur & veritas testatur, propterea quæ sperandorum sunt, non aliud iure quàm caro & sanguis Christi creduntur. Alioquin præfata s: synodus Ephesina, cui contradicere nulli fas est, plusq̃ Euangelio, nunq̃ auderet abnegare quod abnegat, nisi ex Euangelio, & affirmare verè vniūficatricem carnē Christi in hoc sacramento, & ipsius verbi propriā factā. Vita enim naturaliter, inquit vt Deus existens quia propriæ carni vnita, vnde si apertius de his dici possit nescio, aut si manifestius vbi totū quod Christus est, prædicatur, non in figura sed in re & in proprietate atq; in natura. Hæc Paschasius. & ipse tuorum figmentorum hostem se acerrimum declarat: recte ipsa, proprietate, & natura, ex panis substantia Christi corpus effici probat, & tanta contentione defendit: ipsiusq; Ecclesiæ

M in

in cons

165.

Caluinis
scarū ar-
gumēta
ante an-
nos 700:
cōfutata.

Zuinglia-
ni dispu-
tant con-
tra fidem
sine fide.

Ephesina
synodus
aduersus
tur Zuin-
glianis.

Non in fi-
gura sed
in re est
corpus
Christi in
Euchar:

166.

Fulbertus
Carnotensis
vixit circ
12 annū.

1010.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

in concilio Ephesino auctoritatem in-
terponit. Sequitur Fulbertus Ep̃s

Carnotēsis qui hæc in Epistola ad A-
deodatum pro ea subārum conuersio-

ne, testata reliquit. Dubitari (inquit) ne-
fas est, ut ad cuius nutū cuncta subito ex
nihilō substituerunt, si pari potentia in spiri-
tualibus sacramentis terrena materies natu-
ræ & meritum sui generis transcendens, in
Christi substantiam cōmutetur, cū ipse dis-
cat, Hoc est corpus meū. (Et paulō post)
Hic est sāguis meus. Si Deum omnia posse
credis, & hoc consequitur ut credas. nec
humanis disputationibus discernere curios-
sius insistes, si creaturas quas de nihilo po-
tuit creare, has ipsas multō magis valeat
in excellētioris naturæ dignitatē cōvertere
& in sui corporis substantiam (nō in tuā
Volane significādi dignitatē) trāsfundere

Adsit & ille qui cominus iam cū Be-

rengario manus conferuit, Lanfrancus

Lanfrancus
vixit cir:

an. 1052.

Lib: ad
versus Be-
reng: de
verit. cor.

Ep̃s Cantuariē, is ita pestilentem illū
affatur Berengarium. Prior, inquit, se-

tentia per quā dicitur, Panem & vinum al-
taris, solummodō sacramēta sunt, tua est
tuorumq; sequacium: posterior verō, quæ
enunciat, Panem & vinum Altaris solum-
modō sūt verum Christi corpus & sanguis
nullius hominum est. Nam & tu veritatē
carnis & sanguinis negas, & Ecclesia Chri-

sti

sti sic panem in carnem & vinum credit cō
uerti in sanguinē, vt tamē salubriter credat
& veraciter recognoscat sacramenta esse
Dominicæ passionis, diuinæ propitiationis
cōcordiæ & vnitatis (Et infra). Confitetur
Ecclesia toto terrarū orbe diffusa, panem &
vinum ad sacrandum proponi in altari: sed
inter sacrandum incōprehensibiliter & in
effabiliter in substantiam carnis & sanguis
nis cōmutari (Considera hæc Andrea)

Trāsub:

Non tamen panem negat, sed panem qui de
cœlo descendit, & dat vitam mundo: pa-
nem quem Ambrosius & Augustinus eisdē
verbis vocāt epiusion (Et infra) Credis-
mus igitur terrenas substantias, quæ in
mensa dominica per sacerdotale ministeriū
diuinitus sanctificantur, ineffabiliter, mira-
biliter operante superna potentia conuerti
in essentiā Domini corporis: reſeruatis
ipsarum rerum speciebus & quibusdā alijs
qualitatibus, ne percipiendo cruda & cru-
enta horrerent, & vt credendo fidei præmia
ampliora perciperent. Hæc Lanfrancus.
cui duos alios in hoc cum Berengario
prælio commilitones, & ipsos nō cōtē-
nēdi nominis scriptores addā, Adelma-
num Brixienſem, & Hugonem Lingonienſem
Episcopos: qui epistolis ad Berengariū
scriptis Catholici am de Transſubſtantia-
tione fidem defenderunt & ipsum au-
thorem tam impij erroris, ad palinodia-

Trāsub:

169.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Hugo
Lingonē:
Vixit cir-
ca annū
1056.

Trāssub:

am inuitarunt. Hugo quidem inter cæ-
tera ita Berengariū affatur: quibus vero
his me etiā cōpellare te Andrea cogita.
Tecum (inquit) sapius reuoluendo ne vlti-
tra quæso argumenteris de omnipotētia di-
uina. sicut enim non capis quomodo verbū
caro factum est, sic nec potes iterum capere
quo modo panis iste mutetur in carnem, &
vinum in sanguinem transformetur, nisi te
docuerit omnipotentiae fides. Alioquin luc-
taris cum Deo non in brachijs patriarchæ.
(Et infrā) Desiste ergo fore erroris miles, de-
siste impugnare cœleste mysterium: perpen-
de, quia Dei voluntas & verbum omni na-
turæ supereminet: & qui in facturis potens
est, potentem etiam transformare credas,
sicut scriptum est: mutabis ea, & mutabun-
tur. Dei enim velle pro facto est. Memorare
quod in Ambrosio legitur de sacramētis. Quia
corpus quod conficimus ex virgine est.
O inuictam Ecclesiæ fidē quā ex Chris-
ti ipsius voce acceptā, à sanctisq; patri-
bus traditam, ceu fortissimum clypeū
telis, & perfidiæ Berengarij oppo-ue-
runt: & quæ inuiolata per tot secula ad
nos in agnoscenda illa conuersione pe-
renni quodam nec interrupta successio-
ne descendit. O deplorandam cæcita-
tem vestram Ecclesiæ desertores, quos
nō modo ipsius veritatis quæ Christus

est, vox, sed nec omnium ætatum testi-
monia orbisq̃ totius, sanctorumq̃ Dei
sacerdotum consensus permouet. Quē
iam etiam longè illustriorem tot Con-
cilia contra Berengarium celebrata de-
monstrant. Hac enim sub hoc Lanfran-
co tempestate pestis illa Berengarij eru-
pit: ad quam ē medio tollendam tota
Occidentis ceu ad cōmune incendium
extinguendum cucurrit Ecclesia. Prædi-
cabat leuissimus homo ille toties per-
iurij reus, & supbia magis tumēs, quā
vlla virtute & eruditione cōmendatus,
id quod tu nunc temerē defendis: Ni-
hil præter panem & vinum, signis tan-
tū immutatum, ex altari nos sacrosan-
cto accipere. Quæ impietas primū con-
cilio Turonē, deinde Vercellen, vlti-
mō frequentissimo Romano est dama-
nata. Aderat præsens Berengarius &
veritatis ab omnibus seculis in Ecclesia
creditæ deposito, quod fideles Christi
sacerdotes custodierūt, disputationūq̃
certamine cōuictus, licet aliquoties ad
vomitum rediret, hāc ad extremū in
Romana synodo cantilenam cecinit.

Tho. V= or, panem & vinum quæ ponuntur in alta
ualden.to ri per mysterium sacræ orationis & verba
2: de sacra nostri redemptoris substantialiter conueriti
an. 1079 in veram & propriam ac viuificatricem car
Trasub. nem & sanguinem Domini nostri Iesu Chri
sti: & post consecrationem esse verū Chri
sti corpus, quod natū est de virgine, & qd
pro salute mundi oblatum in cruce pepen
dit, & quod sedet ad dexteram patris: & ve
rum sanguinem Christi, qui de latere eius
effusus est: non tantum per signum & vir
tutem sacramenti, sed etiam in proprietate
naturæ & veritate substantiæ. sicut in hoc
Breui continetur. Et ego legi & vos intellis
gitis: sic credo, nec contra hanc fidem vltiri
us docebo. Sic me Deus adiuuet & hæc fan
cta Euangelia. Hæc adeò manifesta sunt
Volane, vt nec à Magistro tuo Caluino
negari potuerint: qui se hanc Berenga
rii doctrinam sequi fatetur, & hoc no
mine plurimū sibi gratulatur: quod
scilicet eorum sectetur impietatem qui
tot ante seculis damnati ipsimet etiam
suo ore pestifera dogmata, & abominā
das Hæreses execrati sunt. Potuit ne ali
quid acerbius contra Caluinum decer
ni q̃ quod contra se ipse pronunciauit:
vt dici meritò possit, ex ore tuo te iudi
co serue nequam. Tua damnatus sen
tentia

In admo:
Vesp̃phas
li.

tentia, non te ab Apostolis & eorum
 successoribus, non ex scriptura, non ex
 traditione Ecclesiæ, sed à Berēgario ho
 mine tot sacerdotum suffragiis damna
 to, totq; periurijs contaminato, ad ex
 tremum tamen pænitente hoc virus
 hausisse veristimè dixisti. quem si se
 quutus es errantem, sequi etiam pæni
 tentem & palinodiam cātantem debe
 bas. Qui cum his etiam verbis expi
 rāsse traditur. Deus meus hodie mihi ap
 parebis ad meam saluationem, vt spero,
 propter pænitentiam meam: aut ad duram
 meam damnationem, sicut timco propter
 eos quos peruersa doctrina decepi, quos
 nequiori reducere ad veram viam tui sacra
 menti: Gratulare tu quoq; tibi ipsi Vo
 lane, quòd non ex scriptura, non à pro
 genitoribus tuis non ab ea quæ te ge
 nuit Ecclesia, sed a Zvinglio sanguina
 rio, & qui in castris seditionis author
 occubuit pestiferū hoc dogma accepe
 ris. Quòd nō modò ipsa Ecclesia in sa
 cros. Concilio Tridēтино, alia antiquio
 ra sequuta, cōdemnauit: sed ipsi etiam
 eius magistri Hæretici, Luterus & om
 nes Cōfessionistarū quæ ad viginti præ
 cipuæ

Ioan. Ger
 son cont.
 Romanz
 tiū de Ro
 sa.

Pro: 2.

cipux numerantur sectæ, ita execrantur, vt nec eadem prouincia Zuinglianos & Sacramentarios perferant: sed eos exilijs & supplicijs, vti nuper in Saxonia accidit, persequantur. Est scilicet qd tibi tuiscq; gratuleris: vt rectè in vos illud propheta dicatur: Latantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.

An. 1088.

Subsequens postea ætas sanctissimū illū & toto orbe celebratissimū Charitux Patriarchā suscepit Brunonē: cuius hæc etiā est, p Trāsubstātōe sētētia. In his (inquit) verbis quibus Christus gratias egit patri, dicitur substantia panis apposita in altari transire in veram carnem & verum sanguinem Christi. (Et infra) Accipite, inquit, & manducate. In qua re Christus ut insinuare voluit, non sufficere nobis, si credamus nisi gustādo videamus, quā suauis est Dominus: sicut manducare nō proficeret, nisi crederemus: & sic qd panis paulō antè erat, nunc verò est corpus meum.

In Epist.

1. Cor: 11:

Trāsub:

Paulō pōst subsequutus est Zacharias Chrysopolitanus, vir suo seculo celebrissimus: qui hæc pro ea cōuersione quā defendimus, testata reliquit. Tria (inquit) distinguī oportet, quæ & sancti Doctores communiter asserunt, & Ecclesia firmiter

Zachar:

v. x. c. 1092

Libro 4.

de cōcor:

Euangeli:

Trāsub:

miter

LIBER PRIMVS.

173.

miter tenet. Vnum est, quòd panis & vinũ per consecrationem vertuntur in verum corpus & sanguinem Christi. (Et infrà) Secũdum est, quòd visibiles species panis & vini sensibus nostris subiacent, æquè post consecrationem, vt antè. Et quæ sequuntur: Tertium verò est quia corpus Christi in humana forma impassibili, incorruptibili, localiter & inuisibiliter in cælo est, quousq; in iudicio omnibus appareat. (Et infrà) Tenet igitur Ecclesia corpus Domini localiter esse in cælo. Tenet verum corpus Domini, quod pependit in ligno super altaria esse. Et paulò post Berengarij Hæresim cõdemnatã ab Ecclesia troposq; eius & figuratas loquutiones abijciẽs, quodam carmen suo tempore celebratum laudat, in quo is versus legitur: In Christi carnem panis substantia transit.

Sequitur Anselmus ille sãcitate et doctrina clarissimus Episcopus Cãtuariensis, cuius hæc sunt verba. Quod in manus (inquit) accepit panis erat. Sic enim dixit: Accepit panem, & per illam benedictionẽ, panis fit corpus Christi: non tantum significatiuè, verum etiam substantiuè. Neq; enim ab hoc sacramento figuram omninò excludimus, neq; figuram solam admittimus. Veritas est, quia corpus Christi est: figura est, quia immolatur quod incorruptibile habet

Trãssub:

Anselmus libr:

De diu: offic: vi: sic circa an. 1096.

Non tantũ significatiuè sed substantiuè panis fit Christi corpus.

tur

Lib: de S:

Cor. Chr:

Trāsub:

Con: se-
cularis
philoso-
phiæ ra-
onem, ac-
cidentia
per se in
Eucha: su-
stentatur

tur: (Et alibi) Qua igitur dignatione & pi-
etate dignatus est in humeros suos levare o-
uem perditam, id est, in vnitatem suæ per-
sonæ assumere perditam naturam nostram;
eâdem pietate & dignatione nunc terrenam
panis substantiam suscipiens in virtute di-
uinæ potentæ, cui in omnibus & per om-
nia subest cum voluerit posse, transmutat
in veritatem carnis suæ. Cū verò mutat na-
turam in naturam, substantiam in substā-
tiam, corpus in corpus, hoc solum de eo im-
mutatum in eo in quod mutatum est, facit
superesse, quod res exigebat: scilicet, vt cū
panis substantia in illam transierit substā-
tiam quæ sedet in dextris patris, de qualita-
te prioris substantiæ hoc sibi vendiceret, vt se-
cundum mysterij ritū, tractabile fiat & quæ-
stabile ex illa natura quod non erat ex sua.
Sed contra omnē secularis philosophiæ rati-
onem & intellectum, mutata substantia
panis in aliam substantiam, ad quoddā my-
sterij obsequium, quædam accidentia, quæ
illi inhærebant, sic transtulit non mutata.
Verè diuinam Ecclesiæ & spiritus S. vo-
cem quæ per hanc tubam editur, & tã
clarè pro substantiarum mutatione de-
cernit. Jam vix centum anni ad Latera-
nense illud Concilium, in quo vox est
Trāsubstantiationis vsurpata, restabāt
cū hi celebratissimi Ecclesiæ Dei præ-
cones, rem ipsam à Christo, & cōtinua

Apostolus

Apostolica traditione deq; Ecclesiæ to-
tius sensu receptam docebant. Percen-
serem complures, qui illis annis centū
Catholicam de hoc mysterio, hacq; mu-
tatione tutati sunt fidē: sed vnus p mul-
tis sufficiet Hugo ille de S. Victore no-
tissimus magnæq; eruditionis Theolo-
gus: q; hæc Libro de sacramētis pfitet.
Sacramentum inquit) corporis & sanguis
nis sui, ipse Dominus instituit: quādo post
coenā veteris Paschæ, panē & vinū in corp9
& sāguinē suū diuina potestate trāsmutans,
Apostolis sumēdū tribuit (Et infrā) Per ver-
ba s̄ctificatiōis, vera panis et vera vini sub-
stātia, in verū corpus & sāguinē Christi cō-
uertitur: sola specie panis & vini remanēte
& substantia in substantiam transeunte.
Habes ex mille ducentorum annorū
spatio tot ā me productos testes: quo-
rum prædicatione ad magnum Latera-
nense Concilium, veritas Catholica de
conuerſione substātiæ panis & vini in
Eucharistia, in ipsū Christi corpus &
sanguinem propagata est. Quorum au-
thoritati & tantis rationū momētis cū
te cedere necesse sit, consequitur v. iam
et tui pudeat teq; ipsū reprehendas, qd
tanta vanitate verborum rerumq; ipsa

Hugo de
s: vict: vi-
xit an 1133

Substāti-
in substā-
transit in
specie pa-
nis manē-
te.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 nū imperitia dixeris, nullū Ecclesiæ Do-
 ctorum ante conciliū Lateranēse de
 hac mutatione quidq̃ tradidisse. Hoc
 enim quā verum sit, si quid tibi inest
 pudoris agnosce, & tuam deinceps te-
 meritatem reprime. Noli arbitrari Hæ-
 reticorum libros hæc quæ ex purissimis
 S: Doctorum fontibus attulimus,
 attingere, aut sincerè ex eis quicq̃ de-
 mere: quorum hoc vnū est studiū, vt
 sanctorum authoritatem deprimāt &
 ab eorum lectione, vt Hæreticis tantū
 figmentis credatur, omnes deterreant.
 Ad solius S. scripturæ lectionem in qua
 superbiorum ingenia illaqueentur, alli-
 ciunt, & suæ quemlibet industriæ in
 scriptura interpretanda & Doctoribus
 Ecclesiæ cōtēnendis, confidere docēt.

CAP: 14.
 In q̃ Con-
 cil. Late-
 ranense
 dēceditur

Iam restat vt ad defensionem S. Cō-
 cilij Lateranensis, qd tu tot probris exa-
 gitas, veniam. In eo itaq̃ illud, quod
 de Transubstantiatione alia Concilia
 præsertim Vercellen, Turonense Ro-
 manaq̃ aliquot contra Berengarium
 stabilierunt, & quod singulorum per
 tot ætates Doctorum, confirmauit præ-
 dicatio

dicatio, traditur & docetur. Id quod separatim in singulis Ecclesiis & prouincijs ex omnium seculorū traditione ad quemlibet peruenerat: hoc ubi conuenire vno ore eademq; fide ōnes professi sunt. Nervos scilicet callido illi Berēgariano serpēti, alijsq; Tropistis q̄ minus rectē de augustissimo sacramēto senserunt, succisuri, & figuratorum sensuū cuniculos obstruēturi, antiquæ rei nomen adhibent Transsubstantiationis, & alta voce ex illa totius Ecclesiæ, Concilij scilicet, generalis arce, 1200. præcones Christi, ōniūq; Ecclesiarū capita, profitētur. Panis & vini substantiā in Eucharistia, post consecrationem in substantiam corporis & sanguinis Christi conuerti. Quorum tanta est auctoritas Volane, vt in terris post Deū nulla sit amplior. Licuit ne tum Ecclesiæ ad extirpandam radicatusq; euellendā Hæresim sacramentariam Conciliū cogere? Quis aliter nisi malè sanus dixerit? licuit pro veritate decernere? q̄ hoc neget? illa enim est Conciliorum per omnes Ecclesiæ ætates necessitas,

Quod separatim doctores sacri docēt, hoc simul in Concilijs profitentur.

Conciliū Lateranē se Magnū nervos ōnes tropistis succidit.

Cōcilio-
rum neces-
sitas.

De Bapt:
con: Do-
nat: lib. 4
cap: 6:

Ibidē lib:
2. cap. 1.

vt vix aliqua Hæresis sine eius sit autho-
ritate repressa & extincta. De qua illud
est D. Augustini. Ne quisquam dicat (in-
quit) quod accepimus ab Apostolis, hoc se-
quimur. Quantò robustius nunc dicimus:
quod Ecclesiæ consuetudo semper tenuit,
quod hæc disputatio dissuadere non potuit
& quod plenarium Concilium confirmauit
hoc sequimur. Nam quod vnus aut al-
ter Ecclesiæ Doctor tradit, licet sit or-
thodoxus, non ita certam habet fidem
vt in eo aliquis securè cōquiescere pos-
sit: quod verò spiritus S. doctrina per
Ecclesiam, quæ potissimum in Cōcilijs
auditur, prædicat, vbi illud Apostolicū
enūciatur, Visum est spiritui S. & nobis
illud ratum & omni stabilitate firmatū
inconcussūq; esse oportet. Ideò idem
S. Augustinus, Quod per vniuersæ Eccle-
siæ (inquit) Statuta firmatum est, vel vni-
us Episcopi authoritati, vel vnius prouin-
ciæ Cōcilio præferendū est. Et de D. Cy-
priano illam protulit sententiam. Satis
ostendit, faciliè se correcturum fuisse sen-
tentiam suam, si quis ei demonstraret: Bapti-
smum Christi sic dari posse ab his, qui foras
exierunt, quemadmodum amitti non potuit
it, cum foras exirent. Vnde multa iam di-
ximus, nec nos ipsi tale aliquid auderemus
asserere

LIBER PRIMVS.

asserere, nisi vniuersæ Ecclesiæ cōcordis-
 ma authoritate firmati: cui & ipse sine du-
 bio crederet, si iam illo tempore quæstionis
 huius veritas eliquata & declarata per ple-
 nariū cōciliū solidaretur. O si eam indu-
 striā, quam ad deprauandas D. Augu-
 stini sententias adhibes, ad eius humi-
 litatem & æquitatem animi imitandā
 accommodasses, Volane: cito Con-
 cilijs cederes, & veritatis lumē conse-
 quereris. Quorū tantā nō solū autho-
 ritatē sed etiā necessitatē vir S: agno-
 scit, vt nec se sine Cōcilio quædam do-
 gmata p̄fiteri audere prædicet: seq̄ ip-
 sum, & ōnes alios etiam si Martyrio sint
 celebratissimi decretis illorū subiacere
 fateat̃. Catholica enim est, & nō vnius
 Prouiciæ, nec vnius Doctoris illa, quæ
 salutis ē āchora, fides: ad ōnes gētes &
 linguas p̄tinet: & totius orbis iudicio
 & cōsensu, nō vnius Saxonix, nec Hel-
 uetiorum, nec vnius Luteri aut Caluini
 opinio, vt vel hinc summa Catholico-
 rum sapientia deprehendatur, quōd sā-
 lutem suam tam preciosā scilicet, toti-
 us orbis Episcoporū & pastorum con-
 sensui concedat: Hæreticorum ve-
 rō nūquam satis deflenda stultitia appa-

179.

Sine conc-
 ciliū au-
 thoritate
 D: Augu:
 quædam
 docere nō
 audet.

Sapientia
 Catholice
 corum.

Act: 20.

Scripturæ
ra mutus
iudex, Ec-
clesia E-
uangelium
animatum.

reat, qui vnus aut aliquorum opinioni
fidentes, salutem suam temerè in perio-
culum adducunt. Nam scripturam, si-
cut obstrepere soletis, iudicem consti-
tuere, & ab inanimis licet sanctissimis
legibus, quas quisq; ad suam mentem
contorquere potest, Euangelio anima-
to neglecto depēdere, arbitriumq; mu-
ti iudicis expectare, adeo est animi in-
sipientis & temerarij, vt hoc ipso nolle
se cuiq; parēre, òneq; iudicium subter-
fugere velle declarat. Quod vos Zui-
ngliani Vilnē; vestro periculo didicistis
Cum enim scripturæ placitis vestros fi-
lios verumq; germen vestrum Antitri-
nitarios & Anabaptistas conuincere, et
obedientiæ legibus coercere vultis: tā-
ta contra vos scripturæ testimonia cō-
gerunt, vt meritò illis semper terga
vertere victi cogamini. Nullus est cō-
tentionum finis, nulla blasphemiarum
frena: nouæ in dies ex scriptura vestra
Hæreses, noua prælia exurgunt. Sola
ergo est Ecclesiæ & Conciliorum au-
thoritas, quæ Hæreses reprimit: cuius
parēre iudicio Domini iussio nobis o-
nibus

LIBER PRIMVS.

151.

nibus imperat. Cuius necessitate & re-
medio illa tum ætas sub Innocentio ter-
tio, contra pestem Berēgarianorum vo-
sa est. Nam quia Hæreses ipse Domi-
nus & Apostoli prædixerunt esse futu-
ras, eandem Conciliorum & Ecclesiæ
authoritatē ad illas comprimēdas esse
Christus voluit. Qui certē non sat pru-
denter suæ sponsæ consuluisse videre-
tur; si Hæreses quidem omnibus secu-
lis Ecclesiam perturbare permetteret,
ad ressecandas verò illas potestatem in
Concilijs præcipuè positam auferret.
Quæ tam malè est instituta Resp: quā
cum fures perturbent & bona priuato-
rum diripiant; non etiam continuum e-
os coercendi habeat magistratum, Hæ-
reticos semper eandem pestem afferen-
tes perferemus, & non semper arma &
remedia contra tales grassatores & in-
cendarios in domo Dei, reposita existi-
mabimus: semper itaq; eandem & æ-
qualis ponderis ad concilia cogenda;
dogmata stabilienda, Hæresesq; & pra-
uos mores extirpandos, Ecclesiam ha-
bere potestatem, nō nisi magnæ deī.

Cōciliorū eadem
est sepe
ad reprī-
mendas
Hæreses
authori-
tas.

tiae ingenium negauerit: vt hoc Lateranense, Niceno & illo quod laudas Chalcedonenſi par omninò eſſe, nec vlla in re authoritate ipſa illis cedere ſtatuen-

Eadē fuit Eccleſia in Lateranenſi quæ in Chalcedonenſi concilio.

dum ſit. Agè ergo Volane, perſcrutemur cauſas, cur iudicium Cōcilij Chalcedonenſis de duabus in Chriſto naturis agnoſcendis recipis, & contra tuos Anabaptiſtas opponis & vrges: Lateranenſis verò pro Tranſubſtantiatione reſpuiſ. Videris ne eandem hīc Eccleſiam Chriſti, hoc eſt, ex toto orbe Catholico coactos Epiſcopos, Paſtores, & Doctores, totam Eccleſiam reſentantes, quam in Chalcedonenſi honoras, agnoſcere. Si agnoſcis, illi, ne ſis Ethnicus & Publicanus obedias, & de veritate Tranſubſtātiationis, pro qua ſicut illa pro duabus naturis decernit, nil ambigas. Si non agnoſcis, vbi tum ſeculo illo alia fuerit Eccleſia, præter illam quæ in Lateranenſi ſynodo fuit collecta, oſtende. Nā in illa ex omnibus totius orbis partibus aderant Epiſcopi. Non deerant quatuor Patriarchæ: ex Asia, Europa, Africa præcipua & pri-

Matt: 18.

ma Cleri pars coacta, mille ducento-
rum Sacerdotum impleuit numerum.
Ostende igitur vbi tūm viguit aliq̃ Chri-
stianismus, vbi alius ab Apostolis Epi-
scoporum deriuat⁹ ordo & illa vobis
terribilis successio: in quibus linguis, &
duce, alia præter illam, Christi Ecclesia
& quarum gentium hospitio excipie-
batur: Vbi ille vniuersalis omnium na-
tionum consensus visebatur: Iam Be-
rengarianæ sectæ pauca supererant ve-
stigia: nullus ab illo qui Diaconus fu-
it, Episcoporum defluxit ordo: eius pe-
stis nec omnes gentes impleuit, nec cō-
tinua per omnes ætates cucurrit. Quid
ergo restat quod respondeas, nisi illud
tuorum magistrorum, impudentissi-
mum cōmentum, Ecclesiam verā mil-
le tantum annis superuixisse. Mortua
est ergo & concidit Ecclesia: Domini
itaq; verbū & promissio eius fallax est:
qui eam omnia pericula superaturam,
& se cum illa ad cōsumationē seculi fu-
turum tā magnificē recepit: Doce Vo-
lane Ecclesiam Christi per mille tātū
annos durare debuisse. Quod vbi effe-

Ecclesia
non per
mille tan-
tum an-
nos est
superstes
Matt. 28.

154.

Contra
Parm: epi
lib: 3 ca: 2:

Ecclesia
non per
libros,
sed per
hominū
fidem de
currit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
ceris, ad huc tibi illa restat quæstio dis-
soluenda, quam D: Augustinus obijcit
idem quandoq; mentientibus Donati-
stis: quomodo si iam tot ante annis est
mortua Ecclesia, ad te Volane, q te in
vera esse cū tuis iactitas, post annos qn-
gentos peruenit: vnde & q decursu tē-
porum & hominum, non chartarum
nec librorum, in quibus esse nō potest,
ad te deducta est hæc tua Ecclesia, quā
vel suscitasti mortuam, vel nouam cum
nouis Apostolis & nouo Euāgelio pro-
duxisti? Si igitur eadē est semper per-
durans, in tot gentium consensu, in Epi-
scoporum certa successionē Ecclesia,
& hæc eadem in Lateranensi fuit, nec
aliam illo seculo ostēdere, poteris, nec
nunc eius ad te deriuationem demon-
strare: quare eius diuinā & spiritus S.
vocem non recipis? Quia (inquis) nul-
lus in Lateranensi fuisse dicitur, quē cū Ires-
næo, Tertulliano, Augustino, Hieronymo,
Basilio, Chrysostomo cōferre rectē possem?
Mihi verò etiam istos, & quoscunq; al-
ios priuatos Ecclesia Doctores, in edē
do pro veritate Catholica testimonio,
longè

LIBER PRIMVS.

longè ipsa authoritate superâsse Patres
 Lateranē: videntur: eò quòd in Con-
 cilio ex tota Ecclesia legitimè coactò,
 illam vocē pro Transubstantiatione
 nomine Ecclesiæ verissimè ediderint:
 Visū est spiritui sancto, & nobis. Quā
 vocem nemo vnq̃ Doctorum etiā san-
 ctissimus & omni doctrina celebratis-
 simus sibi vsurpauit: nemo eam au-
 thoritatem, quæ omnibus simul in Cō-
 cilijs debetur, vendicauit. Huic voci ō-
 nes se, suaq̃ omnia quæ scripserunt &
 dixissent, subiecerunt. Quicumq̃ in do-
 cendo & scribendo priuatis illis donis
 ad vtilitatem Ecclesiæ excelluerunt, tām
 omnes suas lucubrationes valere
 voluerunt, quantum Ecclesiæ Concilio-
 rumq̃ approbatio, sicuti ex D. Augu-
 stino audisti, permisit. Porrò aliqua æ-
 tate Ecclesiæ Pastores & Doctores de-
 futuros, magnæ est stultitiæ cogitare.
 Multis enim in locis Apostolus procla-
 mat: Deum in Ecclesia constituisse Do-
 ctōres & pastores, non pro vna tantū
 ætate, sed ad sanctorum vsq̃ consumma-
 tionem in ædificationē corporis Chri-

185.

Patres
 Lateranē
 ses quem
 us docto-
 re autho-
 ritate su-
 perant:

Act: 15.

Ecclesia
 sēper ha-
 bet Do-
 ctōres &
 Pastores
 Ephē 4.
 1. Cor. 12:

156.

Exo. 13:

Matt: 5.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

sti. Qui cū sint ceu stellæ & colum-
næ, semper populo Dei lucētes, & nū-
quam occidentes, illæq; in candelabro
positæ lucernæ, & ciuitas illa in monte
quæ abscondi non potest: sit, ne vnq;
illos spectātes & audiētes, aberremus:
& ne efficiamur, id qd infert Apostolus
Veluti paruuli fluctuantes, & circumferamur
omni vento doctrinæ in nequitia ho-
minum & astutia ad circūuentionē erroris:

Psal: 44.

vt cū alijs p alijs, filij pro patribus cō-
tinua successione generantur, & acce-
pta à maioribusq; relicta Catholica præ-
dicatione, gubernandique nos pote-

Matt: 23.

state ex Moisis Cathedra diuina nobis
depromant oracula: tum nos securos
& ab omnium errorum tenebris vbi il-

Sine Do-
ctoribus
& Conci-
lijs fluctu-
aremus o-
ni vento
doctrinæ

lis Domini iussione obediuerimus, vin-
dicatos, arbitrari & certò credere debe-
amus. Aliās enim scripturæ tantū cor-
ticem sine diuinis Doctoribus & magi-
stratu Christi ac viuo Euangelio loquē-
tibusq; legibus retinentes, omni vento
doctrinæ fluctuaremus: & omni Hæ-
reticorum errore, & nequitia subuerte-
remur. Necesse est itaq; semper Docto-

res in Ecclesia esse, & eandem in tuēda
 veritate Conciliorumq; maiestate au-
 thoritatem retineri. Nam quòd Innocē-
 tium tertium Lateranensi Cōcilio præ-
 sedisse ad diminuendam Concilij illi-
 us fidem spectare putas, vehementer
 erras. Hoc ipso enim illud cōcilium le-
 gitimum ostendis, & à Petro ipso cui
 non oues tātū, sed & agnos Christus Ioan: 21.
 commendauit, præsidente administra-
 tum fuisse probas. Ad cōmendationē
 Concilij Chalcedonenſis, quod tu se-
 queris, pertinet, quod in eo Leo Ma-
 gnus per suos præfederit. vbi, cū vox
 illius, in lecta eius epistola, pro duabus
 naturis in Christo pronuncians, audita
 est, omnes illi S. patres, in illa verba p-
 ruperūt: Petrus per Leonem loquutus
 est. Omnes ita credimus. Hæc ē fides
 Apostolorum. Pari modo ad Latera-
 nenē decreti summam laudem spectat,
 quod non sine Petro quicq; definierint
 & quod ipsum in Innocentio tertio lo-
 quutum agnouerint. Vtinam vel huius
 tanti Concilij quod admiraris, Chalce-
 donēſis scilicet, exemplum tam illu-
 stre

ISS.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
stre, tu quoque Volane sequutus, Petrus
in Gregorio XIII loquentem agnosce-
res: & illum, sicuti Patres illi sanctissimi
in Leone, & Lateranense, in Innocen-
tio fecerunt, vniuersalem totius gregis
Dominici pastorem salutare, errorum
tandem tuorum (ad verum, à quo de-
sciisti, pastorem, Helueticis lupis reli-
ctis, conuersus) exitum inuenires.

Recentio-
ra Conci-
lia pro-
pter eun-
dem S. S.
quo regu-
tur, ean-
dem cum
antiquis
habent
authori-
tatem;

Sed recentiora, dices, Concilia anti-
quius illis exæquari non debent. Noli
seduci: nuncque spiritus S. in gubernanda
Ecclesia virtus potest consensescere; nec
nimia vetustate, vni hominibus accidit,
impedita delirare potest Christi spōsa.
Doctoribus quidem antiquioribus ceu
testibus, seculis illis apostolicis magis
vicinioribus, plus authoritatis tribui-
mus: Concilijs verò ceu magistratui di-
uino, per quem spiritus S. ad vniuersa-
lem omnium temporum tuendam &
interpretandam fidem loquitur, vna &
eadem est semp authoritas ac maiestas.
At Monachorum, inquis, turba inutili
frequens illud Lateranense Concilium
fuit. Turbam inutilem vocas, Volane,
perfectior

perfectiōnis Euangelicæ Cōsiliōrumq;
Christi sanctissimos sectatores, gregis
Dominici speculum, & totius orbis ob
vitæ puritatem margaritas, atq; clarissi
ma propter doctrinæ præstantiam lu
minaria. Ex quorū numero cum paulò
ante Rabanum vtilissimum Ecclesiæ
Dei sanctitate & laude eruditionis insi
gnem, tot extulisses encomijs; cuius est
constantia, nunc rursus omne illius in
stitutum familiamq; proscindere, & ò
nes Monachos turbā inutilē & orbem
Christianum prægrauantem tam leui
ter pronunciare? Rabanum saltem in
cuius laudes exarsisti excepisses. Certè
tantò commendatius Concilium illud
videri tibi debuit, quantò selectiores &
ex toto terrarū orbe collectos Christi
milites numerauit. Sed dicit Volanus:
Solutus Innocentius Tertius Pont. Rom. pri
mus author & inuentor nouæ vocis & rei
Trāsubstāntiationis extitit, perniciosamq;
hāc Ecclesiæ doctrinā libro à se edito pro
mulgauit, & in decreta Pontificum retulit.
Et quia non alia res ad dignitatem sacerdo
tij Papistici & opes tam numerosæ multitu
dinis locupletandas facere visa est: non est
mirum, si cum magno applausu ab vniuerso
mōdo

Monachorum grege recepta ē et approbata, fortissimeq; semper ad nostra vsq; tēpora defensa. Hæc est illius pertinacia, quam nulla ratio superat, nullius authoritatis pondus edomat. Omni antiquitate, ex qua tot sunt à nobis huius cōuersionis testes producti contempta, in suo hæret luto: ad solas calumnias & iacienda conuicia promptissimus, ad cedendū verò authoritatī tātæ ac rationi, surdus prorsus velut aspis obturans aures suas. Vbi autem veritatem labefactaturū se desperat ad scrutandos animi recessus (quod solius Dei est) ac probra & contumelias testium qui pro ea faciunt conuertitur. Propter augendam Sacerdotij dignitatem opesq; locupletandas Patres Lateranenses pro Trāssubstātiatione definiuisse comminiscitur. Sed fuit iam benè Volane, per mille ducentos annos cōstitutum sacerdotium: ab ipso Christo & Apostolis receptū tremendi Altaris mysterium, totus orbis Orientalis Occidentalisq; Ecclesia offerebat: nuncq; etiam summa sacerdotij noui Testamenti dignitate offert Deo,

non panem & vinum, sed vt verbis D. Augustini vtar, corp⁹ sūmi Sacerdotis & Pontificis Iesu Christi benedicti. Opes verò Ecclesiæ longè ante Lateranē sem synodum, si modò aliquam habes Ecclesiæ annalium cognitionem, fuēre ampliores, quàm vt ad eas augendas vlla fuerit arte opus, quæ liberalitate & eleemosynis piorum constabant. Illud verò ad summam laudem decreti Lateranensis nolēs forsitan protulisti, quòd eius doctrina ad nostra vsq; secula per quadringentos prope annos sit propagata, semperq; fortissimè defensa. Hoc enim ipso Catholicam hanc esse fidem sanctūq; dogma confirmāsti. Ea enim re Hæreticorū falsa dogmata à Catholica Christi doctrina distant, quòd illa aquæ pluuiæ instar, nunc cum impetu sordes omnes platearum deferens decurrit, paulò post verò desiccata, nil perēne & cōtinuū, sed fossarū tātū præcipitiæ & cisternas (quæ, vt ait scriptura, aquas continere non possūt) relinquit. Catholica vero prædicatio instar fluminis purissimi, quod latificat ciuitatem Dei

Hæreticorum dogmata
sūt instar
aquæ pluuiæ.

Hier: 5.

Catholicæ prædicationis est
instar fluminis cōtinua & perennis

1 Ioan: 2:

Dei, continuo & perenni decursu successioneque sacerdotum, & illis parentium populorum, non interrupta ad nostra usque secula promanat, salutis ferasque illas aquas nobis suppeditat. Quod vel in hac Berengariana tua Hæresi contemplare. Impetus pluviae fuit illa impietas quæ signa tantum in Eucharistia ponebat, ipsum verò re existens Christi corpus aufererat: pertraxit secum impuros quosque qui ex nobis prodibant, sed non erant ex nobis: sed citò fide Ecclesiæ Conciliorumque decretis repressæ & exsiccatae illæ aquæ impurissimæ, per quadringentos prope annos interierant, nec continuum ad nostram ætatem habuerunt decursum: fossas tantum aqua vacuas, in quas Zuinglius, Calvinus & eorum discipulus Volanus incideret præcepsque caderet, reliquerant. In quibus quomodo tuam sitim Volane extinguas, & quam animi quietem habeas, tu melius probas. Quicquid ergo nec perenne est, nec omnium temporum, Hæreticum est: Catholicum non est. Quod
autem

autem omnia secula implet, nec euelli vnquam potest, sed ad nos ab ipsis Apostolis nō interrupta successione peruenit, omni honore recipi & Catholicum existimari debet. Accipe ergo & hanc quam pro nobis verē pro te incautē agnouisti huius de Transubstantiatione doctrinæ per hos etiam prope quadringentos annos, ad nos deductam successione, quæ etiam aliorum Conciliorum Generalium autoritate stabiliebatur.

Florentinum sub Eugenio, Quarto CAP: 15.

a Græcis & Latinis celebratum hanc etiam pro hoc diuino dogmate edidit confessionem.

Forma (inquit) huius sacramenti Eucharistiæ sunt verba saluatoris quibus hoc conficitur sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantiæ panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur. Eandem impietatem

An: 1434.

In vnione Armeno.

suscitatam ab HUSSO, Constantien Con ciliū in articulis Viclefi execratur; cū tres illos eius condemnat errores. quorum tertius est, quo substantiam panis materialis & vini, post consecrationē in sacramento Altaris remanere, sacrile

An: 1414.

Sess. 13:

Cap: 4-

go ore asserēbat. Subijciam & diuini illius nostriq; iam seculo celebrati vniuersalis Concilij Tridentini sententiam in qua eadem fides patrum & orthodoxorum ad nostra tempora ab Apostolis propagata, vno spiritu & vno ore reperonat. Quoniam (inquit) redemptor noster, corpus suum, id quod sub specie panis offerebat, verē esse dixit, idē persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nūc denū S. synodus declarat: per consecrationem panis & vini, cōuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiā corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius, quæ conuersio conuenienter & propriè à S. Catholica Ecclesia Transsubstantiatio est appellata. His ego spiritus S. vocibus & Ecclesiæ per Concilia, hoc est, per omnium gentium & linguarum Episcopos & Pastores loquentis sacratissimis institutis, cōcordiæ & per tot secula non interrupta successione decurrentis fidei, longē tutius meam salutem credo, q̃ vnus Apostatæ loquacitati & perfidiæ in vno aliquo obscuro angulo pstrepēti. Quæ enim excusatione digni sunt isti corū sectatores (inter quos est & Volanus)

qui

qui clarissimū, & toto orbe coruscans
 lumen Catholicæ veritatis cernentes,
 has tenebras sequuntur: & à tutissimo
 S. scripturæ portu Conciliorum, anti-
 quitatis, successionisq; & omnium na-
 tionum fide Christi imbutarum cōsen-
 su, spiritu inflato carnis suæ abrepti, in
 certū naufragiū et Piratarū istorū Hel-
 ueticorum manus deferuntur. Quæ
 enim vox est ista obsecrò? Christi Do-
 mini nostri & Dei omnipotentis aper-
 tissima verba: Hoc est corpus meum
 relinque, & homuncionis vnus inter-
 pretationem accipe: totius orbis Do-
 ctorum & Conciliorum prædicationē
 contemne, & vnus Zuinglij apostatæ
 expositionem amplectere: Romanam
 Ecclesiam omnium, teste Ireneo, anti-
 quisimā, & B. Petri pastoratu à Chri-
 sto commendato, & ab ipsa Apostolo-
 rum origine per manus recepto, insi-
 gnem, & ad nostra vsq; secula perdurā-
 tem in ea Christi fidem, suspectam ha-
 beto, & vnū Caluiniū hac tempestate
 natum, ab omni sceleris & erroris suspi-
 cione liberato; emortuas & iam æte tot

Lib: 3.
 Cap: 11

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 annos condemnatas à toto orbe Chri-
 stiano opiniones sequere, & continua-
 tã per omnes ætates Ecclesiæ doctrinã
 postpone. Cuius est hoc infantia? puta-
 res ne puero recēs vsũ rationis adepto
 hæc deliria psuadere aliquẽ posse? Sed
 hæc ẽ illa maledictio, quæ pænã in illos
 scelerum deriuauit: vt videntes non vi-
 deant: & quia charitatem veritatis non
 receperũt vt salui fierent: ideò mittet e-
 is Deus operationem erroris, vt credãt
 mēdacio. Dicere me hñc aliqd tua ma-
 ledicta quæ in SS. Concilium Latera-
 nense, diuinofq; totius orbis Doctores
 illos præsertim, quos scholasticos vo-
 cam⁹ Theologos cōgesisti, coegerũt.
 Sufficiebat, Volane, illis licet hoc cōfli-
 ctu indignis tuorum cauillorum velita-
 tionibus certare, & à conuitijs abstine-
 re. Sancta Concilia ipsaq; Christi Eccle-
 siã & orbis totius Pastores imò omne
 illud seculum quod Berengarium est
 subsequutum, insanum vocas: Docto-
 res Ecclesiæ, quòd aliquas quæstiones,
 quæ tibi curiosæ videntur, inuexerint,
 execrandos & blasphemos, & in Chri-
 stum

Esa: 6.
 Matt. 13.
 2: Tess. 2.

Scholasti-
 cos Do-
 ctōres tes-
 merè pro-
 scidit Vo-
 lanus:

stum cōtumeliosos appellas. Quā ob
 causam obsecro, tot eos cōtumelijs af-
 fecisti? Quia scilicet, quæstiones de va-
 rijs circa Eucharistiam euentibus susci-
 tārūt disputāruntq̃. At non quærere ali-
 quid vt error fugiatur, ipsaq̃ perfidia
 expugnetur, & prudens fidelibus adhi-
 beri possit cautio, sed asserere & tueri,
 qđ diuinæ voci, Ecclesiæ decretis, Con-
 fessioniq̃ Catholicæ repugnat, impiū,
 blasphemum, & Hæreticum existima-
 ri debet. Cūm præsertim quædam quæ
 dicuntur, non tam illi qui dicit, sed qui
 dicere cogit, tribuēda sunt. Cūm ea sci-
 licet vel casus aliquis, vel Hæretica te-
 meritas extorquet. Nescis, Volane, for-
 sitan tales hos esse scholasticos Theo-
 logos, quorum pleriq̃ cum summis il-
 lis Doctoribus D. Augustino, Chryso-
 stomo, Ambrosio, Nazianzeno & ge-
 busuis alijs pietate, vitæ sanctimonia
 & eruditionē, licet non antiquitate,
 comparari possunt. Non sine confes-
 sione timoris quem vobis incutiūt, à te
 & ab omnibus Hæreticis tam turpiter
 traducuntur. Nulla enim eis pestis pa-

Hæretici
Scholasti
cos Do-
ctores si-
cut lupi
canes a
grege Do-
minico a-
motos ef-
se vellēt.

Scholasti-
ci Docto-
res omnia
Hæretico-
rum So-
phismata
præuide-
rant.

rator, quàm quæ ex eorū doctissimis
disputationibus descendit, cogitari po-
test: vt nō sine causa lupi isti fortissimos
sagacissimosq; gregis Dominici custo-
des oderint, sublatōsque esse velint.
Quanto Hæresium omnium interitu,
& Ecclesiæ incredibili fructu in dispu-
tando desudarunt, vel hoc vnum decla-
rat: quod nullum ferè sit Hæreticorum
res omnes nostræ fidei oppugnātium,
argumentum, nullum tam acutum so-
phisma, quod non ipsi præuiderint, &
è manibus aduersariorum ereptum in
hos ipsos retorquere docuerint. Fide-
les & Catholicos ita contra vos armā-
runt, ita omnes dolos vestros detexe-
runt, ita omnium cuniculorum vestro-
rum meatus perscrutati sunt, vt viā no-
bis ad triūphos ex vobis reportādos
non ostenderint solūm, sed parārint eti-
am. Tractauerunt difficilia fateor, nec
populari modo: sed non curiosa, nec
sine fructu suscepta. Nā illis ad Catho-
licos contra omnes Hæreses instruē-
dos, & sine omni metu suscipiendā di-
micationem sunt vsi. Hinc fit, vt si qui-
bus

bus Ecclesia Dei Doctoribus, his vel maximè multùm se tribuere agnoscat: & ex eorũ studijs ipsisq; spolijs Aegypti, litteratura scilicet prophani nominis Philosophorum, ditatam se per cos & exornatam, defensam, ac in multis fidei nostræ mysterijs declarandis tuendisq; & si non probandis, adiutam merito fateatur. Armatam hanc & terribilem, omniumq; scientiarum præsidio instructam phalangem, Hæreticis terrori, Catholicis solatio in hoc seculorum fine, quod omnium impijssimos, omnesq; fidei nostræ articulos abnegātes Hæreticos, ipsum etiam gentilissimum infælici postliminio reducētes, erat habiturum, spiritus S. produxit: vt proiccta, sicut iam probamus, ab Apostatis & Hæreticis diuina scriptura, haberet Ecclesia, vnde vel ex ipsa naturali ratione, sicut cum ethnicis & diuina oracula contemnentibus consuevit, impios apostatas redargueret: & fidei nostræ mysteria esse etiam rectæ rationi cōsentanea demonstrare posset. Si quid verò quod curiosum videri potuit pertracta-

Scholastici Doctores Aegyptum spoliarūt, vt Ecclesiā ornarent:

Scholasticos Theologos cur Spiritus S: in hoc nesci seculorū produxit

200.

Scholasti
ci Docto
res duo
semper in
disputan
do tene-
runt:

Hæretici
prouoca-
ti ad col-
loquia nō
compa-
rent.

Hæretici
lucem fu-
giunt, &
in āgulis
imperito-
rum ob-
strepunt.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
rūt; duo illa semp sanctissimè retine-
runt. Alterum, ne quid à sacra scriptu-
ra, definitionibus Ecclesiæ, patrumq̃
sententijs alienum assererent; alterum,
vt sua omnia iudicio Ecclesiæ relinque-
rent subñcerentq̃. Quæ quidem acies
Christi militum inuictissima, quàm vos
aspectu suo perterrefaciat, iam toties
indictis hīc Vilnæ vobiscū publicis cū
de S.S. Eucharistia, tūm de alijs Theo-
logicis thematibus, disputationibus, p-
bauimus. Ita enim toties vocati refugi-
stis, vt metu propriaq̃ imbecillitate, &
causæ iniquitate confessa ne in aspectū
quidem prodiretis. Eō quòd catulos le-
onum illorum circà gregem Christi a-
gere excubias sciebatis. Sed lucem fu-
gere, & inter idiotas, rerumq̃ diuinarū
imperitos, vtī assueuistis, pro margari-
tis, vbi est qui eas internoscat nemo, vi-
tra, pro Dei verbo commēta vestra vē-
ditare in obscuris angulis eligitis. Ab
his Volane tantò diligentius declinan-
dum tibi censeo, quòd non verborum
pugnam, vtī soles, instituunt; sed sentē-
tiarum grauitate, disputandi acumine,
rerumq̃

rerumq; ipsarum pondere, iugulū Hæreticorum petunt.

CAP. 16.

Venio ad ratiunculas tuas, vltimā in hoc libro propositi mei partem, quibus tu in ipsa fronte Trāsubstātiatiōnem impugnare volens, te ipsum irretiuiſti, & multis contradictionibus implicatus exitum non inueniſti. Certē ſtultissimo conſilio propter definitionem Sacramenti, veritatem deſeruisti Chriſti: vt malis in illis verbis, Hoc eſt corpus meum, te eſſe indefiniendo argutum, quā Chriſtum in dicendo verū. Sed argutiæ iſtæ ad tuæ imperitiæ argumenta reducuntur. Nam & definitionem illam Sacramenti, propter quam Corpus Chriſti ex S: Eucharistiā tollis, non intellexiſti & quōd in cognoscenda Catholica de Sacramentis doctrina nihil didiceris, ipſemet eſt teſtis copioſus. Quid enim tam crudum & indigeſtum dici poteſt, quā quod tu affers quia Eucharistiā eſt Sacramētum, hoc eſt, ſacræ rei ſignum, ideo nil in ipſa præter nudum panem, quiſit tantum corporis Chriſti ſignum & ſymbolum

Volanus
propter
definitionem
Sacramenti,
veritatē
Chriſti
deſeruit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 confiteri oportere: Esto sic à quibusdā
 non infulsè hanc descriptionem sacra-
 menti esse vsurpatam: sed à nullo vnq̃
 sacrorum Theologorum tam stultè &
 pueriliter esse acceptam & intellectam,
 vel hoc vnicum demonstrat: quòd nō
 omnia rerum sacrarum signa, sacramē-
 ta esse dixerunt. Quod certè iuxta tēse
 qui debebat, vt bonitas definitionis,
 quam vel ex Triuio petere tu poteras,
 comprobaretur. Si enim latiùs se extē-
 dit definitio, quàm rei quæ definitur li-
 mites pati possint, quis illā non meritò
 reprehendat: Iam ergo Volano & scri-
 ptura sacra & imagines omnes & tragi-
 cæ rerum sacrarū repræsentationes sa-
 cramenta erunt. Quid enim in inagi-
 ne tuæ illi descriptioni decrit qua doces:
 Cum per visibilia, & externa elementa ali-
 quid aliud traditur, quod re & natura sua
 ab illis diuersum est, sed similitudine tamen
 aliqua cōuenit, Mysterium siue sacramentū
 id agnoscamus oportet. Imago certè
 Christi vel sancti alicuius, & diuersam
 habet ab eo quem refert naturam, &
 similitudinem in lineamentis quandā.
 Conclude ergo illam Zuinglianicum
 esse

Volano
 omnes sa-
 cræ imagi-
 nes sunt
 sacramen-
 ta Evan-
 gelica.

esse, & hoc in noua lege Euangelicum sacramentum. Talia sint apostatis & Hæreticis sacramenta. Qui cum duo tantum, Baptismum scilicet & Eucharistiam nomine statuunt: definitione vel ignoratione potius, infinita concedunt.

Disce ergo, Volane, antequam docere cœperis: non quodlibet lignum rei sacræ, Sacramentum esse, sed illud tantum, præcipuè in Euangelica lege, quod hominem consecrat, & illi aliquam sanctitatem confert, ipsamq; rem sacram in se continet. Ideò ipsemet D: Augustinus de aqua seu ablutione Baptismi hæc cū admiratione & stupore pronunciat:

Vnde ista virtus aquæ, vt corpus tægat & tor abluat: Ablutioni aquæ, emundationem animæ tribuit in Baptismo. Num quid quia nudum est signum? Absit. Sed quia sub signo diuinam habet operatricem illam ad hominem immutandum & in filium Dei conuertendum efficaciam. Quod in diuinissima Eucharistia longè est illustrius: in qua signorum substantia, relictis externis speciebus, in rerum sacrarum, quæ significā-

Non qd
libet sa-
crum si-
gnum tse
sacramen-
tum.

Tract: 80
in Ioan:

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 tur, substantiam conuertitur: sicut iam
 sat copiosè probauimus. Vt meritò à
 discipulo Apostoli Pauli Sacramentū
 sacramentorum appelletur. Vt ita sit sa-
 cræ rei signum, quod non modò signet
 sed rem etiā ipsam, corpus scilicet &
 sanguinem Christi contineat: modo ab
 alijs Sacramentis diuerso. In alijs enim
 quæ actione non consecratione ipsa
 perficiuntur, signorum substantiæ non
 immutantur: in hoc verò vti demon-
 stratum est, remanentibus panis & vi-
 ni propter rationem Sacramenti specie-
 bus, ipsa natura & substantia panis &
 vini in res ipsas hoc est, in corpus & sa-
 guinem Christi consecratione conuer-
 titur. Sed spectemus cū sacramentū
 symbolum tantū & nudum signum
 rei sacræ vocat, quā stabilem dere-
 bus tanti momenti habeat sententiam.
 Dicit enim: Cum Sacramentum Domini
 instituit, Sacramentum manducandum &
 bibendum tradidit. Certè non sola signa,
 sed res ipsas communicauit. Vno igitur
 eodemq; modo, dicat aliquis, & res externa
 visibilis & elementaris, & interna coelestis
 inuisibilis manducatur. Absit: Externa es-
 nim

nim hæc quæ sensibus ingeruntur, quæ oculis videntur, quæ manibus contrectantur, quæ gustu percipiuntur, in ventrem conijciuntur & in secessū abeunt: Interna verò & cœlestia nullis sēſibus sunt exposita, ac propterea non ore carnali sed solo spiritu & anima, hoc est fide manducantur. Hæc

ille. Quid dicat, quid sequatur, & in vtram se partem vertat non satis sciens. Primò quidem Sacramenta nuda esse signa asseruit, & inde in Eucharistia panem tantum esse & signum re vacuum concludit: deinde, pudore forsitan victus, ne Iudaismi professor videretur, non tantum ex signis, sed etiam ex rebus constare sacramenta, & vtrūq; ad eorum naturam & definitionē pertinere docet: vltimò verò, ne hæc varie as & sententiarum leuitas sufficiat, id quod indefinitione sacramenti coniunxit, in eorum vsu & sumptione separat: cū docet, non ideò si quis sacramentum sumat, rem etiam cœlestem sumere: sicuti inferiū etiam de Iuda probat: quem sacramentum, hoc est, panem sumplisse, rem verò cœlestem non sumpsisse affirmat. Sed quis iā hæc deliria
& iā

P R O S A C R A T I S: E V C H A R I S T I A.

& tam promptam in mutandis sentē-
tijs animi mobilitatem perferat: adeo
nulla est de tātis rebus apud illum, qui
suo sensu ducitur constans assēueratio.
Aut Sacramētum signum esse tantum
dicendum erat: aut si natura illius talis
est, vt ex re etiā quam signat diuina cō-
stet, quó nam modo qui Sacramentū
sumit non vtrunq; sumere existimari
debet? Cū enim hęc diuinæ sit & in-
creatæ virtutis, rerum tam diuersarum
partiūq; cōnexio (sicuti est animæ &
spiritus nostri qui inuisibilis est cum
hoc corruptioni obnoxio corpore,) quó
nam pacto separabit homo, quod
coniunxit Deus? Quomodo illa quæ
sua naturam in vnā rationem sacramenti
coalescunt, & tam admirabili nexu co-
herent, vsu humano disiungentur? Ho-
mō ne vel humanus vsus aut abusus
Dei tam diuina opera infecta & diiun-
cta reddere poterit? Sed notæ sunt no-
bis tuæ insidiæ: times scilicet, ne ex hac
cōcessionē, in qua signa externa cū re-
bus cælestib; in vnā sacramenti natu-
ram coire, fateri compelleris, nos in-
feramus

Vñs huius
mat. 9 res
a signis
sacramē-
torum nō
disiungit.

feramus, vel ipsa potius rerum connexio ostendat, corpore etiã, Christi corpus, dum sacramentum Eucharistiæ sumitur, manducari. Sed frustra hinc iam oblistis, frustra repugnas, Volane non modò enim hæc coniunctio signorum cum rebus in vna sacramenti natura hoc postulat: sed & corporum nostrorum salus, intimaque cum anima cõnexio hoc requirit: ne corporalia sacramenta, hoc est, res cœlestes corporibus quibusdam externorum elementorum vestitæ, à corporum participatione remoueantur. Ad totum certè hominem sacramentorum vsus pertinet: per quem non animæ tantùm, sed & corpora nostra redimuntur & saluantur. Totum enim hominem saluare venit, qui pro toto mortuus est. Itaq; sicut canalis per quem ad os vinum defluit, vinum proculdubio habet & illud suo etiã modo imbibit, cum inde odorem vini contrahit: ita & caro Christi sub corporalibus speciebus ad animam deueniens, à corpore quod non sicut canalis cum ore sed cum ipsa anima

ma

Corpora
etiam no-
stra Chri-
sti corp9
manduca-
cant,

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
ma in vna hypostasi & persona consti-
tuitur, longè verius manducatur: vt ab
ipso Christi corpore incorruptionem,
si ad salutem anima bene disposita acci-
pit, consequatur. Quia igitur nec signa
à rebus quæ Deus in sacramenti consti-
tutione coniunxit, nec animam à cor-
pore in vsu sacramentorum ipsiusq; vi-
tæ æternæ fructu separare poteris: fate-
ri oportet corpore etiam non solùm a-
nima, Christi nos corpus manducare.
Qua de re, licet vberior in libro sequen-
ti suscipietur tractatio: tamen hoc etia-
am hîc adiungendum est. Vnde ista
quæ tam falsò asseueras petisti: ex qua
scriptura, ex quo orthodoxo patre hoc
assumis, vt dicas, corpore nos sola ex-
terna signa, & non rem ipsam, hoc est,
Christi corpus sumere: cum nos tibi ex
tot antiquissimis sanctissimisque testi-
bus, tuum hoc inuentum condemnari
tibus contrarium afferamus. Ita enim
scriptum reliquit Tertullianus. Caro
corpore Christi & sanguine vescitur, vt &
anima de Deo saginetur. Et Irenæus: Quos
modo dicunt carnem in corruptionem deu-
nare, & non percipere vitam quæ à corpore
Domini

4. contra
Martio.
de ref: car-
nis.

LIBER PRIMVS.

Domini & sanguine alitur Et D. Augusti:
 Mediatorem Dei & hominum Christum le
 sum carnem suam nobis ad manducandum m
 sanguinemq; ad bibendum dantem, fidei
 corde & ore percipimus (Et alibi) placuit
 spiritui S: vt in honorem tanti sacramenti,
 in os christiani prius Dominicum corpus
 intraret, quàm externi cibi. ET Cyrillus A
 lexandrinus. An fortassis putant ignoram
 nobis mysticæ benedictionis virtutem esse
 Quæ cū in nobis fiat, nō ne corpora liter q; q;
 fac t communicatione carnis Christi Caris
 sum in nobis habitaret Cur enim membra
 fidelium membra Christi sunt ET Eius
 synchronus Leo Magnus. Nī prorsus de ve
 ritate Corporis Christi & sanguinis ambi
 gatis: hoc enī ore sumitur, qd corde creditur
 Noli itaq; Volane contra has grauissi
 mas patrum sententias confingere &
 de tuo cerebro has imposturas afferre,
 aliud in Eucharistia corpore, aliud ani
 ma sumi. Hoc enim ore sumitur, quod
 corde creditur: ipsum scilicet diuinissi
 mum Christi corpus sub visibilibus pa
 nis speciebus. Quæ si nudæ in Eucha
 ristia considerentur, tum rectissimè di
 cipotes, aliud nos videre oculis corpo
 ris, aliud credere oculis mentis: at quia
 nudæ non sunt illæ panis & vini species
 (cum substantia elementorum illorū

209.

Irenæ.

4 cap 34.
 con. Hær.

Cōt: adu
 leg: &

Pro: lib. 2
 ca: 9 & E
 Pisto 118:

In Ioan:
 Lib: 10.
 cap: 13.

De Ieiun:
 7 mens:
 Serm: 6.

P

mucata

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
mutata, verum sub illis Christi corpus
latitet) propter hanc indiuiduam eius
• cum speciebus externis coniunctionē,
& admirandum nexum, idem prorsus
ore accipitur quod corde, iuxta S. Pa-
trum sententias, creditur. Proinde illud
ex D: Augustino nil prorsus tecum
facit, quod dicat: Ista (inquit) ideo dicen-
tur Sacramenta, quod in eis aliud videtur,
aliud intelligitur. Quod videtur, speciem
habet corporalem: quod intelligitur, frus-
ctum habet spirituale. Si enim sensus
corporis nostri qui tantum rerum acci-
dentia diiudicant, de substantia verò
nullum ad eos pertinet iudicium, con-
sulantur: panem esse & vinum quia pa-
nis proprietates ex gustatu, tactu, visu
deprehendunt, in altari renunciant. Cæ-
terum intellectus qui solus rerum sub-
stantias considerat, ubi ex Christi diui-
nis verbis concipit fidem: iam contra
omnes sensus decernit, nec panem esse
post consecrationem in altari, sed ipsū
corpus Christi, in quod mutatam sub-
stantiam panis credit, confitetur. Sepa-
ransq; species & accidentia panis, sub q
bus

bus Christi corpus occultatur aliud se videre oculis carnis, aliud credere oculis mentis prædicat. Nisi tam insulsè hominum artium præsidio orbatus, ipsaq; ratione destitutus, videri oculis & tangi manibus rerum substantias, & non accidentia tantùm sentias. Quæ res extremæ esset inscitia.

Eodem sensu & Ireneus, quo tu etiam abuti pro tuis commentis tentas, protulit, Eucharistiam sacram ex duobus constare ex re terrena & re cælesti. Terrenum enim est quod in speciebus sensus considerant, gustus scilicet ille, sapor, & color panis & vini (quis enim hoc terrenum quod ex terra procreatum est negauerit?) cæleste verò est illis contactũ Saluatoris nostri corpus & sanguis. Itaq; de duabus in hoc sacramento non naturis, quod Ireneus non dixit, sed tu confingis, sed rebus potius noli esse in Eucharistia sollicitus, nec ut Rahani hoc autoritate confirmes necesse est, maiore facilitate hoc tibi quàm tu velles concedimus: duas scilicet res in Eucharistia esse, & terrenā

quæ sensibus deprehenditur, & cælestē, quæ sub terrenis occultata creditur. Ad alteram tuā ratiocinationē venio.

Altera ratio Volani refutatur.

Si substantia, inquis, panis mutari dicatur, nulla iam similitudo, nulla analogia inter visibilia signa & res inuisibiles intercedet, atque sic tota vis & proprietas sacramenti deperibit. Sed vanus est iste metus, Volane, & leuissima ad veritatē Christi simplicemque eius verborum sensum relinquendum coniectura. In hoc enim Sacramento etiam post consecrationem & ipsam substantiæ elementorum mutationem, signa ipsa sunt integra: & ad sacramenti quam tu vrges proprietatē, sensibus exterioribus, postquam accidentia manent, nihil est ad significationem & analogiam sublatum. Cum enim sensus externi nil præter species & accidentia rerum diiudicent, de substantia verò omne iudicium superiori facultati, intellectui nempe relinquēt nihil prorsus manentibus speciebus panis, ad panis naturam deliderāt. Quæ re ab oculis, gustatu, & tactu quid nā in Eucharistia habeant? omnes panem se ha-

Sensibus propter quos sūt in sacramenti signa nil in speciebus deest.

se habere renunciant. Nec aberant in eo quod metas eorum facultatis non excedit: verè enim ibi esse proprietates & accidentia panis probantur: panem verò, hoc est, substantiam panis ibi esse, si inde colligerent, prorsus mentirentur. Nec enim quid cum substantia fiat nosse possunt. Sicut enim oculus de sonis non iudicat: ita omnes sensus externi de substantia quam solus intellectus cõtemplatur, nil verũ, nil certum discernũt. Intellectus porrò ubi fide è imbutus, & Deum cui nihil est impossibile dicentem audit: Hoc sub speciebus panis est corpus meum: sensuũ exteriorum, qui substantiam panis ibi esse falsò definirẽnt, errorem redarguit: & supra omnes se erigens sensus, nil ibi substantiæ esse, sed illam in Christi verũ Corpus mutatam credit, & confitetur. Discerne igitur sensus exteriores ab intellectu: & intellectum purum, ab eo qui est fide naturæ leges superante, imbutus, substantiam deniq; ab accidentibus: ita nihil in elementis & signis panis & vini, quæ tantũ propter exter-

Sensus exteriori de rerũ substantia non iudicant.

Leuis ratiocinationis ventus fidem eripit Hæreticis.

nos sensus & quibus doctrina aliqua illustratur adhibentur, desiderabis, quominus ex elemētorum proprietatibus quascunq; velis analogias & similitudines ad rem quæ significatur, deducas. Illud vnicè demiror, & quātū Hæreticæ istæ tenebræ valeant tacitus considero: quā leuibus laqueis irretitus teneris, ne te in libertatē diuinæ fidei vindices. Leuissimæ ratio cinationis vêtus fidem tibi, quam Christi planissimis verbis debebas, eripuit. Propter Sacramenti malè intellectam definitionē, sine qua salus tibi cōstare poterat, Christi viuificum corpus, salutis tuæ fontē in Eucharistia amisisti. O infantiam eius, qui veritati potiùs diuini verbī, quā suæ in sacramento descriptioni, maluit esse detractum. Quid magnum esset, si rationes tuas has leuissimas, nec vllō responso dignaremur: sed eas apertō Christi omnipotentisq; verbo cedere iuberemus. Quæ enim nos authoritas ad illas recipiēdas cogit? Imò quid nō ad illas contemnendas hortatur? Cū bene appareat vbi de sacramentorum

natura

natura & eorum causis aliquid loqui cupis, ea te afferre, quæ nullo fido certoq; magistro didicisti: sed te ipsum consulens, ibi vel maximè erras, vbi te scire aliquid quod non didicisti existimas: Quòd verò affers D: Augustinum nūquam distinctionem accidentiū à substantia in Eucharistia somniasse, hoc q̃ verè dixeris, vel tua te oratio admoneat. Attulisti enim ex eodem illa verba: Sicut vt sit species visibilis panis, multa grana in vnum consperguntur: Et à me allata illa ex eius sententia audisti: Quod videtur (in Eucharistia) speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructū habet spiritualement (Deniq; Virtute, inquit, Spiritus S: ex panis & vini substantia corpus Christi efficitur, figura est quod exterius sentitur (Et alibi) Nos autem in specie panis & vini quam videmus, res inuisibiles, id est, carnem & sanguinem honoramus. Quid ergo clariùs ab ipso D: Augustino de hac distinctione desideras? Putas ne speciem corporalem, & exteriorem figuram non dici accidentia? Aut substantias te videre externis oculis ipse potiùs somnias? Adeò ipse non consideras, per somnium ne an vigilas

PRO SACRATIS EVCHARISTIA. loquaris.

Vitimã tandem ratiocinationẽ à cur
su naturæ contra Transubstantiatio-
nem mutuatur, Volanus, & eam effre-
ni maledicentiã contumelijsq; in S. pa-
tres, sacraq; Concilia exornat. Quam
ipsius verbis proponere placet.

Quid ergo frontis & cordis, inquit, aut ha-
buere isti, aut nunc habent, qui panem ex
hoc Sacramento explodunt, & contra tan-
tam auctoritatem scripturæ & veterum pa-
trum, nescio quid Sophisticè, contra ipsũ
etiam ordinem naturæ impudenter garriũt.
Natura enim rerum ita fert à Domino ordi-
nata: vt accidentia sine subiecto vi sua con-
sistere non possint: & si auferantur substan-
tiæ, ipsa quoq; accidentia deperire & in ni-
hilum redigi oporteat. Idverò non solum
communis naturæ lex, quam violāt isti &
tūcrsam cupiunt, vt deliria & commenta
sua approbent, sed Augustinus etiam ipse
testatur. Tolle inquit, ipsa corpora qualis-
tatibus corporum, non erunt vbi sint & ide-
o necesse est vt non sint. Hæc ille non ex
scriptura, quam apertam in illis verbis,
Hoc est corpus meum, sacrilega addi-
tione, id est, figura corporis mei, de-
prauat: nec ex veterum Patrum autho-
ritate, quorum tam longum contra se

ordi-

ordinem inexpugnabilem veritatem
 afferentem, vidit: sed primum ex conie-
 cturis in sacramenti descriptione, nunc
 verò ex philosophica naturarum consi-
 deratione, contra mysteria nostra dimi-
 cat. Sacros Theologos, qui licet philo-
 sophicis indagationibus cū D. Basilio,
 Nazianzeno, Augustino & alijs qui
 prophanam literaturam nunq̃ contē-
 nendā putauerūt, excelluerint, semp̃ ta-
 mē regulis fidei, seruā philosophiā sub-
 iecerūt, sophistas vocat: quòd Deo di-
 cēti, Hoc est corpus meū, obtēperātes
 philosophiæ & naturæ leges deserant,
 & eas Dei verbo cedere eiubeāt, supraq̃
 ōnem philosophiā & naturæ cursum
 mysteria fidei honorent: seipsum verò
 Christianum dici vult, qui cum Iuliano
 apostata & Porphyrio alijsq̃ Christiani
 nominis hostibus philosophis videtur
 conspirāsse, & ex communibus naturæ
 legibus & philosophia contra fidei no-
 stræ arcana argumentatur, ad eiusq̃
 rationes Theologica dogmata, redu-
 cta esse cupit. Illi qui in Philosophicis
 rebus habitū sunt excellētissimi, supra

Niceph li
 bro 10
 cap: 26.

Hieron. e
 pist: ad
 mag: vrb
 Rom: or-
 rat.

Hæretici
in Philo-
sophicis
rebus rus-
des ex
physicis
rationibꝫ
fide op-
pugnant.

Theolo-
gia Volas-
ni.

Scopus
Sathanæ
per Hære-
ticos.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
philosophicas rationes Deo credūt: iste
q̃ illas disciplinas nec à limine salutasse
videtur, ex philosophia fidē oppugnat
O cæcitatem seipsam condemnātem.
Audacia ista non ferenda illud totius
perfidiaæ axiomā constituere, & nostris
mysterijs opponere cogitat: nil esse De-
o in diuina Religione nostra supra vi-
res naturæ rationisq̃ cursū credēdum.
Bonus Theologus tali iactō fundamē-
to, omnia quæ Christi prædicat Euan-
gelium demolitur, & hoc vno ictu ma-
litosus ne an incautus, nescio, proster-
nit. Hoc vnum scio, Sathanam illa exer-
citata sua per Hæreticos industria, huc
collimare, vt cuncta quæ supra rationē
credimus, iuxta rationem examinemꝫ:
& tandem nil prorsus credere, sed sci-
re, & sensum sicut bruta animalia, re-
gulis duci incipiamus. Et licet lacrymis
magis (nec enim maledicentia tecum
certabo) quàm vllō responso dignum
hoc tuum argumentum videatur: tamē
querere abs te volo: cū paulò inferi-
tis in tuo libello fatearis, credere te vel
opinari potius, in Christo vnā esse in
duabus

duabus naturis personam; & ipsam naturam humanam in Christo prorsus sine propria Hypostasi subsistere; quid obsecro magis naturæ terminos excedit, naturam ne singularem sine sua Hypostasi, an accidentia sine subiecto permanere: vtrumq; certè legibus naturæ aduersatur. Sed si quid distet natura ab Hypostasi & persona, didicisti, maius in Christi humanitate sine propria persona persistente, miraculum omnè cursum rerum cõmunium, naturæq; superans deprehenditur: de quo nihil expressè & ad verbum scriptura prodidit, sed sola Ecclesiæ fides docuit. Hoc verò de quo res est, vbi accidentia sine subiecta re subsistere in S. Eucharistia credimus & minoris esse, si cum illo conferatur, admirationis videtur, & apertissimè illud Dei vox definiuit, dicens, Hoc est corpus meum. Vnde quamprimū colligimus: postq; accidentia in pane non mutantur, ipsam substantiā panis Christi corpus esse: accidentia verò diuina potentia per se subsistere. I ergo Volane, & illud primū abnega, postq; propter

candem

Sicut in Christo est natura humana sine propria hypostasi ita in Eucharistia: accidentia sine subiecto.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA,
eandem difficultatem & peruersam tu-
am philosophiam hoc alterum abnega-
sti. Ex hac vos philosophia, hoc est, sen-
sum vestrorum & malè sanæ rationis
coniecturis, præclari Theologi, vel po-
tius illorum quos sancti Patriarchas
Hæreticorū vocauerunt, philosopho-
rum discipuli, omnia vestræ Theologiæ
fundamenta constituitis. Licet philoso-
phica ubi ad rem ventum est, ignorare
vos nō inuiti & libèter fateamini. Quæ-
ram & aliud abs te, Philosophhe, qui De-
um non posse accidentia sine subiecto
sustentare existimas: Lux illa quam an-
te solem creauit omnipotens in quo e-
rat subiecto dicito. At grauislimus san-
ctusq; testis Basilius magnus per se &
sine vlla subiecta materia illam substi-
tisse, & sic se ad solem qui nondum pro-
ductus erat, sicut albedo ad corpus de-
albatum, habuisse, testatum reliquit.
Nescis infelix naturam Domino & au-
thori suo subiectam esse: & ab illo le-
ges quas ipse promulgat sicuti vult, ac-
cipere, nec illi quicq; impossibile cogi-
tari posse. Sed fateri necesse est Christi
te diuinis

LIBER PRIMVS.

te diuinitatis nō esse amicum: & hæc ad illam abnegandam & blasphemandā Antitrinitarijs Zuinglianorum filijs, fū-
damenta iacere. Nec enim hac opinio-
ne Sacramentaria, ad Christi diuinā na-
turam impugnandam atheisimumq; in-
ducendum, efficacius quicq; Sathanæ
dolus inuenire potuit.

221.
Zuingli-
ani funda-
mēta An-
titrinita-
rijs fabric-
cant.

Quod verò D. Augustinus asserit: Tol-
le corpora qualitatibus corporum, nō
erit vbi sint, & ideo necesse est vt non
sint: huic mysterio, cuius opera sunt di-
uina & omnem ordinem rerum exce-
dētia, nihil prorsus detrahit. In genere
enim & vsitato cursu rerum hoc ita es-
se dixit, nihil hoc loco de S. Eucharistia
& Dei miraculis commendatis operi-
bus cogitans. Sicut si virginem nō pos-
se parere dicamus, hac sentētia Dei ge-
nitricis fecunditatem virgineam nō au-
ferimus, nec sublatam esse volumus.
Alius enim est Dei operum extraordi-
narius & supereminens modus, quem
vbi de vsitatis naturæ legibus loquimur
semper exceptum esse statuimus.

Epist. 57.

Hactenus de Trāssubstātiatione egi-
mus

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 mus. Quam verbis Domini, patrum
 sententijs, Conciliorum decretis, stabili-
 litam, & à tuis calumnijs ratiunculisq;
 vindicatā, asseruimus. Superfunt tua
 maledicta in quæ tanta luce veritatis ir-
 ritatus ruis. ad illa ego tibi meo silentio
 & benedictione meisq; adhuc, dum in
 hoc viuis corpore, pro te licet indignis
 precibus, responsum esse volo. Parco
 tuæ ignorantioni quæ mihi aliqua, venia
 digna esse videtur; & vt Deus obstina-
 tionem Sathanæ propriam, & quæ nul-
 lam commiserationem meretur, à te a-
 moueat, studiosè deprecor. Dicis tu quod
 dem nolle te quicq; in me contumelio-
 sè dicere: sed quam maiorem rogo cō-
 tumeliam afferre mihi potuisti? Matrē
 meam Christi sponsam S. S. Ecclesiam
 Romanam artolatriæ deditam, spiritu-
 aliq; adulterio & turpi cū idolis fornica-
 tione, quasi innocētē illā Susannā polluta
 criminari: Sāctissimos Pōt. Roma-
 nos Christi in terris vicarios & parētes
 nostros, per q̄s nobis in has terras Chri-
 sti nomen inuectum est, & quibus au-
 thoribus idola eiecimus, præcones i-
 dolorum

Dan: 13.

dolorum vocans calumniaris: cætus
sanctorum Patrum, & ex toto orbe co
actos Episcopos, temerariam, insanam,
& imperitam multitudinē appellas: re
ligiosissimos totius orbis Doctores, &
Euangelicæ perfectionis gemmas, tur
bam inutilem & orbem Christianum
prægrauantem conuicias: & tamen
te mihi parcere dicis. Vtinam in me o
ne maledictionum virus effudisses, &
Ecclesiam Dei, quæ tibi non nocuit, sed
te etiam tam degenerem filium Chri
sto peperit, diuino præcepto permo
tus, honorasses: æquiore sanè id ani
mo tulissem. Nunc verò quod in me
hanc immaculatam sponsam conuicia
ris & ore tuo polluis, quos gemitus e
dam, quas effundam lacrymas in tuo
tam horrendo peccato deplorando?
Deus propicius se tibi exhibeat: & os
tuum ad cõtumelias Ecclesiæ & Sacra
mētorum, præsertimq; huius diuinissi
mi effusum, ad celebrandum Christi
nomen, in vna nobiscum Ecclesia, quæ
tibi post tanta in se tua patrata facinora
penitentiæ locum relinquit, cōuertat.

LIBER SE CVNDVS.

DE VERA CHRISTI, CORPO-
ris in Sacramento Altaris
præsentiâ.

AMETSI PRO-
bata Transsubstantia-
tione, de vera reali-
præsentiâ Corporis Do-
mini nostri Iesu Chri-
sti in Eucharistia, tuo

etiam iudicio, Andrea Volane, nullus
sit dubitandi relictus locus: quòd ta-
men quasdam D. Augustini sententias
in quibus mutationis quidem substan-
tiæ in elementis Eucharistiæ non me-
minit, ipsum vero re existens in ea Chri-
sti Corpus confitetur, prauè contor-
quere tuo libello tentasti: illas etiam
referre, & à tuis cauillationibus vin-
dicare oportet. Præsertim quòd in ijs
quæ sequuntur, complura alia sacramē-
tariorum sophismata soluantur: ipsaq;
existentia solidissimis argumentis sen-
tentijsq; non D. Augustini tantum, sed
aliorum

Argumē-
tū libri
sequētis.

LIBER SECVNDVS.

225.

aliorum etiã orthodoxorũ patrum cõfirmetur illustreturq̃. Deinde de Adoratione & Reseruatione quæ tuis est scommatibus appetita: Vltimò de modo existendi Corporis Domini in sacramento, de quo fusè & sat contumeliosè loquutus es, aliqd breuiter strictimq̃ dicemus.

In primis itaq̃ D. Augustinum ex corporali Christi corporis manducatione realem ipsius in Eucharistia præsentiam probantem audiamus. Mediatore (inquit) Dei & hominum Christum Iesum carnem suam nobis ad manducandum & sanguinem ad bibendum dantem fidei corde & ore percipimus: quamuis horribilius videatur humanam carnem mādūcare quàm perimere, & humanum sanguinem potare quàm fundere. In his verbis duo maxima realis Christi corporis manducationis argumenta elucet: alterum, quòd in manducatione horrorem excuset: alterum quòd ore etiam non solum corde Christi nos edere corpus doceat. Quomodo enim figuratus humanæ carnis esus horrorem afferet, dum panis quidem ore manducaretur, ipsa ve

CAP. I

In quo ex corporali manducatione realis præsentia iuxta D. Augusti. probatur Contra adue. leg. & prop: libr. 2 ca 9 Figurata humana caro nulum horrorem sensibus affert:

Q

ro hu

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 rò humana caro mente tantùm & cogitatione conciperetur? Frustra ergo & præter omnem rem D. Augustinus dixisset: Quamuis horribilius sit humanā carnem manducare quàm perimere: si nō ipsa humana Christi caro manducaretur. Quòd verò non corde tantū sed ore etiam Christi corpus manducari docet, ad eiusdem rei certissimum argumentum pertinet. Corpus enim per fidem & imaginationem non māducat, nec vmbriis & figuris vesci potest. Tu verò, Volane, figuras adhuc vrges absq; quibus nil apud te verum esse, vt nihil veri habeas, statuis. quia os nostrū lingua, & palatū, gustatusq; ipse, Christi corpus apertè, & ipsorum sensuum exteriorum iudicio, non percipit, idè figuratā esse locutionem somnias, cū dicitur corpus Christi ore sumi, quasi signa tantū corporis sumerētur. Sed nescis propter illam substantiæ panis mutationem, de qua libro priore egimus, tantam esse Christi corporis in Eucharistia cum speciebus coniunctionē, vt quod in speciebus fit, in ipso Christi corpore

Quæ in speciebus sūt Christi corpo ri sub eis contento merito tribuuntur.

corpore quod sub illis cōtinetur meri-
 tò fieri dicatur. Si enim Hæmorroissā
 vestem Christi tangens Christum ipsū
 tetigit: quantò magis Christi corpus te-
 rigisse dicendus est, q̄ species panis sub
 quibus illud est attrētauit: vt meritò
 Dominus quærat, quis me nō quis me
 am vestē: & in S. Eucharistia, quis me-
 um corpus, non quis species panis tan-
 gat. Maior enim est specierū quæ suo
 subiecto destitutæ à diuina virtute sustē-
 tantur, nec aliter existerent, quàm cum
 veste quæ ex se consistit Christi corpo-
 ris coniunctio. An non in familiaribus
 exemplis perspicias, si quis arcā in qua
 sit aurum sustulerit, quòd non figuratè
 sed propriè sustulisse aurum diceretur?
 Et is qui amarum aliquod pharmacum
 dulci aliqua offā opertum sumpsit, nō
 ideo ore illud non sumpsisse quòd eius
 amaritudinem non degustauerit, dicen-
 dus est. parī ratione cū species panis
 quibus est Dominicum corpus conte-
 ctum ore sumuntur, ipsum etiā Chri-
 sti corpus, licet eius proprietates sen-
 sus corporei non degustent, ipso ore

Luc. 8.
 Hæmore
 roissa
 Christi
 vestem
 tangens
 Chrūm
 tetigit.

Maior
 specierū
 panis cū
 Chri cor-
 pore quā
 cū veste
 cōiunctio:

Arcam in
 qua est
 aurū aus-
 ferēs pro-
 priè non
 figuratè
 aurum su-
 stulit.

Medicinā
 contectā
 dulci ci-
 bo verè
 sumitur li-
 cēt eius a-
 maritus-
 do sensu-
 bus nō de-
 gustatur

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 verè manducari & à D. Augustino &
 ab alijs orthodoxis traditur. Cæterum
 frustra iā hīc obliſtit aduerſarius, poſt
 quā in primo illo Trāſſubſtantiationis
 certamine ſuccubuit: paratam hīc no-
 bis victoriam præbet, mutato enim pa-
 ne in Chriſti corpus, iam in altari, & in
 ſacerdotis manibus, & in ore nō panis
 ſed ipſamet Domini caro ſub acciden-
 tium velamine, videtur, deguſtatur, pal-
 patur, & populis diſtribuitur. Vnde
 præclarè D. Chryſoſtomus. Non veſtis
 ſolum (inquit) ſed corpus Chriſti nobis
 propoſitum eſt: non vt tangamus ſolū mor-
 dō, ſed vt comedamus & ſaturemur. (Et
 alibi) Dum in hac vita ſumus, facit vt ter-
 ra nobis cœlum ſit hoc myſterium. In cœlis
 Regium corpus, quod nunc tibi in terra vi-
 dendum proponitur. Non Angelos, non Ar-
 changelos, non cœlos cœlorum, ſed ipſum
 horum omnium Dominum oſtendo. An-
 ſe ma duertis quod omnium maximū eſt atq;
 præcipuum, in terra non conſpicias ſolum
 ſed tangis, neq; ſolum tangis, ſed comedis,
 & eo accepto domum redis. Et D. Cyril-
 lus Alexādrinus de S. Thoma Apoſto-
 lo Chriſti corpus cōtreſtante, Vna (in
 quit) Sabbatorū cœteris apparuit, id eſt,
 die Dominico. Die poſtea deinceps oſtento

vtriſq;

Homil. 51
in Matt:Hom: 24
1 cor:Corpus
Chriſti
tangitur.In Ioan.
lib. 12 c. 2:
58.

utrisq; cōnumeratis extremis cōgregati rur-
sus Discipuli Thoma præsente, simili modo
Dominum vident. Iure igitur sanctæ cōgre-
gationes die octauo fiunt et foribus subli-
miore modo clausis, visibiliter simul atq; in-
uisibiliter Christus omnibus apparet. Inui-
sibiliter quidem vt Deus, visibiliter autē in
corpore : præbet enim nobis carnem suā tan-
gendam: vt firmiter credamus, quia templū
suum verē suscitauit (Et paulō pōst) Fuz-
giamus igitur infidelitatem post tactum
Christi, & firmi atq; stabiles ab omni lon-
gè ambiguitate inueniamur. Videre nos
& contrectare etiā omnibus Domi-
nicis diebus, in diuino S. Eucharistiæ
mysterio ipsum Christi corpus in testi-
monium resurrectionis cum ipso Tho-
ma, prædicat. Itaque sicut verē Corpus
Dominicum Thomas tangens, veram
ipsius resurrectionem probauit: ita &
nos verē eandem in sacramento attre-
ctantes, viuere Dominum nostrum &
regnare prædicamus. Quod si figuratē
& non verē corpus eius in Eucharistia
tangimus, figuratam quoq; & non ve-
ram eius resuscitationem, iuxta D. Cy-
rillum mentiendum erit. Duo autem te-
vel maximè ab hac corporali orisq; ip-

Christū
in sacra-
mento in
argumen-
tum veræ
eius resur-
rectionis
tāgimus
cū s. Tho-
ma.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 sius carnis Christi manducatione deter
 rere videtur: vnum, ne Capharnaita vi
 dearis: alterum, ne Christus aliquid sua
 maiestate indignum pati existimetur, si
 corpus illius frangi & comedi doceatur.
 Sed vanus est iste metus. Nos enim cū
 omnibus Orthodoxis, ipsoq; vti audis
 D. Augustino, carnem Domini ore etiā
 summi prædicantes, nec Capharnaitæ su
 mus, nec Caluinistæ: extrema declina
 mus, medium rectumq; iter tenemus.
 Nam nec per facinus & lacerationem
 occisionemq; Christi, sicut fingeant
 Capharnaitæ, nec phantasticè, figuratè
 & imaginariè, sicut delirant Caluinistæ,
 Domini nostri vesci nos carne prædica
 mus. Illi sine mysterio inhumanitatem
 fugientes, Christi verba contemnūt: isti
 sine veritate indignitatem timentes,
 solas vinbras in mysterio quærunt. Illi
 crudelitatem, isti impotentiam Christo
 tribuunt. Illi sensum verborum Christi
 non capiebant: isti veritatem corrumpunt.
 Ad Capharnaitas aberrantes &
 scandalum passos sanandos, saluator
 sensum Caluinisticum non subiecit, ut
 diceret

Caphar
 naitæ &
 Zuiglia
 ni extre
 ma erro
 rū tenent
 Catholic
 ei mediū
 veritatis
 habent.

Caphar
 naitis er
 rantibus
 Chrūs sē
 sum Cal
 uinisticū
 nō subie
 cit.

diceret: parabolicè & figuratè loquor
 cùm meam vobis carnem ad manducā
 dum præbiturum me polliceor, ad il
 lamq; edendam præceptum interpono
 Nec enim hanc veram carnem meam
 sed illius tantū in pane figuram ad co
 medendum exhibebo. Sed potiùs il
 la ad eorum perstringendam increduli
 tatem adiunxit. Hoc vos scandalizat
 quòd mea vos carne vesci oportere, vt
 viuatis, docuerim: Si ergo videritis filium
 hominis ascendentem vbi erat prius.
 tum longè difficilior res ad credendum
 apparebit: vt & in cœlis hoc corpus re
 sideat, & vobis nihilominus in cibum
 præbeatur in terris. Spiritū itaq; hoc est
 iuxta D. Athanasium, diuinitatis poten
 tiam non carnem tantum nudam, ocu
 lorum qdē iudicio exiguam, diuinitatis
 verò participatione admirabilē & dei
 ficatam, spectare iubemur. Quæ si sim
 plicis hominis & non Dei, ipsaq; diuini
 tate destituta esset, non prodesset, nec
 ad nos pascendos sufficeret, nec emor
 tuas animas nostras corporaq; viuifica
 ret, propriumq; damnum & mortis cō

Ioan: 6.

Spūs pro
 diuinitas
 te rectè
 accipitur
 in illis
 verbis ca
 ro nō pro
 dest qdē
 spūs ē q
 viuificat

Q. iij

sumo

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 sumptionisq; periculum, nō effugeret,
 nec simul in cœlo & in altari licet mo-
 do diuerso, exhiberetur. Catholicæ et
 go veritatis medio tramite progredi-
 mur sub mysterio quidē & velamine
 abscondito, sed vero & reali Christi D.
 nostri pasci nos corpore gloriamur.
 Nec facinus committimus quod time-
 bant Capharnaitæ, nec beneficium ex-
 cludimus quod faciunt Zuingliani. in-
 dignitatem non suspicamur, ne dicen-
 tis veritatem amittamus. difficultatem
 omnem in tam admirabili opere ampu-
 tamus, ne impotentiam Christo expro-
 bremus.

CAP. 2.

In quo se-
 cunda, sē-
 tentia D:
 Augu: po-
 nitur.

Ex serm:
 de verbis
 Euange.
 citatur a
 v. Beda
 1 Cor: 10
 & dist: 2
 de conse:

Audi hac de re ipsummet D. Augu-
 stinum, vt simul & alium eius pro hac
 præfētia corporis Domini in Sacramē-
 to locū producamus. Inuitat (inquit)
 Dominus seruos & præparat illis se ipsum:
 Quis igitur audeat manducare Dominum
 suum & tamen ait: qui manducat me vi-
 uit propter me. Cōsidera quo modo &
 hoc etiam loco sicuti & in priore, cor-
 poralem & re ipsa extantem vrget mā-
 ducationem. Quis, inquit, audeat man-

ducare

ducare Dominum suum: quasi aliquid indignum & horrendum videatur. Ad quam indignitatem horroremque fugiendum, non figuratam in qua nulla est indignitas, nullus horror, manducationem, id quod vult Volanus, in excusationem adhibet: sed rem eandem licet magnæ audaciæ videatur vrget, & verum reque ipsa extantem corporis Christi esum cõmendat, cùm inquit: Et tamẽ hoc ait Saluator, qui manducat me viuet propter me. verũ ergo esse, licet sit audaciæ plenũ, oportet: vt & necessitati ad vitam consequendam, & Dominico præcepto pareamus. Prudentissimẽ tamen ab extremis illis Capharnaitarum & Calvinistarum erroribus Catholicam sententiam vindicat, cùm infert. Manducatur nec occiditur: vt manducetur, sed mortuos viuificat. Quando manducatur, reficit non deficit. Non ergo timeamus manducare istum panem, ne forte finiamus illum & postea quid manducemus non inueniamus. Manducatur Christus viuit manducatus, quia surrexit occisus. Nec quando manducamus partes de illo facimus: & quidem in sacramento sic fit, & norunt fideles quemadmodum manducant

Audacia est manducare Dominũ! & tamen iubemur manducare illum.

Q v

Christi

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Christi carnem. vnusquisq; accipit partem suam. Per partes manducatur & manet integer totus per partes manducatur in Sacramento & manet integer in cœlo. Hæc D.

Augustinus. Capharnaitæ dicunt, occidendus ne est Christus vt corpus eius manducetur: D. Augustinus, cum Catholicis respondet. Manducatur nec occiditur. Zuingliani dicunt. Si re ipsa manducaretur, iam pridem deuoraretur.

A Cas-
phar: &
Zuiglianis
Catholicam
sententiã
discernit
D: Augu.

respondet D. Augustinus. Ne timeamus manducare istum panem, ne forte finiamus illum, & postea quid manducemus, non inueniamus. Calvinistæ iterũ clamant. Per partes ergo manducatur, alter manus, alter pedes vorat: respondet vir sanctus. Nec quando manducatur partes de illo facimus. Et licet in sacramento in speciebus partes sint, sub qualibet tamen speciei parte, est integer. Per partes (inquit) manducatur, & manet integer totus. Vrgent adhuc Calvinistæ. In cœlo est, manducari in Eucharistia re ipsa non potest. Respondet D. Augustinus: Manducatur per partes in Sacramento. & manet integer in cœlo. vide quot collegit in hac manducatione miracula. Mā
ducatur

ducatur, & non deficit: sub qualibet sacramenti specierum parte, est totus: mā ducatur per partes in sacramento, & manet iteger in cœlo. Infiniti stuporis & omnipotentiae diuinæ hæc sunt opera: in quibus digna nostra sublimi fide, quam Deo dicenti adhibemus, exercitia sunt reposita. Si itaq; non esse reale Christi corpus in sacramento D. Augustinus arbitraretur, quorsum hæc miracula, & res prodigiorum stuporis ecstasisq; plenas induceret. Longè faciliorem ad illa quæ secundum philosophiā peruersamq; rationem opposuistis repperisset solutionem: si dixisset figuratè Christi corpus in Eucharistia manducari, potuissetq; illo à nobis iam posito exemplo vt: sicut vnus & idem Rex in vna prouincia pictus est, in alia viuus: ita Christi corpus, reale quidem et viuū est in cœlo, figuratum verò in sacramento. Eodem modo, quod dixistis, si re ipsa manducaretur, iam pridem finiretur, responderet, figuratam manducationem nullam rei diminutionem efficere. At hoc non dicit, sed magna fide

illa

Tot miracula in manducatione christi corporis D. Aug: agnoscit.

D. Augu: nō ad figuratam solutionem sed ad omnī potentiā & miracula confugit.

illa miracula agnoscit, ad summam admirationem omnes prouocat: vt verè manducari nectamen minui, & à singulis totum sumi, & eundem in sacramēto, quem & in cœlo esse credamus. Cum deniq; dicit vitam manducari & viuificare mortuos, hoc figuris sine stultitia tribui non potest. Si in sacramēto figurata est manducatio, & vitā figuratam necesse est sequi, & effectum ad æquari causæ. Nā quòd videaris Christi indignitate permoueri, ne verum eius corpus in Eucharistia credas, quòd illud in stomachum mitti & deuorari crudeli & turpi modo quodam, vt tu dicis, existimari oporteret: doli sunt isti Sathanæ quibus fidem tibi ideo eripere conatur, quòd ratione tua, quò nam modo id sine Christi indignitate fiat, nō cōprehendas. Noli imitari gētiles illos Christi hostes, q̄s à suscipienda Christi fide cogitatio illa deterrebat, quòd indignū videretur, in vtero virginis Deū delitescere, & natum, tot affici calamitatibus, ipsaq; turpissima morte & ignominia plena. Idem te metus à creden-

Indignitate Christi falso permouetur Zuingliani nec corporalem manducationē agnoscant.

Quod gētiles a fide hoc idē Zuinglianos a veritate sacramēti deterret

do abducit, ne quid Christo indignum
 euenire concedas. Sed vellem te magis
 obediendo fidelem, quàm in perscrutã
 do, & dignitate Christi tuenda contra
 obedientiæ leges, officiosum. Malè D.
 Peiro cecidit, quòd ex summa in Magi
 strum obseruantia fecit, Dominum ne
 pedes eius lauaret prohibens. Commi
 natione tamē perterritus resipuit, sibiq̃
 abluipedes à cœlorum Domino pas
 sus est. Melior est in domando intelle
 ctu subigendaq̃ ratione obedientia, vt
 Deo difficilia & quæ tibi duriora & mi
 nus digna videantur dicenti, credas, q̃
 victimæ, vt Deū inflatus sensu carnis
 tuæ, honores. Sūm⁹ enim honor Deo
 defertur, cū omnipotentia eius, veritas
 q̃ celebratur. Deum itaq̃ dicentem,
 Manducate, Hoc est corpus meum,
 credendo & edendo honora: & quid
 de corpore eius fiat, quomodo in tam
 parua specierum forma contineatur,
 quomodo manducetur, & cum tuo eti
 am corpore cōiungatur, scrutari noli.
 Admoneant te B: Cyrilli verba, in illud
 Iudaicum, quomodo potest nobis car

S. Petro
 honor si
 ne obedi
 entia er
 ga domi
 num maz
 lè cessit,

Deus ma
 gis per o
 bedientiã
 quã per
 importun
 nam reue
 rentiã ho
 noratur.

Reuerenz
 tia maiest
 statis, o
 bedientiæ
 legibus
 moderan
 da est.

In Ioan.
 libr. 4.

nem

Verbū il-
lud quo-
modo, in
Dei operi-
bus Iuda-
icū ē &
perfidie
plenum.

Chri cor-
pus glori-
osū nulla
pōt affici
iniuria.

Volūtas
sola per-
uersorum
Chri cor-
pus inho-
norat.

nem suam dare: Nunquam in tam subli-
mibus (inquit) rebus illud quomodo, aut
cogitemus aut proferamus. Iudaicum enim
hoc verbum est, & extremi supplicij causa.
Ideo Nicodemus etiam cum diceret, quomo-
do hæc fieri possunt, meritò audiuit: Tu es
Magister in Israel & hæc ignoras. Aliorum
igitur, vt diximus, culpa perdocti, cum De-
us operetur, non quæramus quomodo, sed
operis sui viam atq; conscientiam illi soli
concedamus. Quāuis stultum prorsus
videatur, existimare Christi corpus in-
uisibile, & nulli obnoxium passioni,
gloriæq; resurrectionis illustre, aliqua i-
gnominia, vel loci, vel iniuriæ alicuius
affici posse. Voluntas quidem illud hu-
mana polluit & contaminat, cū in sa-
cramento inhonesto aliquo modo il-
lud tractat vel sumit, sed ipsum in se nul-
lo scelere læditur. sicut, qui in cælum,
vt Deum configat, tormentum explō-
dit: impiam quidem suam voluntatem
omniq; vltione dignam demonstrauit,
Deo verò ipsi, nil intulit damni: ita, qui
indignè corpus Christi sumunt, vel in-
honesto aliquo modo sacramentū Eu-
charistiæ tractant, suum quidē in Chri-
stum contemptum declarant: Christi

vero

verò corpori, quod nil vnquā patipō-
 test, nil ignominia, nec iacturæ afferūt.
 Quære Volane, cur Deus in vtero vir-
 ginis delituit, cur conspui, & cœdi co-
 laphis, & crucifigi voluit, cur Deū pas-
 sum & mortuum dicimus; & quia hoc
 est Deo indignum, non crede, vt totū,
 quod adhuc opinari de Christo videris
 abneges. Si verò amorem Christi erga
 nos causam esse, quòd tam indigna pro-
 pter nostram redemptionem passus sit
 afferes; idem & hîc facere discce. Amor
 eum infinitus erga nos coegit, vt nos
 vero suo corpore pasceret: & ipsas ma-
 tres, quæ proprio sanguine alunt infan-
 tulos, imitaretur superaretq̃. vt maio-
 rem mihi in eo erga nos charitatē de-
 clarâsse videatur, quàm cum tanta in
 cruce pro nobis sustinuit. In quo infini-
 to beneficio, & potētia suæ sapiētiaq̃
 summa recondidit argumenta; & no-
 stram probare exercereq̃ fidem volu-
 it, vtrū nam verè verbis eius credamus,
 dilectioneq̃ ad eū fruendum feramur.
 Afferam & alios superioris seculi pro-
 batissimos testes; qui corporalem &

realem

Videtur
 Deo in di-
 gnū in v-
 tero deli-
 tescere &
 cōspui, ta-
 mē verū ē

Amor er-
 ga nos
 Chrī illa
 quæ in fi-
 delibus
 indigna
 videntur
 expressit.

Plus vide-
 tur amas-
 se nos
 Christus
 in sacra-
 mēto quā
 in cruce;

S. Docto
res corpo
ralem mā
ducationem ad a
lia probā
da pro fū
damento
assumūt.

realem māducationem Corporis Christi ita vrgēt, vt inde quasi ex certissimo fundamento, multa contra hæreticos, probent. Nam & Christi cum patre naturalem coniunctionem contra Arrianos, & veritatem carnis Christi contra Manicheos, & immortalitatem carnis nostræ, contra alios hæreticos statuūt. Quæ omnia ruere illis vidētur, nisi corporalis naturalisq; manducatio carnis Christi agnoscatur, vt pro ea, quasi aris & focis decertent. Et quidem hæc eò libentiùs afferro, vt cuius perspicuum appareat, eodē spiritu locutos sanctos Dei; eandēq; per totum mundum tuas illas spiritus S. edidisse vocem, cōmunemq; tradidisse fidē, & nihil à se, p tot terrarum spacia tēporumq; interual la seiunctos, alienum & non cohærēs insonuisse. ne vel D. Augustinus illis, vel illi D. Augustino Hæretici, & alium prædicare Christum videri possint. Itaq; in primis D. Hilariū cum triūpho de Hæreticis reportato, ab exilio redeuntem, et ita docentem audiamus. Eos nunc, qui inter patrem & filium volū-

CAP. 3.
ex D. Hilariū
8. de Tri
nitate.
vixit cir
ca an. 371.

tatis ingerunt vnitatem, interrogo. Vtrum ne per naturæ veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam veritatis? Si enim verè verbum caro factum est, & nos verè verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter in nobis manere existimandus est, qui & naturā carnis nostræ iam inseparabiliter sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ, ad naturam æternitatis sub sacramento nobis communicandæ carnis suæ admiscuit? Ita enim omnes vnum sumus, quia & in Christo pater, & Christus in nobis est. Vides in pri-

mis quàm aduersum contra tuas figuras gerat animum: qui ita nos verè corpus Christi sumere affirmat, sicut verè verbum caro factum est. Si ibi est figura, & hinc sit: vt idem tibi labor appareat, & ibi figuratam incarnationem verbi, & hinc figuratam manducationē carnis statuere. Cogita quantū tuas excreetur figuras, qui tali est comparatiōe vltis, & veritatem corporis tanti faciat in sacramento, quanti incarnationē in virginis vtero. Deniq; coniunctionem naturalē, & realem Christi cum patre probaturus, per hanc, tanquam magis notam, nostram cum Christo in Eucha-

Sicut verè caro verbum factum ē & non figuratē ita verè verbum carnē in cibo Dominico sumimus.

Tanti facit Hilarius veritatem carnis in sacramento quanti incarnationē in virginis vtero.

Arriani re
alē & cor
poralem
manduca
tionem
Chrī cor
poris nō
negabāt.

Ioan. 10.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
ristia coniunctionem Arrianos conuin
cit. Si nobiscum Christus coniungitur
fide tantū & voluntate seu charitate,
& non reali veritate: & cum patre itidē
voluntate tantummodò, nō natura nec
substantia coniunctus erit. At, quia pri
mum illud falsum est: naturaliter enim
inquit, in nobis Christus est, qui vram
nobis carnem suam in sacramēto com
municat, rectē ipsa, non per voluntatem
tantū, ipsi iungimur, cū reale ipsius
corpus manducamus: quare & illud
quod inde sequebat̃ ruat necesse ē. Vi
de, quātū referre putat ad tuēdā Chri
sti diuinitatē, realē Christi corporis in
sacramēto præsentiā. Ita enim Arriani
à Catholicis pro eadē Christi cū patre
natura, locū illum adductū, Ego & Pa
ter vnum sumus, cauillabantur, aientes
est cum Patre vnum, sicut & nobiscum
ē Christus vnū. Dicit enim Sicut tu pater
in me et ego in te, vt & ipsi in nobis vnū sint.
At nos cum Christo, inquit, vnum
sumus, fide tantū charitate & volun
tate, & non natura: ergo & ipse cū pa
tre, non natura, sed voluntate est vnū
Huic cauillo Arrianorum resistens Hi

LIBER SECVNDVS.

larius opponit. Nos cum Christo, non fide tantū & voluntate, sed & natura reip̄ ipsa vnum esse: eò, quòd naturale & verum corpus illius in sacramento manducemus, & reip̄sa illi iungamur: ideo infert. Hæc idcirco (inquiēs) à nobis commemorata sunt, quia voluntatis tantum inter Patrem & Filium vnitatem Hæretici mentientes, vnitatis nostræ ad Deum vtebantur exemplo: tanquam nobis ad filiū & per filiū ad patrem obsequio tantū & voluntate religionis vnitatis, nulla per sacramentum carnis & sanguinis naturalis communionis proprietates indulgeretur: cū & per honorem nobis datum Dei filiū & per manentem in nobis carnaliter filiū, & in eo nobis corporaliter & inseparabiliter unitis, mysterium veræ & naturalis vnitatis sit prædicandum. Carnaliter, corporaliter, naturaliterq; communiōe & proprietate Christo nos per carnis suæ in Euchari- stia manducationem coniungi profite- tur: & inde ceu à certioribus & ab ipsis impijs Arrianis concessis, ad ea quæ il- lis incertiora videbantur, ad naturalem scilicet & veram Filij cum patre coniun- ctionem probandam progreditur. Ier- go Calvinista & carnaliter corporali-

243.

Non charitate tan- tum sed & natura ipsa per carnis eius man- ducationem Chri- sto coniū- gumur.

Carnalis- ter in nos- tris Chris- tus manet per corporis sui man- ducationem.

Arrianis certior vi- debatur corpora- lis Chris- ti corpo- ris man- ducatio q̄ Chri- cum pa- tre natu- ralis con- iunctio.

R ij

terq;

Zuingli-
ani Arias-
nis sunt
impuden-
tiores.

terq; ac naturaliter (vt verbis huius sancti vtar) licet modo inuisibili & in mysterio abstruso, Christi nos manducare corpus pernega, vt Arrianis ipsis appareas impudentior virulentiorq;. Quibus adeo hoc exploratum fuit, vt licet Christi diuinitatem impugnare auli sint, realem tamen & corporalem corporis Christi manducationem, propter illa aperta verba, Hoc est corpus meum, negare non auderent: & ex hac tanq; notiore confessione, ad illam quasi minus notam deducebantur. Figurata si placet manducatione, Corporis Christi confingito, vt & filij cum patre figuratam coniunctionem mentiare. Citius diuinitatem Christi, quam realem corporis eius in Eucharistia praesentiam destruxeris. Adeo haec secum connectuntur, vt eodem etiam loco idem sanctus dicat. Ipse ait, Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus: qui edit carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus. Nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est, & haec accepta atq; hausta, id efficiunt, vt & nos in Christo

LIBER SECVNDVS.

Christo & Christus in nobis sit. Anne hoc
veritas non est? Cōtingat planè his verum
nō esse, q̄ Christū Iesū verū esse Deū negant.
Itaq; de veritate Christi corporis in Eu-
charistia, qui dubitat, verum esse Deū
Christum tali posito fundamēto negat.
Quod satis in vobis probatū est Zuin-
gliani. Maior enim pars cœtus vestri ad
eos, qui Christi diuinitatē blasphemant
defecit. sublata veritate carnis in Eucha-
ristia, quod erat vnicum omnipotentia
Christi & diuinitatis propugnaculum,
Deū illum esse vnū cū patre, abnegarūt.

Afferā eadem omninò, alio seculo do-
centem Cyrillum: vt videas quā con-
sona voce & corde Hilario occidentis
iste orientis Doctor suffragetur, & de
hac propria & naturali nostra cū Chri-
sto, per mādicationem suæ carnis, cō-
iunctione, magnificè sentiat. Non nega-
mus (inquit) recta nos fide charitateq; syn-
cera Christo spiritualiter coniungi: sed nul-
lam nobis coniunctionis rationem secundū
carnem cum illo esse, id profectò pernega-
mus idq; à diuinis scripturis omninò alienū
dicimus. Quis enim dubitauit, Christū etiā
sic vitam esse, nos verò palmites, qui vitam
inde nobis acquirimus. Audi Paulum dicen-

245.

Illis in sa-
crāmēto
verum &
reale chrī
corp⁹ nō
ē, q̄ Chri-
stum De-
um verū
esse ne-
gāt.

Veritas
corporis
Chrī in E-
ucharisti-
a propu-
gnaculū
ē diuinita-
tis Chrī.

Cyrill: Az-
lexād: In
Ioan: libr
10. cap. 13
Secūdū
carnem &
etiam no-
stra cum
Chrō cō-
iuncto.

R ij

tem

Corpora
liter in sa
cramen=
to carni
Christi
cūmoni=
camus.

Non per
charitatē
tantum
sed per na
turalem
participa
tionem
Chrūs in
nobis est

Sicut cera
ceræ ita
caro chrī
nostræ
carnicōū
gitur.

tem: Quia omnes vnum corpus sumus in Christo, quia et si multi sumus, vnum tamē in eo sumus. omnes enim vno pane participamus. An fortassis putāt ignotam nobis mysticæ benedictionis virtutem esse, quæ cum in nobis fiat, nonne corporaliter quoque facit communicatione carnis Christi, Christum in nobis habitare? Cur enim membra fidelium, Christi membra sunt? Nescitis, inquit, quia membra vestra, mēbra sunt Christi. Membra igitur Christi, meretricis faciam membra: absit Saluator etiam, qui manducatur carnem meam, & bibit sanguinem meum in me manet, & ego in eo. Vnde considerandum est, nō habitudine solum, quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse verum etiā & participatione naturalī. Nam quemadmodum si quis igne liquefactā cerā alij ceræ similiter liquefactæ, ita miscuerit, vt vnum quid ex vtrisque factum videatur: sic communicatione corporis Christi & sanguinis, in nobis est, & nos in ipso. Non poterat enim aliter corruptibilis hæc natura corporis, ad incorruptibilitatem & vitam trahi, nisi naturalis vitæ corpus ei iungeretur. Non credis mihi hæc dicenti? Christo te obsecro, fidem præbe. Amen, amē dico vobis, inquit. Nisi manducaueritis. Eodem prorsus spiritu vnāque cū B. Hilario totius Ecclesiæ confessione ex naturali veracē & reali corporis Christi manducatione, ab ipsis etiam impijs simis Ar-

rianis

rianis concessa, non modò naturalē Patri & Filij esse cōiunctionem, sed & nostrorum corporum incorruptionē probat. Non sufficit Cyrillo spiritualis illa nostra per fidem, vti dicit Volanus, solum, sed nec per Charitatem cum Christo coniunctio, nisi etiam corporaliter cum ipso per esum diuini sui corporis coniungamur. vtramq; vrget, vtramq; agnoscit: & illam quidem spirituales sine Eucharistia, hanc verò corporalē in ipsa prædicat: vt corporaliter etiam non solùm spiritualiter Christus iuxta Apostolum quinos membra & os illius vocat, in nobis inhabitet. At reclamant Caluinistæ multasq; vt hanc corporalem manducationem execrentur blasphemias & scōmata cōgerūt. Quo nihil aliud quàm quòd Arrianis sint peiores, vnoq; tātū & ipso minimo gradu à blasphemāda Christi Domini diuinitate dissideant, declarant. Quid ergo hīc facies Volane cum Hilario & Cyrillo sactis Dei, celeberrimisq; fidei orthodoxæ defensoribus: q; corporaliter Christi nos manducare corpus, & ita il

Corpora nostra in deo incorruptibilia sunt q; corpore Christi aluntur.

Petr9 Pse
udo mar-
tyr nō po-
tuit D. Hi-
la: & Cy-
ril. sensu
ad suas fi-
guras tra-
ducere.

li sunt sicut liquefacta cera alteri ceræ
adhæret corporibus etiam nostris con-
iungi? An Petrum Pseudomartyrem
imitaberis, ex eiusq; longissimis com-
mentarijs ad calumniandas tam aper-
tas sententias aliquid desumes? Is om-
nes intenderat nervos vt duo hæc Ec-
clesiasticæ confessionis lumina D. Hila-
rium & D. Cyrillum interpretaretur, &
hanc eis naturalem, corporalem, rea-
lemq; Corporis Christi manducationē
eriperet, ad suamq; figuratam, eorum
sensus traduceret, sed post longa com-
mentaria tantū profecit, quantū in is,
qui solis lucem extinguere cupit Adeo
vt ex suis etiam nemo sequi eius cauilla-
tiones tam apertas ausus sit, in quibus
cum magno stoliditatis suæ argumen-
to desudauit. Callidior Calvinus, vbi
res de his duobus incidit, aliquot ver-
bis totū negotiū absoluit, hyperbolicè
illos loqui, nec quicquam apliūs dixit.
Hunc tibi, Volane, censeo imitandū.
Adiungam his eadem omni-
nò docentem Gregorium Nyssēnum.
Quod nam hoc est (inquit) medicamentū
nullū

Greg. Ny
sc. serm.
Catache.
de diuin:
sacra.

Nullum aliud nisi corpus illud quod morte præstantius declaratum est, & nostræ est salutis causa. Quemadmodum partem fermenti, ut inquit Apostolus, totam massam sibi similem reddit: sic & corpus illud quod à Deo factum est immortale in nostrum corpus ingrediens, totum in se transfert atque convertit. Nam ut pestiferum cum salubri commingitur, mixtum illud efficit perniciosum: sic & corpus immortale, reddit totum illud in quo susceptum est naturæ simile immortali. In corpus autem ingredi non potest, nisi per cibum & potum visceribus immisceatur. Itaque necessarium est, ut natura nostra quoad eius fieri potest, vim salutarem intra corpus admittat. Cum autem nullum aliud nisi diuinum illud corpus eam gratiam susceperit, demonstratumque sit fieri non posse, ut nostra corpora consequantur immortalitatem, nisi cum immortali corpore coniungantur, atque ita incorruptionem acquirant: considerandum est, quomodo fieri queat, ut cum vnum illud corpus assidue per totum terrarum orbem tot fidelium millibus imperiatur, totum cuiusque per partem euadat & in seipso totum permaneat (Et infra) Idcirco naturæ mortali seipsum coniunxit, ut eam coniunctione sua diuinam redderet: idcirco cunctis credentibus, gratiæ dispensatione seipsum impertit, per carnem quæ ex vino & pane constituitur, fideliumque corporibus coniungitur: ut ea coniunctione cum immortali, homo etiam immortalitatis particeps fiat. Hæc autem tribuit virtus.

Corpus
chrī ī cor
pus nos
strum in
greditur.

In corpore
ingredi nō
pōt Chri
corpore nō
si per cibū

Immortalia cor
pora nō
sua esse
nequeunt
nisi cor
pori Chri
sti cōiū
gantur.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 te benedictionis in illud rerum quæ videtur
 naturā mutans. Videtur ne tibi Vo-
 lane, tam celebratus & antiquissimus
 veritatis præco resistere, & tuis se com-
 mentis opponere, qui corpora nostra
 prorsus corpus Christi in sacramento
 non manducare doces, hocq; tāq; pro-
 phanum & indignum execraris: vide-
 ris certè ad illam impietatem qua reale
 corpus Dominicum ex Eucharistia tol-
 lis, alteram etiam quæ corpora nostra
 à salute & immortalitate incorruptio-
 neq; esse aliena confingit, adiunxisse. I-
 deo obiurgantem te antiquissimum
 Ireneum audias, vt & iste huius corpo-
 ralis manducationis ad alios testis ac-
 cedat. Quomodo (inquit) negant carnem
 capacem esse donationis Dei quæ est vita
 æterna: quæ & sanguine & corpore Christi
 nutritur, & membrum eius sit: quemadmo-
 dum Apostolus ait in ea quæ est ad Ephe-
 sios epistola: Quoniam membra sumus cor-
 poris eius de carne eius & de ossibus eius:
 non de spirituali aliquo & inuisibili homine
 dicens hæc (spiritus enim neq; carnem neq;
 ossa habet) sed de ea dispositione quæ est se-
 cundum hominem: quæ ex carnibus & ner-
 uis consistit: quæ de calice qui est sanguis
 eius nutritur, & de pane qui est corpus es-
 ius

Corpora
 nostra in
 deo mem-
 bra sunt
 Christi quæ
 carne
 Christi ver-
 scuntur.

ius augetur: Non solùm corpus nostrũ
 vt vitæ æternæ habeat communionem
 Christi vefci corpore asseuerat: sed &
 tuæ interpretationi ponit obicem, cùm
 Apostolum, vbi nos esse Christi carnẽ
 & os ex oslibus eius docet, non de spi-
 rituali homine, qui oslibus & carne ca-
 ret, loqui, sed de carnali nostra cū Chri-
 sto coniunctione, confirmat, quæ cùm
 fiat per corporis Christi in sacramento
 manducationem, efficitur, corpora no-
 stra, quæ spiritualiter pasci non possunt
 non spirituale nec figuratum, sed reale
 Christi corp⁹ edere. D. itidem Chryso-
 stomus illa testata reliquit. Vnum (inqt)
 corpus sumus & membra ex carne & os-
 bus eius, sequamur initiati quæ dicuntur.
 Vt ergo non tantum per charitatem hoc si-
 mus, verum & ipsa re in illam misceamur
 carnem, hoc per escam efficitur quam largi-
 tus est nobis, volens ostendere desiderium
 quod erga nos habet. Cum enim suum in
 nos amorem indicare vellet, per corpus su-
 um se nobis commiscuit, & in vnum nobis
 scum redegit, vt corpus cum capite vnire-
 tur. Hoc etiam amantium maximè est. Hoc
 Iob significabat de seruis à quibus maximè
 amabatur, quis daret nobis vt eius carnib⁹
 impleremur. Quod Christ⁹ fecit vt maiori

nos

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
 nos charitate astringeret. Idem superiùs
 docentem Tertullianũ Leonẽ magnũ
 & alios audisti. Hactenus argumẽtũ
 illud realis præsentiæ ex corporali mā-
 ducatione Christi corporis in Eucharis-
 tia prosequuti sumus. Quod enĩ vos
 tĩq̃ indignum sat imprudenter exhor-
 retis, cùm corpora etiã nostra non a-
 nimas solũ Christi viuificante vesci
 corpore profitemur, hoc ita à S. illis &
 antiquissimis patribus Ireneo, Hilario
 Cyrillo, Tertulliano, Augustino, Chry-
 solo, Nyseno, Leone magno, &
 alijs approbatur, docetur, adeoq̃ clarẽ
 defenditur, vt nullæ tenebræ, non tam
 argumentationum vestrarum quàm
 scommatum, quibus occulta fidei no-
 stræ mysteria, veri gentiliũ & infideli-
 um imitatores, irridetis, tantum obscu-
 rare lumen possint. Tu ergo Volane
 cùm hanc corporalem manducationẽ
 impugnas, & corpus nostrum signa tã-
 tũ in S. Eucharistia sumere dicis, quo-
 nam pudore orthodoxam te sequi tan-
 torum patrum sententiam affirmare
 audeas, non possum satis admirari
 nec

nec verbis tantam temeritatem confes-
 qui. Forſitan corpora noſtra à malo
 Deo eſſe creata, nec ad communionē
 ſalutis illius æternæ pertinere, amicus Ma-
 nichæorum, arbitraris? Si itaq; per fidē
 & charitatem Chriſti corpus, noſtra
 corpora manducare non poſſunt, ſed
 ſolūm hoc quod re ipſa eſt ſumunt: ef-
 ficitur Dominicum corpus reale eſſe in
 S.S. ſynaxi. Rumpantur licet illia Hæ-
 retico nodum hunc non ſoluet, & citi-
 ſus Eccleſiam Dei ōneſq; orthodoxo-
 rum libros quàm huius veritatis in fide
 Catholica prædicationem, extermina-
 uerit.

Supereſt vt adhuc pro eadem præſentia roboranda quædam alia D. Au-
 guſtini, quæ deprauare aduerſarius vo-
 luit, teſtimonia proferamus. Ex qui-
 bus illud eſt maximum in Pſalmos.
 Ferebatur (inquit) manibus ſuis, quando
 cōmendans ipſum corpus ſuū, ait: Hoc eſt
 corp⁹ meū. Ferebat enim illud corpus in ma-
 nibus ſuis. (Et alibi, Cū cōmendaret ipſum
 corpus ſuū & ſāguinē, accepit in manus ſu-
 as quod norūt fideles, & ipſe ſe portabat q̄-
 dam modo cum diceret: Hoc eſt corpus
 meum, & ferebatur in manibus ſuis. Hoc
 vero

CAP. 4.

Ex D. Au-
guſtino.

In Pſal. 33

Con: 2.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA

Chrūs se
cundum
literalem
sensum se
ipsum in
Eu chari.
suis mani
bus fere
bat.

verò fratres, (inquit) quomodo posset fieri in homine quis intelligat? quis enim portatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum literam; non inuenimus: in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis (Et iterum.) Quomodo ferebatur in manibus suis? quia cum commendaret ipsum corpus suum & sanguinem accepit in manus suas, quod norunt fideles, & ipse se portabat quodam modo cum diceret, Hoc est corpus meum. Hæc Augustinus. Ab his verbis Psalmi, omnē in primis mysticam & figuratam interpretationem excludens, & secundum literam sensum querens: rem difficilem, & prodigij plenam, ut se aliquis suis portet manibus, nec in Davide secundum literam inueniri, nec fieri hoc ab ullo hominū posse, confitetur. Nam si, iuxta te, figuras fuisset sectatus, rem paruo negotio expedisset, & tanquā humanis viribus, possibilem in Davide etiam impletam inuenisset. Poterat enim David imaginem suam, vel in numismate manibus

ferre

ferre, vt se ipsum portare diceretur. At
 cū prodigium tantum diuinæ Christi
 omnipotentia reſeruet, & quòd illud
 fecerit in S. Eucharistia agnoſcat. pror-
 ſus omnem tibi, Volane, ad ſenſum my-
 ſticum, & figuras, viam præcluſit. Nō
 ergo, licut tu dicis, corpus pro ſigno,
 id eſt, pane vſurpauit Auguſtinus. hoc
 enim nullum eſt miraculum Chriſti di-
 uinitate dignum, & ad figuratum ſen-
 ſum, non ad literalem, quem hīc Augu-
 ſtinus inueniſſe ſe dicit, pertineret. Nā
 quòd addit, quodam modo ſe porta-
 bat, rem, quam ſecundum literam im-
 pletam dicit, non aufert (verum enim
 & reale corpus ſuū, manibus ſuis por-
 tabat) ſed modum inuiſibilem & ſācra-
 mentalem, ſub ſpeciebus ſcilicet panis,
 vſurpat. Tu verò, vbi tibi figuræ non
 ſuccedunt, aliam habes in promptu ſo-
 lutionem, & illud, vſitatū tibi refugiū.
 Si propriè (inquis) ſeipſum portaffet, du-
 o corpora habuiſſet, Nec ſanguinem ſuum
 propriè & naturaliter in manus accipere po-
 terat. vt qui totus & integer, necdum pro
 ſalute humani generis profuſus, in venis
 corporis Chriſti cōtineretur. At peſſima

Vola. ver-
 ba.

Impoten
tiā Chrō
Volans
expro
biat.

est hæc & infidelium propria solutio, vbi Deus difficiliora, quàm vt intel lectu nostro penetrari possint, loquitur, illa fieri posse negare, quod nihil est aliud, quàm omnipotētiam eius blasphemare. Non aliud corpus, portabat manibus, sed illud ipsum in quo & sedebat, addidit enim, quod p vobis traditur, hoc do ad edendum. Nō aliud autem traditum est, quàm illud, in quo sedet, & quod ferebat suis manibus. Sed quia modum non capis, Deum id non potuissē criminari, cū dicis: Sanguinē suum propriē & naturaliter in manus accipere non poterat. O ingenium vbi est fides tua, quam Deo difficilia dicenti debes: Nec imitaris Abrahamum in spē contra spem credentem, vt conforteris in fide & des gloriam Deo, plenissimē sciens, quia, quæcumq; dicit Deus, potēs est & facere. In talibus quæ nostrū excedunt intellectum, omnipotentiæ fides optima est solutio. Crede, & omnem difficultatē soluisti, ad iustitiamq; tibi reputabitur, superbam rationē tuā nec Deo cedentem in obsequiū Christi iugumq;

Rom. 4.

Oportet
D o i spē
cōtra spē
credere.

iugumq; fidei conñce. Quomodo Augu-
 gustini mentem agnosces, cuius fidem
 non habes? ille in hoc miraculo, vt se
 suis aliquis manibus portet, animo ob-
 stupescit, & à Christo, quem Deum cō-
 nia potentem, cōfitetur, factum credit;
 tu contra fieri à Christo non potuisse di-
 cis, & nihil aliud, quàm diuinitati eius
 insidias struis. Certè vnico hoc telo, qđ
 contra tuas figuras pro reali præsencia
 Christi corporis in Eucharistia, fides
 D. Augustini vibrauit, prostratum te,
 necesse est fatearis.

Diuinitas
 tu Chrī in
 fidiatur
 Volanus:

Sed & aliud item non minus graue
 pro præsencia corporis Christi testimo-
 nium accipito. Quia in ipsa (inquit) car-
 ne hīc ambulauit, & ipsam carnē nobis mā-
 ducandam ad salutem dedit. Nemo autem
 illam carnem manducat, nisi prius adoraue-
 rit: inuentum est quemadmodum adoretur
 tale scabellum pedum Domini, & non solū
 non peccemus adorando, sed peccemus nō
 adorando. Quibus verbis, cū cultum
 latriæ soli Deo debitum S. Eucharistiæ
 seu Christi in Eucharistia corpori exhi-
 bere nos debere, nec sine scelere præte-
 rire posse, doceat: maiestatem huius Sa-
 cramētū

In Psal 98

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA:
 cramentū, quanta sit, aperit, & præsens
 tem in eo Dominum, qui solus est tali
 cultu adorandus, demonstrat. Tu verò
 nō tanquam revera præsentiē, sed qua
 si in signo absentem adorari in Euchari
 stia Christum opponis. Ad quam inter
 pretationem, singulare ab Ecclesia Ca
 tholica de imaginibus exemplum pe
 tiisti: in quibus nos adorare Christum
 non tamen præsentem in imagine sta
 tuere, omnemq; honorem imaginis ad
 prototypon referre S. Concilij Niceni
 secundi declaratione affirmas: vt simi
 lem adorationē Christi in Eucharistia
 D. Augustinum tradere cōfingeres. Ex
 hac tua tanta arte quaesita responsione,
 qua te ipsum veritatem refugiens, arctis
 oribus errorum vinculis innectis, hoc
 primum lucri reportamus: quòd tādē
 post illam cum quodam ex nostris de
 imaginibus disceptationem (qua con
 uictum te tuum silentium, nec redditū
 ad inuicta argumenta responsum vllū
 demonstravit) æquior esse imaginibus
 cœpisti: & synceram ab omniq; idolo
 latria alienā Catholicam de eis esse doc
 trinam

Volanus
 de imagi
 nibus Ca
 tholicam
 doctrinā
 q̄ prius ac
 cusabat
 repurgat.

trinam fatearis. At quantis paulò ante clamoribus totoq; ore personabas, me ram esse in cultu imaginū idololatriā: nec nunc opinor tua te recta voluntas, sed calumniandi verba D. Augustini quædam necessitas, ad hanc confesio- nem pepulit. Quæ tamen causam tuā tantū abest vt iuuat, vt etiam condem- net. Nam quantū S. Eucharistia ab imaginibus differat, illud ipsum Conci- lium Nicenum, qd pro illis contra Patri- archas vestros Iconoclastas decertauit ad depellendam perfidiam sacramēta- riam, arma nobis ante septingētos pro- pe annos suppeditans, edocuit: sicuti superiore etiam libro fecimus mētionē. Non deerant ex illis impijs sacrarum imaginum hostibus qui Christi corpus esse in altari tāquam in imagine (quod nunc etiam tueri vult Volanus) mentio- ebantur, illamq; solam, reliquis subla- tis & demolitis, imaginem in Ecclesia admitti debere. Contra quos Conciliū generalis fidem ita enunciare iam ante audisti: Generosi isti, sacrarum imaginum cupientes contemplationem obscurare, aliā

S ij

scilicet

Conci. Ni-
cen. 2 ima-
ginū cul-
tum ab
eo qui de-
betur Eu-
charistia
distinguit.

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

scilicet imaginem introduxerunt, quæ sanè non imago est, sed corpus & sanguis. Verū vafricia & improbitate confisi, falso sophismate seiplos subuertunt, hanc sacram oblationem propositione fieri dicētes. Verū quæ admodum istud dicere, aperta insania est: sic & imaginē asserere corpus & cruorē Domini eiusdem est dementiæ. Hæc trecenti quinquaginta Patres, Eucharistiam ab imaginibus distinguentes, nec vllō modo illam corporis Christi esse imaginē seu figuram opinari quēq; debere docentes: vt vestrarū Hæresium cōmenta tot ante annis insaniæ & dementiæ condemnata esse tanta Ecclesiæ auctoritate agnoscas. Præsens enim Christi corp⁹ ex cōuersione substantiæ panis esse, & præsentem in S. Eucharistia Christum Dominum, adorari omnis antiquitas, totaq; antea cta, vt iam audisti, & audies, ætas orthodoxorum pclamat. Vos certē eō estis impietatis prouecti, vt nō plus S. Eucharistiæ & inde vt colligo, alijs etiam Euangelicis sacramentis tribuatis, quàm imagini alicui de media pictorum officina. Bene certē supra demonstrauimus, vobis tot esse sacramē

Sacramē-
tarū ante
700 an:
dementiæ
et insaniæ
cōdēnati.

Zuinglia-
norum sa-
cramenta
nil ab i-
maginē
b⁹ distāt.

cramenta, quot imagines: nec quicquā
 vos diuinum in illis agnoscere; nec ma
 iorem virtutem, quā habeant figuræ
 & imagines illis cōcedere. Reliquum
 est ergo (iste enim est hæresium sco
 pus) vt sicut imagines sacras demoliti
 estis, ita & sacramenta, quorum non
 est maior vsus, prorsus exterminetis:
 quæ certè, si nullum reale & præsens
 cœleste donum ex se conferunt, & in
 se continent, imaginibus sunt multò vi
 liora. Per eas enim ceu quandam præ
 dicationem (quæ est vobis sacramen
 torum causa) longè apertius excitatur
 fides, quā per panem, vinum, aquā
 & oleum. Aut ergo imagines restituite
 vt meliora habeatis sacramenta Zuingliani:
 aut quæ videmini habere longè
 ad significandum ineptiora eijcite. Fe
 cerunt hoc vestri Anabaptistæ apertè,
 vos idem facitis occultius.

Imagines
 Zuinglia
 norum sa
 cramentis
 sūt potio
 res.

Vt verò agnoscas quā ineptè hoc sū
 mum ex adoratione præsentiae Christi
 in Eucharistia argumentum, similitudi
 ne adorationis imaginum eludere vo
 lueris, cogites ideò Christum in imagi

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 ne adorare nos, sanctosq̃ venerari, q̃d
 imago mox animum ad contemplatio-
 nem prototypi, sicuti illud Nicenum
 Concilium docuit, transferat: nec vllū
 aliud sua natura quàm significandi ha-
 beat officium. At panis & vinum nec
 ex se mihi referunt Christum, nec ad si-
 gnificandum, sed ad comedendum po-
 tius sua natura producta sunt. Quomo-
 do igitur in pane, (quinullo modo ipsū
 refert Christum, & in quo nec ipse Chri-
 stus est præsens, nec vlla eius talis sicuti
 est in imagine, innata scilicet & cuius
 obuia similitudo & relatio) Christus ip-
 se adorabitur? An non procliuem ad
 idololatriam viam Volane ostendis, cū
 in pane adorare Christū iubes, in quo
 nec est ipse præsens, nec vllum appa-
 rens eius signum? Non in pane ergo
 Christum, sed ipsum panem adorare
 tanti criminis author præcipies. At ve-
 rò libera est prorsus ab omni artolatri-
 æ occasione adoratio, vbi non panis es-
 se, sed ipsum verum post consecratio-
 nē substantiæq̃ panis mutationem Chri-
 sti corpus, ipso Domino dicente, Hoc

Occasio-
 nem arto-
 latriæ
 præbet
 Volanus.

est corpus meum, prædicatur.

263.

CAP. 5.

Satis me iam de D. Augustini sententia loquutum arbitror: alios more nostro S. orthodoxos Patres cōsulamus: vt appareat, quales se & ipsi, præter illos, quos iam hoc etiam libro recensuimus, testes realis Christi corporis in Eucharistia præsentia, exhibeant, & q̃ a cres sint tuarum figurarum, nudorum q̃ & re òni vacuorum signorū, inimici.

Iustinus ille antiquitate & martyrio insignis hæc de S. S. mysterijs scripta reliquit. Cibus ille (inquit) vocatur a nobis Eucharistia, cuius participium nulli omnino fas est permittere, nisi credenti doctrinā nostram esse veram, & iam lauacro regenerationis in remissionem peccatorum loto, & ita vescitur vt Christus tradidit. Non enim vt quemuis panem, neq̃ vt quemuis potum, ista omnia accipimus: sed quemadmodum per verbum Dei incarnatus est Ies⁹, Christus Saluator noster, & carnem & sanguinem pro nostra salute assumpsit: ita quoq̃ per preces verbi illius, cibum ex quo sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, cum benedictus fuerit, Iesu ipsius incarnati carnem & sanguinem didicimus esse. Quàm pura & simplex, sinceri & digni pro hac fide martyrio pectoris, contes-

Iustinus
Martyr vixit
cir. an. 150.
In Apole.

S iij

fio.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 fio, carnē Christi in Eucharistia cum illa
 admiranda in vtero virginis in carnatione comparat: & vtrancq; per illius verbum effici, & hanc ex pane per benedictionem fieri docet. & tantum tāq; stupēdum miraculum, non se scire aut intelligere, sed didicisse, fideiq; obediētia credidisse gloriatur.

Basilis

magnus

de bapti.

cap. 3.

serm. 2

cap. 3.

Basilium etiā audiam⁹ magnū iurē dictū.
 Si tales, (inquit) minæ positæ sunt, qui temerē ad ea sacra accedunt, quæ ab hominibus sanctificantur: quid dicendum est de eo qui in tantum actale mysterium temerari⁹ us est? Quantō enim maius aliquid est tempro secundum Domini vocem: tantō grauius, & terribilius est in animæ impuritate cōstitutum corpus Christi temerē contingere q̄ sit accedere ad arietes, & tauros, dicente Apostolo: Probet autem seipsum homo (Et inira) Quod si in immūdia tantū constitutus (immundiciæ verō proprietatem typicē ex lege discimus) tam terribile iudiciū habet: quantō magis, qui cum in peccato sit, corpus Domini contingere audet. Hæc Basil. Si figuram esse corporis in Eucharistia sensisset, quomodo illam, ab illis antiquorum sacrificijs, quæ nuda tantū habebant signa, tam insigni intervallo secreuisset? nisi quod illa vetera symbo-

la tantum, hoc autem nostrum sacramentum,
verum Christi corpus sub signis continet
Audi & Epiphanium. Verus est (inquit)

qui cum gratia id, quod est secundum imaginem homini largitus est. V. demus, quod accepit saluator in manus suas (veluti Euangelium habet) quod surrexit in coena & accepit hæc: & ubi gratias egisset dixit, Hoc meum est, hoc & hoc: & vidimus, quod non æquale est, neque simile, non imagini in carne non inuisibili Deitati, non lineamentis membrorum, hoc enim est rotundæ formæ, & insensibile, quantum ad potentiam: & voluit per gratiam dicere, Hoc, hoc est meum, hoc & hoc & nemo non fidem habet sermoni. Qui enim non credit esse ipsum verum sicut dixit, is excidit à gratia & salute: Hæc Epiphanius.

Considera, vtrum ad figuras in hoc Christi difficili & arduo impossibiliq; nobis sermone confugiat: cum potius tantam fidei obedientiam exigat, ut credamus id esse, quod dixit Deus, licet nil simile in speciebus panis, sensus nostri deprehendant, nisi donationi subijci velimus.

Audisti clarissima orientis lumina, quæ præsentiam hanc Domini corporis planè domonstrant: ad sint & illi antiquissimi & integerrimi occidentis præcones. Sequitur Optatus Mileuitanus

Epiph. vi
xit circa
an: 410.
Libr. An
chora.

Licet nil
in specie-
bus sit æ-
quale &
simile cor-
pori Chri-
sti, tamen
credendum
est sub illis
esse corpus Chri-

266.

B. Optatus Mile-
nitanus
vixit cir-
ca an. 388
Lib. 6 cō.
Donatistas.

Zuingli-
ani nō ha-
bent alta-
re sed mē-
sam do-
mesticam
in suis sy-
nagogis.

Dan. 5.

Prosper
Regien.
vixit cir-
ca: 410.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

nus, cuius verba quæso expendas.

Quid enim Altare (inquit) nisi sedes & cor-
poris & sanguinis Christi? Quid vobis fece-
rat Deus, q̄ illic invocari cōsueuerat? Quid
vos offēderat Christus, cuius illic certa mo-
nimēta, corp⁹ & sāguis habitat (Et infra)
Ergo, & fregisse vos & rasisse altaria cōstat
hoc tam immane facinus, dum fregistis etiā
& calices Christi sanguinis portatores.

Vos verò egregij antiquitatis testes, nec
altaria habetis, sed mensas, imò hac es-
tis vñ in templa Dei, quam hñc deplo-
rat Arrianorum & Donatistarū imma-
nitate, vt altaria subuerteretis. Calices
etiā Christi sanguini portando desti-
natos, templorū expilatione facta, pro-
degistis, ad vestrumq̄ luxū illis estis a-
buli: & cum Balthazaro impio, vestris
mensis, crapulæq̄ deferuire iussistis. O
degeneres filij, & veri Arrianorum, Do-
natistarumq̄ successores. Nisi re præ-
sens esset Christi Corpus in altari, & in
calice realis sanguis, nō tam facinus im-
mane & execrandum esset, iuxta Opta-
tum, & omnes antiquos hæc violare &
frangere.

Animū nunc aduerte, quid Prosper
& alij qui illum ætate sequuti sunt de
hac

LIBER SECVNDVS.

267.

hac eadem quam tuemur præsentia dicant. Prosper quidem. Caro eius est (inquit) quam, formâ panis opertam, in sacramento accipimus: & sanguis eius est, quem sub vini specie & sapore potamus. Nō panis est ergo in Eucharistia, sed reale corpus Christi, species verò panis tantum permanent.

Lib. sent.

Leo Papa. Dicente Domino (inquit) nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Sic sacra mensæ cōmunicare debetis, vt nil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur, & frustra ab illis Amen respondetur, à quibus contra id, quod accipitur disputatur. Ore sumi quomodo potest, nisi sit reale corpus? nec, sicut tu dicebas, aliud corpore, aliud corde sumitur, sed idem Christi corpus. Quàm diuersam ab Orthodoxis doctrinam profitearis, hinc etiam collige.

Leo Magnus Papa vixit circa an. 452. serm. de ieiunio

Gregorius quoque magnus. Quid nam sit (inquit) sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis: qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. (Et infra) Quid enim prodest corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei peruersis moribus contraires

Gregorius Magnus Pap. vixit circa an. 590. Hom: 22.

Alios

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

268.
CAP. 6.

Alios propè innumeros cōsultò prætereo. Quidam Catholici præclarā diligentiam in colligendis ferè omnium, qui extant, scriptorum sententijs per omnes ætates Ecclesiæ, pro veritate huius diuinissimi sacramēti, nauarūt: quos si vis consule, me tua pertinax vox, quate sequi omnes Orthodoxos confingis alijsq̃ rudibus imponis, ad hos etiā recensendos compulit. A quibus potuerit ne vnquam D. Augustinus, de quo nobis potissimū suscepta est contentio, dissentire, aut aliud q̃ isti docuerūt docere, & suam propriam, non communem cum istis patribus de S.S. Eucharistia fidem profiteri: tu ipse iudica. Si enim diuersam & tuam hanc Berengarianam sententiā docuisset, vel alijs S. Patribus D. Augustinus Hæreticus, vel illi omnes fuissent Hæretici. At hoc dici, sine noua in diuinum virum contumelia, non potest. Nam quāti aliorum & sui temporis & antiquiorum Doctorum sententias fecerit, & quā stricte nuncq̃ sibi esse deferendas censuerit, de se q̃ suisq̃ scriptis demissè senserit, ex his

D. Augu:
ab alijs
Doctori-
bus non
dissensit.

D. Augu.
aliorum
Doctōrū
sentētiās
magnifecit.

LIBER SECVNDVS.

his quæ afferemus intelliges. Hinc factum est (inquit) vt sic ista intelligerem, quemadmodum intellexit Hilarius, Gregorius, Ambrosius, & cæteri Ecclesiæ sancti notiq; Doctores. Et alibi ad eundē, vbi Doctorum sententias recensuisset, sic tunc ego feci, his verbis alloquitur Iulianū, qbus & ego alloquor Volanū. His eloquijs (inquit) & tanta auctoritate sanctorum, aut sanaberis Dei misericordia donante: quod quantum tibi optem videat qui faciat: aut si quod abominor, in ea quæ tibi videtur sapientia, & est magna stultitia perduraueris: nō tu iudices quæsiturus es, vbi causam purges, sed vbi tot sanctos Doctores egregios atque memorabiles Catholicæ veritatis accuses, Irenæum, Cyprianum, Reticum, Olympium, Hilarium, Gregorium, Ambrosium, Basilium, Ioannē, Innocentium, Hieronymum, cæterosq; socios & participes eorum, insuper & vniuersam Christi Ecclesiam: qui diuinæ familiæ Dominica cibaria fideliter ministrantes ingenti in Domino gloria claruerunt. Aduersus hanc autem miserabilē, quam Deus auertat, insaniam, sic respondendum esse video libris tuis, vt fides quoq; aduersus te defedatur isto rum, sicut contra impios & Christi professos inimicos etiam ipsum defenditur Euangelium. Et iterum Tu interim (inquit) habes in conspectu, non solum occidentis, vērū et oriētis Episcopos. Nam qui nobis, de-

esse

269.
Cont. Iul.
lia: Pelag.
lib. 6. cap.
11.

Lib: 2-

Ad eundē
lib. 1. ca. 2.
Doctōrū
cōsensus.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA

Quod cre
dūt credo
quod præ
dicāt præ
dico.

D. Augu.
quædam
docere si
ne Docto
rū aliorū
cōsensu
nō audet.

esse videbatur, plures orientis inuenimus: o
nes vno eodemq; modo credunt. (Et infra)
Si hoc quod dicit Manichæus, abs te dicitur
istos aspice, istos erubescere, istis parce, vel ti
bi potius, ne rector & habitator illorum ti
bi forte non parcat (Et iterum) Quod cre
dunt, (illi scilicet enumerati S. Doctores)
credo: quod tenent, teneo: quod prædicant
prædico. Istis cede & mihi cedes, acquiesce
illis, & quiesces à me. Poteris ne suspica
ri Volane, cum hæc audis, solitariam &
nō Catholicā cōmunemq; cū his quos
pduximus, D. Augustinū de vera & re
ipsa existēte corporis Domini, in sacra
mēto altaris præsētia, habuisse sentētiā?
Credere ipse, nō modo docere & præ
dicare nō audet, qd non vel ab eis didi
cisse, vel vno eodemq; ore cū eis loqui
se probaret, imò diuersum aliquid ab il
lorum doctrina sentire Hæreticum ar
bitratur. Non erat D. Augustinus
vestri similis, qui propria & noua sem
per ideoque falsa dogmata fabricatis:
& quæ confingitis, totius etiam orbis
iudicio damnare & relinquere recusa
tis. Ille de suis omnibus quæ dixit &
scripsit adeò modestè sēlit, vt si aliqd
vel vnica erroris suspicione notatum di
xisset

LIBER SECVNDVS.

xisset illud tanq̃ erratum coram toto mundo confiteri, & retractare quod incautus protulisset, non erubesceret. Vnde illis retractationū libris tanta diligentia conscriptis summæ suæ humilitatis monumentum reliquit. In quib9 quærite an de Eucharistia illa quæ dixit & quæ nos tanta eius sententiarum copia attulim9, retractauerit. Cætera enim minoris momenti ibidem commemorat. Vos contra tantū vestri capitis commenta facitis, vt ne totius quidem orbis sententiæ Conciliorumq̃ maiestati cedatis. Ille sua scripta Romani Pontifici examini subiecit, hæc ad Bonifacium Papam scribēs. Hæc ego (inquit) quæ istis duabus Epistolis illorum, ista disputatione respondeo: ad tuam potissimum dirigere sanctitatem non tam discenda quàm examinanda, & vbi forsitan aliquid displicuerit emendanda, constitui. Vos autem omnium iudices haberi & nulli omnino vestrorum capitum portenta subijcere vultis. Quòd verò aliquando D. Augustinus sua scripta iuxta diuinæ scripturæ sententiam iudicari, & inde omnem de illis censuram peti debere dixit

hoc

271.

D. Augu.
humilis
tas et modestia.

D. Augu.
sententia
de S. Eucharistia
nō retractauit.

D. Augu.
sua scripta
examinata
Romani Pontifici
subiecit.

Con. D. Augustinus
Epis:
Pelag. lib
1. cap. 1.

In his
quæ Ec-
clesia des-
finiuit
nunq̃ D.
Augu. ad
scripturā
propos-
cauit.

Matt. 18.

Iniuriam
D. Augu-
stino fac-
it Volan-
nus

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
hoc cum his fecit, quorum vel æqualis
secum, vel suspecta esset authoritas: &
in his præterea rebus de quibus nulla
Ecclesiæ definitio intercessisset. At ubi
ad aliorum Doctorum Sanctorumq̃
consensum, Ecclesiæq̃ iudicium, & illā
nequaq̃ suspectam sed semper Dei ver-
bo scripturæq̃ consentientem autori-
tatem ventum est: ibi cedere & suum
iudicium postponere didicerat, ille qui
Christo dicenti parebat: ne veluti ethni-
cus & publicanus condemnationis sen-
tentiam reportaret. Vos verò scriptu-
ram, hoc est, impia & falsa Hæresium
vestrarum, peruersaq̃ interpretationis
commenta iactitantes, in perpetuo te-
meritatis cæno, nulla diuina etiam Ec-
clesiæq̃ authoritate vincēdi, volutamini
Cogita igitur Volane quā iniquè D.
Augustinum, de quo potissimū inter
nos suscepta est controuersia, traducas,
& tuæ Hæresis patronū appelles. Ma-
iorem impudentiam & calūniandi li-
bertatem orbis forsitan non vidit: eum
cuius monimenta semper manibus ver-
sabat Ecclesia, Berengarianum, quam
Hæres

Hæresim ipsa est execrata, facere, & tā turpem notā celebratissimo Doctōri inurere. Hoc mihi intolerabilis videtur audaciā, & illius prorsus animi qui nec Deum, vt inquit scriptura, timeat, nec homines reueretur. Si qd D. Augustini scripta suspectum habere, & errorē illum impium, & in sacramentum, omni adoratione dignum, contumeliosum peperisse, vel natum aluisse Ecclesia cognouisset: sua in D. Augustinum, eiusq; monimenta autoritate fuisset vsa, & illa suo graui & sancto iudicio iam pridē condemnasset. Si enim D. Cypriano Martyri seueritas Ecclesiastica censuræ pro puritate dogmatum retinenda & conseruanda, etiam mortuo non pepercit, sed eius non tam Hæresim dum uiueret, quā errorē in rebaptizandis Hæreticis condemnauit: quomodo D. Augustino pepercisset: quomodo vnius vocem omnium Episcoporum, Doctorum, Conciliorumq; sententijs ante poneret? At potius purissimam illius doctrinam agnouit semper, & illum nec à seipso vnquam dissensisse nec ab

Luc. 18.

Si sacra-
mentarijs
fauisset
D. Augu-
stini pridē
Ecclesia
eius scrip-
ta dānas-
set.

Martyri
Cypria-
no Ecclā
non pe-
percit.

T

aliorū

274.

D. Augu.
Ecclā
quanti fe
cit.

CAP. 7

De adora
tione D.
N. Iesu
Chrī in S
S. Eucha.

Volanus
ante Con
ciliū La
ter. non
fuisse a
doratum
Chrūm ī
Euchar.
conſingit

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
aliorum Doctorum Conciliorumq; sen
tētia reſeſſiſſe, imò ſua ōnia iudicio Sū
morum Pont. ſubieciffē agnoſcit. Ideo
q̄ illum etiam Florentina Synodus Illu
ſtriſſimum Latinorum Doctorem vo
cans, à quinta vniuerſali conſecratum
eſſe fatetur.

Iam à calumnijs vindicata D. Augu
ſtini ſententia, & orthodoxorum pro
vera & reali Chriſti Domini corporis
præſentia recitata, ad id q̄d ſecūdo lo
co tractādū ſumpliſimus, deſcendēdū ē.
Adorari cæptam & ſeruari S. S. Eucha
riſtiā poſt Cōciliū Lateranēſ. trecentis
ab hinc annis aſſerere audeſ, cū inquis.
Poſt Lateranenſe Cōciliū Eucharīſtia de
ſum adorari, & pro Deo ipſo, proh dolor,
coli cæpit: conſtitutæq; ſunt in templis, va
rijs picturis, & exquisito ornatu fulgentes
ædiculæ in quibus ſacramentum aſſeruatū
adoraretur. Hanc tu in ſimulationē & ca
lumniam maledictis & ſcommatibus
ampliſicas & auges. Dominus tibi det
mentem meliorem. Si probatū eſt, to
tam antiquitatem credidiſſe, & firmiſſi
mē conſeſſam eſſe ſemper, in Eucharī
ſtia præſens corpus Chriſti, ipſūq; Chri
ſtum

Christum præsentem adesse: cui ratio-
ni consonum est, adorationem Christo
auferre, & non eundem ibi, cultu omni
diuino honorari, vbi esse, & sub specie-
bus visibilibus, latere eius diuinum cor-
pus & sanguis creditur. Essemus ne fi-
deles, imò homines bestijs absimiles
(nam & hæc honorare suos benefacio-
res deprehenduntur,) si Christum, quẽ
in Eucharistia credimus, negligeremus
& debitum illi diuinumq; honorẽ sub-
traheremus? Credit in filiũ Dei cæcus
natus, & quàm primũ illi monstratur
hunc esse, qui colloquio illũ suo digna-
retur, cadit in terram, & adorat. Credi-
mus & nos hunc ipsum esse sub specie-
bus panis inuisibilem; & ideò prouolu-
ti proniq; adoramus.

Eide dicite
adoratio-
nem.
Ioan. 9.

Hoc verò fecisse in his mysterijs Ec-
clesiam plena antiquitatis exempla de-
monstrant, quæ, vel non legisti, vel dis-
simulas. sed tali vanitate contrarium
probas, vt vel tuipse tui figmenti sis
testis. Ab Innocentio enim adorationẽ
Eucharistiæ, hoc est, Christi Corporis
in Eucharistia traditam esse, originem

Adoratio
nem Chri
in Eucha.
viguisse
sub tem
pora Aus
gust. fate
tur aduer
sarius.

Tam an
tiqua est
adoratio
sicut &
manduca
tio corpo
ris Chri
in Eucha.

Lib. 3 de
spiritu s.
cap. 12.

quod sumpsisse dicis, & iam ante nongentos annos, apud D. Augustinū illius testimonium agnoscis: & adoratā præcepto etiam & pæna peccati proposita, confessus es, cum ita eum dicentem audisti: Nemo illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. Inuenimus quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Illam adorationem soli Deo debitam corpori Christi in Eucharistia exhibitam fuisse, nec illam sine scelere negligi potuisse, ab omni antiquitate confirmat, & adorationē corporis Christi, cum ipsa manducatione initia sumpsisse pronunciat. Nemo inquit manducat, nisi prius adorauerit, quā antiqua igitur manducatio, tā & adoratio. Tu verò si Innocentiū eā instituisse confingis, manducationem etiā illum corporis Christi instituisse, finge.

Audi & D. Ambrosij, ut scias à quo hauserit Augustinus, eandem de Adoratione fidem, in eundem Psal. Scabellū (inquit) terra intelligitur: per terram autē caro Christi, quam hodie quoque in mysterijs adoramus; quam & Apostoli in Domino le

suado

LIBER SECVNDVS.

su adorauerunt. Et Chrysostomus locum 1277.
ples antiquitatis & traditæ fidei testis. 1. Cor.

Hoc corpus (inquit) in præsepî reueriti sūt
Magi: & viri impî & barbari longo itinere
confecto, cum timore & tremore adoraues
runt plurimo. Imitemur igitur saltem barba
ros hos, qui celorû ciues sumus. Illi enim
eum præsepe & tugurium tantum neq; co
rûm quicquam, quæ tu nunc intueris, vides
runt: summa accesserunt cum reuerentia &
honore: tu verò non in præsepî, sed in Alta
ri, non mulierem, quæ vlnis teneat, sed Saz
cerdotē præsentem, & spiritû S. super pro Lib. 6 de
posito diffusum sacrificio vides. (Et alibi) sacerd.
Cum autem Sacerdos & Spiritû S. inuoca
uerit, Sacrificiûq; (inquit) horrore & reues
rentia plenissimum perfecit, communi ô
niû Domino manibus assidue pertractato.

Theodoretus quoq; in eadē sententiâ Dialo, 2.
Intelligendum (ait) Mystica symbola quæ in Polim.
facta sunt, & creduntur & adorantur, tanq;
ea existentia, quæ creduntur. Sic illi sancti
ad adorationē Christi corporis in Eu
charistia, populum inuitantes, horrore
ac reuerentia plenissimum sacrificium
Eucharistiam appellant. Cernis itaq; S.
Eucharistiam non à temporibus Late
ranensis Concilij adorari cæptam: sed
simul cum ipso vsu huius diuinissimi sa
cramenti ipsaq; sumptione & sacrificio

T in

ipso

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA,
ipso ex Christi institutione natam esse
& ad nostra tēpora in mysterijs Eccle-
siæ perdurasse.

CAP. 8.

De asser-
uatione S.
S: Euch.

Sed & illud contumelia non caret,
quod de Asseruatione S. Eucharistiæ
conuiciatur. Libenter sanè illam nunq̃
fuisse in Ecclesia pro infirmis alijsq̃ euē-
tibus recōditam, asseueraret: sed cū
hoc non possit, & conuinci se antiqui-
tate videt, diligentiam recentiorū secu-
lorum reprehēdit: quòd accuratius &
honestius seruari cæpta sit. Quia in re,
& si antiquitati detrahat: quæ dubio, pe-
cul, quantò maiore feruebat fide, tantò
feruentiorē rebus diuinis exhibuit cul-
tum & obseruantiam: tamen ad com-
mendationem Innocentijs tertij & alio-
rum subsequētiū Pontificum hoc
pertinet, vnde illis reprehensionē qua-
rit. Si seruata est, Volane, Eucharistia:
quæ culpa est, si id, quod fieri debet,
studiose & diligenter, maximaq̃ animi
promptitudine fiat? An reprehendes
Dauidem dicentem, & seipsum excitā-
tem coram propheta Nathan. Vides ne
quòd ego habitem in domo cedrina & arca
Dei

Dei posita sit in medio pellium, quod per tabernaculis pellium, cedrinum Arcæ magnificumque templum fabricare constituerat, ut cultu ampliori augeretur. At Deus hanc eius voluntatem, summis, de Christo ex eius lumbis procreando promissis remunerat: ut nunquam maiora se à Deo beneficia fateatur recepisse. Legisses S. Petri discipulum Clemētem, hanc iam tum diligentiam, in asseruanda Eucharistia exegisse, ne ubi nouum præceptum Innocentius in, tradidisse videatur. Ita enim inquit: Tribus gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum, presbytero, Diacono & Ministro: qui cum timore & tremore reliquias corporis Domini debent custodire fragmentorum, ne qua putredo in sacrario inueniatur: ne cum negligenter agitur, portio corporis Domini grauis iniuria inferatur. Tu verò honestatem & diligentiam reprehendis. Velles proculdubio Sanctissimam Eucharistiam, quam seruatam semper in Ecclesijs, ab ipso Apostolorum seculo agnoscere cogeris, in pulueribus sordibusque iacere: ut sicuti eam contempnis, & signa tantum in ea vides

S. Clemēs
B. Petri
discipulus
Epist. 2

Asseruat
tio S. Eucharistia
quæ antea
qua.

T uñ

ita

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

ita ab alijs omnibus contemneretur. Tibi quidem non credenti, nec tanta ponderanti Christi præsentia mysteria, facillè hunc contemptum, quod infidelium est, persuasisti: Catholicis verò omnem cultū & reuerentiā, erga tam abstrusa & diuinitatis plena secreta, fides ipsa imperat & præscribit. Et illud quidem assertuata Eucharistia, quod Eusebius à viro celebratissimo Dionysio Alexandrino recepit, plenū antiquitatis exemplum quod tu etiam inuitus agnoscis, cultu suo, quod velles, caruisse Eucharistiam non declarat. Nam necessitas illa extrema hoc exegit, vt à puero etiam id portaretur, quod nunquam, nisi à Presbytero & Diacono tractatur. hoc enim licere nunc etiam, si tanta vrgeat morituri necessitas, non negarem. Nā & qui deferret presbyterum decumbentem ex morbo, & alterius agonem, qui moram non ferebat, nec sine diuino hoc cibo migrare ex hac vita poterat, disertè D. Dionysius descripsit. vt res inusitata & non sine ratione facta, viq; necessitatis exacta intelligeretur.

Ceterum

Euseb. lib
6 cap. 34
Eccle. Hi:

Cæterùm hoc idem exemplum, quod contra te ipsum profers, duos vestros errores condemnat: vnum, quòd nec asseruandæ Eucharistiæ vllum habetis morem, imò eum proscinditis damnatiscq; (seruatam enim SEucharistiã, morbus presbyteri, noxq; ipsa intempesta testatur) alterum quòd nec morituros illa refici, sed extra cætum vestrum, mē sãq; illius profanæ confessum, neminē Eucharistiam, (si modò apud vos Eucharistia est) etiam moriturum sumere oportere, docetis. In quo Apostolicæ vos Ecclesiæ, totiusq; antiquitatis contemptores cuius nullum in vobis extat vestigium satis abundè declaratis.

Sunt & alia multa grauissimãq; adseruata in templis Eucharistiæ antiquæ consuetudinis testimonia, quæ proferre constitui: vt cognosci possit apertiùs qui vos & vnde sitis, qui nil ab illa Apostolica antiquitate receptum per manus traditum habetis, sed omnia á vobis ipsis conficta, nuncq; primum ab alijs Hæreticis inuenta pro expresso Dei verbo venditatis: illasq; res diuinas quas

Zuingli,
nec asser-
uant nec
morituris
s: præbēt
Euchar.

Ante Nicenū primū Cōcilium asseruandi corporis Domini viguit cōsuetudo.

Conciliū Nicenum morituros corpus Christi sumere præcepit. hoc Zuingliani cōtemnunt

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 tanta antiquitas Ecclesiæq; consuetudo commendauit, contemptu & scommatibus insectamini. Extat in primis in Cōcilio Niceno tale decretum, quo absente Episcopo & presbytero, Diacono factas proferendæ & distribuendæ sacræ Eucharistiæ datur. Vnde nemini dubiū esse pōt: illā, quæ primū ab Episcopo vel presbytero consecrata erat seruata fuisse: nec enim cōfici eam à Diacono fas est. Hoc ipsum etiam Concilium, cū neminem sine sacra hac communione, tanquam omnium maximè necessario viatico, ex hac vita migrare præcipit, curamq; hanc Episcopis commendat: satis ostendit, asservationem S. Eucharistiæ fuisse tum iam more receptam. Pericula enim infirmorum, temporumq; ratio, quibus in hanc huius diuinæ refectionis sumendæ necessitatē incidunt, non permittit, vt tunc primū cōficiatur cōsecreturq; hoc sacramētū cū migrādū ē vita ē. Et Iustin⁹ Martyr a tiquissim⁹ testatur absētib⁹ fuisse portatā eadem die, qua celebrabatur mysteriū ad eos, qui impediti morbo à cætu aberant

raht: quibus certè non semper facultas
 permittebat, vt sacrum Christi corpus
 eadem die, propter morborum euen-
 tuūq; varietatē, perciperēt: sed in aliū
 diem asseruari quandoq; Eucharistiā o-
 portebat. Apud Irenæū Ecclesiæ Ro-
 manæ consuetudo recensetur: ex Ori-
 ente venientibus Episcopis, Eucharisti-
 am mitti fuisse solitam: quod sine asser-
 uatione illius, fieri, in varijs euētib; &
 casibus, non potuisset.

Et D. Chrysostomi seculum, eūdem
 morem habuisse, ipse Epistola ad Inno-
 cētium copiosus est testis: cū milites
 sub vesperam ingressos in sacrarium,
 preciosum sanguinem profudisse que-
 ritur. Iam enim nec tempus celebrandi
 sacrificij erat, nec in altari repertū, sed
 in abditiore loco, in quo custodiebatur
 perfusum scribit. Præterea cetera, præ-
 fertim quod asseruatam ab omni anti-
 quitate non neges: sed tamen in ædi-
 bus priuatis, vt inde simplicitas anti-
 qua ad detrahendum honorē huic diuinis-
 simo sacramēto, tibi patrocinetur, dicis.
 Sed nec causam, propter quam in ædi-
 bus

Niceph.
 libr. 13
 cap. 9.

In abdito
 loco ser-
 uatū chrī
 sanguinē
 epistola
 D. Chri-
 stost. tes-
 tatur.

Propter
persecuti
ones in
domibus
priuatis
seruaba-
tur. Eu-
charistia

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA,
bus priuatis seruabatur, commemo-
ras: nec cum simplicitate prudentiam
antiquorum coniungis. Nam cū sub
illa Cypriani tempora, ex cuius hæc e-
pistola, de priuatis domibus, petitur
exemplum, templa publica Christi-
anis tot calamitates & persecutiones
eriperent, tyrannorumq; edicta extru-
ere illa prohiberent: domibus priuatis,
non tantū ad seruandā S. Eucharistiā,
sed etiā ad omnia sacra mysteria pera-
genda utebātur. Cumq; in dies ad mar-
tyrium raperentur, quando iugulum
eorum appeteretur incerti, vt corpore
Christi, ad martyrium iturū reficerētur,
& ad tormēta perferenda armarentur,
inuieti illi Athlethæ, domi Eucharistiā
reseruabant.

Varia deniq; persecutionum tempo-
ra & pericula, varium, & quem neces-
sitas exprimebat, seruandæ & honorā-
dæ S. S. Eucharistiæ, morem cultumq;
inducebant. Nemo tamen ignorabat, e-
tiam si simplicitatem in seruanda S. S.
Eucharistia habuerit, corpus se Christi
in illa pericula seruare: quin prudenti
astimā

æstimatione maiestati mysterij agnosceret, & veneraretur. quæ etiam miraculis illo eodem tempore, vti scribit Cyprianus declarata est. Cum quidam (inquit) arcam suam, in qua sacramentum Domini fuit manibus indignis tentasset aperire igne inde surgente, deterritus est, ne auderet attingere. Vides, non ut communem panem fuisse seruatum Eucharistiam: sed tanquam stupendis miraculis plenum, Christi in ea corpus venerabatur. Quod verò tu illam cum benedicto pane, qui ex templis domum à singulis ferebatur, & ante communes cibos prægustabatur, confundis, vel magnam ignorantiam antiquæ consuetudinis præte fers: vel animum nocendi, & alijs imponendi ostendis. De hoc enim benedicto pane, qui etiam ipsis dabatur Catechumenis, plurima sunt apud Augustinum testimonia quòd Eucharistia non fuerit illud præsertim: Catechumenos secundum quendam modum suum (inquit) per signum Christi, & orationem manus impositionis, puto sanctificari: & quod accipiunt quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen: & sanctius quam cibi quibus alimur: quoniam sacramentum est. Et ut hoc obiter

Cyprianus. fers
s: de lapsis.

Panis benedictus non erat Euchar.

De peccati merit. lib 2 cap. 26.

Panis ben-
nedictus
quid ab
Euchar.
deferre-
bat.

Tract. ii
& 96 in
Ioan.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA
obiter dicam. Verba hæc D. Augusti-
ni de pane benedicto, egregiè signa ve-
stra, quæ sola in S. Synaxi agnoscitis,
condemnât: cū quiddam sublimius, si-
gnis que ipsis Christi corporis quæ Ca-
techumenis etiam erāt communia,
altius, in S. Eucharistia esse compara-
tio ista cū pane benedicto proclamet.
Si enim signum est tantūm Christi cor-
poris in pane Eucharistico, quid obse-
cro ab hoc pane benedicto, qui corpus
Christi significabat, ipsisq; etiam nec-
dum sacro lauacro ablutis porrigeba-
tur, differebat? Et panis quidem bene-
dictus, quem domum referebant fide-
les, & quem ante cibos cōmunes præ-
gustabant, Catechuemenis etiam præ-
bebatur: ab Eucharistiæ verò non vsu
tantūm, sed etiam aspectu, vti ex codē
D. Augustino cōstat, arcebantur: ab ip-
sacq; mysterij celebratione excludeban-
tur. Quam porrò ob causam aliam, nisi
quòd in Eucharistia non iam signum
nudum, sed ipsum re existens Christi
corpus, venerabatur, sumebaturq; Ali-
ter enim cum pane benedicto confun-
datur

deretur, frustraꝑ iplis Catechumēis nē
gari videretur. Extant & apud Paulinū
Diuinūꝑ Gregorium: de hoc pane be-
nedictio illustra testimonia. Græcorū
ꝑ & Armenorum hactenus retenta cō
suetudo: qui panem quem religiosē an-
te cōmunes cibos sumunt, ex templo
in testīmonium celebrati sacrificij, dese-
runt; nec illum Eucharistiam & Christi
corpus esse, sicuti tu confingere vis, cre-
dunt, vt mirum non sit, si ille panis cul-
tum & venerationem talem non habu-
erit, qualis S. S. Eucharistiæ debetur.
Sed quid tibi, Volane, cum asseruatio-
ne Eucharistiæ, qui sola signa in ipsa no-
uisti, & figuras tantū vmbraꝑ tenes
nec dandam esse morituris infirmis, Sy-
nagoga vestra iudicat? Quod vnum te
statur, sacramentum hoc inutile vobis
videri, quod tanto neglectu, contra o-
nem antiquitatem, etiā in ipso agone
contemnitis. Si Luteranus esses, meri-
tō hac à te requirerem. Si verbis & be-
nedictione ipsius Christi Eucharistia cō-
ficitur: quomodo Dei verborum & be-
nedictionis virtus, etiā si non suma-

Greg. lib:
4 Dial.
cap. 55
Paulin. E
pisto. 35.
ad Alipi.

Extra vs
sum post
consecra-
tionem
corpus ē
Chrī S.
Euchar.

Epist. ad
Calosiriū
Reliquiæ
Corporis
Chrī ser
uata.

PR O SACRATIS: EVCHARISTIA.
tur, in ea deperibit: Si deperire dicis:
insanire te S. Cyrillus Alexandrinus cla
mabit. Eius enim sunt verba. Insaniunt
igitur dicentes mysticam benedictionem à
sanctificatione cessare, si quæ reliquæ remā
serint eius in diem subsequenter. Non enim
mutabitur sacrosanctum corpus Christi,
sed virtus benedictionis, & viuificatiua gra
tia iugis in eo ē. Nos ergo summo fidei
nostræ testimonio benedictionisq; di
uinæ immutabili & semp permanente
virtute, ipso deniq; antiquitatis exem
plo, & infirmorum periculo admoniti,
Eucharistiam reseruamus: vos verò
quo iure, quo antiquitatis exemplo, il
lā quam Eucharstiā putatis, vel illa quæ
ex mensa vestra Zuingliana supersunt,
iuri carniū miscetis, & cum cibis
cōmunib9, vtī hīc Vilnæ fecistis, sumi
tis: Clamarem summum hoc sacrilegi
um, summū nefas esse, si vel sacerdotio
vestros Ministros fungi, vel ad confici
enda sacramenta potestatem habere
scirem: vel aliquid præter panem pisto
rum, esse in mensa vestra, arbitrarer. Li
cèt tam praua voluntas ōni supplicio
digna videatur, quod nomen Domini
polluas

polluat & id quod Christi sacramentū vocat, prophano & sacrilego vsu inhonoret. Talia sint desertoribus veritatis sacramēta, qualibus se dignos ipsi iudicāunt. Nos verò quibus hæc talia sūt, in quibus nostra exercetur fides et Dei verbi cōsecratio est immutabilis, cum omni honestate, cultu & adoratione hæc reseruamus: & ad infirmorum vsu, sine quo viatico nullum migrare ex hac vita patimur, in honestissimis locis recondimus.

Nec illud reticebo, quòd eodem loco comminisceris, post Concilium demum Lateranense, tum primū asservandæ S. Eucharistiæ loca delecta, & recentia hac de re decreta Pontificum recentem & nouam rem demonstrare. Si ingenium habes animum, vide quæ D. Clemens S. Petri discipulus de pastophorijs, in quæ iam tū Apostolorū seculo reliquiæ Christi corporis recōdebantur scribat. Et ex D. Chrysostomo idem allatū audisti. Ergo tam facile his credas quam Nauclero & alijs inferioribus historicis credidisti. Recentia

Constit.
Apostol.
libr. 8.
cap: 20.
Pastophoria
pro reliquijs
Christi
corporis
seculo Apostolorum
con-

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 verò hac de re edita summorum Pont.
 esse, noli confingere. Id enim quod ali
 qua quæ hominibus semper decursu
 temporis obrepit, negligentia, malè cu
 stoditur, pastorū cura & vigilātia restau
 ratur. vt noua diligentia, antiqua & ma
 le seruata Ecclesiæ decreta, cōmōstret.

Iam quæ de Salue Regina, tintinna
 bulis, lucernis, procesionib⁹, & nescio
 quali theatraica vt tu vocas, pōpa, alijsq;
 S. Ecclesiæ ritibus (quos haud scio
 an ipsi etiam infideles Turcæ & Iudei
 derideant) tanquam in aliqua scena p
 stringis: & proposito relicto ad ea qui
 bus inter epulas oblectare auditorem,
 & ex sacrosanctis ceremonijs Christia
 næ pietatis materiam tibi facetiarum de
 sumere, soles: talia sunt, vt ea, nullo re
 sponso digna iudicem. Honor tamen
 & summa in illam communem omniū
 fidelium matrem & Dominam Dei ge
 nitricem virginem perpetuam, obser
 uantia, aliquid à me extorquebit, ne
 quod illi detrahis, tacitus præteream.
 Conuiciaris nos, Dei honorem ad crea
 turas, hancq; omnibus Angelicis spiriti
 bus

Honoris
 bus Dei
 genitricis
 inuidet
 Volanus

LIBER SECVNDVS.

295.

bus eminentiorem heram nostrā, trās
 ferre, cum tot elogijs & salutationi-
 bus Angelos ipsos imitati eam hono-
 ramus, beatumq; illum ventrē qui Chri-
 stum Deum nostrum portauit, & vbe-
 ra quæ Deus infans factus suxit, vocem
 extollentes cum illa muliere prædica-
 mus, & humili corde eius pro nobis
 preces exposcimus. Quod tu impium,
 blasphemum, & idololatriæ vicio pol-
 lutum vocas. Et in nos quidē, totumq;
 orbem Christianum, & ōnem Catho-
 licam antiquitatem, calumniosa hæc
 est iniuria: (Nec enim vnq; cultum qui
 soli Deo est proprius, creaturis tribui-
 mus) in ipsam verò parentem Domi-
 ni nostri, fraus est & dolus iā ab ōnibus
 hoc seculo deprehensus. Sicut enim p
 tot Hæreticos sathanæ astus ideò mor-
 tuos (ita enim Sāctos Dei vocatis) nō
 esse precibus, vt pro nobis orent, com-
 pellandos confingit, vt sensim animam
 vnā cum corpore interire, vti iam Vile-
 næ factum probamus, doceat: ita &
 virgini gloriosissimæ hos honores q̄s
 meritō illi tribuit Ecclesia subtrahere

Luc. i.

Luc. ii.

Calumni-
 a est im-
 pudenda
 Catholi-
 cos Deo
 honorem
 propriū
 ad creatu-
 ras trans-
 ferre.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 conatur, vt deinceps paulatim non esse
 illā Dei matrē, nec Deū sed hominem
 tantum nobis similem peperisse, homi-
 nibus quos alijs iā suis venenis infecit
 persuaderet. Quem scopum Sathanas
 iam etiam in quibusdam videtur attigisse
 se. Vtrumq; certē in istis desertoribus Ec-
 clesiæ experti sumus. Et mortuos non
 extare amplius mentiuntur, & virgini
 sanctissimæ honorē progeneri veri Dei
 ipsamq; virginitatis gloriam subtrahūt.
 Per gradus enim quosdam, ad omnem
 impietatem & atheismum serpens iste
 serpendo progreditur, & per momēta
 quædā influit, vt suū ppositū scopū cō-
 sequat. At quātō fraudes illius melius
 sūt nobis cognitæ, tantō cultus Dei ge-
 nitricis maioris est nobis æstimandus,
 vt ōnes honores quocunq; excellētissimæ
 & supra omnes purissimos illos spiri-
 tus, eminentissimæ creaturæ tribui pos-
 sunt, & qui sūt illi ab Ecclesiā constitu-
 ti, non modo non sint deserendi sed e-
 tiam magis augendi. Cum summo tri-
 pudio, tubis prædicationum nostrarū
 contra vos tam perniciosos fidei totis

us Catholicæ hostes, illud etiam Ec-
clesiæ canticum, hoc vel maximè tem-
pore insonabimus: Gaude Maria virgo cū
ctas Hæreses interemisti in vniverso mūdo.
Omnes Hæreses vel humanam vel di-
uinam in Christo naturam oppugnant,
& huc semper collimant, ne Christum
verum Deum verumq; hominem cre-
damus. Hoc verò non potest vnq; no-
bis eripi, quamdiu in honoribus Deipa-
ræ perlistimus. Si Deum nobis & ho-
minem genuisse illam, & ideò summū
supra omnes Angelos gloriæ gradum
consequutam, nobis vehementer suis
orationibus prodesse confitemur, nul-
lus Hæresis tela timemus. Itaq; nullus
hactenus inuentus est Hæreticus, & ab
Ecclesia Dei profugus, qui se amicū
honoribus huius Theotocæ præbuis-
set: nec vllus vnq; in Hæresim prolap-
sus est, qui hanc virginem & commu-
nem omnium fidelium Dominam cul-
tu debito est veneratus. Luctatur certè
& contendit serpens antiquus, vt in hāc
Secundam Euam cum qua inimici-
tias habet, vt dicit scriptura, positas

Quāti res
fert in Dei
genitricis
laudibus
persistere

Nullus
Hæretic⁹
amicū
se honori-
bus Dei
paræ præ-
buit.

Sathanæ
pugna cū
secunda
Eua.
Gen: 3.

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

& ex professio susceptas, Hæreticorum animos & odia suscitet: sed tandem caput eius conteritur. Nec tibi bellum, cū illa, cui laudes & præconia piorum inuides, bene cedit Volane. Cū illo enim videris cōspirasse q̄ inlidiatur calcaneo eius: vt timendum tibi sit, nisi resipueris ne ad extremum contrito tuo capite, in interitum ruas sempiternum.

CAP. 9.

Illud verò quod Ecclesiā Dei & nos omnes idololatriæ seu artolatriæ insimulas ferendum non est, nec vllō silentio tanta contumelia dissimulanda. Per mille quingentos annos, Ecclesia Dei Christum verum Deum in Eucharistia adorat: & tu nunc illam idololatriæ reodarguis. Idola, inde vsq̄ ab ipso suscepta Christi fidei initio, demolita est: & tu illam cum idolis fornicari criminaris? Dic mihi, Iuliane, vt Augustini verbis vtar, & pro Iuliano, alloquar Volanū, Dic mihi (inquam) quæ te peperit (in Romana enim Ecclesia natum te, & Baptismo ablutum scio) vtrum te casta, an verò meretrix in lucem quam deseruisti, per vterum gratiæ spiritualis enixa est: an vt

dogmata

Matrē suam Volanus meretricem vocat sicut Iuliano obijcit D. August.

dogmata Pelagiana, ego dico Bereñga-
 riana, defēdas, coniugis Christi & matris
 tuæ viscera instinctu nefario, nō erroris, sed
 furoris infamare Magno te certē parri-
 cidio, Volane, inquinās: & ingratus il-
 lam de tāto crimine accusas, quam re-
 uereri debueras, etiam si minus eius ō-
 nia dicta & facta percepisses. Ante sex-
 centos ānos Polonia Christum ample-
 xa, vnā cum fidei tyrocinīs in tremēdis
 mysteriis, Missæq; Sacrificio corpus
 Christi, ipsumq; Christum adorare sup-
 plex cepit: & tu hactenus vero illam
 Deo carere, & abominandæ idolatriæ
 seruire confingis? Obstupeſco in demi-
 rando tuo in nos odio. Iam nos ab vna
 specie idololatriæ in imaginibus excu-
 fasti: & confessus es nos prototypa in
 illis, quod officij & religionis est, ado-
 rare: nunc rursus alteram nobis obij-
 cis, quòd Christum in Eucharistia ado-
 rantes idololatræ simus. Aut ergo Chri-
 stum, quem sub speciebus panis ado-
 ramus, idolum esse dicis, & verum De-
 um negas: aut Romanam Ecclesiam
 nil vnquam de vero Christo audisse as-
 seris

Volanus
 Chrūm in
 dolum es
 se putat
 cum nos
 bis eius a-
 doratio-
 nem cripe-
 re vult.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 feris: aut te alium asserre Christum, de
 quo nondum quicquam audieramus
 gloriaris. Si primum, Machometanus
 es: si secundum, Christianus non es. à
 quo enim hoc beneficium in Romana
 Ecclesia natus, accepisses: si tertium, Ana
 thema es, Apostolica voce damnatus.
 alium enim prædicas præter illum, qui
 manifestatus est in carne, prædicatus è
 gentibus, creditus est in mundo. Et ne
 te in primo condemnem, nec à secundo
 exculem: in tertio certè iure mihi con
 uincendus videris. Alium certè Christum
 prædicatis, quàm qui à Beato Petro & ab
 Ecclesia Roma. prædicatus est: & in
 quem totus mundus credidit, quemque
 concordi ore per omnes orbis plagas
 prædicat: & qui his terris. ante sexcen
 tos annos Poloniæ illuxit, & in quem
 potentissimus Lituaniæ Ducatus po
 stea credidit. Ille enim, in quem credi
 dimus, Missæ sacrificium, veritatē Chri
 sti corporis in Eucharistia, & hæc ado
 rationis mysteria, ceteraque omnia, qui
 bus nunc saluamur fidei dogmata vnà
 cū ipsa fidei origine intulit. Vester verò
 quem

Gal. 1.

1. Tim: 3

Volans
 cum Hæ
 reticis ali
 um Chris
 tum quæ
 si in quæ
 mundus
 credidit
 prædicat.

quem prædicatis, hæc omnia execra-
 tur, demolitur, deuastat. Illi itaq; qui an-
 tè prædicatus est, contrarium se exhi-
 bens, alium se & inimicum nostro, per
 vos declarat. Sed seducitis & seducti es-
 stis. Nostri huius veri imagine assum-
 pta, in Angelum se lucis transfiguraue-
 rat, lana & vellere Christi contectus lu-
 pus, qui nunc iam vellus agni deponit,
 & sicut per vos in sacramentis, nostrū
 à quo deuictus est, Christum con-
 temnit: ita per discipulos vestros aper-
 tē iam diuinitate illum exiit, vt seip-
 se alium Christum & Deum constituat, il-
 le, quem iam Racouitæ & Loscenses,
 qui totum mundum, vero Euangelij
 libro carere scribunt, expectant, dum
 docent nondum Christi Euangelium vi-
 guisse, sed eius veritatis lucem in hæc vl-
 tima secula reseruata esse, nec vnquā
 promulgatum mundo fuisse: nec per
 mille ducentos annos ex quo Homo-
 usiani, vt illi vocant, hoc est, Arrij illius
 hostis diuinitatis Christi, expugnatores
 florere cœperunt, veritatem agnitam:
 sed quendam alium Regem prodigijs

1. Tess. 2.
 Hæretico-
 rum Ras-
 couitarū
 & Loscē-
 siū & in-
 de Zuing-
 lianorū
 Chiūs qd
 & quā is
 sit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 & potentia externa insignem venturū
 & promulgaturū Euangeliū orbemq̃
 subacturum esse, maledictum scilicet il-
 lum filium perditionis, q̃ vocatur Anti-
 christus. Huc tendit omnis conatus ve-
 ster, vt Christum omni honore, & diui-
 na adoratione exuatis, & alteris glo-
 riam promouere iam his, nō initis, sed
 progressibus vestris, curetis. Omnes
 igitur neruos intēdimus, vt is, qui à vo-
 bis omni cultu & adoratione in Eucha-
 ristia exuus est, & apertē à Ministris
 discipulisq̃ vestris Loscensibus alijsq̃
 plurimis hic etiā Vilnæ blasphematur,
 verūq̃ Deus esse negat à nobis honoris
 hīs ōnibus internis & externis, colatur.
 vt qd perfidia detrahit, feruor amorq̃
 in Dominum fidelium suppleat,

Processio-
 nes cum
 S S. Euz-
 chari qd
 sibi velint

Processionum illarum, quas tu cō-
 uiciaris, & in quibus ora Christum ca-
 nentium claudis, tantō feruentius cele-
 brabimus conuentum, quantō vos illū
 pertinacius Regi cœlorum Dominoq̃
 gloriæ inuidetis. In quibus non solū
 passionem Dominicam, mortemq̃ anū-
 ciamus, donec veniat, non in alio nos
 gloriam

gloriari, quàm in Cruce Domini nostri
 Iesu Christi, prædicantes: sed etiam de
 prostrata perfidia Berengariana, per o-
 nes vrbis angulos, triumphos erigim⁹
 & pro veritate Christi verborum, diui-
 nitatē illius propugnanda, in acie sta-
 mus, pro hac diuinissimæ Eucharistiæ
 maiestate, extrema etiā ppeti parati. Sci-
 mus enim diuinitatem Christi, quā ex-
 tremis seculis Antichūs, vt se Deum cō-
 stituat, vehementius est impugnatur⁹,
 nulla magis Ecclesiæ confessione, cul-
 tuq; stabiliri, nec in vllō sacramento a-
 deò elucere declarariq;. Hic enim om-
 nipotentia Christi immensa argumē-
 ta agnoscimus, hīc tanquam verus De-
 us, naturas rerum, quas ex nihilo crea-
 uit, eadem potentia immutat: hīc vnū
 & idem corpus, quod in sede patris col-
 locauit modo sacramentali nobis infi-
 nita sua potestate efficit & exhibet: hīc
 verè confitemur, quòd apud Deum,
 nullum sit impossibile verbum, vt De-
 us Christus sit, etiamsi nobis impossi-
 bilia dicat: hīc veritatem illius diuinam
 adoramus, & nulla maiora contra se na-

Veritas
 corporis
 Domini
 in Eucha.
 est minus
 & propu-
 gnaculū
 diuinitas
 tis Christi.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 sum carnis nostræ diuinitatis eius agnos-
 cendæ, habemus exercitia. Hunc itaq;
 murum pro diuinitate eius tuenda con-
 tra vos opponimus, quo stante, facta
 tecta nobis est spes nostra, quo ruente
 scimus ad diuinitatem Domini subuer-
 tendam, animum vos esse adiecturos:
 sicuti in progressu Hæresis vestræ iam
 ferè manibus cōtrectam. Adeò nil ha-
 bemus in fide Catholica, in quo illustri-
 ore modo, siam Christus diuinam om-
 nipotentiam constitueret: & in quo no-
 stra in eū fides magis exerceatur, q̄dē,
 à nobis gratitudinem maiorem exi-
 gat, & in quo plura solatia nostra, de q̄-
 bus in fine libri sequentis aliquid dice-
 mus, recondita sint. Tabescat ergo Hæ-
 reticus, illia Apostatæ rumpantur: & il-
 lo procesionis triūpho, veritas Chri-
 sti, dicentis, Hoc est corpus meum, e-
 iusq; omnipotentia celebretur. Nos ve-
 rò vt hæc solatia Christi diuinitatis, dul-
 cissimæq; illius nobiscum præsentia,
 nobis integra permaneant, plura etiam
 omnis adorationis & honoris interni
 externiq;, & anima & corpore, & totis
 viribus

LIBER SECVNDVS.

viribus saltantes coram Domino, exhibebimus augebimusq; officia (licet sterilis & maledicta Michol, hoc est Hæresis quæ proprijs caret liberis & suffragatis tantum alienisq; abutitur, simplicitate nostra offensa, irrideat ministerium nostrum) vt deridētes nos, & risui infidelium exponentes, tantò gloriosiores appareamus, beneficiū tam illustre obscurari nobis vestris cachinnis & scommatibus, non patientes. Itaq; Beatissimo orbis terrarum Pastori Urbano, multas agimus etiam nunc gratias, & animæ illius bene precamur, qd nos illa instituta celebritate contra Berengarianos hæreticos armauerit, & tantum beneficium nobis illustrauerit, p qd Christi diuinitate tuenda, hunc murum et pro cōseruanda, quæ ex sacramentarijs parta fuit victoria, hunc procesionum arcum triumphalē erexerit. Alios etiam bene de Ecclesia Dei meritos, cēsehimus, æternaq; illos memoria dignabimur, si quid ad augendum Chrō in diuinissima Eucharistia cultum superogauerint, addiderintq; fideles stabilarij

301.
2. Reg. 6.

Urbanus
Sūm, P^{re}
Catholico
cos contra
Berengarianos
procesio
nibus arma
mauit,

Luc. 10.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 bularij, & nostrorum vulnerum cura-
 tores. At confitemini, inquis, corpus il-
 lius sedere à dextris, & inde venturum
 iudicare viuos & mortuos: & modo er-
 go sub speciebus panis esse illud & mā-
 ducari affirmatis? Quia vtrunq; Deus
 dixit, Volane, vtrunq; verum est. quo-
 modo autem sit fides Deo dicente, nō
 quærit, nec obedientia audientis disci-
 puli interrogat. Simplici corde credi-
 mus, quòd ille dixit, qui non mentitur,
 nec fallit, & omnia potest Deus. Non
 offendimur, nec cum illis discipulis mo-
 bilibus, à Christo discedimus: sed cum
 B. Petro, licet difficilia intellectu dicat,
 stabiles & fixi exclamamus. Quo ibi-
 mus à te, verba vitæ æternæ habes.

Sedere corpus eius à dextris profite-
 mur: sed esse tam impotentem Christū
 negamus: quin illud ipsum modo sacra-
 mentali & inuincibili dare nobis, & id
 quod dixit implere, & ex substantia pa-
 nis efficere possit: agnoscimus verita-
 tem, & omnipotentiam eius in vtroq;
 honoramus. Nec tenenis hæremus:
 nec humi defixas mentes, sicuti tu dicis
 adoramus

adoratur corpus Christi gerimus: sed
 sursum corda, Dominusq; nobiscum
 proclamantes, & altitudinem cælestiū,
 tremendorū, inuisibiliū, & ōnē terrenā
 naturam substantiamq; excēdentium
 mysteriorum, quæ mente & intuitu cor
 dis spectantur, inculcamus: & nihilomi
 nus præsentem Dominum, non diuini
 tate solū, qua cælum implet & ter
 ram, sed & corpore, mirabili & abstru
 so modo, verum in natura nostra Ema
 nuelem, in iisdem adorādis mysteriis
 docemus. Si nil Apostolorum fidem
 viliibilis Christi præsentia, ad diuinitatis
 sublimiora & inuisibilia contemplan
 da præpediuit, sed potius plurimum iu
 tat, vt Deum viliibiliter cognoscētes, in
 inuisibilium amorem raperentur: inul
 tō minus nobis impedimento est, inuisi
 bilis eius præsentia, quominus indiuinā
 illius & sublimem maiestatem animis
 feramur: dicentes cum Thoma, Domi
 nus noster & Deus noster. Nec enim
 illum terrenum aliquem Regem, sed
 Dominū gloriæ, in cælo et terra regnā
 tem, & tamen nobiscum manentem
 contra

Præsentia
 Christi fidē
 nostram
 non impe
 dit sed ex
 ercet.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 confitemur. Expectamus autem illum
 de cælo visibilem, & omnibus bonis
 & malis conspicuū, in summa maiesta-
 te ad iudicandum venturum, quem nūc
 inuisibilem et in mysterio colimus: nec
 frustulo panis, vti tu cōuiciaris, sed cor-
 pori, eius diuinitati coniuncto, in quod
 substantia panis transmutata est, gloriā
 & adorationem tribuimus: tanquam
 salutis nostræ, & bonorum omnium
 auctori. Te verò conuiciantem fru-
 stulum panis nos adorare, illis D. Le-
 onis verbis compellabo. In quibus tu
 ignorantia tenebris, & in quo hactenus des-
 fidia torpore iacuisti, vt ne auditu disceres,
 nec lectione cognosceres, quod in Ecclesia
 Dei omnium ore rā consonum est vt nec ab
 infantium linguis, veritas corporis & san-
 guinis Christi inter cōmunis sacramenta fidei
 dei taceatur. Nec enim vllus est inter
 Catholicos, tam infirmi ingenij puer,
 nec vlla tam rudis anicula, quæ inter
 rogata, non, se Christū, corpusq; Chri-
 sti, & non panem inter mysteria ado-
 rare, respondeat. Sed nec more hæreti-
 corum varios & diuersos Christos in
 deserto & angulis singularium opinio-
 num

Trist. 22.
 ad Cōstā.

num & schismatum penetralibus de-
monstramus; Ecce hîc Christus, ecce
illic: hoc enim in vos dictum est, qui
diuersos Christos & sibi contrarios as-
sertis, & tot discordijs Domini gregem
distinetis, vt nesciant, cui nam sit adhæ-
rendum. Vt meritò hîc illa contra te D.
Augustini vsurpanda sit aurea sêntentia.
Non insultent (inquit) Hæretici per partes
concisi non se extollant qui dicunt Ecce hîc
est Christus, ecce illic. Qui dicit, ecce hîc
est ecce illic, ad partes inducit. Vnitatē pro-
misit Deus Reges in vnum collecti sunt, nō
per schismata dissipati sunt. Quatuor hîc
Vilnæ Christos prædicatis vos vnitatis
Ecclesiæ contēptores, et veritatis ab v-
na S. Ecclesia Romana acceptæ deser-
tores. Lutherani clamāt: Ecce hîc apud
nos est verus Christus: Zuingliani ne-
gant, sed apud se potius illum esse con-
tendunt. contra anabaptistæ affirmant
& sibi potius illum tribuūt: at rursus
reclamāt Antitrinitarij & in sua cōmu-
nionē illum verum Christum inueni-
ri, cōfingūt. Et omnes hi in penetrali-
bus hoc faciunt, prodire in apertum nō
lunt, omne iudicium Conciliorum, Epî

Hæretici
in deserto
& pene-
trali-
bus
multos
Christos
demon-
strat.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 scoporum, Ecclesiæq; Doctorum, vi-
 rorum etiam grauiū, et peritorum sub-
 terfugiunt. Omnes deniq; in deserto cō-
 demnatarum iam, & relictarum puir-
 darumq; Hæresum, sua deliria fabri-
 cant. Nullam enim sectam & impiam
 de diuinis opinionem suscitant, quæ iā
 ante ab Ecclesia Dei execrationi diris-
 t; omnibus deuota non fuisset, & à qua
 cautiore facti homines veluti à peste
 quadam, et barathro non transfugisēt
 & ad eam à qua seducti disciuerant S,
 Ecclesiæ Romanæ societatem non re-
 diissent. Adeo sicut vno relictō Deo &
 fabricato vitulo illi idolorum cultores
 non poterant prædicare: Hic est Deus
 tuus, sed potius, Hī sunt Dī tui Israel:
 ita nec isti Romanæ Ecclesiæ vniusq; fi-
 dei desertores, prædicare vnā fidem
 & vnum Deum poterunt: sed potius
 ad plures fides & inde ad plures Deos
 miserum populum conuocant. Nos
 verò nō in penetralibus nec in desertis:
 sed in Ecclesiæ per totū orbem diffusæ
 communione, in Ciuitate super mon-
 tem posita, quæ abscondi non potest:

Vna fide
 Catho-
 lica re-
 licta
 nunq; v-
 na sed sē-
 per plu-
 res oc-
 cū-
 runt.

Exod. 32.
 & 3. Reg
 12.

in Conciliorum doctrina, in successione
 ab Apostolis continua Episcoporum,
 in Doctorum omnium seculorum præ
 dicatione, in populorum & gentium
 omnium fidei obedientia, in regula illa
 via, quam omnes sancti nostri maiores
 ingressi sunt, Christum vnum, et eundem
 quem ab Apostolis recepimus, demon
 stramus. quem & si visibili modo absen
 tem, nobiscum tamen esse in terris præ
 sentem, non diuino tantum illo modo,
 quo fuit & est semper cum patre: sed si
 cuti Emanuelẽ, nobiscum Deum, no
 stramque naturam participem, sacramentali
 etiam inuisibili, & corporali modo no
 biscum manentem, nosque suo verissimo cor
 pore pascentem, pro eo ac ipse edocuit
 confitemur. Quod, quomodo nam pacto fi
 at, iam de existentia corporis Christi
 in Eucharistia modo, tuis responsuri di
 cemus.

Ventum est ad questionem illam, in
 qua explicanda ego meam ignorantiam
 libenter confessus sum, timideque nunc e
 tiam fateor, ac cunctanter tantum de ea
 dixi, quantum fides Catholica permittit

CAP. 10.
 De modo
 existentie
 & corporis
 Christi
 in Eucha

& qđ a curiositatis quæ in tā abstrusis
 mysterijs ē temeraria, vicio, lōgūs, ab-
 esset. Illud, qđ dictū est, fidei & Catho-
 lico ad Sophismata hæreticorum solue-
 da sufficere arbitrabar. quam quidem
 quæstionē, tuis in primis verbis, ppono
 Quomodo (inquis) Christus in sacramen-
 to carnem suam manducandam, & sangui-
 nem suum bibendum nobis tradit, si quan-
 tum cœlum a terra distat, tantum & ille in
 substantia corporis sui a nobis dislitus esse

In Ioa lib.
 4. cap. 13

Cum Des-
 us opera-
 tur non
 quæren-
 dū q̄mo-
 do.

Ad hanc ego vocem, cum D. Cyrillo tra-
 hire responsum esse volo. In sublimibus &
 diuinis rebus istud Quomodo, nec cogito
 nec profero. Iudaicum hoc est verbum, & ex-
 tremi supplicij causa. Cum Deus operatur,
 nō quæro, Quomodo: sed operis sui viā atq;
 sciētiā illi soli cōcedo. Et cū Ambrosio:
 Et si non licet mihi scire, quemadmodum
 natus sit: non licet tamen nescire quōd na-
 tus sit: Seriem generationis ignoro: sed au-
 ctoritatem generationis agnosco. Itidem
 etiam ego dico, & si non licet mihi sci-
 re, quemadmodum Christi corpus in
 Eucharistia sit: non licet tamen nescire,
 dicente Domino, quōd sit. seriem ope-
 rantis hæc mysteria ignoro: auctoritā-
 tem tamē dicētis, Hoc est corpus meū

LIBER SECVNDVS:

agnosco. Et cum Augustino respōdeo.

Credo Deum aliquid posse: quod ego fateor
intelligere me nō posse: in tātibz rebus, ratio
facti, est potentia facientis. Et cū Da-

masceño. Si nūc interrogas, quomodo pa-
nis sit corpus Christi: respondeo & ego ti-
bi: spiritus S. obumbrat & hæc supra sermo-
nem & intelligentiam operatur. Ego Vo-
lane Corpus Christi idem, quod à dex-
tris Dei sedet, quod & traditum est in
cruce, esse re præses in Eucharistia, Deo
dicenti, Hoc est corpus meum, credo,
& adoratione confiteor, & silentio ve-
neror: quo modo autē sit, nec quaro,
nec scire etiam volo. ne me, vel infide-
lem dubitatio, vel curiositas faciat te-
merarium. Si scire non licet, quo mo-
do sit: at scire licet, quod sit. Facti tibi
rationem afferam, potentiam Christi fa-
cientis: modum verò si dixerō, insanire
me prius, quā, illum explicare posse,
fatebor. Hic cum Moyse, Deum loquē-
tē accepto pane, Hoc est corpus meū,
audiens, ad credēdum quidem & ado-
randum celer, ad loquendum autē tar-
dioris & impeditioris factus sū linguæ.
Propius etiam ad hunc tremendorum

309.

Epistola
ad Volu-
sianum.

Infidelis
facit du-
bitatio
curiositas
temerarium.

Modus ex-
istentiæ
corporis
Christi in
sacramen-
to inex-
plicabilis

Exod. 4

Exod. 19

910.

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA,
mysteriorum montem ascendere, com-
minatione mortis deterritus, non au-
deo: et os pollutum habens, cum Isaia

Esa: 6.

ter sanctum hymnum, cum illis, qui &
caput, & pedes diuinorum secretorum
profundæq; scientiæ contegunt, cantare
crubesco: sed cum Helia stans in or-

3 Reg. 19

stio speluncæ canaculi, & audiens sibi
lum auræ tenuis, diuinæ scilicet mitissi-
mæ illius in Cœna vocis, Hoc est cor-
pus meum, operio vultum meum, igno-

Exod. 34

rantia meæ pallio: et cum Moise Deum
pertranseuntem, & diuina hæc myste-
ria operantem credens, festinus, curua-

Rom. 11.

tus, pronus in terram, adoro: cumq; Apo-
stolo exclamo: ô altitudo sapientiæ
& sciëntiæ Dei, quàm inuestigabiles viæ
eius. Hæc est responsio mea. Tu verò

Volani
solutio,
in illa dif-
ficili quæ-
stione de
modo.

huius quæstionis tam abstrusæ, facili-
tatem inuenisti solutionem, cum dicis:
Non credo. Non enim potest esse idem
Christi corpus, & in cœlo à dextris Dei
& in Eucharistia. At dicitur, Volane,
Hoc est corpus meum: & datur ad man-
ducandum fidelibus. Figuratum datur
inquis, & quasi depictum, non re exis-
tens

LIBER SECVNDVS.

374

stens. Reale enim à dextris Dei est. ita tu dicis, vti mox ex tuis verbis apparebit, & omnem nodum facili via soluis. Nā hoc etiam Iudæo, & Turcæ, & cuius infideli, sine omni molestia, persuaferis, vt vnum & idē corpus vnus Regis, & in Polonia esse, & in Lituania credat: sed in vno loco viuum, in altero pictum intelliget. O magna mysteria Volani, in quibus suam exercet cum suis fidem. Hōc ne est Deo supra sensum & rationem credere, & intellectū in obsequium fidei redigere? Sed ne tua, tanquam malè forsitan à me intellecta, dicas: tuam hanc explicationem, differat ne aliquid ab eo, quod diximus, audiamus. Quomodo, Volane, corpus Christi in Eucharistia manducetur, cū ibi re ipsa non sit, sed in cœlo tantūm?

Non manducatur (inquis) Capharnaico illo more crudo apparenti & facinoroso. fateor non esse talem cum facinore & occisione Christi manducationē. Qualis ergo est, dicito. Quamuis, (inquis) Christus quo ad corpus, absens est: quāuis tanto locorum interuallo, quanto cœlum à terra separari videmus, à nobis, disiunctus ē

X iij

vere

PRO SACRATIS: EVCHARISTA.

vere tamen manducandum se nobis exhibet
 ut simus caro de carne eius. Verè, inquis,
 Christus se nobis in Eucharistia man-
 ducandū exhibet? sed quo modo man-
 ducatur, quod nō est, & tantūm distat,
 quantūm cœlum à terra? Verè ne mā-
 ducāsti, Volane, si longè aspiciens po-
 sitos cibos, nec ori adhibens, volunta-
 te tantūm & desiderio manducasti? ne
 quaquam certè manducāsti: Ita te verè
 manducāsse aliquis dixerit, sicut verè
 faciatur te senties, in vtroq; est fictio,
 non veritas: imaginatio nō satietas. Eo-
 dem modo, cum Christi corpus in Eu-
 charistia manducari dicis, quod nō est,
 sed tantūm à te distat, quantūm cœlum
 à terra: vana somnia narras, in quibus
 dormiens quidem comedis, sed euigil-
 lans, esuris, & eadem fame tabescis: ut
 recte propheticum illud in te cōueniat,
 Sicut somniat esuriens & comedit: cum au-
 tē fuerit expergefactus, vacua ē anima eius.
 Sed dicis ex Augustino. Panis iste non
 moribus consumitur: sed interioris homi-
 nis quærit esuriem. credere in eū ē māducare
 At non de spiritali, & figurata illa man-
 ducatione corporis Christi, hīc loqui-

Nil verè
 manduca-
 tur quod
 non est.

Esa. 29.

mur. Talis enim, vti iam dictum est, per omnia coelestia dona, quibus fruimur, vagatur incerta, & sensum illum mysticum, in quo sine fidei præiudicio, abundare quisque potest, cōsecratur: vt & creando & operando, & amando, & voluntatem Dei faciēdo, manducare nos & refici dicamur. Verū iam ab hac manducauione tropica, prorsus es exclusus, nil enim ad hoc propositum attingit: quæ semper & sine sacramento, non in pane tantū & vino, sed & in carnibus, & in omni cibo, figurari potest, & mente concipi. Sacramentalem nos quæ est in Eucharistia, propter eos, qui iam credunt, imò & diligunt Christum instituta, vrgemus. In qua, non fide tantū & dilectione, vti Chrysostomus, Hilarius, Cyrillus, & alij docuerūt, sed re ipsa naturaliterque ac corporaliter, licet inuisibiliter, corpus Christi re existens manducamus: & arcta, quadam coniunctione, & longè arctiori, quam quæ per fidem & dilectionem est, illi coniungimur: tanquam mēbra de mēbro, & caro de carne eius. De qua &

Spiritualis
manduca-
tio
Christi
corporis
non est
cum sa-
cramen-
ti coniu-
denda.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Augustinus: Corpus Christi nō edamus tantum in sacramento, sed vsq; ad spiritus participationē. In hac ergo sacramē tali māducatione quærimus: q̄modo corpus Christi verē manducatur, cū iuxta te, realiter in cœlo tantum sit. Hic in omnes te partes vertis: nec, quid dicas, inueniens, tandem ne tacere videaris, ad illum infelicē portum refugis, à quo te ipsa mera contradictio repellit. In sacramento hoc, (inquis) sicut in reliquis n̄nibus, res ipsæ internæ cœlestes cum signis externis visibilibus coniunctæ sunt: vt semper tamen, quod ad locorum attinet spacia, sint procul dislitæ & separatæ. Quo modo, obsecro, hæc cohærent? Corpus Christi est separatum à pane, & est coniunctum cum pane. Quomodo sit separatum, dicis, cū te explicas: quantum cœlū distat à terra tantū panis in Eucharistia à corpore Christi. At quo modo sit coniunctum, vt cum pane, vel in pane, vel sub pane manducari putetur, non dicis: ideo tibi cōtradicis, cūm, Est, &, Non est, dicis. Sed fortē aliquid est quod de ista coniunctione affers. Spiritus (inquis) S. vinculo res ipsæ tam procul

Volanus
sibi con-
tradicit.

LIBER SECVNDVS.

315

cul disiuncta, hoc est panis & corpus Christi, connectuntur & conglutinantur. Iuxta tuam ergo mentem Spiritus S. opera, corpus Christi cum pane ad manducandum in Eucharistia coniungitur, quod iuxta locorum spacia, tam longè sicut cœlum à terra distat. Sed quæro: illud corpus, quod spiritus S. beneficio affertur in Eucharistia, & tam arctè cū pane conglutinetur, vt tu dicis, est ne illud idem, quod sedet à dextris Dei, an aliud? Aliud fortè esse, non audebis asserere. Si porro illud ipsum est cū pane in Eucharistia, est ne reale, an imaginarium & figuratum? si reale: constat nostra sententia, corpus Christi in Eucharistia re ipsa esse. Si imaginarium, en illa eadem redeunt contradictionum commenta, Christi corpus quod in Eucharistia non sit, verè in Eucharistia manducari. An non egregiè fingentis & seducentis est, dicere, id in Eucharistia verè manducari, quod realiter non est? Veritatem verbis statuis: & nihil verum, sed phantasma obtrudis. Aut Christū duo corpora habuisse, aliud verum, & sedet

Dilemma
pungens
sacramen-
tarium.

Non pōt
verè man-
ducari qd
realiter
non est.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Sicut figurata medicina sanantem non producit: ita nec figuratum Christi corpus salutem.

Anima, Angelus, licet sint spiritus res tamē & entia realia sūt.

sedet à dextris Dei, aliud cum Manichæis phantasticum, quod in Eucharistia sumitur, asseriū: aut ex talibus sacramentis, nō re ipsa constantē, sed figuratam salutem & vitam consequi vos satis esse putatis. Quid enim operatur medicina, quæ res aliqua non est: quomodo hæc comestio afferet vitam, quæ pro cibo, figuras, pro alimēto umbras, & phantasmata obijcit. Nam quod dicis, rem totam in Eucharistia esse, non corporalem, non visibilem, sed spiritalem: ideoq; spiritalem quoq; manducationem esse, ad easdem phantasmatum reuolueris præstigias. Nam nec nos visibili modo, manducari Christi corpus dicimus: sed inuisibiliter in mysterio, re ipsa tamē, reale & verum sub speciebus visibilibus exhibitum. Tu cū omnia in Eucharistia spiritalia esse doces, aut realia & vera intelligas, necesse est. (quis enim vel Deum, vel Angelū, vel animam, licet spiritalia sint & inuisibilia, & à sensibus corporis remota, nō esse re ipsa entia realia dixerit?) aut certe, vt ad eundem redeas circulum, omnia

nia in Eucharistia spiritalia, hoc est imaginaria & ficta asseres, quibus non plus insit veritatis, quam Chimæra illi, quæ non produxit natura, sed effinxit imaginatio: vt & manducatio, & salus vitæ quæ inde promittitur, vana quoque sit & figurata: vt præstigijs & imposturis plena omnia relinquantis. Talia desertores veritatis habeant sacramenta: nostra, licet res cœlestes, inuisibiles & spirituales habeant, veras tamen & reales nobis, vt & veram inde salutem, non figuratam, consequamur, exhibent. Quod verò ad illa diuertis, in quibus nulla mihi tecum est controuersia, vt in Christo duas naturas probes: & illum verum Deum confitearis: & si parum ad rem spectabat, benè tamen accidit, Nā agnoscere te Dominum Iesum Christum esse vnum, cum Patre & spiritu S. Deum, dubitare ex hac tua in sacramento opinione, cum B. Hilario poteram. Ita enim dicentem illum audisti, De veritate carnis & sanguinis (in Eucharistia) non est relictus ambigendi locus, nunc enī & ipsius Domini professione, & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est. Et accepta

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

atq; hausta id efficiunt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. Anne hoc veritas non est? Contingat planè ijs verum nō esse, qui Christum Iesum, verum esse Deum negant. Itaq; cū tu veritatem corporis Christi ex Eucharistia tollis, contingere tibi posset, vt Christum Iesum, verum Deum esse negares, de cuius omnipotentia dubitas: quasi verum & idem, quod sedet a dextris Dei, ex panis substantia, efficere nobis corpus suum, cū Deus sit, nō posset. Confessionem quidem tuam de Christi diuinitate audio: sed fundamenta anabaptistis, ad eam negandam, fabricare te video. Non negamus, Volane, & nos in Christo distinctas naturas, imò & voluntates, nec humanam esse in diuinam conuersā dicimus: sed vtrasq; in vna psona subsistentes, Cōciliorū magis & Ecclesiæ interpretatione, quā vlla aperta, & expressa de vna hypostasi filij Dei & filij hominis, scriptura, edocti profiteamur. quorum quidem Conciliorum, inquam, authoritatem, cū in hoc quidem Chalcedonensi decreto honoras, in alijs verò insectaris, & proscindis

Sacramē-
tarij ad
negandā
Christi di-
uinitatē
fundamē-
ta Anaba-
ptistis cō-
struunt,

LIBER SECVNDVS.

39.

dis id mereris, ne vllum tibi ex his cōtra anabaptistas patrociniū præbeat. Ex nudis illos scripturis expugnat: quos non, nisi scripturis esse credendum, docuistis, frustra q̄ hæc iam Cōciliorum, cōtra eos arma assumitis, quæ ipsi superbè contemnitis, & pro arbitrio, vt in Niceno secundo, Lateranensi magno, & alijs experimur, condemnatis. Ridendos vos potius Anabaptistas, quàm metuendos his armis exhibebitis. Facile enim vobis opponent: Si Concilia vrgetis, auctoritatem eorum in alijs inuiolatam seruate, vt meritò nullum vobis ad Patrum, Conciliorumq̄ patrociniū refugium relinquant. Pugnent secum ipsi Ecclesiæ defensores: & Volanus patrem suum Luterum in veritate & præsentia corporis Christi, & patrum suum Brentium in vbiueitate, vt dicunt, oppugnet: ipsum verò ònes Luteranorum sectæ, & Brentiani, de sacramento, progenies verò Zuingliana, Anabaptistæ, de duabus in Christo naturis expugnet. Catholicī, sicut Eutychem damnauimus:

Zuingliani contra suos Anabaptistas frustera at Conciliorum opē cōfugiūt.

Pugna inter se Hæreticorū.

Euthychē & Brentium cōdemnant Hæreseos Catholicī.

ita

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 ita & Brentium execramur: medio gra
 dimur veritatis tramite: & duas in Chri
 sto distinctas naturas nec confusas cō
 fitemur, & corpus Christi nō esse vbiq̃
 sicut diuinam naturam, cui hoc est pro
 prium, asserimus: sed voce ipsius Dei
 confirmati, illud sine naturalis loci mu
 tatione sacramentaliter, secundum sub
 stantiæ panis conuersionem, idē ipsū
 qd sedet à dextris Dei sub visibilibus
 sacramēti speciebus in altari contineri,
 confitemur, modo singulari sacramen
 tali, substantiali, & nullo humani inge
 nī acumine penetrabili. Non enim est
 impossibile apud Deum omne verbū
 & omnia quæcūq̃ voluit fecit in cælo
 & in terra. Ex qua sententia, nullo mo
 do illud, quod tu asseris, consequitur,
 vt vbiq̃ Christi corpus locali & circū
 scripuo modo esse oporteat. Dicimus
 cum Augustino, Corpus in quo resurre
 xit in vno loco esse oportet, veritas autem
 eius vbiq̃ diffusa est. Quæ, rogo veritas?
 Quia ipse dixit, Hoc est corpus meum
 Hoc verum esse oportet, vt corpus e
 ius nobis in Eucharistia reale sit, si verū
 Christū

Luc. 1.

Christum & omnipotentem Deum credimus; non ideo tamen ubiq; illud esse, sicuti diuinitas eius est, dicimus: sed locali naturaliq; modo à dextris tantum Dei considerare credimus, sacramentali verò, abstruso & substantiali modo, esse illud ipsum in Eucharistia sentimus. In qua sententia & ipsius Christi diuinitis verbis, & totius antiquitatis, Ecclesiæq; per totum orbem diffusæ, doctrina, vti iam audisti, confirmamur; fidei magis obedientiam sequuti, quàm rei tam abstrusæ, & soli Christo cognitæ, modum perscrutantes. Tu verò aliam ad huc, rei tam difficilis, solutionem quæris, quo pacto scilicet corpus Christi in Eucharistia, sine re ipsa extante præsentia māducetur. Sed quæ nam sit illa, audiamus. Non corporaliter, inquis, nec sensibus carnis comeditur, neq; in morem carnalis cibi dentibus premitur, sed fidelis animi contuitu percipitur. Sola enim fides est quæ per spiritum S. adiuta, & amore Christi Domini, & saluatoris sui inflammata, in cælum subuolat: vitamq; ex corpore Christi pro nobis in morte tradito, & sanguine pro nobis effuso, sanctitatis & innocentiae Christi verè particeps ineffabiliter percipit.

Y

Videris

Alia Voz
lani solus
tio de fide
in cælum
volante.

2 Cor. 10

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA:

Videris ergo iam totum nodum soluis
 se cūm dicis: corpus Christi, quod in
 Eucharistia manducatur, est quidem
 in cælo tantūm: sed fides in cœlum pe-
 netrat & subuolat, vt ibi illud mandu-
 cet. Placeret quidem tam facilis in re
 obscurissima solutio, sed duo me ab il-
 la retrahunt, alterum, quod sacramen-
 tum Eucharistiæ à Christo institutum
 tollit (quamobrē enim ad illud ac-
 cedit, cūm fide possit in cœlum volare
 Volanus, & ibi māducare?) alterum,
 quòd res omninò pereat, & impostura
 ac phanthasma, vt prius, relinquatur.
 Itaq; nolo cum rei tam preciosæ, & ani-
 mæ meæ necessariæ Corporis scilicet
 Christi, iactura, tuum acumen probare
 Nolo pro Corpore Christi Chimcerā
 tuam (ad quam, per aliam quidem viā
 sed eodem propositi scopo deduceris)
 vanasq; vmbas tuas insectari. Si fides
 in cœlum ad māducandum subuolat,
 fitne hoc re ipsa, an cogitatione sola? si
 re ipsa: aliquid erit subliſtēs fides, & nō
 accidens, animæq; virtus: sed Angelo
 comparabitur, quod dicere forsitā Vo-

lani

Solutio
 Volani
 ad impos-
 scuras &
 phantas-
 smata re-
 ducitur.

iani Theologia admittet, vt virtutes, re ipsa et modo quodā spirituum cœlestium volare in cœlum dicat. Restat ergo vt imaginarius sit & sola cogitatione menteq; conceptus volatus iste, qui similem etiam & figuratam habebit mā ducationem. atq; ita ad easdē vmbra ventum est: rem autē & corpus Christi amissimus. Si porrò dicas, animam ipsam in cœlum volare, vt ibi corpus Christi manducer: aberit ergo interim à corpore & aliquantū (in ecstasi Pythagorica) reditura rursus ad corpus, diuagabitur: imò iam Dei visione erit beata, fidemq; ipsam exuer: cūm fidel in cœlo iam nullus sit vsus, postquam illa videntur, quæ creduntur. Manducabit ergo per fidem, sine fide: & beata facta, rursus misera futura, in corpus ingredietur. Hæc sūt vestra somnia: ab illa scientiæ iactatione, & temeraria, in res tanti momenti tamq; abstrusas ingestatione, ad has fabulas decidistis. Quis enim tu es Volane, aut quomodo, cūm Laicus sis, statione tua deserta, ad hunc montem, in quo solus est Moyſes, &

Volanus
laicus in
res sedi-
nas inge-
rit sine vl-
la uoca-
tione.

Exod. 19.
& 29.

Hebr. 5.
Ioan. 21.

varietas
sententia
rum in
Volano.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
intra hæc septa, Sacerdotibus tantū
credita, quæ tibi nefas est, sub mortis
comminatione transilire, penetrasti?
Quomodo de diuinis mysterijs, sine
vocatione Aaronica, sine missione, sine
potestate, profano ore mutire etiam au
des? Meritò ergo in hæc deliria, radijs
diuinorum secretorum, quos sustinere
profanus non poteras, percussa, tua
incidit loquacitas. sed & inconstantia
& leuitatis pœnas à se ipsa exigit. miror
enim, quónam modo ad mutandas sen
tentias, tam versatile habeas ingenium.
Paulò antè per Spiritus S. ministerium
portari in Eucharistia corpus Christi,
& illam cum signis eius coniunctionē
operari docuisti: nūc verò tui oblitus,
fidem in cœlum ad illud manducandū
subuolare affirmas. vt habeas scilicet,
& ascensum & descensum: & nunc ad
has, nunc ad illas scalas, in fugienda
Catholica veritate, receptum tibi relin
quas. Illud verò te tārò grauius premit,
quod & antè confessus es, & nunc ite
rum repetis: Sacramentum ex duabus
constare partibus, eiusq; integritatem
constitui

constitui, ex spiritali, scilicet, cœlestiq;
 dono, & externo elemento: vt Eucha-
 ristia ex pane & vino, & corpore Chri-
 sti ac sanguine, tanquam partibus, ad
 integrum sacramentum constituendū
 spectantibus, constet. Vide igitur quo-
 modo te irretias. Partes, quæ ad aliqd
 integrum spectāt, simul esse & eodem
 in loco oportet (licet spiritalia non sint,
 localiter, vt ita dicam, nec secundum
 circumscriptionem loci) Si enim locis
 sunt dislitæ partes, quomodo perfectū
 aliquid & integrum constituent? Nam
 anima in cœlo, corpore verò existente
 in terra, nequaquam verus homo cō-
 stituitur, si panis est in vestra mensa, &
 Christi corpus in cœlo, vnā partē iuxta
 te S. Eucharistiæ habetis, integrā verò
 nequaquā. Aut si spiritale, hoc est non
 reale, sed imaginarium & figuratū ha-
 betis corpus, quomodo integrum erit
 mysterium, cuius vna pars est depi-
 cta, altera realis. Si animæ humanæ pi-
 ctum quoddam corpus & figuratum
 iungeretur, possēt ne verus homo dici?
 Talis est vestra sapientia, quæ relicto

Partes ad
 aliquid in-
 tegrum
 spectan-
 tes, simul
 esse oportet.

Ecclesiæ sensu, cū sui admirationem
 quærit, risum potiùs mouet. Nec verò
 nos docemus Corpus Christi in Eucha-
 ristia esse vt in loco, per dimēiones par-
 tium, & aeris circumscriptionem. nam
 Christi corpus post resurrectionem in
 medio Apostolorum, in illo canaculi
 loco stuisse fides docet: à loci verò & a-
 eris partiūq; dimēionib⁹, depēdisse q̃s
 sanus dicet, qui p̃ ianuas clausas, sepul-
 chriq; sigilla hoc ipsum Christi corpus
 penetrasse credit. Posteaquā in ratio-
 nibus, tã infirmis, sicuti apparuit, qui-
 bus modum existentiae Corporis Chri-
 sti, seu manducationē illius veram in Eu-
 charistia probaret, laborauit: supererat
 vt sua figmenta aliqua auctoritate fir-
 maret, & magnam quidem esse ōniq;
 exceptione maiorē oportebit, vt tanta
 deliria & somnia phātasmatāq; ingerēti
 credat, & quæ nā sit tādē illa videam⁹.
 Nec verò hæc noua (inquit) & Zuinglia-
 na aut Berengariana, sicut tu criminaris
 (me compellat) sententia est, sed purior
 re illo post Apostolorum tempora seculo,
 vnanimi omnium consensu retēta & appro-
 bata, Hanc autem tanquam veterē & Apo-
 stolicā

Bertram⁹
 vixit cir-
 ca an. 980
 sub Caro-
 lo Crasso

licam, per manusq; ab omnibus antiquis
 patribus traditam, Bertramus ille presbyter
 & Monachus vir, & vitæ integritate, & di-
 uinarum literarum sciëntia clarissimus, pro-
 pugnam sibi susceperat. Vsurpare hic
 mihi illud Augustini cōtra te licet. Tan-
 tum ne (inquit) apud te possunt Pelagius
 & Coelestius Ego dico Bertramus: vt à
 solis ortu vsq; ad occasum, tot & tātos Ca-
 tholicæ fidei Doctores & defensores anti-
 quos, & nostræ ætati contiguos dormien-
 tes & manentes deserere audeas. Puta-
 bam illum ex Apostolicis viris, vel
 illis, quos solos patrum nomine digna-
 tur, aliquid in medium allaturum. Ad
 traditiones, & ipsum Bertramum, cu-
 ius genus, & parentes Monachos, nu-
 per, tot proscidisti conuicijs: res tua,
 Volane, redijt: in eo omne præsidium
 tuæ causæ collocasti: non fuit tibi vllū
 aliud seculū nec alius orthodoxus &
 nō suspectus author à q̃ traditionis fidē
 peteres, nisi hūc obscurū, leuē & de Hæ-
 resi illa quā suscitauit Berēgarius suspe-
 ctū inuenisses: sed qd tibi, Volane, cū
 traditionibus qui ex solo puro verbo
 scripto, probari ōnia debere & mōstra

Contra
 Iulianum
 Pelag. lib
 1 cap. 2

Ad tradi-
tiones
prouocat
Volanus
quas con-
temnere
cum suis
didicit.

Bertram⁹
pater Be-
rengarij a
quibusdā
vocat⁹ ē.

Bertra-
mus non
fauct opi-
nioni Vo-
lani.

ridoces, & cum tuis clamitas: sed in hoc vestra leuitas vtcunq; ferenda est: at in eo quomodo illam patiemur? Ad vnum Bertramum reducta est Ecclesiæ traditio: omnium nationum spes, & doctrinæ salutaris depositum, in vnius hominis fide confedit: Huius patrociniū quæris, cuius vel leuitas vel in sciibendo inconsiderantia insanias Berengarij suscitauit: An non meritò, cū paulò antè vixerit, ipsius pater à quibusdam dictus est: sed fueritne ille in illa hæresi obstinatus, quam postea fideles traditionis Apostolicæ custodes Lanfrancus Cautuariensis, Adelmanus Brixiensis, et Hugo Linconiensis, Episcopi oppugnarunt, in tribusq; sequentibus Concilijs Romano, Turonensi, Verocellensi, patres condemnârunt, nil ad rē nostrā pertinet. Illud certò constat, Bertramum, tuam hanc opinionem, nūquam docuisse, & de præsentia reali Christi corporis in Eucharistia quædā dixisse Catholicæ sententiæ idonea. Vbi enim dicat, fidem nostram in cœlum volare vel Spiritum S. ad nos corpus Christi

Christi, vt cum pane sit, deferre, nilq̃ reale in Eucharistia esse, vti tu doces, nō inuenio, nec tu ipse ex eius mente proferre quicq̃ simile potes. Exponi sensibus negat corpus Christi in sacramento: quod & nos fatemur, mysteriumq̃ in speciebus agnoscimus: re ipsa autem in Eucharistia corpus Christi omninō non esse, nusquam dicit, imō contrariū quiddam, quod tu subterfugis nec producis, affert. Nō enim, (inquit Bertram⁹) putamus vllum fidelium dubitare, panem illum fuisse Christi corpus effectum, quod discipulis donans, dicit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: sed neq̃ calicē dubitare, sanguinem Christi continere, de quo idem ait. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Et ne illum significatione tantū et figura vocari corpus Chri & effici suspiceris docuisse, audi qd de substantiā panis, & vini mutatione dicat, cū infert:

Tūc intelligetis (inquit) qd nō sicut infideles Bertram⁹ arbitrātur, carnē meā a credētibus comedendā, sed verē per mysteriū panē & vinū in corpus & sanguinis mei cōuersā substantiā a credētibus sumendā. Nec auctoritas eruit.

go Bertrami, licet tam suspecta & ob-

Y V

scura

Bertram⁹
quādam
dixit pro
veritate
corporis
Christi in
Euchar.

Bertram⁹
transub
stantiatis
onem tra
luit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 scura imò damnata, nec ipsa eius sententia, patrocinium ullum tuis figmentis afferre potest. Nos tibi veriùs tantam sacrosanctorum Conciliorum, & tot orthodoxorū, quorum voces recēsumus, auctoritatem opponimus: qui omnes ex diuersis orbis terræ plagis omnibus seculis, tuam hæresim execrati sūt, & illi Anathema dixerunt, ipseq; eius auctor Berengarius toties dixit.

Probauimus ergo, quid tua, in rem tam inexplicabilem & abstrusam, vbi de modo existentia dicimus, valuerit industria. Aquilā certè præ te ferebas, cū in tam alta mysteria, oculis aquilæ priuatus, quasi in solis radios inuolares nunc verò noctuæ visus tanti luminis splendore excæcatus, in maiores tenebras incidit, vt tantò magis absurda ex te audituri simus. Restat vt quò nam pacto Catholicam, & à me tibi expositam, existentia Christi corporis in Eucharistia, sententiam oppugnes, audiamus.

CAP. II

In primis acerbè me reprehendis, qd contraria & inter se dissidentia vno &

cod

eodem ore protulisse tibi videar, cum dixi: & ineffabilem esse hunc modum & tamen aliquid de eo dici posse: non, quod curiositati satis esset, sed quo hæretica temeritas retundi queat. Acutã certè inuenisti reprehensionem: quasi verò responsuri Arrianis, quomodo Deus sit trinus & vnus, cum ineffabile hoc quidem dicimus, nihilominus trinum in persona, & vnum in essentia, esse respondemus, contraria iam dicamus, & id, quod est ineffabile & incomprehensibile, comprehendamus. Eodem modo quærentibus Zuinglianis, quomodo idem corpus, quod est in cælo, sit in sacramento: cum respondemus, in cælo esse naturali et locali modo, in Eucharistia sacramentaliter & substantialiter: nec contraria certè dicimus, Volane, nec hoc, quod est incomprehensibile, nos cõprehendere iactamus. Sed vrgentibus & naturales rationes contra fidem opponentibus, hæreticis, vel aliquibus nutantibus Catholicis, docemus, idem corpus Christi, & in dextera patris residere, & hic in sacramento

Vana reprehensio
Volani.

Sacramē-
taliter qd
lit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTA.
reale exhiberi. In cœlo illud esse, tanq̃
in loco naturali, visibili modo & pro-
prio: in Eucharistia verò esse sacramen-
taliter, hoc est, eo modo, quo fides in
verbis Dei simplex, & non curiosum
in eius operibus credendi obsequium,
Deum posse hoc facere confidit: & si-
cut sacramenti huius singularis natura
in mysterio, & sub speciebus requirit,
non secūdum loci mutationem & visi-
biliter, sed substantialiter, hoc est, con-
uersione substantiæ panis, in Christi
corporis substantiam: quam diuini ver-
bi omnipotentia & benedictio, qua res
& de nihilo creātur, & in alias naturas
commutantur, operatur. Ita responde-
mus & his, qui curiosa sectantur: & il-
lis, qui figuras obtrudunt, & veritatem
negant. non quòd ea responsione om-
nem modum illum abstrusum enoda-
re cuperemus (egregiè enim insaniē-
tis hoc esset,) sed vt hæretica expugne-
tur importunitas. Nam Catholici habe-
mus ad ea mysteria intelligenda, etiam
si omnia supra rationem dicantur, faci-
lem viam. Credo Deo dicenti per Ec-
clesiam

clesiam, & omnia intelligo. Non est im-
 possibile apud Deū omne verbum. Te
 verò quod hæc responsio magis dubi-
 um, quam eras antè, reddiderit, quid
 mirum? cū curiosus sis & fidem ami-
 seris, nec Deum per Ecclesiam loqui
 credas. Hæc enim respōsio non ex me-
 is somnijs, sicuti tua ex tuis, eruitur:
 sed ab Ecclesiæ sacrosanctisq; Cōcilij
 desumpta est, cuius fortior est auctori-
 tas, quàm vt illam, non modò tua lo-
 quacitas, sed nec totius mundi ingeni-
 um labefactare possit. Totus deniq; ani-
 mus tuus studio contradicendi est de-
 ditus, & odio Ecclesiæ Romanæ exae-
 stuat: ideoq; hæc ei obfusa caligine syn-
 cerè & purè intueri veritatem, non po-
 test: & in eisdem tenebris manens, vi-
 dere se putans, non videt. Sed agè, quò-
 nam modo hoc, quod dixi, sacramen-
 taliter, impugnes videamus. Impinge-
 re mihi volebas quod Sacramenta in
 genere signorum non ponerem. sed
 benè est, quod te ipsum reprimis: et me
 rursus, quem loquutum contraria di-
 xeras, eadem, qua accusaras, leuitate ex-
 cusas

Sacramēta
sunt in
genere si-
gnorum.

cusas. Sacramenta esse quidem nos in ordine signorū docemus, sed quæ nouæ legis sunt, hoc habere proprium, vt res, quas lignant, contineant, & earum sint causa. quòd cū tu reprehendere voluissēs, & in causis sacramentorum internoscendis Catholicam doctrinā ignorares, rē tanti momenti alto sepe listi silentio: ad illa verò cōmenta, quæ iam pridem sunt profligata & dillecta, relaberis: signis scilicet sacramentorū ita res cœlestes cohærere, vt tamen sēper, quo ad locorū spacia, sint separata quod idem est dicere, vt supra probauimus, corpus Christi coniungi parti & non coniungi, esse in Eucharistia & non esse. Baptismi verò natura, quantum ab Eucharistia distet, suprà iam, cū de Damasceni sententia libro priore ageretur, satis est dictum. Leuem sanè ac puerilem sacramentorum cognitionem habere te ostendis: in quorum dignoscendis causis, tam leuiter hallucinaris: & non modò, quid nouæ legis ab antiquis differant, non spectas: sed nec, quæ sit singulorum naturā consideras

deras. Illud omni risu est dignum, qđ
asseris, remissionē peccatorum, aqua
non contegi, nec permisceri: vt nec cor
pus Christi sub specie panis esse pro
bes. Quis enim sanus vnquam dixit, in
aqua, & non in ipsa ablutione Baptis
mum perfici: aut, quis ignorat, aliam
esse formam Baptismi, aliam Eucharis
tiæ: Nec enim dicitur, Hæc aqua, est
remissio peccatorum: sicut dici audie
mus de pane, Hoc est corpus meum.

Baptis
mus nō
in aqua
sed in a
quæ ablu
tione per
ficitur.

Venio ad alteram vocem, quam tu
maledictis proscindis. Diximus, Cor
pus domini esse sub speciebus panis,
substantiali quodam modo, seu substā
tialiter: orthodoxorū, qui substantias
elementorum, in Christi corporis sub
stantiam permutari docent, sententijs,
Conciliorumq; decretis, vti probatum
est, ac eorum verbis permoti. Si enim
in substantiam corporis Christi, substā
tia panis conuertitur: consequitur, vt
eo sit modo in Eucharistia, qui est sub
stantiarum proprius, quod ita explicu
imus. Sicut substantia cōmuni ōnium
qui rerum naturas scrutantur, iudicio,

nec

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 nec partium habet extensionem, nec
 loci circumscriptionem, nec ullis sensibus
 exterioribus, sed solo intellectu per
 cipitur, nec ullam etiam suscipit diuisionem,
 sed est in toto tota, & in qualibet
 parte tota: ita Christi Domini corpus,
 cum sit sub speciebus visibilibus, ad in
 star substantiæ, non est in Eucharistia
 per extensionem, & dimensionem quã
 titatis & partium, nec vtrum loco, quo
 non circumscribitur, nec ullis sensibus
 exterioribus, sed sola fide, quæ est ocu
 lus intellectus, deprehenditur, nec, di
 uisis speciebus diuiditur: sed sub quali
 bet speciei parte, totum est & integrum.
 Hæc ego, non ad probandam, (satis enim
 iam probata erat, ubi de transub
 stantiatione egimus) sed ad illustrandam
 rem attuleram. Nam fidei, vt hoc cre
 dat, ipsa verba domini ab Ecclesia inter
 pretata sufficiunt. Curiosius autem in
 daganti, illa, quæ ad probationem attu
 limus ex Orthodoxis & Conciliorum
 doctrina, satis esse possunt. Hæretico
 verò, nil satis facit, cum & fidei fecerit
 naufragium, & studio oppugnandæ
 veritatis

veritatis sit excæcatus: vt mirum non sit quòd in his tibi explicandis nullum opera præciū videar effecisse. Quæ enim dicta sunt, vel priuatus bonarum artium præsidio, non intelligis: vel tam malè accipis, vt aranæ instar, ex optimis etiam floribus venena colligas. Quid enim simile ex illa mea declaratione colligi potuit ab eo, qui vel leuiter solidiores attigit disciplinas, vt me Christi corpus in sacramento omni quantitate & qualitatibus spoliare dixerit: cùm totum Christum in sacramento esse, tam disertis verbis, sim toties confessus: sed modum existendi substantialem prorsus & inuisibilem docuerim. Non dicimus, Corpus Christi in sacramento, nudatum omnibus suis accidētibus: imò omnibus præditum esse, firmissimè asserimus: sed illa omnia, esse ibi ad instar substantiæ profiteamur. Discerne rem ab existendi modo, & facilè te eorum, quæ in me egesisti, tanto maledicendi impetu, pænitebit. Dicis enim, Giganteæ est audaciæ, cum natura & ipso Deo opifice naturæ pugnare, & sine omni

Sapientia
Hæretico
rū est nil
supra vi-
res natu-
ræ Deo
dicēti cre-
dere.

iudicio, quicquid in buccam venerit dicere
stultitiamq; suam apud omnes vendicare.
Hæc est vestra sapientia, Volane, fateo-
or, vt nil, quod cursus communis na-
turæ vetat, Deo dicenti credatis; & hæc
est nostra stultitia, quòd ei etiam, quæ
nobis impossibilia sunt, dicenti creda-
mus: illiq; potius, quàm vllis sensibus
nostris, intellectuiq; nostro, cui frena
credendo ponimus, fidem habeamus.
qua in re pro tuis maledictis, hiscete te
D. Hilarij verbis compellabo. Parcas
mihi diuinorum secretorum grauis arbiter
Parcas mihi imperito, & tantum de omni-
bus Deo, vt sunt ab eo dicta, credenti.
Dominum, audio, & quia credo quæ
scripta sunt, libenter me stultum voca-
ri patiar. Sed recordari debes, Volane,
Apostolum dixisse, quod stultum est
Dei, sapientius est hominibus. Sūma
sapientia est, Deo, etiam cū homini-
bus impossibilia & stulta videtur dice-
re, nil veriùs esse arbitrari: & illi potius,
verbisq; eius, quàm intellectui nostro
credere. Vestram verò sapientiam, ne-
scio an non iure quisq; perfidiam dixe-
rit. quæ ea, quæ altiora sensibus vestris
a Deo

g. de Tri-
nit.

1. Cor: 1.

à Deo, qui Dominus est naturæ, dictū
 tur, fide indigna arbitramini Iulianā cer
 tē et Porphyrianā vocē edidisti, sic aiēs.
 Quæ naturæ cursus perpetua & immutabi
 lia esse ostendit, aut quibus certam legem,
 vt aliter se habere nequeant, imposuit, hæc
 velle negare, & sensibus omnibus reclamā
 tibus contrarium stabilire, extremi cuiusdā
 stuporis est & dementiæ, & Gigantæ cu
 iusdam audaciæ, cum natura ipsa vel Deo
 potius naturæ opifrice, pugnare. Hæc tu
 a sūt verba, quibus omninò vis, ne plō
 Deo, quàm sensibus nostris, & quàm
 generalia instituta naturæ permittant,
 credamus: & leges, quas ipse imposu
 it, immutare illū posse negemus. Quæ
 vox, authorem vniuersitatis legibus
 creaturæ subiicit: omnia fidei nostræ
 fundamenta euertit: & omnes ferè arti
 culos mysteriorum nostrorum, abne
 gat. An non sensus & natura partui vir
 ginis, resurrectiōi, Dei incarnationi re
 clamant? An naturæ leges, naturæ au
 thor consulit, possit ne supravndas am
 bulare, & solidum corpus, per clausas
 ianuas inferre? Taceo tot antiquæ &
 nouæ legis miracula, in quibus natura

Matt: 14.
 Ioan: 21.

PRO SACRATIS EVCHARISTIA

suum Dominum agnoscit & cedit, miratur & obedit. Quæ tu omnia non admittes, eò quòd tuo ingenio tuisq; sensibus non deprehendantur: & Deum immutare nil posse, quasi à natura, iura ipse acciperet, tibi persuasisti. Illud enim quam, rogo, rodolet fidem, aut quid integrum in nostris mysteriis relinquit quod dicis? Nos è contra dicimus ipsam corporis substantiam, non esse in sacramento, quando quidem omnibus suis proprietatibus sit vacua, per quas solas substantiæ corporeæ et sènsibiles adesse cognoscuntur. Hoc enim idem est dicere, corpus Christi in sacramento ideo non esse, quod non videatur, non palpetur, non gustetur. Nam à nobis audisti, non sentire nos corpus Christi in sacramento suis proprietatibus & accidentibus, nudari: sed illa omninò sensibus esse abscondita, & instar substantiæ, sub speciebus latere. Tu verò nisi palpes, gustes, videas, Deo dicenti non credis: vt illorū similis sis, qui domino insultantes vociferati sunt, descendat de cruce, vt videamus & credamus. Si sanctum Thomam imitari constituisti, & dicis, Nisi vide

Ideo corpus Christi
Zuini-
gliani nō
esse in sa-
cramēto
dicunt,
quia illud
oculis
carnis nō
vident.

videro, non credam: non eundem expecta exitum, qui non eundem dubitandi habes modum. Ille quod decem testibus collegis non credidit, grauem obiurgationem Domini sustinuit: tu, quod per totum mundum, per mille quingentos annos, prædicatæ doctrinæ subtrahis fidem, æternam damnationem time. Ille, dubitabat quidem, sed se à consortio Apostolico non segregabat: tu non dubitas modò, sed & mendaciæ totam Ecclesiam arguis, à cuius communione recessisti. Illi, ex singulari beneficio, gratia: nobis, ex fidei obedientia, beatitudinis præbetur occasio: Beati, inquit, qui non viderunt, & crediderunt. Qua beatitudine spoliatum se cupit, qui Christo dicenti, nisi videat, & sensibus palpet, non credit. Nam quod dicis, vbi proprietates corporum non sint, ibi nec corpora esse: nec qualitates corporum ab ipsis corporalibus tolli posse, nisi simul depereant & corpora: toti fidei nostræ repugnat. quæ Christi corpus solidum & verum fuisse credit, etiam si proprietates

S. Thomas
mā malè
imitatur
volunt
Zuingli
ani.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

342.

Falso dicunt Zuingliani ibi corpus non esse verum, bi non sint omnes proprietates corporum.

Matt. 14.

Luc. 18.

Ioan. 21.

3. de Trinitate.

tes corporum in eo non sint deprehensæ. Quæ proprietates corporum, admittit, ut cum sit natura graue, supra aquas ambulet: num ideo phantasticum & non verum corpus habuisse Christum, constituet Volanus? Quid dices, corporalium scrutator proprietatum & dimensionum, cum audis Christum dicentem, apud Deum esse possibile, ut camelus per foramen acus transeat: quæ hoc corporum natura admittit? Deo tamen hoc difficile non esse, ipse Deus affirmat. Denique quid de Christi corpore statues, quod per ianuas clausas ingredi audis, nunquid nec corpus fuisse, nec solidum verumque ideo dices, quod proprietatibus corporum non uteretur, & parietes penetraverit: qua de re audi, quid D. Hilarius dicat. Facti rationem (inquit,) quisquis es, cælestium rerum scrutator expone. Erant discipuli inclusi, & secretò post passionem Domini congregati confederant. Dominus Thomæ fidem propositis conditionibus confirmaturus, assisistit, palpani corporis & contrectandi vulneris obtulit facultatem. & utique, qui compunctus recognoscendus sit, necesse est ut corpus, in quo est compunctus, attulerit.

Quare

Quæro ergo, per quas clausæ domus para-
tes sese corporeus intulerit: diligenter enim
Euāgelista exprēssit dicēs. Venit ianuis clau-
sis, & stetit in medio discipulorum suorū.
Annon constructa parietum penetrās, &
solidam lignorum naturam impenetrabilē
trāscurrere stetit nancq; corporeus non sinit
latus nec fallax. (Et infra) Nil cedit ex so-
lido, neq; per naturam suam aliquid tāquā
lapsu insensibili, ligna & lapides admittit:
corpus Domini à se non deficit, vt sese resu-
mat ex nihilo, & vnde qui astitit, in medio
est. Cedit ad hæc & sensus, & sermo, & ex-
tra rationem humanam veritas est facti. Id
circo ergo vt de natiuitate Domini fallimur
& de ingressu Domini mentiamur: dicas
mus factum non fuisse, quia intelligentiam
facti non apprehendimus: & cessante sensu
nostro facti ipsius cesset effectus. Hæc ille
Ita tibi accidit, Volane, vt meritò tam
grauius sis à viro sancto Hilario repre-
hensus. Cessante enim tuo sensu, & pro-
prietates Christi corporis, te in Sacra-
mento non deprehendente, vis ipsam
cessare veritatem: & Christum menda-
cem facere, cū tui potius sensus, tibi
imponant: & tuus intellectus fide Dei
vacuus, persuadere sibi non potest, vt
aliquid credat, quod non videt, nec ca-
pit vt dicat factum non esse, cuius facti

Sensus
nostri fal-
lūtur, Ve-
ritas Chri-
sti nō tal-
lit.

intelligentiam nō apprehendit. hoc qd est aliud, quā infidelem esse, et nil à iudæo & gētili differre. Audisses et Chrysostomum. Quomodo introiit Christus ianuis clausis ad discipulos suos, & super mare ambulauit quia ista supra nos sunt, & rationem de talibus miraculis reddere nō ualemus, fide teneamus. Et Ambrosiū. Habuit admirandi causam Thomas, cum videret clausis omnibus per inuia septa corporibus, inofessa compage corpus Christi insertum. & ideo mirum, quomodo se natura corporea per impenetrabile corpus infunderet, inuisibili aditu, visibili conspectu, tangi facilis, difficilis aestimari. Desine ergo tales nobis regulas præscribere, quibus totam subuertere in Deum fidem conaris: ut ubi sensibus Christi corpus non deprehenderimus, nec illud suis carere proprietatibus probauerimus, ibi illud non esse, etiam si ipse Deus affirmet, cogitare audeamus. Extremæ hoc est impietatis & in Dei verbum contumeliæ. Verus ille est & potest omnia quæcunq; vult: nos verò & sensus nostri erroribus obnoxij sunt, nec Dei admirabilium operum perscrutari modum valeamus. Cedant ergo Dei veritati menda

Homil. 2.
de symb. 4.
Apostol.
1o.

Lib. 10.
in Luc.
cap. 24.

ees: & fidei obedientiæ subiſciant intel
lectum fideles.

Quòd autem nos, qui in hoc sacra-
mento potentia Dei, ordinem naturæ,
immutari prædicamus, non à miraculo
potius sed à natura substantiæ, quæ talia,
vt tu dicis, absurda nō admittit, proba-
tionem nostræ sententiæ quærere, con-
fingis: cū reprehendere nos iniquè
velles tibi ipsi pugnantia protulisti. Fate-
ris enim & paulò antè prædicare nos
gigantea quadam, sicuti conuiciatus es,
audacia, naturæ cursū in hoc mysterio
Dei imperio cedere: & tamen nunc ne-
gare nos in eo miraculum affirmas. An
non hoc ipsum est miraculum aliquid
supra naturæ ordinem fieri? Imò Vola-
ne, omnem probationem à miraculo
& Dei potentia quæ supra naturam in
his mysteriis operatur desumimus: à
substantiæ autem proprietatibus decla-
rationem tantum & illustrationem quā-
dam adhibemus. Quid aliud libro prio-
re q̃ hoc ipsum inculcatum est: cū or-
thodoxis certè, summum in hoc sacra-
mento miraculū, & magna opera Do-

Pugnat
ipse secū
aduersari
us.

A potens
tia Dei &
miraculo
Catholi-
ci in Eus-
charistia
suz sentē-
tiæ proba-
tionē de-
sumunt.

Tria mi-
racula in
Euchari-
stia.

PRO SACRATIS: EVCHARISTA.
mini exquilita in omnes voluntates eo-
ius prædicauimus. Disertè nunc etiam
affirmamus, tria illa stupenda & sum-
mæ admirationis plena miracula, Chri-
stum verum Deum in hoc sacramento
operari. Nā & hoc ipsum corpus Chri-
sti & in altari & in cœlo, licet modo di-
uerso, existere: & substantiam elemen-
torum, quæ non cernitur, in substantiā
corporis & sanguinis Domini transire
& mutari: & species panis & vini sine
re subiecta cōsistere, certissima fide cō-
fitemur. Si tibi hæc non sunt miracula
aut rationem istorū tui ingenij acumi-
ne expl. ca: aut si id non potes, ab his tā
sublimibus Dei potentia operibus, pro-
bationem nos tam abstrusorum myste-
riorum desumere, agnosce. Sed tu cū
totus à corpore & sensibus dependas
in diuino mysterio miraculū abnegas:
cū inquis: Sed quēadmodum & natura
ipsa commentis eorum refragatur, ita nec
diuinæ scripturæ testimonia vel minimam
alicuius miraculi suspensionē nobis exhibēt.
Quam tu diuinam scripturam voces,
nescio, aliud ne tu habeas Euangelium

dubitare

dubitare mihi licet. Nā in eo quod Catholica Ecclesia agnoscit, Dominum accepto pane dixisse: Hoc est corpus meum, lego, & credo verum esse quod dixit Dominus meus & Deus meus: miraculoseq; id ab eo factū prædico. Tu verò quia huic Euangelio non credis, ideò miraculum non agnoscis. Credis ne prophetis? illi etiā in esca memoriam mirabilium suorū Dominum fecisse contra te clamant: & de noui Testamenti in hac mensa miraculo, prædicunt. Et in manna quidem illo, qd vmbra fuit huius mysterij, Iudeus miraculum agnoscit, cū se panem de cælo recepiſſe prædicat, nec tu forsitan negas: ipsam verò veritatem rerum, et summū nouæ legis beneficium, nihil supra naturæ vires vsitatumq; cibum attulisse, nulloque Dei miraculo exornatum esse contendes? Quid ad hanc cæcitatem & perfidiam addi possit, non inuenio. Non tenes memoria quanta miracula D. Augustinus in S. Eucharistia recensuit, cū corpus Christi & integrum esse in cælo & in altari sine consumptione

Psal. 112.

Ioan. 6.

Omnes
orthodox
xi miracu
lū in Eu
charistia
agnoscūc

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

one manducari, & singulis accipientibus totum esse. Non veniunt tibi in mentem illę sanctorum patrum voces, qui hęc omnia naturę leges superantia agnoscunt: & alius quidem quomodo seipsum poterat Christus in suis manibus portare, admiratur, sed credit: alius ipsi Christo miraculum in mutatione naturę panis, tanquam summo sacerdoti, tribui in mysterio debere docet. Alius panum multiplicationem in deserto cum diuinissima Eucharistia conferens, inquit, Quomodo (dicebāt Iudæi) potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Nam si hoc inquiris cur non idē in quinque panum miraculo dixisti, quomodo eos in tantum auxit? Sed surdo narratur fabula, ad hunc portum appulit Volanus, vt huic parti sui libelli egregiam coronidem impositurus, illa duo insignia problemata usurpauerit. Duas attulit causas quę illum ad abnegandam Christi corporis in Eucharistia pręsentia impulerunt. alteram quod ibi proprietates Christi corporis non sint, hoc est, quod nec videatur oculis corpore

D. Augu.

Esfychij
in Leuit.Chrysost.
Hom. 45.
in Ioan.Duo pro
blemata
Volani.

is, nec à gustu tactu adoratuq; deprehē
datur, sensibusq; omnibus, vtille dicit,
reclamantibus, hoc fieri prædicetur. al
teram, quod nec antiquæ, nec nouæ le
gis sacramenta vllis miraculis insignita
esse, sed simplicissima, hoc est, id quod
miraculis opponitur, nil supra naturæ
cursū communemq; rerum ordinem
habentia sibi persuadeat. Ego verò hūc
etiam librum conclusurus ex his duo
bus suis paradoxis Volanum, quāuis
forsitan, incautū, à gētilismo tamē athe
ismoq; vix vno gradu abesse, conuincā.

Si enim nostræ fidei mysteria nihil qd
communem rerū ordinem naturalēq;
cursum superet, habere & efficere exi
stimentur: nil ab illis gentilium supersti
tionibus differunt. Machometica sa
cra isti nouatores habebunt, nec rege
nerari se ad illam, quæ est supra naturā
vitam, quam oculus non vidit & quæ
in cor hominis non ascendit statuent.
Si verò nil credendum est, quod non vi
deatur nec sēsibus nostris conspicuum
& apparens sit, actum est de fide quæ
est argumētum non apparentium. Iam

Atheismi
& gentili
smi Hære
sis sacra
mentaria
conuincit
tur.

1. Cor: 2.

Hebr. 11.

nec

350.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
nec spiritum nec Angelum esse nec ani-
mam, eo quòd oculis hisce non cerna-
tur, credent. Deum ad extremum non
esse dicet impius in corde. vt meritò Sa-
ducrana hæc Theologia illam Domi-
ni obiurgationem audiat. Erratis ne-
scientes scripturas, neq; virtutem Dei.

Psal. 13.

Matt. 22.

Vidisti itaq; quemadmodum in hoc
etiam libro, re ipsa existens Christi cor-
poris præsentia nouis sit argumentis cõ-
probata: & vestra vobis sophismatum
arma sint erepta. De adoratione etiam
asseruatione & modo existentia Chri-
sti corporis in sacratissima Eucharistia
tantum loquuti sumus, quantum è re
vel tua, vel saltem eorum qui sunt,
vt à tuis venenis caueat, præmo-
nendi, sufficere arbitrabamur.
reliquum est vt ad terti-
am propositi nostri
partem descen-
damus;

Libra

LIBER TERTIVS

351.

De malorum in Ecclesia cōmunionē.

Sicut corporalis māducatio (quam potissimū in Libro superiore ad probāndum institutum nostrum, adhibuimus) ita & malorum communio, quam hoc libro persequi volumus, maximum est realis Christi corporis in sacramento præsentiæ argumentum. Si enim mali fideles polluta anima & spiritu impuro, attestāte Apostolo, Christi corpus in sacra synaxi, non diiudicantes, ad iudicium sibi māducāt: spiritualisq; illa māducatio, q̄ solam statuunt Zuingliani, tribui eis non potest: necessariò erit ad alteram illam sacramentalē descendendū: & inde concludendum, verè & re ipsa corpus Domini in Eucharistia esse, quod æquè boni & mali licèt fructu diuerso
sub

1. Cor. 11.

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

sub panis speciebus percipiunt. Quo
 argumento cum se vehementer premi
 sacramentarij & conuinci sentiunt: om
 nes neruos intendunt, vt malos Chri
 sti corporis participes esse nō posse pro
 bent. In quo probando tantūm mo
 menti ponunt, vt & hinc suam depen
 dere victoriā arbitrentur: & in hoc vno
 defēdēdo in errores magis absurdos in
 cidant, aliaq; lōgē manifestiora abnega
 re cogantur, affirmare enim eos ad hoc
 tuendum oportet, malos nec ad Eccle
 siam pertinere, nec fidem habere, nec
 vlla sacramēta ecclesiæ sumere. Quod
 itidem accidit Volano, vt in suo conta
 me libello fateri sit coactus, malos lar
 uam tantum Ecclesiæ habere, fide pror
 sus carere, & nihil præter nuda signa in
 sacramentis percipere. Ad quam impie
 tatem, quæ clarissima S. scripturæ ver
 ba, orthodoxamq; doctrinam euertit,
 refutandam, hunc ordinem assumam.
 In primis, malos fideles, verè non no
 mine tantūm sed re ipsa Ecclesiæ huius
 militantis quæ etiam ex malis constat,
 iure & societate coniungi membraq;
 illius

illius licet arida, & sterilia verè censerit: deinde fidem illos Catholicam qua ab infidelibus & Hæreticis secernuntur, quavis mortuâ, nec charitate viuam habere, veraq; etiam & integra, tametsi sine fructu sacramenta percipere: postremò Christi Domini verum corpus in Eucharistia māducare illos probabimus.

Cum itaq; vel ipsum Ecclesiæ nomē **CAP. I.** doceat, à vocatis nō ab electis dici hāc in terris militantem Ecclesiam, ad quā Ecclesia a vocatis non ab electis dicitur. multi Dei benignitate vocantur, pauci propter suam desidiam saluantur: nil tam à vero alienum, & sacris diuinisq; eloquijs contrarium, à totaq; orthodoxorum sententia discrepans dici potest, quam bonos tantum et electos Ecclesiæ terminis comprehēdi, nec in hac domo malos etiam esse admixtos. Vt antiqua prætereā, illos nimirū ōnes q; ex Aegypto educti sūt: q; scriptura sacra populum Dei, Regale sacerdotiū, gentemq; sanctā vocat, in qua, tot rebelles, & fornicatores, murmuratores detractoresq; describuntur, vnius Ecclesiæ nomine
a limitibus

limitibusque comprehensos; ad nouā venio, ne hac in parte magis repurgatā legem perfectionis cuiuspiā existimet. Toties Seruator noster Ecclesiā, in terris degentem, Regni cœlorum nomine dignatur, & in eam bonos & malos

Matt. 13. pisces congregari, retibusq; & septis Euangelicæ fidei docet contineri. qui non prius in littore, hoc est in confirmatione seculi, sint à se mutuò secernendi.

At si putas, Andrea, Regni cœlorū nomine, hoc loco supernam illam ciuitatē intelligi, planè tu quidem toto, vt a iūit, cœlo erras. illa enim repurgata ē: & solos habet bonos, sicut infernus solos malos; in terra verò, in ipsa Ecclesiæ

Matt. 3. area permiscētur cū granis paleæ, donec ventilabrum accipiat, qui iudicaturus veniet. ad hoc canaculum Ecclesiæ alio loco Dōino vocari iubet bonos & malos nuptiali veste indutos; & nudos

Matt. 22. vt simul discubāt, & præparatis dapibus, Regisq; illis cibis vescantur. Deniq; cū Dominus dicit, Angelos ex suo Regno eiekturos scandala; quòd nam Regnum Dei sit scandalis infectū:

facilis

facilis est coniectura. Cœlestis enim illa ciuitas purgata est, & nil recipit coinquinatum. Infideles verò extra Ecclesi-

Apo. 13.

siæ castra, ipsam oppugnantes Ecclesiā Regni Cælorū nomine vocare, non nisi desipientis esset. Præterea, cū in eo

dē Ecclesiæ dominicoq; agro, post seminatum triticum, inimicū supersemi-

Matt. 13.

nasse zizania, ex ore Domini audimus, idem discimus: bonos in Ecclesia hac terrena, malis esse permixtos, & si

mul crescere vsq; ad messem. Prudentibus etiam & fatuis, cū hoc ipsum Regnum, id est Ecclesiam, Dominus

Matt. 25.

comparat: nil dubij relinquit, quominus malos etiam in Ecclesiæ Dei sinu contineri, fateamur. Et Apostolus ma-

2 Tim. 2.

gnam domum Ecclesiam vocans, vasa in ea dicit esse, alia aurea & argentea in honorem, alia lignea, & fictilia in con-

tumeliam. Accipe & Augustini, cui te credere dicis, vt alios in tam illustri veritate, prætermittam, doctrinam.

Firmissime (inqt) tene & nullatenus dubites, arcam Dei esse Catholicam Ecclesiam: & intra eam vsq; in finem seculi, frumento mixtas paleas contineri: hoc est bonis malos

De fide ad Petr. cap: 43.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
sacramentorum cōmuniōe misceri: & in om
ni professione siue clericorum, siue Monas
chorum, siue laicorum, bonos esse simul &
malos. (Et alibi) Inde etiam progrediuntur
(Pelagiani) vt dicant, vitam iustorum in
hoc seculo, nullum omninō habere peccas
tum, & ex his Ecclesiam Christi, hac mor
talitate perfici vt sit omninō sine macula &
ruga. quasi non sit Christi Ecclesia, quæ in
toto orbe terrarum clamet ad Deum: Dime
te nobis debita nostra. Et alijs permultis
locis, Pelagianos oppugnās hęc ex pro
fesso declarat, multisq; probat argumē
tis confessionem: malos scilicet, Eccle
siæ Dei nomine censerī, & limitibus am
bituq; eius comprehendi. Volanus ve
rō Donatistarum nobis et Pelagianorū
Hæresim suscitaturus inquit. Nunquā
ego homines malos & sceleratos Ecclesiæ
nomine censebo, quamuis hoc se illi titulo
venditent, & inter membra Ecclesiæ cen
seri velint. Nourit enim Dominus qui sui sint,
neq; externam Ecclesiæ moratur larium.
O, maxime censor, si Catholicorum
Doctorum ipsiusq; cui tantū tribuis
D. Augustini autoritatē minus reue
reris: nunquid Christi ipsius vocē qui
Dei sapientia est contemnes? Christus
ipse Regni cœlorum nomine, & plices
malos

malos, & fatuas virgines dignatur, & lampades etiam fidei communes cum prudentibus illis tribuit: tu verò nomē etiā illis Ecclesiæ subtrahis? Dominus Iudam & vnum ex duodecim Apostolum vocat, & Nicolaum, S. Lucas Diaconum appellat: et tu nomē etiam hoc illis Ecclesiæ dignitatis negabis? Nouit, inquis, Dominus qui sunt eius. At tu diuinorum secretorum grauis arbiter vnde nosti? quomodo qui sint electi & ad finem vsq; perseueraturi didicisti? An librum vitæ legisse te, & diuinā prædestinationis scientiam profundamq; illam cognitionem, ipso B. Paulo superior, cōsequutum te gloriaris? vt non iā illa verba vsurpare tē sit necesse: Quā incōprehensibilia iudicia eius & inuestigabiles viæ eius. Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Si ergo qui nam sint electi, & in libro vitæ Agni descripti scire non potes, quomodo bonos, quibus solis Ecclesiæ nomen tribuis internoscēs? An etiam tibi intimas hominum mentes cordaq; patere putas? Si in cōsiliū à Deo adhibitus es & q; sint præciti & præde-

Rom. 1.

Apoc. 21.

Qui ex
bonis tā-
tum con-
stantem
Ecclesiā
dicit vbi
sit Eccle-
sia igno-
rat.

1 Tim. 3

Cōtra E-
pist. par-
menia in
libro 3.
cap. 2.
Hier. 23.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
stinati didicisti: tum demum vbi sit talis
tua Ecclesia demonstrabis. Quod si hoc
dicere non potes, fiet, vt cum qui sint
boni ignores, nec vbi sit Ecclesia scire
possis: atq; ita nec vbi veritas sit, sine co-
lumna & firmamento veritatis cogno-
sces. Digna certē tanta elatione senten-
tia: vt ille ab Ecclesiæ cognitione, specq;
ipsa salutis suæ, quam extra illius con-
sortium cōsequi non possit, excideret,
qui in ea malos, quasi ipse cum suis es-
set purgatissimus, contempsit. Audi er-
go grauitē te, & acrius quam ego hac-
tenus feci, obiurgantem, tuamq; hanc
execrantem sententiam D. Augustinū
Aulus est (inquit) Parmenianus (dica-
mus nos Volanus) etiam illud Hieres-
miæ (quid paleis ad triticum) ponere, vnde
persuaderet cōteris hominibus, communio-
nem Donatistarum (dicamus nos Zuing-
lianorum) non solum Ecclesiam veram
esse, sed etiam talem iam hoc tempore, qua-
lis post vltimā vētilationem Ecclesia sãcta
futura est. cui sacrilegæ præsumptioni, et ne-
fandæ elationi quid addi possit, ignoro
Sacrilegam præsumptionem illius, &
nefandam elationē vocat, qui has Do-
natistarum sepultas sordes suscitaret, et

apud solos Zuinglianos, non Ecclesiā
 modò esse sed ex solis bonis scilicet &
 electis tātū cōstare, affirmaret. Quo
 cū aliud dicis, quā purgatos esse
 vos, coramq; Deo iustos & s̄ctos, nec
 habere vllas admixtas palcas, nec iudi-
 cio iam venturo indigere, nec ruinā vl-
 lam, casumq; Petri etiā & Dauidis, Sa-
 lomonisq; pertimescere, et ventilationē
 iam non esse subituros, elatē nimis glo-
 riaris. A timore ergo & tremore, cum
 quo, quemlibet salutem suam operari
 debere, iubet Apostolus, prorsus libe-
 ri estis. O iactantiam non ferendam.
 Quis etiam sanctorum, tam securus fu-
 it, vt non cum Regio propheta clama-
 ret. Confige Domine timore tuo car-
 nes meas, a iudicijs enim tuis timui.
 Restant & alia plurima, permixtæ ex
 bonis & malis Ecclesiæ, apud Augusti-
 num testimonia, quibus recensendis
 supersedebo, si hoc vnum attulero,
 Dicant (inquit) cui sancto secundum sa-
 lutem spiritalem obfuerit, vel in sacerdoti-
 bus, vel inter populum constituto, malus
 aut maculatus sacerdos. Vbi erat Moyses
 & Aaron, ibi murratores sacrilegi, quos

Ioan. 18.
 2 Reg. 11.
 3 Reg. 11.
 Matt. 2

Phil. 2

Psal. 118

Cont. Ep
 Parmen.
 lib. 2
 cap 7

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

Deus à facie sua semper perdere minabatur. Vbi erat Caiphas & ceteri tales, ibi Zacharias, ibi Simcon & ceteri boni: vbi Saul, vbi David, vbi Hieremias, vbi Esaias, vbi Ezechiel, ibi sacerdotes mali & populi mali. sed sarcinam suam vnusquisque portabat.

Non his tantum sententijs, sed integris etiam libris, hanc D. Augustinus, tanquam impiam & superbam hæresim impugnauit.

CAP. 2

Ecclesia
non est in
visibilis.

Sed dicturus es forsitan, Ecclesiam in terris inuilibilem esse, nec ullis sensibus externis internosci, sed totam spiritalem, à sensibusque nostris remotam.

At hoc magis est ab omni Catholica doctrina, ipsaque ratione alienum. Quis enim vnquam extra corpora hæc in terris, Ecclesiam esse imaginatus? quæ certe cum videantur & palpentur, visibile esse Ecclesiam, & sensibus expositam fateri oportet. Quis denique in terris hunc magistrum agnoscat, quem se nec videre, nec audire, ut aliqd ab eo discat, confitetur? Ecclesia est omnium, qui ex auditu fidem habent, magistra, veritatis columna, & firmamentum: à qua Apostoli, non nos tantum, qui filij eius in terris sumus, sed Angelos etiam

Ecclesia
in terris
cum extra
corpora
non sit, vi
sibilis est.

Ecclesia
cum ma
gistra fi
des sit: sen
sibus pa
teat neces
se esse.

1 Tim. 3

que

quædam percipere mysteria dicit. Eā
 ergo magistrā agnoscēs, quā nec
 audis, nec vides: hoc nihil est aliud,
 quā fateri, omni te destitutū esse ve-
 ritate, & fide: quā per sensus & præci-
 pue auditum (fides enim ex auditu est) Rom. 10.
 Deus infundit. Ad extremum, cū au-
 dire te Christus Ecclesiam iubeat, quā Matt. 18
 nisi audieris, ethnicum te & publicanū
 haberi vult: si eius à te voces abscondit,
 & ne eam videas & audias, facit: quo
 æquitatis iure pœnas à te inobedienciæ
 exigit. Prodeat itaq; cōtra te, et ex alijs
 rursus scripturis te contineat D. Augu-
 stinus. Habetis (inquit) Ecclesiam ubiq;
 diffundi & crescere vsq; ad messem, habes-
 tis ciuitatem, de qua, qui eam condidit, ait,
 Non potest ciuitas abscondi super montem
 constituta. Ipsa est ergo, quæ non in aliqua
 parte terrarum, sed vbique notissima est.
 (Et alibi) In sole posuit tabernaculum;
 id est in manifesto. Tabernaculum eius, ca-
 ro eius: tabernaculum eius, Ecclesia eius
 in sole posita est, non in nocte, sed in die.
 (Et infra) Quid amplius dicturus sum, In Epist.
 quā cæcos, qui tam magnum montem Ioan Tra
 non vident, qui contra lucernam in cande- cta.
 labro positi sūt, oculos claudunt. (Et a ibi)
 In omnem terram exiit sonus eorum, & in

Cont: li-
terat Peti-
liani lib:2
cap: 32

3 Reg: 19

Subtem-
pora He-
liæ nō fu-
it ignota
Ecclesia.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
fines orbis terræ verba eorum. Hinc fit ut
Ecclesia vera neminem lateat. vnde est il-
lud, quod in Euangelio ipse dicit: Non pos-
test ciuitas abscondi super montem consti-
tuta. Ideo in eodem Psalmo connectitur. In
sole posuit tabernaculum suum, id est in ma-
nifestatione. Et alijs per multis libris, o-
nibus notam & vilibilem sensibusq; et-
iam corporis subiectam, esse veram Ec-
clesiam per totum orbem diffusam, do-
cet. Non quòd omnia eius membra ab
vno videri possint: sed quòd capita ei9
Pontifices, Episcopi, sacerdotes, Con-
cilia, partesq; aliquæ, quæ eandem, per
totum orbem fidem profitentur, vide-
antur audianturq;. Vt nec sub Helix il-
la persecutionum tempora obscura, &
non omnibus nota esse potuerit. Nam
quod diuinus ille Helias, de quibusdā
priuatis septem millibus ignorauerit,
hoc ad manifestationem Ecclesiæ non
pertinet, vt aliqui priuati & occulti Dei
cultores, qui nunc etiam in medio infi-
delium versantur, internoscantur: sed
cognitio illius magis à capitibus præci-
pui9 Ecclesiæ Pastoribus, Doctori-
busq; dependet, qui cum lux mundi à

Domino

LIBER TERTIVS.

363.

Domino vocentur, & solis instar, omnium oculos suæ doctrinæ vitæq; radiis perstringant; nunquam occulti esse possunt, quo minus ab omnibus cognoscantur, audiantur, & spectentur. Quare tamedī in illis decem tribubus, quæ se à templo, et cultu diuinitus constituto, ab vnitateq; & obedientia summi sacerdotis, vnâ cum Rege suo segregauerant, ac ea de causa, à facie Domini proiectæ erant, aliqui ad Ecclesiam pertinentes, in illis turbis persecutionum laterēt; Helias tamē fuit non Regibus tantum, sed alijs etiam omnibus notissimus, tantiq; eius est authoritas æstimata, vt ipse Conciliū, in quo octingētos quinquaginta prophetas Hæreticorū & schismaticorum, condemnauit, cogere potuerit. Atq; ita vera Ecclesia, cuius præco fuit Helias, & quæ in Iudæa, Hierosolimisq; sacerdotij & totius veræ doctrinæ cathedra, floruit, illoq; etiam tempore fuit illustris, nemini qui eā audire, & salutem in eius communione consequi volebat, potuit esse, tum etiam sub Helia, incognita. Quamuis

3 Reg: 12.

autem

364.

Credimus
Ecclesiā
nō quod
uisibilis
non sit
sed quia
per eam
Deus in-
uisibilis
loquitur.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
autem credantur, non ea quæ videtur,
sed ea quæ nosros omnes sensus re-
giūt: credimus tamen Ecclesiā, non qd
ipla non sit visibilis sed quod per eam
nobis Deus inuisibilis loquatur; & gu-
bernatio diuina quæ spiritus S. fit bene-
ficio, per eā exerceatur: ipsiusq; verita-
tis ac fidei certitudo nobis patefiat: in il-
li deniq; materno gremio, salus pecca-
torumq; remissio nobis donetur. Quā
etiā nec occidere nec aberrare vnquā
posse, firmissimē credimus & confite-
mur. Quæ omnia cū sint diuina & cæ-
lestia, certa fide à nobis, non sensu ali-
quo apprehenduntur: vt Ecclesiā visi-
bilem esse sciamus, à spiritu verò S. re-
gi, nec illā vlli errori, in fidei morumq;
tradenda regula, subiacerē posse creda-
mus. Noli ergo existimare Ecclesiam
Dei insēlibilē esse, extraq; ipsa corpora
vbinec audiri possit, latere. Hac enim
tam puerili doctrina, omnem verita-
tis cognitionem tibi metipsi sustulisti,
& quod nil de Deo piē sentiri valeas, te
ipsum condemnasti. quod meritò for-
tan, contemptor, eius quæ te genuit &
quam

LIBER TERTIVS.

365.

quam ingratus impugnas, Ecclesiæ, sustines. ut nil in te acerbius statui possit, quam quod tu ipse, tali, de Ecclesia, sententia decreuisti. Sancta autem & immaculata & sine ruga dicitur Ecclesia, non ideo quod ex solis sanctis bonis & electis constet: sed quod hunc sanctitatis & iusticiæ scopum & finem habeat propositum: ad quem omnes, sanctis limis, & ab omni labe repurgatis institutis, & præceptis, præparat & dirigit. Quem finem tamen non in omnibus qui septis eius includuntur, nec statim sed certis crescentium profectuum intervallis cōsequitur: extra tamen illam quæ sola est totius sanctitatis officina nemo, intra verò etiam impius prædicationibus eius, & diuinis sacramentis irrigatus, iustus & sanctus, magisque iustus & magis sanctus, esse potest. Quare re ipsius etiam D. Augustini interpretationem accipe. Vbi cunq; (inquit) in his libris (De baptismo scilicet cōtra Donatistas) commemoravi Ecclesiā non habentem maculam neq; rugam: non sic accipiendum est, quasi iam sit, sed quæ præparatur

Retract.
lib. 2
cap. 15

ratur ut sit, quando apparebit etiam gloria
osa. Nunc propter quasdam ignorantias,
& infirmitates membrorum suorum, habet
unde quotidie tota dicat, Dimitte nobis de
bita nostra.

CAP. 3

Colos. 2

Malī chri
stī fide
concrent

Philip: 1

Fides Dei
est donū.

Malī hac
bent ocio
sam &
mortuā fi
dem.

Cū verō omnia membra, ad unū
Ecclesiæ corpus spectantia, à capite, iux
ta Apostolum, per nexus & coniun
ctiones descendant: aliquid inesse mē
bris oportet, quod capitis sit, & per qd
gubernatio illa motusq; quorundam
veluti neruorum, ab ipso capite, in mē
bra derivantur: propterea malos aliqd
in se habere, quod ipsius Christi sit, sta
tuere oportet. Fidem nempe quæ Chri
sti est cæleste, & diuinum donum, ipso
Apostolo teste. Quomodo enim quis
quam ad tam stupenda, & humanæ ra
tioni ardua, quæ nostra prædicat fides,
permoueretur, ut firmum illis creden
di assensum, suo intellectu posthabito,
præbeat, prorsusq; fidei supra quam ra
tio comprehendat, obediāt, nisi dono
spiritus S. & singulari quodam talento
cælesti, præueniretur dotareturq; Pro
bemus ita p̄ in malis ociofam illam, &
sine bonis operibus emortuam esse fi
dem

dem, Nil tam faciliè ex sacris oraculis probatur. Inprimis Dominus ipse de quibusdam prædicit, qui sint illum in die illa iudicij suprema cōpellaturi hisce verbis. Domine Domine nonne in nomine tuo daemonia eiecimus & virtutes multas fecimus. Quibus responsurum se comminatur. Nunquam novi vos. discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Generaleq; illud Dominus edictū promulgat. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in Regnum cœlorū. Quis igitur Christum esse suum Dominum & creatorem verumq; Deum & redemptorem, (vt non frustra bis repetitum nomen Domini videatur) confitentur hīc etiam in terris? An infideles & Turcæ & Iudæi? At isti non tantū Dominum Iesum Deum esse, Dominum q; suum non agnoscunt; sed etiam veluti seductorem blasphemant & execrantur. Fideles ergo esse necesse est, qui agnoscunt quidem Dominum, & se per illum esse redemptos credendo confitentur, sed factis, vt inquit Apostolus, negant; cū sint iniquitatis sectatores,

Matt: 7

Tit: 1

& fi.

1. Cor: 11.

Iac: 2

Ioan: 12

Principes
Iudæorū
credebāt
in Chri-
stum, sed
non confi-
tebantur
illum.

& fidei, quam ad faciendā iustitiæ ope-
ra non adhibent iniqui possessores. A-
postoli præterea clara voce prædicant,
fidem haberi sine ipsa charitate posse.
Si habuerō, inquit, omnem fidem ita ut mō-
res transferā, & charitatem non habuerō
nihil sum. (Et D. Iacobus) Sicut corpus si-
ne spiritu mortuum est, ita & fides sine ope-
ribus mortua est. Quo quid aliud intel-
ligi volunt quā aliquos esse malos sci-
licet de quibus loquimur, qui hanc fi-
dem emortuā et sine charitatis fructu
obtineant. Ad exempla in sacris literis
obuia veniamus. De Principibus Iudæ-
orum Euangelista Ioannes testatur.
Multi (inquit) ex Principibus crediderunt
in eum, sed propter Phariseos non confite-
bantur, ut ē Synagoga non ēñcerentur, dile-
xerūt enī magis gloriā hominum, q̃ gloriā
Dei. In quorum ergo numero hos pri-
cipes reposueris, infidelium ne an fide-
lium, bonorum an malorum? At quo-
modo eos infideles dices, quorum fi-
dem sacer Lueuangelista prædicat, ut hoc
tue eis Volane, auferas ēd eis diuina tri-
buit scriptura? Aut quonā modo bo-
nos fuisse, & sanctos prædicabis, q̃ Chri-
sti Do-

ſu Domini dilectionem ſeculi vanitati-
 bus poſtpoſuerunt, & gloriam illius
 humana inferiore æſtimauerunt, ho-
 noresq; ipſos mundi, ſuæ ſaluti antefer-
 re maluerunt: Simonem deniq; illum
 magum credidiſſe & baptizatum eſſe
 ſacræ voces prodiderunt, quem adhæ-
 ſiſſe Philippo, factaq; omnia Apoſtolo-
 rum cum ſtupore & admiratione ſpe-
 ctaſſe, & inter fideles connumeratum
 eſſe legimus. Probum verò & ſanctū,
 illaq; fidei anima, charitate nempe, exor-
 natum fuiſſe, quis dixerit eum, qui do-
 na cœleſtia ſpiritus S. pecunia æſtima-
 uit: & quem Princeps Apoſtolorum
 tanta reprehensione compescebat, vt cor-
 ei non eſſe rectum, coram Deo, ſed
 felle amaritudinis, & obligatione iniqui-
 tatis eſſe infectum, teſtaretur, pæniten-
 tiamq; ad peccata expianda ſacrilego il-
 li & impio perſuaderet: Qui grauitate
 illa verborum reſpreſſus, orari pro ſe pe-
 tit: vt & inde extinctam in illo non fuiſ-
 ſe fidem, qua ſe precibus Apoſtolicis
 veniam conſequi poſſe ſperabat, facile
 colligat. Verè ergo Simō ille credebat,

Simō Ma-
 gus fide-
 lis erat
 ſed mal⁹.
 Act: 8.

& tamen malus erat. Fidem itaq; habere malos dubitari non potest. Tacco permulta in S. scriptura, quæ nullo modo rectè intelligi & accipi poterunt, nisi fidem malis tribuamus. Quomodo

Matt: 25

enim virgines fatuas, lampades quidē habentes, olco verò destitutas intelligemus: aut quānam ratione desponsatas sponso, nuptiasq; illas ad quas prudentes sunt ingressæ ambientes, & in occursum sponsi, quem non nossent prodeuntes, vociq; præconis de aduentu sponsi nunciātis credentes, accipiemus, nisi fidem illis, per quam desponsatæ erant, & sponsum iam nouerant, tribuamus: ad quam, cum feruorem & ignē illum charitatis non adhibuissent merito sunt repulsam passæ. In canaculum deniq; illos veste nuptiali destitutos, q̃s

Fatua
virgines
fidem habebant si
ne charitate.

Matt: 22

aliter quā per fidem, qua vocanti iē Deo crediderunt, ingressos interpretatus est: Si non est ingressus, infidelis ē, & conuiuium Domini præparatum cōtempnit. Si verò in ipsum canaculum introiuit, per quam aliam portam adiun sibi patefecit, nisi per eam quære

LIBER TERTIVS.

Et è à D. Augustino, Credo, appellata è.
 Palmitem praterea Christo insertum
 & fructum non ferentem, excisionēq̃
 expectantem, quis vnquam nisi de cre-
 dentibus & non operantibus accipere
 potuit. Audi D. Cyrillum in hæc verba.
 Voluntaria est (inquit) nostra cum Christo
 conglutinatio, & charitate ac fide perfici-
 tur. Et fides quidem in animo nostro consis-
 tit veram Dei cognitionem efficiens, chari-
 tas verò mandatum eius seruare facit. Qui
 enim me diligit, is, inquit, mandata mea
 seruabit. Qui ergo per fidem solummodo
 coniunguntur, sola illi confessione inhæ-
 rentes, nec charitatis vimine se colligan-
 tes, palmitēs quidem sunt sed non fructuo-
 si. Nam fides absq̃ operibus mortua
 a quædam res est. Huiusmodi autem pal-
 mites, agricolæ fax seuerissimè amputat
 & igni tradit. (Et alibi) Credere, inquit, in
 Deum cordis assensu non mentis malis quā
 bonis adest, credere verò in ipsum fide per
 dilectionem operante, & fidem habere ope-
 ribus coniunctam, atq̃ opera coniuncta fi-
 dei, solum bonis congruit. Hæc est certè
 compago: fides, inquam, qua Christo
 mali coherent. & quamuis mortua &
 arida sunt, membra sunt tamē: quæ vel
 reflorescere & ad mentem redire, per pæ-
 nitentiam, ad quā illos Dei longanimi-

371

Ioan: 15

In Ioan:
lib: 10
cap: 15

Mali sunt
infructus
oli palmi-
tes in chri-
sto.

In Ioan:
lib: 6
cap: 7

Quæst:

ex Mat: 11

Catholici mali vera credunt.

Fidelis

peccans

latali cul

pa non as

mittit fide

dem.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 tas, ut inquit Apostolus, vocat, poterat
 vel refectioni vindemiæ tempore, ubi
 ex Christi Regno efficienda erunt scan-
 dala subiacebunt. Hanc etiam ortho-
 doxam doctrinam, & ille, cui te aliquid tri-
 buere, nescio quam verè affirmas D.
 Augustinus est professus. Inter Hæreticos
 (inquit) & malos Catholicos hoc in-
 terest: quod Hæretici falsa credunt, illi autē
 vera credentes, non viuunt ita ut credunt.
 Si ergo mali Catholici vera credunt, quo
 modo carere illos fide dixeris? Sed &
 ad cōplura absurda, hæc te opinio per-
 trahet. Fateri te enim error iste, quo ma-
 los fide carere, tam disertè audacterq;
 affirmas, coget: per peccatum quod li-
 bet mortiferum amitti fidē. Quod, quis
 sanus dixerit? Demus aliq; Catholicum
 lapsū in scelus aliqd latalē, in quo etiā
 permaneat, malus igitur est, & proinde
 secundum te, fidem non habet. Tua igitur
 sententia infidelium numero erit as-
 cribendus: & aut Hæreticus erit, aut per
 inde ac Scyta & Machometanus habē-
 dus. David quoq; perpetrato homici-
 dio & adulterio, tuo calculo fidelis esse

desiit

desit, & factus est infidelis & gentilis. Quis tam inconsideratos & insulsos errores perferat? Ipse te etiam communis rationis sensus descriuisse, Volane, probabitur. Qui demonstrat notiones illas naturales ex hominum mentibus non deleri, quibus quid rectum sit sciunt, licet omnium sint perditissimi, sed tamen quod virtutis est, facere nolunt: vident meliora probantque, quamuis sequantur deteriora. Fides certe, quæ est notionum illarum naturalium instar, & lumen quoddam intellectus, credere & videre quæ sancta sunt potest, quavis voluntate omnia iniqua & legi Dei contraria sectetur. Ad extremum arbitror te, pace tua dixerim Andrea, vel insidiatorem illum per te incautum forsitan, sicut in reliquis, quorum ante me minimus, ita hic quoque, Anabaptistis arma fabricare, cum fide destitui male viuentes arbitraris. Nam illi ut iugum eorum qui in Ecclesia vel republica præsunt excutiant (ubi Ecclesiastica aliqua vel ciuili dignitate fungentem quempiam, in crimen & peccatum aliquod

Scireres
eta possit
mus licet
non facia
mus.

Anabae
pistis ar
ma suppe
ditant
Zuinglia
ni.

Hæretico-
rum insi-
diæ con-
tra magi-
stratum
spirituale
& ciuile.

incidisse suspicantur) iam illum destitui-
fide, & inter infideles prorsus numeran-
dum statuunt, vt omni iure gerendi re-
tinēdique magistratus, spoliatum esse cō-
cludant. Itaque non modò malis sacer-
doubus contra ipsius Domini præce-
pta, sed nec ciuilibus Principibus parē-
dum esse definiunt, atque ita omnia con-
fundunt, vt nec quando Episcopus, Sa-
cerdos, Rex, iudexque legitimus esse
incipiat & desinat (quis enim scrutari
corda præter Deū ipsum potest?) nec
quando sacris ritē operatus sit, nec quā-
do vera sacramenta contulit, cognosci
à quoque poterit. Omnia ergo non mo-
dò incerta, sed etiam omni confusione
quā Sathanas molitur plena, ordine &
disciplina dissoluta, & magistratibus su-
blatis perturbabuntur. Vnum est hoc
certè ex his quæ iacitis Zuingliani fun-
damentum, in quo cætera magis impia
Anabaptistæ extruunt.

Sacramenta verò malos eadem om-
nino quæ & bonos tam integra, tamque
sancta, in eadem Ecclesiæ & fidei com-
munionē percipere, nec nuda signa tā-
tum

LIBER TERTIVS.

375.

tum, vt tu opinaris, eadem perspicuitate in scriptura, & in omni Catholica, veterumq; patrum doctrina, e clarissimu. Quod anteq; ostendo, in primis admonendus es, (ne ludicra hæc amphibologiarum & æquiuocationu in nomine sacramenti quæras, per quas tu puerili quadam arte eludere veritatem niteris,) propriè intelligi sacramentum vtraq; sua parte rebus scilicet celestibus & externis lignis, constans, non pro nudis lignis tantum. Quis enim signa nuda, rebus celestibus vacua, Euangelica sacramenta, te etiam teste, vnquã dixit? Nam si vocis huius libertatem aliquando vendicauit tibi D. Augustinus, vt ea ad illa, quæ sacramenta non sunt, abuti voluerit, cum & benedictum panem, qui Catechumenis etiam dabatur & signum Crucis sacramentum vocat: Nunquid hoc vbiq; fecit, vt liberum tibi sit, vbiq; velis, has improprias significationes, in eius verbis contingere, in posturasq; inducere? Itaq; cum malos eisdem vti sacramentis cum bonis toties affirmat, noli caudam, signa

Amphis
bologia
in nomis
ne sacra
menti Vo
lanus ve
ritatem e
ludere
vult.

illum tātūm, quæ vtiq; sacramenta nō sunt, sed res etiam cœlestes, quas & boni sumunt, sacramenti nomine intelligere: quod facilè ex ipsa verborum serie sententiarumq; cōnexionē deprehendes. Nunc primūm sacris eloquijs cede, & malos eisdem, vti cum bonis sacramentis, testantem Apostolū audi.

1. Cor: 10

Omnes (inquit) in Moise baptizati sunt in nube & mari, & omnes eandem escā spiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibebant enim de spiritali, consequēte eos, petra Petra autem erat Christus) sed non in pluribus bene placitū est Deo. Nā prostrati sunt in deserto.

Non alia
pro bonis
alia pro
malis De
us institu
it sacra-
menta.

Omnes, inquit, & illi, in quibus non est beneplacitum Deo, escam non diuersā sed eandem manducauerunt. Non erāt alia pro bonis, alia pro malis, instituta in lege veteri sacramenta: sed communia & eadem vtrisque, eadem Moises & Aaron, quæ Chore, Dathan, & Abirō, perceperunt: non tamen æquè omnes Deo placuere: sed prostrati sunt multi in deserto. quod idē de noui Testamenti sacramentis sentiendum est. Illa enim Dominica parabola, de Cœna, declarat

ad has

ad has epulas bonos vocari & malos;
 & simul nudos, cum illis, qui nuptiali
 veste sunt ornati, discumbere, eisdemq;
 vti diuinorum sacramentorum epulis.
 Iam audi, quid D. Augustinus sentiat.
 Habemus (inquit) innumerabilia testimo-
 nia, & de commixtione malorum cum bonis,
 in eadē cōmunionē sacramētōrū, sicut
 Iudas ab initio malus, inter bonos vndecim
 conuersatus est. (Et infra) Est alia simili-
 tudo, apertissima de commixtione bonorū
 & malorum intra eandem sacramentorum
 communionem & connexionem: quā Do-
 minus ipse ponit & exponit. Simile est, in-
 quit, Regnum coelōrū sagenæ missæ in ma-
 re (Et infra) Nulla ergo malorum cōmix-
 tio terret bonos, vt propterea velint, tanq;
 retia rumpere, & à congregatione vnitatis
 exire; ne homines non pertinētes ad Regnū
 coelorum in sacramentorum consortio pas-
 tiantur. (Et alibi) Bonos à malis intra Ec-
 clesiam duntaxat Catholicam constitutis
 non debere, nisi operum dissimilitudine sepa-
 rari, vt cum quibus diuina communicant
 sacramenta, non habeant mala opera, quia
 bus illi sunt criminosi, communia. Dic er-
 go Volane, hīc Augustinum sacramēti
 nomen impropriè vsurpare pro signis
 tātūm, scilicet. An boni signa tantū per-
 ciipiunt, qui eadem habere cum malis

De vnitatē
 Eccle:
 cap: 13
 Eadem sa-
 cramenta
 boni quæ
 & mali
 sumunt.

De fide ad
 Petr:
 cap: 43

PRO SACRATIS: EUCHARISTIA.

sacramēta dicūtur. Indifferēti enim in o
do & de bonis & de malis docet illos
eādē cōtēdē sacramētorū cōmunionē
habere: vtiq; verorū, vtiq; nō signorū
q̃ a sola Euāgelica sacramēta nō sunt.
Deniq; coniūctionem membrorum
Myſticorum Ecclesiæ, oportet conipa
ge aliqua mystica, & cælesti spiritaliq;
coniungi: eodem enim modo vnū cor
pus ciceretur Ecclesia, sicut propter ea
dem signa & vexilla vna dicitur Legio.
At hoc, sentiendum non est: spiritalis e
nim coniūctio, spiritalē aliquem ne
xum & vinculum requirit, per quod
conglutinetur membrum membro, &
vnum efficiatur corpus. At signa, cū
externa sint tantū symbola, coniun
gere interna & mystica membra non
possunt: ne eandē, ciuilis exercitus
cum Ecclesia, coniūctionem habere
videatur. Itaq; sacramenta cælestem ha
beant copulam oportet, & diuinum ad
iūctum donum, per quod hæc mysti
ca membra coniungantur. Deniq; quæ
ro, Volane, Hæretici, qui extra Ecclesi
am sunt, habent ne verum & sanctum
Baptismū

Myſtica
membra
mystica
habent
cōpagem

LIBER TERTIVS.

Baptismum, an solā aquam, seu aquæ
ablutionem? si dicis, falsum nec verum
habent sacramentum, sed solū signū:
illos ergo rebaptizandos, cū ad Ec-
clesiam redeunt, affirmabis. At hunc
errorem iam pridem damnatum esse
non ignoras. Quod si rebaptizandi nō
sunt, certum est illos etiam extra Eccle-
siam verum & sanctum Baptismum, si
cēt sibi inutilem, recepisse. Si ergo Hæ-
retici extra Ecclesiam, verum habent sa-
cramentum, nec signum tantū nudū,
quomodo mali, qui intra limites sunt
Ecclesiæ Catholicæ, veris priuabuntur
sacramētis? An Hæreticis hoc tribuēs,
quod negabis Catholicis? erit aliquid
Apostatæ sanctum & integrum, à quo
fidelis, in sinu Ecclesiæ conquiescens
excludatur? noli errare. Sicut prædi-
catum verbum Dei, æquē bonis & ma-
lis, verum & integrum est, eū æquē
bonum & sanctum ad vtrorumq; au-
res defertur (licet alij ex eo fructū, cre-
dendo & obediendo, alij contem-
nendo damnationem assequantur.) ita &
sacramenta tam vera, tamēq; sancta per-
cipiunt.

379.

Hæretici
extra Ec-
clesiā ver-
um habent
baptismū
non tūc
tantum
signū.

350.

Vnum &
idem se-
men est
qd & in
bonam et
in malam
terram ca-
dit.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
cipiunt mali atq; ipsi boni, licet non eo-
dem fructu. Bonum semen cadit, & in
agrum spinis consitum, & in terram bo-
nam: non aliud ibi, aliud hîc, sed idem
illud bonum eiusdemq; virtutis: sed ibi
suffocatur, hîc fructum affert optimû.
Et virtus quidem seminis eadem est, ter-
ræ autem ipsius dispositio varia est. Aut
ergo finge Deum aliud semē inefficax
quoddam in corda malorum, aliud in
bonorum mētibus, serere: hoc est alia
sacramenta nuda scilicet signa, & ele-
menta vacua, & nil cœleste habentia,
præbere malis, alia meliora, & res etiā
diuinas continentia exhibere bonis: aut
cōcedere sibi similia et eadē vi prædita,
paris sanctitatis, et ad salutē ōnium pro-
ducendam æqualis ponderis, vtriscq;
exhiberi. Nec enim ex parte sacramen-
torum aliquid deest, vnde mali conse-
crentur, & diuina consequantur charis-
mata: sed sua culpa ipsi se ad fructum
salutis ex eis referēdum minus reddūt
idoneos. Sicut ipse Christus, alijs odor
est vitæ ad vitam, alijs odor mortis ad
mortem, & alijs ad ruinā, alijs ad resur-
rectionē

2 Cor: 2
Luc: 2

LIBER TERTIVS.

rectionem, alijs in petram scandali & in lapidem offensionis, alijs verò in angulari lapidem, & salutis fundamentum. Ita & diuina eius sacramenta, teste Apostolo, alijs ad iudicium, alijs ad salutem. Itaq; tua omnis argumentatio hoc loco in eo versatur: malos ideò vera non percipere sacramenta, quòd inde salutem non referant: eodem modo dicito, malos nec verum Christi autem verbum, eò, quòd inde non proficiat, nec infirmos veras, quòd inde non sanentur, recipere medicinas. Stultum est certè, rem à rei usu & effectui non discernere. Idem sol lippietes oculos excæcat, puros verò illustrat & exhilarat, non ex aliqua suæ virtutis inopia, sed ex rerum, in quas agit, diuersa natura. Christus ex se est vita & resurrectio, & odor bonus, & tamen impijs est mors & ruina, & odor mortis in mortem, non ex se, sed ex impiorum, qui eo abutuntur, deprauata voluntate. In eodem luto hæres, cum, ex D. Augustino fructum sacramenti ab ipso sacramento, non discernis, Augustini verba sunt. Sacramentum

392.

1. Petr. 2.

Malivorum Dei verbum audiunt licet non proficiat. Res à rei effectui discernenda est.

Luc: 2
2 Cor: 2

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

tum sumitur (inquit) quibusdam ad vitam
quibusdam ad exitium, res verò sacramenti
omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicquid
eius particeps fuerit. Ex his tu verbis
colligis, malos sacramentum tantum, hoc
est lignum, sumere; rem verò celestem
solos bonos accipere: sed cæco errore
dudceris.

Res sacra
menti pro
fructu &
e fecti
Eucharistie
fuit a D.
Augustino
patur.

Nec enim sacramenti nōie sola si
gna accipit in hoc loco D. Augustinus,
nec sacramenti, pro parte illa celesti,
ex qua S. Eucharistia constat: sed pro
fructu ipso & fine sacramenti usurpat.
Cum enim dicit, Sacramentum quibus
dam sumitur ad vitam, non signa sola
intelligit, quæ vitam nequaquam con
ferunt. Quid enim stultius dici potest,
quàm signa nuda afferre vitam: nec dis
similis est infantie, afferere, signa sola
afferre alicui exitium. Sed vno & eo
dem sacramento, hoc est re diuina, sub
signis exhibita, alter vititur ad salutem,
ubi se componit & præparat: alter abu
titur ad perniciem, ubi contemnit & nō
iudicat. sicut ab vno & eodem igne,
aurum quidem purgatur, & nitidius
redditur, lignum verò consumitur. Ne

verò

Nuda si
gna non
afferunt
vitam.

LIBER TERTIVS.

verò verborum ambiguitatē decipia-
 ris, nosse te oportet: Rē sacramenti
 quoties confertur cum signis, pro par-
 te illa cœlesti, ex qua ipsa S. Eucharistia
 constat, accipi, vt in illo loco. Sacrificiū
 Ecclesiæ duobus modis contineri, duobus cō-
 stare, visibili elementorum specie, & invisibi-
 li Domini nostri Iesu Christi carne & sang-
 guine: sacramēto & re sacramēti, id ē corpo-
 re Christi. Hic rem sacramēti, quia cum
 signis comparat, ipsum Christi corpus
 vocat. At quoties sacramētum ipsum
 cum fructu confert, tum rem sacramē-
 ti, effectum & finem ipsius sacramenti
 appellat. vt in illo loco, quem attulisti,
 spectare licet. Sacramentum (inquit,) qui-
 busdam ad vitam, quibusdam ad exitium,
 integrum & verum intelligit sacramē-
 tum ex signis & re cœlesti, quæ sola
 vitam parit, constans, res verò sacramen-
 ti omni hominū ad vitam, remissio scilicet
 peccatorum in Baptismo, et coniun-
 ctio cum Christo in Eucharistia, qui ho-
 rum sacramentorum est finis, nulli pōt
 exitium afferre, sed omnibus parit salu-
 tē. Noli itaq; dubitare, malos, sicut
 verē corpori Ecclesiæ coniunguntur,

393.
 Res sacra-
 menti dus-
 pliciter
 accipitur
 a D. Aus-
 gust. &
 alijs.

ita

Myſtica
membrorum
con-
iunctio
ſpiritalē
habet co-
pulam.

Conuſio
quam in-
ducunt
Hæretici.

ita etiam vera & ſancta & integra, eadē
q̄ cum bonis accipere ſacramēta. nam
nequaquam cōiuncti bonis viderētur,
niſi huius coniunctionis, & communi-
cationis aliquid eſſet vnum, & idem vo-
triſq; commune. Communicatio enim
eſt in aliquo vno, non in ſignis externis,
per quæ nulla eſt myſticorum & ſpirita-
lium membrorum coniunctio; ſed in i-
pſis ſpiritalibus & cœleſtibus rebus,
quæ ſignis in ſacramentis includūtur.
Taceo, quòd ſummam es confuſionē
inducturus, ſi ſolos tantum bonos, ve-
ris ſacramentis perfrui cōſingas. Cūm
enim, vti ſupra dictum eſt, quis nā ho-
nus ſit, & ad electos pertineat, prorsus
ſit nobis occultum, & ſoli Deo tantum
cognitum; conſequetur neminem ſci-
re poſſe, baptizatus ne ſit, vel nō; & q̄s
nam ſecurè chriſtianus ſit appellandus,
prorsus dubium relinquetur. quod to-
tū tantò clarius reddetur, vbi percipere
malos, ipſum reale in Euchariftia Chri-
ſti corpus, quæ vltima eſt propoſiti no-
ſtri pars, docebimus.

Sicutq; mali, eadem ipſa, quæ & boni
vera

LIBER TERTIVS.

vera integra & sancta percipiunt, quæ
 & ipsi boni sacramenta, hæcque illorum
 est in vno corpore mystico compago:
 iam inferendum est, & illud Christi eos
 in Eucharistia corpus sumere. Volebas
 tu quidem hoc, contra te, acutissimum
 telum euadere, sed nulla declinatione
 ad tuas figuras, vitari potest. Dicere tã-
 dem es coactus, malos sacramentorũ
 non esse participes, nec ipsam Eucharis-
 tiam, sed nudum panem accipere. Cũ
 enim ex amphibologia nominis, inuer-
 tere argumētationis vim velles: & Eu-
 charistiæ quidem sacramentum, sed im-
 propriè dictum, hoc est, ligna tātũ, v-
 nam sacramenti huius partem percipe-
 re malos contenderes, in easdem reda-
 ctus es angustias. Idem est enim dicere
 malos signa tātũ accipere, ac si dicas:
 in Eucharistia malos nullam cū bonis
 habere communionem. Sicut enim ca-
 dauer mortuum, homo non est: ita pa-
 nis, ac vinum, vti tu etiam concedis, Eu-
 charistia esse non potest: sed id tantũ
 quod ex vtroque constat. Sed quid noui
 si malos sacram Synaxim nequaquam per-

355.

CAP. 5

Quod
 mali etiã
 Christi
 corpus in
 sacramen-
 to accipia-
 ant.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 cipere asseris, cum eos etiam, non mo-
 dō à communione sacramētorum, sed
 etiam ab ipso nomine Ecclesiæ exclu-
 das: antiquarumq; hæreseon Pelagij, Do-
 nati, & aliorum pestes, & damnata ab
 Ecclesia dogmata, quæ tot libris ipse e-
 tiam D. August. expugnauit, suscitare
 coneris. Licet igitur hoc vnū te argumen-
 tum, quo malos vera sacramenta & in-
 tegra percipere docuimus, prosterнат
 vt fateri sit necesse, corpus etiam Chri-
 sti in Eucharistia illos percipere: lectori
 tamen satis faciemus, alijsq; etiam do-
 cumentis hoc ipsum probabimus præ-
 fertim vt tuas corruptelas, quas D. Au-
 gust. sentētijs attulisti, reñciamus, alijs
 q; ratiunculis tuis conuulsis, extremam
 operi manum imponamus.

Apostolo in primis obedias dicenti.

1 Cor. II.

Qui māducat et bibit indignè, iudiciū sibi
 manducat & bibit, non diiudicans corpus
 Domini. posse māducare malos corp⁹
 Domini indignè nil potuit dici apertius
 Quem locum exponentem, & ita sicut
 docemus interpretantē, cum reliquos
 omnes Doctores, tum D. Augustinū
 audias. sicut

LIBER TERTIVS.

Sicut Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo, locū in se Diabolo permisit: sic indignè quisq; sumens Dominicū sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus est, malum sit, aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & sanguis Domini, nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dñjudicans corpus Domini. Aperta verba sunt, Iudam & omnes indignè sumentes, cū vera & sancta sacramēta, tū corpus etiam Christi Apostolico testimonio sumere. Itaq; tam apertis verbis victus, fateris, dicere Augustinum, malos Christi corpus sumere, sed ad illum mendaciorum portum, à quo iam toties es repulsus, hoc est ad figuras, habes perflugium. Figuratè, inquis signis, hoc est pani, nomen corporis Christi tribuit. At verò hæc eadem verba, commentum istud respuunt. Si enī indignè sumens, solum panem sumit, nihil sumit, nil quod eum bonum & sanctum efficiat, nil supra vsitatam escarū consuetudinem, nil cœleste, nil quod salutem illi pariat. At hoc Augustinus

337.

De Bapt.
cōtra Do
nati: Lib.
15, cap. 8.

Solū panē sumēs
nil cœleste sumit
qd salutē
illiafferat

c. ij

negat

333.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Contra
Fulgenti-
um Do-
nat, cap 6

Iudas bo-
nū Chri-
sti corpus
& Simon
Magus
bonum
baptisma
accepit.

Cont. li-
teras Pe-
tilia. lib. 2
cap. 46.

negat, sed aliquid indignè sumentem,
quo saluus esse poterat, cœleste scilicet
& spirituale donum, imò ipsum Christi
corpus, accipere profitetur. Et alio lo-
co apertius: Sicut, qui manducat, (inquit)
corpus, & bibit sanguinem Domini indi-
gnè, iudicium sibi manducat & bibit: sic &
qui accipit indignè Baptisma, iudicium ac-
cipit, non ad salutem. Nam & Iudas prodi-
tor, bonum corpus, & Simon Magus bonū
baptisma Christi percepit: sed quia bono
bene vsi non sunt, mali malè viuendo! dele-
ti sunt. Iterum audis eum dicentem,
malum, indignè corpus Christi man-
ducare: & Iudam bonum etiam Chri-
sti sumplisse corpus: quo, si bene vsus
fuiſſet, salutem inueniſſet. Hic etiam fin-
ge figuras & dicas: sumpsit bonum pa-
nem Iudas, quo pane, si bene vsus fuiſ-
ſet, potuit æternam consequi vitam. O
insulsam, & nullius auribus dignam ſen-
tentiam, quam tu tribuis Augustino.
Quis enim ita pane terreno uti potest,
ut per eum uiuat in æternum, & beati-
tudinem illam cœlestem consequatur?
Deinde cū alio in loco idem testatur,
Ex vna, (inquit) re sancta Iudas sibi ſumebat
ſuppliciū, Petrus salutem. Ex vna, (ingit)

re quas

re, quali verò: an ex signis & ex pane?
 Si salus Petro ex pane, & Iudæ supplici
 um ex pane. At insanientis est, S. Petro
 salutem ex pane prouenisse somnare
 & similis demētia est, supplicium Iudæ
 propter indignè tractatum panem con
 tigisse, affirmare. Sed quia illud, quod
 S. Petrus summa fide & reuerentia, ani
 mique puritate suscepit, Iudas polluto
 corde & profano ore tractauit, corpus
 scilicet Christi & sanguinem: ideo S.
 Petrus salutem, Iudas verò suppliciū ē
 consequutus. Hanc etiam D. Augusti
 nus de Iuda sententiam toties alibi in
 culcat. Quid vobis fecit, qui traditorem
 suū tanta patientia pertulit, vt ei primā
 Eucharistiam confectam manibus suis &
 ore suo commendatam, sicut cæteris Apo
 stolis traderet. Confectam Eucharistiā,
 inquit, non signa nuda, quæ sola Eucha
 ristia non sunt, sed cœlesti etiam dono
 ex utroque constantem, Iudæ præbuit.
 Et ne illum amphibologia vsum calu
 mniæ, Eucharistiam dixit non sacra
 mentum. Quære iam, si potes, Eucha
 ristiam etiam apud Augustinum sola si
 gna dici. Et ne aliam & diuersam quā

Sicut sa
 lus S. Pe
 tro non
 ex pane
 sed ex
 Christi
 corpore
 ita & Iu
 dæ suppli
 cium non
 ex pane.

In psal. 10

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 Apostolis est data somnies, adiungit.
 (Sicut & cæteris Apostolis.) Sed cæte-
 ris integram, veram, non nuda signa
 habentem; ergo & Iudæ non dissimile
 Quàm præclare tuos tropos, quasi ve-
 stras invidias prævidisset, explodit, &
 nullam tibi ad hæc deliria viam relinquit.
 Episc. 162 Ponam & illud, quod ad eundem sen-
 sum pertinet. Tolerat (inquit) Dominus
 ipse Iudam, Diabolum, furem, & venditorẽ
 suũ, sinit accipere inter innocentes Apосто-
 los quorũ fideles norunt precium nostrum.
 An precium nostræ redemptionis pa-
 nis est pistorius, Volane? non certè: sed
 caro Christi & sanguis. hæc ergo etiã
 Iudas inter innocentes discipulos rece-
 pit. Ad has, tu, & alias tam claras viri sã-
 cti voces, non respondebo, inquis. At
 quare Volane? an, quia claræ sunt, nec
 commenta tua patiuntur? an quòd il-
 las duas semper in promptu habes so-
 lutiones, Alteram, nõ credo: alteram,
 loquitur figuratè. Vno verbo, lucem
 hanc veritatis effugere, & rem tanti mo-
 menti contegere vis: Figuratè inquis,
 loquitur. sed verba D. Augustini ita sũt
 contra vmbbras et figurarum mendacia
 cõposita

Nõ respõ-
 det Vola-
 nus ad se-
 cundas D.
 Augusti.

Duce so-
 lutiones
 Volani.

composita, vt vestra vanitas & loquacitas quædam effrenis, quæ aliud quicquam, præter tropos cōcrepare nescit, puerorum etiã iudicio ex eis retundatur. Veni ergo Volane, & regulas nobis, ad exponendos sacros Doctores, has Calvinisticas præscribe: vt vbi cumq; malos Ecclesiæ membra esse, in ipsius sinu contineri, & ad pœnitentiã expectari, verisq; & sanctis, ac eisdem, quibus ipsi boni Sacramētis vti, ipsūq; etiam Christi corpus manducare, docent, probant, & apertè cōfitentur, vt eos semper figuratè loquutos intelligamus. Quid huic audaciæ & tantæ temeritati addi possit, non inuenio. quid à te ampliùs expectabimus, quàm vt etiam quando Christum esse verum Deum scripturæ, & ipsi sacrosancti Doctores tradunt tropicè illos Dei nomine improprie vsurpato, loqui insimules: & nihil vnquam seriò, nec certi quicquã tradere asseras, vt aliud in lingua promptum, aliud in pectore clausum habuisse eos confingas, tandemq; omnia fidei, quæ tradiderunt dogmata, ad fabulas reducas.

Regula
Volani
quã habet
cōse-
quentiã.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Iam ad has authoritates sanctorum, quibus es usus, & malos non accipere Christi corpus probare volebas, veniamus. Quid dicat Origenes scimus, & quod non diuersum ab Augustino sentiat nouimus: sed verba eius ad illam dignam & cum probatione sui susceptam corporis Christi manducationem, referenda sunt, quam certus ille consequi rur finis, vita scilicet æterna. Multa porro (inquit Origenes) & de ipso verbo dici possent, quod factum est caro, verusque Christus, quem, qui comederit, omnino viuet in æternum, quem nullus malus potest edere. Quis tam cæcus esse potest, qui Origenem hanc de spirituali, & fructuosa illa manducatione loqui non videat: de illa verò, quæ in sacramento est, communis bonis, & malis, prorsus taceat. Ideo enim hanc spirituales manducationem cum ipso fructu coniunxit: ab eaque malos reiecit, quod illi soli ex hac utilitum prione vitam consequantur æternam: isti verò nunquam consequantur. ut propterea nunquam posse illos, tali modo scilicet corpus Christi cum fructu manducare testetur. Cæterum sicut ab
surda

Origenes
de spiritu
ali sola
manduca
tione lo
quitur.

furda est nimis collectio, si quis Simo-
nem Magum, ideò non accepisse Bapti-
smum dixerit, eò quòd remissionem
peccatorum nō acceperit: ita eiusdem
est inscitix Iudam corpus Christi non
manducasse, eò quòd vitam non sit cō-
sequutus æternam, dicere. Potest enim
efficacissimæ causæ mala dispositione
sumētis effectus impediri: & medicina
ex se efficax, nil ad sanitatem, vitio eius
qui ea abutitur, conferre. Puro animo
in sacramento Christi corpus percipiē-
tes, fructum vitæ æternæ acquirunt: im-
puri autem, idem præsentissimū phar-
macum degustantes, non manducant
nec possunt manducare ad fructum &
ad vitā: māducant aut in sacramento te-
ste Apostolo, ad interitum. Quod affir-
mantem eundem Origenem audias.
Quando sanctum (inquit) cibum, illudq;
incorruptum accipis epulum, quando vitæ
pane & poculo frueris, manducas & bibis
corpus & sanguinem Domini, tunc Domi-
nus sub tectum tuum ingreditur. Et tu er-
go humilians temetipsum, imitare hunc Cē-
turionem, & dicito: Domine non sum di-
gnus, vt intres sub tectum meum: vbi enim
(nota Volane) indignè ingreditur, ibi ad in-

Causæ ef-
ficacissimæ impe-
diri pos-
test effe-
ctus.

Mali non
mandu-
cant ad
vitam cō-
sequendā
Christi
corpus.

Hom. 6.
in diuers
sos:

dicium ingreditur accipienti. Ecce Christū etiā ad malos, & eos q̄ indignè accedūt ingredi in sacra Eucharistia affirmat, Et

Lib. 8. cō
tra Celsū

Eos tātū
Christi
corpus s̄
ctificat
qui sana
mente ac
cedunt.

alibi. Oblatis, inquit, panibus vescimur, qui vtiq; per precem efficiuntur corpus sanctum & sanctificans eos, qui sano proposito & mente ipsa vtuntur. Prece & consecratione mystica panem effici corpus Christi affirmans, non omnes illo vten- tes sanctificari docet: sed eos tantū, qui sano proposito & mente accedūt. Quis ergo non videat sentire Origenē aliquos corpus Christi in sacramento sumere, non sanctificari tamen, nec fructum salutis, propter sui animi impuritatem, consequi?

In Esai.
66.

Idem est D. Hieronymi sensus verborum, quæ tu truncatim posuisti, cum dicit. Secundum tropologiam possumus dicere, omnes voluptatis magis amatores quàm amatores Dei sanctificari in hortis & liminibus: quia mysteria veritatis nō valent intrare & comedere cibos impietatis, dum non sunt sancti corpore & spiritu: nec comedunt carnem Iesu, neq; bibunt sanguinem eius, de quo ipse loquitur: Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinē habet vitam æternam. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Quinon for-
tis

LIBER TERTIVS.

395.

his sed in domo vna, & intus comeditur. Non comedunt schismatici, Hæretici, & impuri Catholici, voluptatum amatores carnem Iesu: ad vitam, scilicet, æternam, & cum animæ fructu. In sacramento autem, licet ad interitum, posse malos corpus Christi & sanguinem sumere, alio loco testatur, & est optimus suorum verborum ipse interpret.

Offertis (inquit Dominus) super altare meum panem pollutum. Polluimus panem (inquit D. Hieronymus) id est corpus Christi, quando indigni accedimus ad altare, & sordidi mundum sanguinem bibimus & discimus, mensa Domini despecta est. Nō qđ hoc aliquis audeat dicere, & quod impiè cogitat, scelerata voce proferre: sed opera peccatorum despiciunt mensam Dei. Vides ergo asserere D. Hieronymum etiam impios & pollutos ex altari mundū Christi sanguinem bibere, sed cum sua ipsorum pernīcie. Adeo nihil ex his Ecclesiæ luminibus decerpere falsoq; contorquere potes, quod non tuam malam in eorum sensu corrumpendo voluntatem declaret.

Iam ad D. Augustinū, quid pro te in illo loco de Ciuitate Dei, vel potius qđ
contra

In Mala.
cap. 1.

Sordidi
mundum
Christi sang-
guinē bib-
bunt.

PRO' SACRATIS: EVCHARISTIA.
 contra te enunciet, descendamus.
 Non est dicendus (inquit) manducare cor-
 pus Christi, q̄ in corpore nō ē Christi: quoni-
 am nec in mēbris computandi sunt Christi.
 Vt enim alia taceam, non possunt simul es-
 se membra Christi, & membra meretricis.
 Hæc Augustinus: sed quomodo hoc in-
 telligat, & vtrum à sacramentali sumpti-
 one malos excludat, & supra iam pro-
 bauimus, et nunc in eodē capite, ea quæ
 sequuntur audiamus. Dicit enim. Qui
 manducat meam carnem, & bibit meum sã-
 guinem, in me manet & ego in eo. Ostendit
 quid sit non sacramento tenus, sed re uera
 corpus Christi manducare & sanguinem e-
 ius bibere. Vides quàm pulchre ex ver-
 bis Christi differentiam ostēdat, quòd
 non eodē modo, à bonis & malis Chri-
 sti corpus manducetur. Nam ita man-
 ducare vt Christus in illis maneat, & i-
 psi in Christo, bonorum est tantùm nō
 malorum: sacramento autem tenus,
 hoc est, sacramentaliter tantùm, & sine
 spiritus participatione manducare, ad
 malos solùm pertinet. Ex hoc itaq; lo-
 co, tantùm abest, vt malos corpus Chri-
 sti non manducare ostendatur, vt fir-
 missimè etiam comprobetur, illos sa-
 cramento

cramento tenus corpus Christi, & non signa nuda manducare. Hoc est quod nos vrgemus, nec aliud quicquam volumus. Et hoc apertè profiteri Augustinum etiam hoc loco audimus, sicut & in alio dixit, vt supra recensuimus. Corpus Christi non edamus tantum in sacramento, quod & multi mali: sed vsq; ad spiritus participationem. Non manducant ergo mali, Christi corpus, ad vitā vt vera & viua membra Christi efficiantur: sed manducant in sacramento, tanquam ea membra, quæ arida quidem sunt, in radice tamen fidei & sacramentorum communione ad tempus vinde miæ tolerantur, vti suprā docuisse illum audisti. Duplicem igitur docet hîc vnus & eiusdem corporis & sacramentalis, oris scilicet tantum, quæ malorū est, & illam, quam re uera, hoc est fructuosam spiritualemq; & omnibus semper ad salutem prouenientem manducationem appellat. Vbi verò dicat hoc loco D. Augustinus malos signa tantū Eucharistica, non Eucharistiam, nec Christi corpus sumere, non inuenis,

Duplex
manduca
tio corpo
ris Chri.

Volane

PRO SACRATIS EUCHARISTIA.
 Volane. At hoc probandum erat. Con-
 trarium autem & superius dixit, & hic
 cōfirmat: malos scilicet sacramento re-
 nus Christi corpus, non signa tantū
 manducare. Alia verò sententia, quam
 pro te adhuc videris asserre, idē, quod
 dicimus, de duplici manducatione con-
 firmat: & te ab his commentis repellit.
 Hoc est (inquit) manducare illam escam, &
 illū bibere potum, in Christo manere, &
 illum manentem in se habere. Ac per hoc
 qui non manet in Christo, & in quo non ma-
 net Christus, procul dubio, nec manducat
 spiritualiter eius corpus, nec bibit eius san-
 guinem: licet carnaliter & visibiliter prema-
 dentibus sacramentum corporis & sangui-
 nis Christi, sed magis tantæ rei sacramen-
 tum ad iudicium sibi manducat, & bibit, quā
 immundus præsumpsit ad Christi accedere
 sacramenta. Quid potuit ad nostræ sen-
 tentiæ confirmationē, & duplicis illius
 manducationis distinctionem, clariū
 asserri? & quid contra tua commenta
 efficacius? Non manducant mali cor-
 pus Christi, sed quomodo? ipse inter-
 pretatur, spiritualiter scilicet. Manducāt
 verò: sed quomodo? sacramentaliter
 & carnaliter, hoc est ore tantū in sa-
 cramento, quod non ex nudis tantū
 signis

Tract.
 26. In Ioa.

Mali non
 māducāt
 spiritualiter.

signis, sed ex corpore etiam Christi cōstat. Sed tu nomen sacramenti, quasi p illud D. Augustinus signa tantū intel ligat, inuertere & calumniari volens, in altero eius adducto loco, egregiē con tra te es interpretatus: et quōd sacramē ti nomine, vtrancq; sacramenti partem intelligat, ostendisti. Cum (inquit) sacra mētum sumitur, quibusdam ad vitam, qui busdā ad exitium. An, obsecro, signa so la cuiq; sunt ad vitam: talem orationē tribuis Augustino. Panis nudus sumitur quibusdam ad vitam. Hæc sanè tam ine pta & futilis sententia, nunquam viro sanctissimo atq; doctissimo, ne somni anti quidem, obrepisset. Sicut ergo à quibusdam, hoc est bonis, non nuda signa sumūtur ad salutē: ita à quibus dam, hoc est malis, non nuda signa, sed sacramētum, in quo est Christi cor pus, sumitur ad exitium. De re verò sa cramenti iam diximus, rem sacramenti vocari fructum ipsum & effectum: hoc est, cum Christo, ipsam spiritus & ani mæ puriq; corporis coniunctionem, q̄ etiam re vera mādicationem, propter hunc

In nomi ne Sacra menti ca uillationes quæ rit aduersari.

Signa so la nō cōferunt vi tam æter nam.

Res a suz
o usu &
effectu di
scernens
da est.

In Ioan.
Tract. 27

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
hunc finem, ad quem dirigitur, voca
uit. Tu verò rem à rei usu & effectū nō
discernis: & virtutem sacramenti seu
corporis Christi, cum ipso sacramento
& corpore Christi, vel malè cautus vel
ex industria, vt lectori facilis imponas,
confundis. Illud etiam D. Augu
stini, quomodo contra malorum man
ducationem attuleris, admiror: in quo
tanto te risui exponis, vt mihi cū sem
per, tūm hoc loco maximè, dormitasse
videaris. Hoc ergo totum (inquit) ad hoc
nobis valeat dilectissimi, vt carnem Chri
sti & sanguinem Christi, non edamus tantū
in sacramento, quod & multi mali, sed vsq̃
ad spiritus participationem, manducemus
& bibamus: vt in Domini corpore tanquā
membra maneamus: vt eius spiritu vegete
mur, & non scandalizemur, etiamsi multi
modò nobiscum manducant & bibunt tem
poraliter sacramenta, qui habebunt in fine
tormenta. Modò enim corpus Christi mi
xtum est, tanquam area, sed nouit Dominus
qui sunt eius. Quid facis, mi Volane, di
centem affers August: corpus Christi
non edamus tantū in sacramento, si
cut mali: tu verò nequaquam illos cor
pus Christi edere contendis. Ille malos
nobiscum habere communia sacramē
ta dicit

ta dicit, tu negas: ille malos etiam membra esse, licet mortua, & ad tempus, Christi mystici corporis profitetur, & tu eos membra esse Christi non posse dicis: Arma quibus te expugnamus, nobis præbes. Adeo veritatis vis ubique erumpit, nec premi etiam ab inimicis potest.

Cōtra se
ipsum af
fert arma
aduersari
us.

Ad vltimam iam sententiam D. Augustini, quam putas pro te facere, veniamus. Illi manducabant panem Domini, Iudas panem Domini cōtra Dominum, illi vitam, ille pœnam. Symbola, inquis, à Christi corpore discreuit: quæ sola Iudas accepisse, reliquos vero corporis Christi participes etiam factos dicit D. Augustinus, sed hoc Volanus dicit, non D. Augustinus. Panis Domini non sunt symbola, nec communis pistorius panis: sed corpus ipsum Christi Apostolica illa phrasi. Quicumque manducauerit panem & calicem Domini indigne. Panem Domini, corpus Christi vocauit: ipse enim dixit, ego sum panis, non terrenus, sed celestis ille, & epulios, sicuti ipse dixit Corpus meum, verè est cibus, & san-

Tract. 59
in Ioan.

Panis Do
mini est
ipsum
Christi
corpus.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

guis meus vere est potus: Et panis quē ego dabo vobis caro mea est. Iudas igitur panem Domini, corpus scilicet ipsius Christi accepit ore tātū & in sacramēto: Dominum verò in cordis sui penetralia non recepit. Ideò alio loco dixit. Et proditor bonum corpus & Simon bonū Baptizma Christi percepit, sed q̃a bono bene vsi non sunt, mali malè vtēdo deleti sūt. Omnia itaq; contra te verba D. Augustini (quæ cū adulterare non posses calumniari volebas) ita sunt in te retorta vt te tuo ipsius gladio confodis se cognoscas. Iam ad ratiunculas tuas, quibus hanc malorum communionē impugnās, veniamus.

CAP. 7

Rationes
Volani
contra
malorum
cōmunio
nem refu-
tantur.

Vtile mihi visum est rationes, quas sparsim in hac tertia parte cōtra Catholicam veritatem posuisti, in vnum cumulum congerere, & quid roboris habeant in singulis experiri. Nam quod in primis dicis: Carnis Christi manducatio, cum vita & æterna cōiuncta: & illa affers sacra testimonia: si quis ederit ex hoc pane viuet in æternum. Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui māducat

ducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. unde etiā illum tuum sublimem & inuictum conficis sylogismum.

Qui māducat carnē Christi, manet in Christo. Mali non manent in Christo: Ergo (sto: Non manducant carnem Christi.

Vnam vocē ignorasti, quam Apostolus quasi per interpretationem quandā adiunxit, quæ hunc tuum Achillem leuissimo impulsu prostermit: Dignè videlicet & indignè. Qui dignè manducat Corpus Domini, sicut ipse Dominus instituit & voluit: is manet in Christo, & Christum in se manentem habet. Vides, quòd nihil aliud tua ista falsa collectione confeceris, nisi quòd mali dignè non manducant. Stat autem firma sententia illos nihilominus manducare Christi corpus. Eodem sophismate, quæ fidei vita est æterna in scripturis adiuncta, quamcumq; fidem salutem animæ afferre probares. sed sicut non quælibet fides sed viua & duntaxat perfecta, per charitatemq; operās: ita non quæcumq; māducatio corporis Christi, sed

d. ij

digna

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Duplex
in Christi
mālio

digna illa & in animi puritate suscepta, salutem æternam & cōiunctionem cū Christo producit. Mansio autē in Christo est, superius etiam admonuimus, duplex, quam per vitis similitudinem Dominus ipse expreslit, altera quæ est tantum cū tenuis aridorum membrorum, steriliūq; & suo tempore abscondendorum palmitum: quæ sola tantum fidei & sacramentorum communione cohæret. altera, quæ succo etiam vitali Christi charitatis connectitur, & bonorum operum in Christi fide profert fructum. quæ vera & æterna, si in charitate palmites permanserit, est mansio. ut suo modo etiam mali, in Christi corpore mystico manere, & tanquam palea frumento, in hac area Ecclesiæ, permisceri dicantur.

Sed ais Peruersa est doctrina, & in ipsum filium Dei contumeliosa, docere carnem eius, quæ manducata, ipso testante, omnibus est viuifica, mortifera & exitiosam esse quibusdam dicere. Si hæc doctrina est cōtumeliosa in Christum, mi Volane, iam Apostolum condemnasti: qui non modò corpus Christi indignè sumptum, morbos, sed &

Cōtumeliosam Apostolo irrogat Volanus.

morte

LIBER TERTIVS.

405

mortem asferre dixit. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini: Ideo (ex indigna scilicet Christi corporis manducatione) inter vos infirmi multi & imbecilles, & dormiunt multi. Sed ipsum etiam Christum quibusdam odorem esse mortis ad mortem docuit. Et beatum Petrum, qui scādali petram & lapidem offensionis quibusdam Christum esse contendit, cōtumeliosum appellasti. Ipse potiùs, & in hos Apostolos, & in ipsum Christum es contumeliosus: qui, quod nō intelligis, iuxta B. Iudam, blasphemas.

2 Cor. 3.
1 Petr. 2.

Audi & ipsum Seruatorem de se dicentem: In iudicium ego in hunc mundū veni, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Contumeliosum est ergo in Christum prædicare ad excæcandum quosdam eum venisse, cū hoc ipsum de se Dominus dicat: sobriè hæc sunt accipienda, & sanè intelligenda. Ex se Christus nulli est odor mortis in mortem, nec ad ruīnam: nec caro eius ex se ipsa cuiquam est mortifera, sed cū

Ioan. 9

d in

indi

408.

Christi
caro non
ex se, sed
vitiū
vicio
exitialis
est.

Rom. 7

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA,
indignè sumitur, & impuro corde pro
fanoq; ore tractatur, exitium affert. non
quòd ipsa letatis & mala sit (absit hoc,
viuifica enim est) sed quòd vitium sit su
mentis, & illa abutentis. Medicina ex
se optima, & vehemens ad sanandum,
importunè sumpta enecat, non ex se,
sed quòd dispositio ad eam sumentis
defuerit. Vellem illa considerasses quæ
de lege docet Apostolus. Inuentum est
mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc
esse ad mortem. Nam peccatum occasione
accepta per mandatum seduxit me, & per
illud occidit. Itaq; lex quidem sancta & mā
datum sanctum & iustum & bonū. Quod
ergo bonum est, mihi factum est mors ab
sic: sed peccatum, vt appareat peccatum,
per bonum operatum est mihi mortem.
Eodem modo & nos dicimus, corpus
Christi, quod est ad vitam, indignè su
menti esse ad mortē. An quia mortife
rum est: absit: sed quia cor immundū
& de re diuina non bene sentiens per
bonum quo abutitur, & indignè tra
ctat, affert sibi ipsi exitium. Tu verò cū
scripturæ lucem refugis, & Apostoli
verba, qui ex indigna manducatione
corporis Christi, damnationem proue
nire

LIBER TERTIVS.

107.

dire docet, aliorumq; sanctorum sentē-
tias, cauillari vis: ex indigna potius si-
gnorum vsurpatione, hoc vt dānnen-
tur aliqui oriri clamas: quòd scilicet
mali, vt tua verba ponam, ipsam tessē-
ram coniunctionis Christi cum membris su-
is, quæ solis his seruit, sceleratè attrectant.
Sed si animaduertisses, quàm insulsè sis
loquutus, tui te perduisset. Sicut Chri-
sto ipsi, ita & Apostolo (per quem lo-
quutus est Christus) ne tam apertè re-
pugnares, aliquis te pudor refrenare
debuisset. Nam nec Dominus dixit:
Hæc est figura corporis mei, sed cor-
pus: nec Apostolus protulit, reus erit
tesseræ coniunctionis Christi cum mē-
bris (quod comminiscitur Volanus)
sed reus erit corporis & sanguinis Do-
mini. Non ergo propter violatam tuā
tesseram, sed propter indignè sumptū
Christi corpus, puniendi sunt mali. De-
niq; cū culpa tantò maior sit, quantò
maior in quem peccatur habetur, &
culpæ grauitatem pænæ magnitudo
consequatur: maius quiddam tibi tes-
sera & signum, aut certè tam magnum

Novo fu-
gmento
Volanus
pro cor-
pore chri-
sti tessera
interpre-
tatur.

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

atq; ipsum Christi corpus videbitur, si illius indigna contrectatio tanta pana iudicatur digna. Adeò vel à communi sensu aliena à vobis afferuntur, sed ita necesse est accidere ijs, qui relictà Ecclesiæ doctrina, suam statuunt, & noua dogmata, fanatico quodam spiritu cōponunt. Porro quod dicis, Vide, obsecro, quomodo ipsa conuenire possint, vt quos indignè mysteria Christi tractantes membra effici Sathanae testatur Augustinus, eosdem simul & Christi participes, te iudice, affirmare debeat. Hoc verò à mente Augustini procul est, & procul absit ab omnibus pñs pectoribus, ne tanta cōtumelia Christi corpus afficiāt, vt simul in idem domicilium Christum Dominum & saluatorem cum Sathana atrocissimo perpetuoq; hoste ipsius includant. Et si iam ad hæc responsum videatur, breuiter tamen accipe. Quemadmodum mali & ad Deum ex parte creationis & naturæ quæ bona est, & ad Diabolum ex parte peccati, cuius ipse pater est, pertinet; ita & membra quædam mystici Christi corporis in Ecclesia hac militante, mēbra etiam Sathanae non eadem, sed diuersa cōnexionis ratione dici possunt.

Quia

Mali ex
parte cre
ationis
ad Deum
qdā mor
do perti
nent &
ex parte
peccati
ad Diabo
lum.

Quia enim fide, quæ bona est & Dei donum, sacramentorumque communione, sicuti iam probatum est, cū Christi mystico corpore, quod est Ecclesia, coniunguntur; ad membra eius in hac vita pertinet. quæ vel sananda sunt per pœnitentiam, vel si in peccato persistât, suo tempore ressecanda. Quia verò cū Sathana societate peccati cōiunguntur, membra etiam eius sunt. An nō Iudas Ioan. 6. Diabolus est vocatus? & tamen Apostolum illum Christi fuisse, & ad collegium illud pertinuisse, nemo negaverit. Cæterum gratia Christi, & peccatū, quod ex Diabolo est, esse simul in anima nequeunt. potest tamen impius perversa simulatione & in idolio & in altari cōmunicare. Animā quidem ex idolio pollutam veluti membrum Sathana habebit; vera aut sacramenta Christi, sicut & Iudas, ad damnationem percipiet.

Nec sanctum datur catibus, Volane; tales enim cogniti, ab ipso altari severisimè arcentur: sed cū latent, nec investigare eorum sceleratum cor, humana

Mali cogniti ab altari arcentur, occultati admituntur.

PRO SACRATIS: [EVCHARISTIA.
mana potest cognitio, Deo iudicium
relinquitur, petentibus autem & teme-
rè se indigneq; ingerentibus commu-
nia omnibus sacramenta non denegan-

externi ia-
nitores
nullum
simulatū
ab ingres-
su repel-
lunt.

tur. Externi enim Ianitores neminem
credentem & conuersionem pæniten-
tiāque præferentem, ab introitu
Ecclesiæ, ab hocq; conuiuiō, ad quod
omnes famelici & suæ salutis cupidi in-
uitantur, arcere possunt. Expectatur
autem Dominus discumbentes visurus,

Matt. 22.

ille, qui non secundum aspectum homi-
num iudicat vt discernat qui sint vestiti
innocentiæ & charitatis veste illa nupti-
ali, qui Regnum suum illo tandem tē-
pore repurgaturus est, ex areaq; hac, pa-
leam ventilabro excuciet, & igne com-
buret inextinguibili. Habes etiā ad tu-
as rationes, quas contra malorum cō-
munionem attulisti catholicam satisfa-
ctionem, superest vt rem totam cōclu-
damus, finemq; tandem responsioni
nostræ imponamus.

CAP. 8.

POsteaq; nihil in tuo libello, An-
drea Volane, superfuit quod
non refutatum hæreticæ obstinationi
dedecus

LIBER TERTIVS.

411.

dedecus, veritati autem Catholicę vi-
 ctoriam augetet, finem dicendi factu-
 rus eram, sed cum pene innumera con-
 tra hanc pestilentem, & omnium erga
 huius diuini mysterij, inexhaustę Dei
 in nos clementię beneficium, ingratissi-
 mam Hæresim, arma nobis superlint:
 breuitate proposita prohibitus, pauca
 quędam strictim attingam. Quę cum
 ex se nō sint contentiosa, sed magis sua-
 uitatem Christi erga nos dilectionis,
 illamq; lacrymis irrigatam Catholico-
 rum in hoc contemplando Altaris be-
 nefitio deuotionem redoleant & ex-
 primant: nō iam ad te oppugnandum,
 quī priore iam certamine armis exutus
 es, sed ad trahendum magis, vt me nō
 inuitus ad castra Ecclesię Dei sequaris,
 vt illis constitui. Si quid in primis est
 quod te ab hac signorum, quam tu so-
 lam miserē tenes, in S. Eucharistia, va-
 nitate amouere, verumq; & re præsens
 etiam in ea Christi Domini nostri cor-
 pus esse persuadere tibi posset: agnita
 certe & semper prædicata in hoc sacra-
 mento sacrificij noui Testamenti excel-
 lentia

Sacrificij
 noui Tes-
 tamenti
 excellen-
 tia maxia-
 mum est
 presentia
 & corporis
 Christi in Euc-
 cha. argu-
 mentum.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

lentia & maiestas, omnem à tuo animo dubitationem depellere deberet. Neque enim aliquem usque adeo temerarium & contradicendi studio excæcatum inueniri posse suspicor: qui vel externum sacrificium, quod lex ipsa naturæ humanæ menti diuinitus impressa semperque constans & immutabilis regula præscribit, nouo Testamento auferat: vel non illud esse omnibus Mosaicis excellentius agnoscat. Conuinci enim se diuinis Apostolicisque oraculis, omnium orthodoxorum sententijs, antiquitate, & vniuersali per totum orbem offerendi in Eucharistia sacrificij, ab Apostolis recepta, & ad nostra secula propagata, consuetudine, fatebitur. Nullus est Catholicus scriptor, nulla monumenta prisca pietatis, in quibus pro sacrificio Eucharistico nouæ legis luculentissima non extent testimonia. Vt enim alios quorum nobis in præceptu sunt sententiæ, præteream, quid tradat antiquissimus & Apostolorum temporibus maximè vicinus Irenæus, libet afferre. Ait enim Dominum nostrum in vltima cæ-

Sacrificio
externo
carere no-
ua lex non
potest.

na noui Testamenti nouā docuisse oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo. Quod etiam à Malachia propheta illo insigni, quod ferè ab omnibus Doctoribus in hanc sententiam assertur, oraculo, fuisse prædictum confirmat: Non est mihi, inquit Dominus p Prophetam, voluntas in vobis, & sacrificium non accipiam de manibus vestris: quoniam ab ortu solis vsq; ad occasum, nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Quæ prophetica prædictio, nec de internis et spiritualibus sacrificijs, nec de externa illa vnica, & semel immolata cruentaq; crucis hostia accipi potest. Quomodo enim noua hæc oblatio esse probabitur, cum antiquos spiritualia etiam habuisse, & sine illis gratos Deo esse non potuisse constet? Nec vllum spiritus & cordis dari nunc potest sacrificium, quod non & antiquis in naturæ & in Moyli lege, fuerit commune. Visibile ergo & externum sacrificiū hoc nouum

Lib. 4
cap. 32
Euchar.
est noui
Testamē
ti noua
oblatio.
Mal. 1.

Malachis
& prophē
tia de in
ternis &
spiritual
ibus sacri
ficijs acci
pi nō pos
test.

Spiritualia
sacrificia
quia nec
noua sūt,
nec repro
bata nou
æ legi es
se propri
a non pos
sunt.

Sacerdoti
um anti-
quum
non sub-
latum sed
translatū
est.

Hab. 7

Malachi-
æ prophe-
tia de cru-
ento chri-
sti sacrifi-
cio accipi
nō potest

De Ciuit.
lib. 17
cap. 20

nouum esse oportet, per quod visibili cultu, non modò verus Dei populus ab infidelibus discerneretur, sed etiam lex noua ab antiqua, & sacerdotium quod non sublatum sed translatum Apostolus testatur, Mosaicum, ab Evangelico distingueretur. Quod verò prophetica vox Malachiæ nec de cruento illo in cruce sacrificio, iuxta Ireneum rectè intelligi possit, hinc constat, quòd illud vno in loco Caluariæ scilicet monte oblatum sit; hoc verò & in omni loco, & inter gētes à solis ortu vsq; ad occasum vigere debuisse pronunciet. nulla ergo dubitatio relinquetur, hanc oblationem S. Eucharistiā esse, quæ et externa est & in antiquorum omnium illorū sacrificiorum locum successit, & per totum mundum offertur. Idē multis in locis testatur D. Augustinus: illo præsertim, quo Christum noui Testamenti sacerdotē, secundum ordinem Melchisedech, de corpore suo & sanguine sacrificiū in mensa illius participatione exhibuisse, & illud oībus sacrificijs veteris Testamenti successisse docet. Taceo
quæ

LIBER TERTIVS.

quæ docuit Ambrosius Christum in
 terris offerri, quando corpus eius à sa-
 cerdotibus offertur. Prætereo alios in
 numeros idem sentientes, qui sacram
 Eucharistiam esse noui Testamenti sa-
 crificium constantissimè sæpiusq; do-
 cuerunt. Ipsa religiosa & quasi cœlestis
 quædam manducatio quæ in ea institu-
 ta est Eucharistiam esse sacrificium ple-
 nissimè ostendit. Nil enim non in natu-
 ræ lege solùm, sed etiam in Mosaica re-
 ligiosè māducabatur, quod non ante
 Deo fuisset oblatū. Immolabis, inquit,
 hostias pacificas, comedesq; ibi & epulas
 beris corā Domino Deo tuo. Nihil quis pro
 eodē insulsè accipiat epulari domi, &
 epulari coram Deo; manducare com-
 munes cibos, & manducare oblatos
 coram Domino; vt mensam commu-
 nem ab altari ex quo manducabant q-
 erant participes altaris non discernant.
 Ideo Apostolus S. Eucharistiam cum
 Mosaicis & gentiliū oblationibus cōfe-
 rēs intulit. Videte Israel secundū carnem.
 nō ne q edūt hostias participes sūt altaris.
 Quid ergo dico quod idolis immolatum
 sit aliquid; aut quod idolum sit aliquid; sed

415

In Episc.
 ad Heb.
 cap. 10

Nil religi-
 osè mans-
 ducatur
 quod ante
 Deo ob-
 latum
 non esset.

Deut 27
 Exod. 18.

Epulari
 domi & e-
 pulari co-
 ram Do-
 mino qd
 differat.

quæ

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Mensa Domini est altare.

quæ immolant gentes dæmonijs immolant & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. Quæ est ergo mensa hæc Domini: an cōmunis & domestica: At talis nostra potius humana est & non Domini: sed mensa Domini altare est, in quo id quod cum religione & corā Domino, vt inquit scriptura, manducatur, prius Deo in honorem & cultum offertur. Altare enim Apostolus mensam non hominum, sed Domini vocauit: vt mensa sit propter manducationē: Dominica verò dicatur propter oblationem, sine qua manducatio omnis profana est & communis. Hoc & ipsa mensæ huius cum Mosaica & gentiliū comparatio demonstrat. Nec enim Mosaicus cultus, nec Gentilium itidem superstitio vsitatam mensam, sed altare habuit. ex quo id, quod Deo seu dæmonijs esset ante oblatum, omnes illi vel eiusdem Dei, vel eorundem dæmoniorum cultores, manducabant. Ideò & alio loco de noui Testamenti altari, aperius

LIBER TERTIVS.

417.

peritiſ loquutus eſt idem Apoſtolus.

Habemus, inquit, altare, de quo edere Hebr. 13
non habent poteſtatem, qui taberna-

culo deſerviunt, manducationem cum

altari & oblatione coniūgens Doct̃or

gentium, Eucharistiā ſingulare eſſe

noui Teſtamenti ſacrificiū, demon-

ſtravit. Vbi deniq; Melchisedechicum

ſacrificiū, Dominus noſter impleue- Pſal. 109

rit & perfecerit, nullus Hæreticorum o- Hebr. 5.7

ſtendet; niſi ad huius diuini ſacramenti

inſtitutionem recurrat. Hoc itaq; con-

ſtituto, & quod nulla temeritas nega-

re poteſt, ſacram ſcilicet Eucharistiā

non ſacramentum tantū eſſe, ſed etiā

ſacrificiū, ſtabilito: conſequitur, vero

& re exiſtenti Chriſti corpore & ſan-

guine carere illam non poſſe. Quid e-

nim nouum Chriſti lex attuliſſet, ſi in e-

ius ſacrificio et ſacerdotio, ſola nuda &

re vacua ſigna & ſymbola rerum præ-

teritarum, ſicut in antiqua futurarum of-

ferretur? Quæ erit Eccleſiæ à ſynagoga

quæ res abſentes in figuris coluit, diſfe-

rentia, ſi in eius ſacrificio in quo grata

eſſe Deo & acceptiſſima debet, rerum

Sacrificiū
nouæ le-
gis ex nu-
dis figuris
cōſtare
nō pōt.

Hostiam
perfectā
in lege
perfectis
sima esse
oportet.

Aaronicū
sacerdoti
um erit
Melchise-
dechico
excellenti
us si signa
sunt ran-
tum in S.
Euchar.

præsentium honor & magnificentia de-
siderabitur: an nuda adhuc & egena
quæ neminem sanctum & Deo gratū
efficere poterāt, offerret elementa: An
non figuras etiam veteres offerebāt:
an panes illis propositionis & vini liba-
mina deerant: Quæ obsecro perfecti-
or hostia dabitur in lege perfectissima:
& quid sacerdotium Melchisedechicū
Aaronico iuxta Apostolum attulit no-
bilius, vt cedere Aaronicum huic Mel-
chisedechico ceu corpori vmbra-
m oportuerit: si nil præter nudum panem
et vinum quod Synagogæ etiam fuit cō-
mune, in sacrificio obtinemus: Imò &
nobilitate hostiæ, & significationis e-
nergia, superabit nos Synagoga. Di-
gnior enim est natura animalium quæ
offerebantur, q̃ panis & vini: & longè
illustrior fuit in effuso animalis sangui-
ne, q̃ in oblatione panis & vini esse pos-
sit, Christi mortis significatio. At nō est
ita, sed vt inquit D. Chrysostomus:
In veteri Testamento cum imperfectiores es-
sent, quem idolis offerebant sanguinem, cū
ipse accipere voluit, vt ab idolis eos auerte-
ret. Quod etiā inenarrabilis amoris signum
est

est. Hic autem multo admirabilius & magnificentius sacrificium præparauit, cum & sacrificium ipsum commutaret (non auferret) & pro brutorum cæde seipsū offerendum præciperet. Quam porrò mihi dabis illā iuxta Malachiam prophetā mundam et per totum orbem vigentem gentium oblationem, cuius maiestati omnia illa antiquorum sacrificia, veluti vmbra soli superuenienti cesserunt, si corpus Christi & sanguinem mundissimū ex Eucharistia totius Catholici Christianiq; orbis sacrificio sustuleris? An spirituales hostias cesserisse nec nūc Deū illas amplius requirere confinges? nō potes omninò. Nec enim nunc etiam cordis quæ semper Deus accipit & requirit, si modò vera sint sacrificia, contemnuntur. sed cum impuritatem nostræ deprauatæ naturæ semper redolent: nunq̃ munda ex se dici possunt, nisi hac quæ sola ex se est mundissima corporis & sanguinis Domini nostri oblatione cōmendantur. Nulla ergo alia in locum externorum sacrificiorū externa inter gentes successit oblatio: cuius puritas tanta sit, vt nunq̃ non gratia esse

Gentium oblatio iuxta Malachiam munda.

Sacrificia spiritus non sunt sublata, nec sūt ex se munda

4 de Triz
ni. cap 14Ecclesia
vacua co
rā Deo ap
pareret
si signa tā
tum offer
ret.

Exo. 23

Libr. 4
cap. 34

Gen. 4

ta esse summo omnium parenti possit. ut meritò D. Augustinus dixerit. Nil tā grātē offerri & accipi potest, quā caro sacri ficij nostri corpus effectū sacerdotis nostri. Hanc igitur oblationē iure cultu quo tidiano Deo offert, per vniuersum orbē Ecclesia: qua adornatam se veluti spon sa monilibus preciosissimis, sentiens: nunq̃ in conspectu Dei apparet vacua, nunq̃ ingrata (vacua autem appareret si nil Deo dignum & terrena tantū e lementa symbolaq̃ afferret) sed illa, ut verbis Irenej vtar, in q̃bus gratus Deo extitit homo, offerens, in his grata ei deputatur, & eum qui est ab ipso perci pit honorem. Cuius tam magnifica & amplissima munera longē facilius vul tūq̃ magis sereno respicit omnipotens, q̃ Abelis illius iusti respexit. Con stat ergo ex maiestate & omnium subli miorē puritate acceptissimāq̃ oblatio ne, tantinouæ legis sacrificij, in S. Eucha ristia quæ non in sacramentum tantū sed & in sacrificium nobis est relicta, re ipsa existens corpus Christi & sangui nem esse. nec aliter sentientes importu

hæ temeritatis viciũ, si vel hoc vnicũ 421.
spectent, effugere possẽ.

Si præterea in hoc nouæ legis augu-
stissimo sacrificio nihil præter vmbra
haberemus: vnde illæ sanctissimorum
patrum voces erupissent: qui cultum
huius sacrificij tanta adoratione & tali-
bus orationibus exornârunt, vt quicquid
legit, præsentem illos Dominum Iesũ
Christum in S. Eucharistia intuitos fu-
isse facile cognoscat: coram quo tanq̃
iudice omnium, tam lacrymabiles edũt
gemitus, vt omnem duriciam cordis
eorum, qui legunt, in planctũ resoluât.

Quanta (inquit quidam) Domine Iesu Chri-
ste cordis contritione & lacrymarum fonte
quanta reuerentia, & tremore, quanta cor-
poris castitate & animæ puritate istud diui-
num & cœleste sacrificium est celebrandum
vbi caro tua in veritate sumitur: vbi sãguis
tuus in veritate bibitur: vbi summa imis iũ-
guntur: vbi adest præsentia sanctorum An-
gelorum: vbi tu es Sacerdos & Sacrificium
mirabiliter & ineffabiliter cõstitutus. Quis
dignè hoc celebrare poterit, nisi tu Deus õ-
nipotens offerentem feceris dignum. (Et a-
lius) Da mihi cordis cõtritionem, & lacry-
marum fontem: præcipuè dum sacris altar-
ibus licet indignus assisto, cupiens tibi of-
ferre

CAP. 9

Sanctorũ
patrum
in celebrã-
da s. Euc-
har. ora-
tiones,
verũ in
ea Chris-
ti corpõ
ostendũt.

D. Ambrosius
in oratio-
ne ante
missam.

Eucharis-
tia sacri-
ficiũ.

In Eucha-
ristia chri-
stus sacer-
dos & sa-
crificiũ

D. Augu-
in Manua
cap. 11

e. iij

ferre

PRO SACRATIS. EVCHARISTIA.

In altari
cœleste
sacrificiū.

Dulcedo
præsentis
& Christi
in Eucha.

D. Chrys
sost. in
Liturg.

Christus
in Euch.
offerens
& obla-
tus susci-
piens &
distribut9

ferre illud mirabile & cœleste sacrificium; omni reuerētia & deuotione dignum: quod tu Domine Deus sacerdos immaculate ins-
tituisti, & offerre præcepisti, in cōmemora-
tionē tuæ charitatis, mortis scilicet & pas-
sionis: pro salute nostra, pro quotidiana no-
stræ fragilitatis reparatione. Confirmetur
mens mea inter tāta mysteria dulcedine præ-
sentis tuæ: sentiat se tibi adesse & lætetur co-
ram te (Et alius) Domine qui Pontifex no-
ster exististi & mysterij huius ac incruentæ
hostiæ sacramentum nobis tradidisti, vt ō-
mnium Deus: fac me dignum sacerdotij gra-
tia indutum assistere sanctæ tuæ mensæ, ac
consecrare sanctum corpus tuum, & precio-
sum sanguinem: concede à me peccatore of-
ferri tibi hæc sacramēta. Tu es enim & offe-
rēs & oblatus, suscipiēs et distributus Chri-
stus Deus noster. O Admirabilem san-
ctorum patrum fidem, quæ in hoc cœ-
lesti sacrificio contemplando tātam re-
uerentiam & tantum excuslit metum;
quæ se ad degustandam & persentien-
dam Christi Domini suauissimam præ-
sentiam in hoc mysterio excitat. Quod
vnum etiam si rem tam apertis verbis
non detexissent, luculentissimum esset
re ipsa existentis Christi corporis in S.
Eucharistia documentum. At cū tā
manifestè

manifestè dicant carnem Christi hic in
 veritate sumi & sanguinem potari, & ip-
 sum Christum sacerdotio modo inuili-
 bili per manus suorum ministrorum
 & sacerdotum fungi, ipsumq; Christū
 in altari & hostiam esse, & sacerdotē, &
 ipsum sacrificium susipientem Deum
 ac Dominum nostrum: quis non vnā
 cum illis præsentiā Christi corporis
 & sanguinis in his mysterijs adoret po-
 tius, quam tāto sacerdoti nudum panē
 & vinum ad offerendum per contume-
 liam tribuat? Horrēdum tremēdumq;
 & stuporis plenum hoc nostrum sacri-
 ficiū ap- Illantes illi diuini viri, an so-
 las figuras spectauerunt? Nō certē: sed
 ab ipso Christo qui illa mysteria opera-
 tur & consecrat, veram illam & Deo
 acceptissimā hostiā, p quā est mūdus re-
 situtus, in q̄tidiano altaris cultu ab Ec-
 clesia offerri agnouerūt prādicārūtq;.

Quomodo deniq; hoc nostrum in
 terris altare ipsorum Angelorum cœle-
 stiumq; spirituum turmis & alatis illis
 oculisq; retro & ante plenis cohortib;
 circumcingi, & exornari credidissent,

c. liij.

si non

Eucha.
 tremēdū
 sacrificiū.

Altare
 nostrū in
 terris An-
 gelicis co-
 horribus
 cingitur.

D. Chry-
sost. de
natura
Dei H5. 3

Angeli
pro no-
bis orant
dicentes
pro qbz
hoc cor-
pus in al-
tari posi-
tum im-
molasti.

Lib. 6 de
sacerdo.

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.
si non præsentem Dominum ibi adesse
cognouissent. Quomodo illos ita pro
nobis ad altare hoc nostrum preces fū-
dētes facti illi patres induxissent. Tem-
pore (inquit quidam) illo (sacrificij scilicet)
vt homines ramos olearum gerentes moue-
re reges consueverunt, eorū arboris genere
misericordiam commemorant & humani-
tatem: sic Angeli tunc pro ramis oleaginis
corpus Domini ipsum protendentes rogant
pro genere humano, quasi dicant. Pro his
Domine rogamus quos tu adeo dilexisti vt
pro eorum salute mortem obires, & animā
in cruce efflares. Pro his supplicamus, pro
quibus ipse tuum largitus es sanguinem.
pro his oramus, pro quibus corpus hoc im-
molasti. Hoc, inquit, corpus quod sa-
cerdotum manibus in altari offertur &
ad māducandum populis porrigitur.
(Et alibi.) Per id tempus (quo scilicet hæc
peraguntur mysteria) & Angeli sacerdoti as-
sident, & coelestium potestatum vniuersus
ordo clamores excitat, & locus altari vici-
nus in illius honorem qui imolatur Angelo-
rum choris plenus est. Id quod credere abū-
dē licet, vel ex tanto sacrificio quod tum
peragitur. Et infra, senem quendam tali
visione dignū esse habitum refert: qui
sub illo tremendorum mysteriorum
cultu Angelorum multitudinem con-
spexit, quatenus aspectus humanus fer-

re poterat, fulgentibus vestibulis induitorum, altare ipsum circumdantium: sicq; capite inclinatorum, vt si quis milites præsente rege stantes videat. Id quod facilè, inquit, mihi ipsi persuadeo. Venit ne in mentem his veritatis Evangelicæ præconibus Calvinisticarum figurarum nuda illa & omni re vacua in hoc Mysterio opinio: poterit ne vera illa Christi corporis præsentia, quam Angelorum exercitu honorari in altari crediderunt, ex hac eorum fide non agnoscì vel expungi? Veri illi Angeli terrestres cælestium illorum oculos habebant, ab hac caligine, quam perfidia Zuingliana aspergit, liberam fidem, in tantorum mysteriorum spectaculo demergebant. Terram sibi per Christi præsentiam cælum effectam cognoscentes, ad vnum cum illis mundissimis spiritibus altare, adorare se meritò crediderunt. Vna enim est societas, vnus cõmunis ònium nostrorum Dominus, vna triũphi de salute nostra gloria. Ad se etiam illi spiritus Angelici nostra ònia pertinere arbitrantur, qui ad salutis

c v

nostræ

Ter san-
ctū hym-
num cum
Angelis
ad altare
cantātes
quanta
læticia re-
plentur
fideles.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
nostræ ministeriū deputati sunt. Cum
quibus & nos patrum illorum à qui-
bus hanc, sicuti illi ab Apostolis, diuinā
doctrinam quasi testamēto veri filij re-
cepimus, ter sanctum hymnum quoti-
die ad hoc ipsum altare nostrum decan-
tantes, eleuatisq; manibus & mentibus
Dominū in ipso corpore quod, pro no-
bis susceptū in ara crucis obtulit intui-
entes; cogita quantis replemur solatijs,
qua læticia exhilaratam se mens nostra
sentit, quos gemitus & quā lætā edit
intimi pectoris suspiria: cū veluti in
sublimes cœlos eleuata triumphalem
illum hymnum decantat. Dominum
ipsum sicut cum illis suis discipulis no-
biscum sub velamine specierum panis
& vini conuersantem, oculis illis lynce-
is aspicimus: choros Angelicos adesse
ipsa animorum summa alacritate perse-
timus: omnis populus eleuatis mani-
bus orans, & iterum capita comuni
Domino inclinans, in terram prouolu-
tus, pro salute sua agit redemptori grati-
as. Hoc corpus dicentes pro salute no-
stra tot supplicijs, ô Saluator, exposui-

sti, hunc sanguinem profudisti, & hæc nobis etiam ad vescendum exhibes. propitium te usq; in finem tuis ouibus pastor æterne exhibe, & quos tuo à potestate Sathanæ cruore redemisti, in omni sanctitate custodi, & ab omnibus periculis erue.

Quid dicam de illa sanctorum, quæ & nunc imitantur Catholici ad suscipiendum hoc tremendum mysterium tam diligenti & sollicita præparatione, quæ cercissimum est veræ ipsius Christi præsentia argumentum. Accessuri ad sumendum illum ignitum ex altari calculum, suam in primis pollutionem & indignitatem accusabant clamantes; Væ mihi quia vir pollutus ego sum, & Dominum Deum exercituum in altari sub speciebus velamine video, & suscipere desidero. Periculū meū, & tantæ maiestatis reuerentia accedere me indignū prohibet, sed viuendi necessitas vrget, præcepti obseruantia compellit, & pietas in primis inuitantisq; misericordia ad hanc mensam Domini mei allicit me & pertrahit. Quid faciam? Consilium A.

Præparatio ad suscipiendam s. Eucha. magnum est præsentia Christi succisoris argumētum.

Esa. 6

postolicū.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 apostolicum amplectar, & probabo me
 ipsum, ut de hoc pane edā & de calice
 bibam. Itaq; tot se mox lamentis in pec
 catorum deploratione affligebāt, tot ie
 iunijs & illis communibus, quæ nūc e
 tiam obseruat Ecclesia, dierum quadra
 ginta abstinentijs, anteq; sacram illam
 Christi mensam accederent macerabāt
 tantam in confitendis peccatis coram
 sacerdote humilitatem, & difficilem il
 lam in superādo pudore, seq; ipso accu
 sando & prodendo, suaq; detegenda
 turpitudine luctam, victores sui susce
 pēre: tantam deniq; in ipso accessu trepi
 dationem & horrorem protestati sunt.
 Nil illis tam durum tamq; insolitum im
 ponebatur, quod non ipsi sponte susce
 ptum in penitentiae rigore auxissent:
 modò ut tanti mysterij exoptatum illū
 coniunctionis cum Christo fructū cō
 sequerentur, & ex indigna sumptione
 periculum declinarent. Quæ prepara
 tio & tam considerata ad hoc terroris
 plenum sacramentum accessio, quonā
 pacto signis nudis panis & vini conue
 niat, sine stultitia nec cogitare quisq;
 potest

potest. Nam pharmacum omni virtute destitutum, quod nec prodesse, nec obesse potest infirmo, sine omni cautione sumitur; at ubi efficax esse & viuidū, omniq; vi ad sanandū morbum prædictum probatur, tum omnis cura adhibetur, ne importunè, ne non suo tempore ne in dispositione minus accommodatā sumptum, morbum potiùs augeat quā conferat sanitatem. Pari ratione si signa esse tantū in S. Eucharistia sancti imaginati fuissent, quo modo cum oīni virtute ad conferendam cœlestem illam vitam destituta sint, nec vllō in eorū abusu tali supplicio digna Deo irrogetur contumelia, tantam in illis sumēdis cum Apostolo cautionem requirerent? Ideò suscepturos hoc mysterium admonebant Diaconi clamantes: Sancta sanctis. ne sicut arca illa in sublidium accersita ruina malis cultoribus & impuris illis ministris attulerat, ita huius diuini sacramenti indigna perceptio perniciem sumentibus afferret. Itaq; si cut Zuingliani suam Coenā facturi, ex qua nec metum habent periculi si indi-

Si signa essent in S. Euchar. tantū, nō requirerēt tantā in sumendo cautionē.

Zuinglianos in sumendis nudis signis torpor & cōtemptus.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

gnè sumant, nec spem salutis & vitæ æternæ consequendæ etiam si dignè accedant, cùm nullis se pænitentia cruciati-
bus affligunt, nullā in peccatorum cō-
fessione confusionē & sui contēptum
quærunt, nullis se ieiunijs præparant,
nullam proximi iniuriæ sarciedæ, dānicq;
restituendi rationē, imò nullā honoris
erga ipsum ad quod accedunt sacramē-
tum, significationē exhibent: & vbi se-
dentes sumunt, hoc ipso protestātur,
nil illā cænam à communi & domesti-
ca mensa differre: non Christum in il-
la, sicut in ea quæ primum est instituta,
præsentem adesse, nil diuinum, nil san-
ctum habere eos in illo conuictu, res i-
psa probat: ita contra apud illos san-
ctos patres, nuncq; apud omnes qui eo-
rum sectantur vestigia Catholicos, tā-
ta præparatio, tantus metus, tantus ho-
nor & adoratio, Christum esse in no-
stris mysterijs præsentem, verumq; &
præsens suum nobis exhibere corpus
proclamat. Vt qui Catholicos & anti-
quissimos illos Christianæ fidei secta-
tores, ad altare procumbentes, & hæc
sacramenta

sacramenta cum illa adoratione quæ Deo debetur suscipientes, conspiciat, mox iuxta Apostolum cadens in faciē (modò sinceram mentem nec opinio- nibus infectum habeat iudicium) ado- ret Deum, pronuntiās, quòd verè De- us in nobis sit. Qui verò vos sedentes a- pud profanam illam mensam cernat, quid aliud quàm indulgere vos genio & solitis escis cogitabit?

1 Cor. 14

Si præterea nil sit in his mysterijs præ- ter signa & symbola, quæ ratio iuberet Apostolicos illos viros & omnes antiq̃s horum sacrorum mystas Catechume- nos & pœnitētes, ab aspectu diuinissi- mi sacramenti huius prohibere, & eos prorsus tēpore ipsius sacrificij exclude- re? Quare & energumēnos ad hæc ar- cana sacra adducebāt Diaconi, et incli- nare capita iubebant? An nō vt sathanā & omnes spiritus immundos terrerēt, & ab humanis corporibus tanta myste- riorum maiestate, in quibus ille est qui imperat etiam dæmonijs, depellerent? Quali prudentia & fide D. Augustinus retulisset, loca dæmonum insidijs infe-
stata

Chryso:
Hom. 24
ad popu-
lum.

Chrysoft.
de nativitate
dei Hō. 3

PRN SACRATIS: EVCHARISTIA.

432.

De Cuius:
libr: 22
cap: 8

Miracula
in s: Euch

Serm: 5
de lapsis.

Oratione
funebri
in obitu
Satyri,

Libr: Dia
log: 5 cap
3

Lib: 2 cō:
tra Dona
tis:

stata, vbi in eis hoc sacratissimum sacri
ficium oblatū fuisset, libera esse & pur
gata reddita, si nil in Eucharistia quā
nudum panem & vinum credidisset.
Vnde tot miracula & diuinas operatio
nes circa hoc sacramentum celebratis
simorum patrum, scriptorumq; fides
tradidisset. An hi tibi aliqd finxisse ceu
leues, & mentiti esse videbuntur? Cū
D. Cyprianus ignem ex eo loco, vbi sã
ctū Domini corpus seruabatur, in pro
fanam mulierem erupisse prædicat.
& D. Ambrosius Satyrū gestatione, &
ad collum appensione ipsius corporis
Dominici, naufragium euasisse, celebri
memoria testatur. & Amphilocheus in
vita Basilij magni, Hebræum quendā
dum mysteria celebraret, sūmo quodā
miraculo viso, ad fidem Christi conuer
sum affirmat. & Gregorius itidem ma
gnus, Agapetum summum Pontificē
mutæ cuidam feminae, sacri corporis
in os eius impositione, dicendi facultatē
restituisse testatum reliquit. Optatus e
tiam à Donatistis S. Eucharistiam cani
bus expositam (heu scelus nefandum
quod

quod etiā nostro seculo fecerūt Z. iu.
gliani, vera parentum illorum progeneri
es, ipsos canes in morsus dominorum
concitasse, & in rabiem versos laniasse
admiratur. Alij itidem non obscuri no
minis antiquissimi testes, multa in S. Eu
charistia miracula recensuerunt: quæ
signis & figuris nullo modo tribui pos
sunt. Stultos ergo, mendaces & fabulis
deditos iudica tantos testes, vt ipse ve
rius omni ratione destitutus appareas.
Infinita nunc etiam & solius diuinæ vir
tutis opera, in effectu diuinissimæ Eu
charistiæ experimur. Et præcipuè in in
firmis, qui vbi iam animam efflaturi vi
dentur, quando dignè & pro suæ vitæ
protrahendæ necessitate Christi corpus
quod solo attactu omnes fugabat mor
bos, Hæmorrhoidiæ illius exēplo, attre
ctant & degustant, miraculosè conua
lescent. Talia tibi permulta vel mea ip
sius experientia probata recensерem.
quæ omnem non credentium impudē
tiam, & authoritate & multitudine nar
rantium, ipsorumq; infirmorum attesta
tione superant.

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

Ordo etiam diuinæ sapientiæ in re-
 stauranda salute nostra requirebat, vt
 sicut lethali illa & mortem afferente es-
 ca perieramus: ita viuifico & vitā præ-
 bente cibo restitueremur, vt venenato
 esui, iste salutaris opponeretur, & sicut
 propter illū infauftum audiuius: Ci-
 nis es, & in cinerem reuertêris, ita pro-
 pter hunc degustatum audiamus: Qui
 manducat hunc panem, viuet in æter-
 num. Quæ consideratio diuinæ sapien-
 tiæ, & admirabilis quædam contrario-
 rum quæ cōtrarijs curantur oppositio,
 omnium troporum & figurarum com-
 menta & mēdacia ex S. Eucharistia ex-
 terminat. quæ iterum serpens ille, qui
 per cibum nos interfecit, ingerere cogi-
 tat: vt hoc suis venenis oppositum amu-
 letum extenuet, & omni neglectui, dū
 figuras illi nudas vmbrasq; re vacuas
 tribuit, exponat. Iste mendaci pater
 versatili quodam dolo, primum quidē
 in illo exiciali pomo, cui vim quandam
 diuinitatis falsò tribuebat (vt ex eius e-
 su Deos futuros parentes nostros men-
 tiretur) plus suo verbo quàm sensibus,
 quæ

Ordo di-
 uinæ sapi-
 entię vt
 per cibū
 saluemur
 q per ci-
 bū perier-
 ramus.

Sathanas
 pomo vi-
 diuinitas
 tis tribue-
 bat & su-
 pra sensū
 fidem exi-
 gebat.

quæ nihil diuinum in poma spectabāt,
tribui volebat: nunc verò in isto nostro
verè diuino cibo, vt eum nobis rursus
inficiat & subtrahat, plus nos vult sen-
sibus nostris (quæ carnem in eo Christi
non vident nec degustant) quàm Dei
verbo credere. At fides catholica eius
se pestiferis opponēs sibilis, hîc vel ma-
ximè cum illo decertat: & hoc à fide-
li & vitæ æternæ cupido exigit, vt sicut
psuadēti Diabolo, de illo cibo ea, quæ
naturam superant, quod efficere Deos
eius illius potuisset, parentes nostri cre-
diderunt & perierunt: ita dicente Chri-
sto Deo nostro, ea de pane, quæ panis
naturam omnemq; rationem & sensū
superant, longè propensius credamus
& salui simus, in æternumq; viuamus.
Sicut in illo aliud sensibus parentes no-
stri deprehendebant, aliud mente falsa
sathanæ persuasionē seducti credebāt:
ita hîc aliud etiam sensibus cernentes,
aliud quod superat omnes nostros sen-
sus, verissima Dei nostri, qui fallere non
potest, prædicationē victi credamus. Ne
ampliorē seductori mentienti & nos

Propensius
us Chrō
saluanti
q̃ sathanæ
menti
enti cre-
dendū est.

Supra sēs
sus satha-
næ credi-
dimus,
supra sēs
sus Chrō
credam⁹.

interimenti, quam nostro redemptori
 verissima dicenti & nos viuificant, au-
 thoritatem tribuere videamur. Oporte-
 bat ergo temeritatem illam credendi
 quia id quod à sathana, ad Dei contume-
 liam dicebatur, sequuti sumus, hac in
 Eucharistia consensus fidei promptitu-
 dine, in qua veritati illius honor tribui-
 tur, suppleri: vt dicenti Christo, Hoc est
 corpus meum, & nobis promptissima
 fidei obedientia, id quod dicitur suscipi-
 entibus, iniuria illa Deo à primis parē-
 tibus irrogata, restitueretur, & vita illa
 aeterna animæ & corporis, quam cibo
 amissimus, per cibum recuperaretur.

Corporali deniq; cibo illi, in paradiso
 (per quem nō anima tantum, sed et cor-
 pus morbis, ipsaq; crudelissima morte
 varijs deniq; concupiscentijs, & rationi
 nostræ repugnātibus motibus infectū
 est) corporalis opponi debuit esca, quæ
 & vitam immortalē incorruptionemq;
 corporibus restitueret, & inobediētes
 in carne nostra cupiditates, prauosq;
 concupiscentiæ ardores extingueret,
 & curaret; illiusq; amissæ originalis iu-
 stitiæ

Corpora
 li cibo in
 paradiso
 corpora =
 lis erat in
 Ecclesia
 opponē =
 dus cibis

sticiæ fructum nobis reduceret, vt si nō
 omninō concupiscentiæ ex carne no-
 stra euellerentur, à nocendo saltem
 vtili cum ratione pugna prostrata pro-
 hiberentur. Hanc enim etiam nobis di-
 uinissima Christi caro in S. Eucharistia
 recepta vtilitatem apportat: vt & cor-
 pora nostra pro die illo iudicij, sicuti ex
 tot orthodoxis iam audisti, incorruptio-
 ne donet, et eius varios morbos (vbi id
 sumēti ad salutem expedit) attacū suo
 curet, ipsasq; cōcupiscentias nostræ car-
 nis & noxios ardorēs, rore suæ purita-
 tis refrigeret, compescat, & extinguat.
 Omnipotentia etiam Saluatoris nostri
 postulabat: vt quod falsò de illo cibo sa-
 thanas promittebat, quod per eum si-
 cut Dñj essent futuri, hoc verè per ipsius
 cibum impleretur: & hoc cordis nostri
 desiderium, ad quod consequēdum de-
 iuim iter quæsiueramus, & in quo in-
 tentationem & laqueum sathanæ inci-
 deramus, extingueretur & faceretur.
 Hoc verè Dominus noster, per sacriū
 Eucharistiæ cibum abundatissimè præ-
 stitit, corpus enim suum verè, req; ipsa

Motus cō-
 cupiscen-
 tiæ in car-
 ne nostra
 corpora
 le remedi-
 ū requi-
 runt.

Quod fal-
 so Sathanas
 prom-
 misit hoc
 verè Chri-
 stus per
 cibū præ-
 stitit.

PRO SACRATIS E VCHARISTIA.

manducantes, in vnā cum illo, vt quidam dixit, massā reducimur: vt verē membra illius effecti, diuinitatis etiam cui caro illa qua vescimur, hypostatica coniunctione vnita est, participes Dñi, ipsi per humilitatem & obedientiā fidē efficiamur. Age ergo Zuingliane, & q̄s quis hac Sacramentaria peste infectus cum serpente illo, cuius venenis cibus iste opponitur, conspirāsti, vt nihil prāter figuras in nostro mysterio agnoscas, nec in illo re ipsa præsens Christi corpus credas: declara quomodo hoc sapientiā Dei & omnipotētiā Christi institutum, ipsa q̄ nostrā ad vitā diuinitatisq̄ fruitionem, restitutionis ordo, vmbrarum vestrarum in sacramento deliria patiatur? Callidior erit sathanæ fraus ad nos per cibum perdendos: quā Christi sapientia ad nos per cibū saluādos? Adhuc sese iactabit sathanæ dolus, q̄d sibi plura seducētū homo credidit: quā dicenti & nos curanti Christo Domino credat: si nil in pane est & vino, quod non cernitur & quod sensus nostros subterfugit. Inesse poma

vim diuinitatis mentiente Diabolo cre-
didit homo: & inesse speciebus panis
Christi corpus, Deo dicēte, nō credet.
Itaq; pro corporibus etiam nostris cu-
randis, & à morte per cibum illum in-
troducta liberandis, concupiscentijsq;
refrenandis, inuentus à Domino cor-
poralis cibum non est: & Sathanas ad
occidenda affligēdaq; corpora nostra,
omnesq; rationi repugnantes motus in
illo seminandos, corporalem cibum in-
uenit. Quod falsò Sathanas per cibum
promittit, & ad quod humanum deside-
rium inflammavit, præstare hoc Chri-
stus per alium cibum et satiare deside-
rium nostrum non potuit. An non hæc
est aperta in sapientiam Dei omnipotē-
tiamq; Christi contumelia? Merito igitur
apud D. Chrysostomū exclamat fi-
delis, ori suo Christi corpus admoturo.
Propter hoc corpus, non amplius terra &
cinis ego sum: non amplius captiuus, sed
liber. propter hoc, cælum & quæ in eo bo-
na sunt me accepturum spero: propterea im-
mortalem vitam, Angelorum sedem, Chris-
ti consuetudinem. Plantare certè in
hoc etiam Ecclesiæ paradiso in terris
f iij

In 1 ad
Cor. H6.
24.

Lignum
vitæ in
Ecclesiæ
paradiso.
plantarū

hoc

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.

hoc vitæ lignū, illiꝑ ligno mortis seu sci-
entia boni & mali opponere oportet:
bat: vñ sicut propter illius esum audiui-
mus, moriemini, ita propter huius mā-
ducatum fructum, qui manducat hunc
panem viuet in æternum, audiamus:
et sicut per illum immortalitate & om-
nibus cœlestibus bonis spoliati sumꝰ,
ita per hunc incorruptionis omniumꝑ
supernorum bonorum hæredes effice-
remur.

Dignum etiam Christi Domini no-
stri clementia & illa philanthropia amo-
reꝑ erga genus humanum videbatur,
vt nos etiam in hac peregrinatione &
exilio (in q̃ cū illis Apostolis & patriar-
chis nostris, qui se cum illo manducas-
se & bibisse glorientur, modo visibili
conuersatus est) sua quoꝑ corporali
præsentiā solaretur, & illam à multis re-
gibus & prophetis desideratam fælici-
tatem, nobis quoꝑ, propter q̃s æquē
in has terras homo factus descendit,
pro eo ac nobis expediret, impertire-
tur: & nostrum expleret desiderium.
Illa enim sunt diligentium vota & fer-
uentis

Solacium
ex Christi
præsentiā.

Desideriū
sponsæ er-
ga spōsū
Christū

uentis cordis erga hunc sponsum clamo-
 res sponsæ: Quis mihi det te fratrem
 meum, fugientem vbera matris meæ (Dei ge-
 nitricis scilicet, quæ mater est omnium si-
 cut Eva illa, viuentium & Christo credenti-
 um) & inueniam te solum foris, & deoscu-
 ler: & iam nemo me despiciat. Apprehendā
 te & ducam in domum matris meæ, & in
 cubiculum genitricis meæ. Has voces a-
 mantium D. Chrysostomus in cōtepla-
 tione veritatis, et infinitæ cōsolationis
 in hoc mysterio sese erigēs expresit.
 O quot modò dicunt (inquit) vellē formā
 & speciem eius, vellē vestimēta ipsa, vellē cal-
 ceamētariū. Ipsū igitur vides, ipsū t̄gis,
 ipsū comedis, vestiēta eius desideras videre,
 ipse verò seipsum tibi tradidit, non vt vider-
 as solū, verum etiā vt t̄gas et in te habeas.
 Hæc igitur nequaquam extingueren-
 tur desideria, nili re ipsa & corporaliter
 etiam nobiscum in mysterio conuersa-
 retur ipse Dominus Deus noster. Quē
 conuersationis modum, a sensibus qui-
 dem corporeis subtraxit (ne nobis in
 credendo beatitudo meritumq; illius
 verè magnæ & Catholicæ fidei diminui-
 eretur, & ad communem hanc & non
 illam ad quam aspiramus supra cœle-

Hom. 83
in Matth.

Quare
sub vela-
minibus
nobiscū ē
Chrūs

stem

stem vitam resurrexisse crederetur) re ipsa autem sub velaminibus specierum panis & vini nobiscum est: nec quicquid feruentissimæ nostræ erga se charitati et desiderio consolationisq; optatæ sustulit, ut verè, nec fictè, nec figuratè dicere & gloriari possimus: Christum nostrum Dominum & Deum in hoc sacramento nobiscum manducare & bibere, & quodam modo re ipsa conuersari, corporeq; etiam nobiscum usque ad consumationem seculi, hic in mysteriis permanere. Si enim hoc, quod recepit mansurum se nobiscum, ad diuinitatem referas, nullū habebimus post eius incarnationem, nouum & illa promissione dignum nobiscum manendi beneficium; vanaq; illa tam magnifica pollicitationis consolatio videbitur. æquè enim cum illis antiquis, veluti vnus cū patre & spiritu S. Deus, vna & indiuisa diuinitate permansit, eisq; præsidia sua diuina contulit. Quid dicam de summo & infinito Christi in nos amore, qd cū diuina ipsius omnipotentia coniunctus, qd nō eorū qd diligit causa efficiet. Et

in hoc

Manet nobiscum
Christus
non diuinitate
tā
tum sicut
cum anti
quis.

Amor
Christi erga nos cū
omnipotentia eius
coniunctus.

in hoc quidē admirabili mysterio qđ va-
 ledicturus Ecclesiæ reliquit, Christum
 Dominum nostrum, sui erga eos quos
 dilexit in finem, & quibus visibilē præs-
 entiam subtrahebat, amoris magnitu-
 dinem potissimē declarare, & ad hoc
 argumentum potentia sua infinita vti
 voluisse S. Ioannes inculcauit: cū huic
 sacramento. talem præfationem, &
 magnificum quendam titulum præfi-
 geret. Ante diem festum Paschæ, (inquit):
 sciens Iesus, quia venit hora eius, vt transe-
 at ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset
 suos, qui erant in mundo, in finem dilexit es-
 os. Et cæna facta, cum Diabolus iam misis-
 set in cor, vt traderet eum Iudas, sciens qui
 a omnia dedit ei pater in manus, & quia a
 Deo exiuit & ad Deum vadit. Amor nil
 tam difficile, quàm amati absentiam to-
 lerat: Itaq; vbi necessitas discessum &
 separationem imperat, curat humana
 illa & infirma sollicitudo, vt amico qui-
 bus modis possit, præsentem se sistat.
 Quod per charissima aliqua pignora
 vel imagines, aliasq; quas amoris indu-
 stria excogitat rationes, efficere conten-
 dit. Quod si aliquis amor ea potentia
 esset

Ioan. 13

Amor ab-
 sentiam nō
 tolerat.

Amor
 vult ama-
 tori præsens
 esse eo qđ
 potest
 modo.

PRO SACRATIS: EŪCHARISTIA.
 esset præditus, vt discessurus & seipsum
 non iam imaginem ei quem amat relin-
 quat, & nihilominus discedat, an non
 hoc faceret? Faceret certè. Tântum enim
 diligit, quantum potest verus amor.
 Cùm porro Christus noster & vehe-
 menter nos diligere se, & ad hanc cha-
 ritem declarandam omnia sibi à pa-
 tre in manus tradita in hoc conficiendo
 mysterio protestetur, sitq; ipse natura
 Deus ille omnipotens: cui in mentem
 venire potest, non eum hoc fecisse, qd
 summus ille erga nos amor exegit, &
 ad quod faciendum infinita illa eius
 potentia inuitauit. Potuit enim & se-
 ipsum sub velamine & modo suæ tan-
 tum sapientiæ cognito præsentem no-
 bis relinquere, & nihilominus ad suum
 patrem trāsire. Faceſſat ergo Zuinglia-
 na ingratitude: quæ & potentiam Chri-
 sto detrahit, & nobis tantam amoris
 magnitudinem inuidet. Tantus deniq;
 Domini & Redemptoris nostri erga e-
 os quos dilexit in finem demonstrari
 debebat, qui à nulla creatura adaqua-
 ri, et omnes amantes superare posset. At
 nisi

Christia-
 morem
 matres su-
 perarent
 si nos pro
 prio suo
 sanguine
 non enu-
 trueret

nūi nos vero suo sanguine ipsoꝝ re
 exisſenti corpore pasceret, à matribus
 quæ suo sanguine filios enutriunt, ſu-
 perari videretur. Ideò in illa verba ſan-
 ctorum quidam prorumpit. Quis lo-
 quetur potentias Domini, auditas faciet
 omnes laudes eius? quis paſtor oues paſcit
 proprio ſanguine? Et quid dico paſtore ma-
 tres multæ ſunt, quæ poſt partus dolores
 filios alijs tradunt nutricibus. Hoc autem
 ipſe non eſt paſſus: ſed ipſe nos proprio pa-
 ſcit enitre, & per omnia nos ſibi coagmen-
 tat. Vnicuiqꝝ fidelium per hoc myſterium ſe
 commiſcet: & quos genuit, per ſeipſum enu-
 trit nec alteri tradit. Planè cū humana
 mens ad amorem fluxarum terrenarū
 ꝑ rerum prona, difficile ad Deum dili-
 gendum transferatur, aliquid haberi o-
 porteſcat: per quod à caducarum viſi-
 biliūꝝ delectationum vanitate retrahe-
 remur, & in ipſius Chriſti vera charita-
 te conquieſceremus. Porrò mens libe-
 ræ voluntatis nullo modo facilius ad
 amandum pertrahitur, quàm cū ſe &
 amari perſenit, & illud ſibi obiectum
 videt, quod meritò rebus alijs quas a-
 mat præponat, præ cuius precio & æſti-
 matione inferiora deſerat & contem-
 nat

Chryſoſ.
 Hom. 83
 in Matr.
 & 61 ad
 populum

Pertrahes
 re nos
 Chriſtus
 ſuo amor
 re vole-
 bat.

A mundi
 nos vano
 amore
 preciſis
 ſimo pi-
 gnore ad
 ſe amanda
 dum Chri-
 ſtus per-
 traxit

PRO SACRATIS. EVCHARISTIA,
 nat. Hoc itaq; Dominus in hoc myste-
 rio fecit. Nam & proprium nobis elar-
 giens sanguinem, vt ad se amandum
 pertraheret exhibuit: & per preciosissi-
 mum, quod ipse ē pignus, ab alijs nos
 quæ pñcioſe amamus, abstraxit. Ideo
 hanc eius diuinam sapientiam admira-
 tus D. Chrysostomus. Hoc enim (inquit)
 & amantes faciunt, cum amatos intuentur
 alienorum cupiditate allectos, sua vero cō-
 temnentes: proprijs elargitis suadent, vt ab
 illis abstineant. Sed amantes quidem in pec-
 cunjs, vestibus, possessionibus hanc osten-
 dunt cupiditatem, in proprio sanguine ne-
 mo vnquam. Christus autem & in hoc cus-
 ram & vehementē in nos dilectionē ostēdit.
 Non satis erat mortise ignominiosissi-
 mæ pro nobis abundantissimo in nos
 amore obtulisse: nisi quotidie seipsum
 suumq; nobis corpus & sanguinem tra-
 deret, ad suam nos pertrahens dilectio-
 nem; ne quid illius amoris præponere-
 mus: & ab alijs, quæ momentanea se-
 culi huius promittit fælicitas, abstracti
 ad eius preciosissima æternæ fælicitatis
 præmia properaremus. O infinitam
 vim amoris, & in nobis conseruandis
 sapientiam, paternamq; Saluatoris no-

stri de nobis sollicitudinem. Figurisne & tropis tanta charitatis argumenta cōueniant, prudentissimus lector iudicet.

Cæterum non amoris solummodò erga se nostro, sed etiam spei nostræ de promissis suis benignissimus Dominus à nobis discessurus, consulere voluit. Cum enim nobis multa, quæ oculus non vidit, nec in cor hominis ascenderunt, diuina illa & cœlestia dona pollicitus esset, arrabonem quendam tanto Deo et rebus, quæ sūt promissæ, dignū reliquit: qui nobis ueluti pignus quoddam certissimæ spei nostræ, implendorumq; promissionum sisteretur, in nostræq; possessione deponeret. Hoc qđ nam nobilius & preciosius esset, non inuenimus: præter illud diuinum corpus & sanguinem, quo ditati, & in earum rerum quas expectamus spe confirmati, felices nos prædicamus. Illud enim iā in specie habemus, quod omnem etiā earum rerum, quæ sunt promissæ, pondus & æstimationem superat. Quòd si ad Zuinglianas figuras reducatur, quā miseri et fluctuantes sumus: Nil enim recepiſſes

Pignus
in spē pro
missarū
rerū Do-
minus no-
bis reli-
quit.

cepisse nos agnosceremus, quod cum rerum, quas expectamus, precio comparari possit. At nunc habentes ipsum Christi corpus & sanguinem, tantum scilicet depositum, per quod Christo ipsi & eius omnibus meritis incorporamur, immensa spe certaque perfruimur, hereditatem nos illam, cum hæredis ipsum corpus teneamus, esse consequuturos, & bona omnia tanti Domini & Dei nostri adepturos.

Hæc sunt & innumera alia, quæ præter illa de quibus contendimus & in quibus veritati cedere omnem tuam obstinationem oportuit, ipsum re constans Christi corpus & sanguinem in S. Eucharistia esse, vereque præsens exhiberi nobis ostendunt. Te verò Volane si paucis fuero alloquutus, & qui sit meus erga tuam, & omnium tua hac Zuingliana peste infectorum, zelus, & in quantis tenebris versemini admonuero molestia lectori, opportuno auferam silentio.

Epilogus

Obsecro ut aliquando te à curis huius sæculi ad quietem animi et corporis reducas, ubi manus corque tuum ad De-

umes

um eleuaueris, ita cum cæco illo in corpore, tu cæcus in mente, orare incipe: Domine videam lumen tuum: radijs vultus tui, sine quibus meos intueri errores non possum, miseram animam meam illustra. Tandem tacita consideratione hisce cogitationibus insiste. Quādiu (tecum ipse meditare & dicito) his diuinis verbis, & meæ conscientię stimulis repugnabo? spectabo paulisper quem sequor? cuius me discipulū profiteor? quale dogma defendo? qua uocatione in hæc me sacra munia ingero? quibus talentis doctrinæ & ingenij confido? quos oppugno & persequor? Quomodo tam malè cautus fidē, quā cum lacte materno hauseram, deserui & ab his Helueticis magistris adeò apertum & expositum venenum, toto orbe, & tot meis qui me Deo genuerūt reclamantibus parētibus, potaui? Quæ caligo meos oculos obduxit, vt aperta Christi Domini mei verba non viderē & his credere nollem, vt ad sacrilegam illam signi, symboli & figuræ additionē animum inducerē? Si Christi discipu-

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.

lus sum, quare verbis eius planissimis
 Hoc est corpus meum, non credo? q̃
 modo me Zuinglij, q̃ p corpore Chri
 sti, figuram, symbolum, & signū est in
 terpretatus, discipulum esse negabo?
 Quis me fascinavit, vt vni apostatae (qui
 hoc primus nostro seculo dogma susci
 tauit) adhærere, & totius Catholici or
 bis, Conciliorum, & p̃ ones ætates præ
 dicantium orthodoxorum, autoritatē
 pro his figurarum mendacijs commu
 tare, & iam pridem cōdemnatas sopi
 tasq; Hæreses sectari maluerim? Quæ
 me tam peruersa philosophia ad hæc vi
 sibilia, vana & nuda elementa, à fide Ca
 tholica abstraxit: vt ea quæ sensu non
 deprehendo non credam, & quæ ra
 tione non capio, profiteri recusē? Qua
 re his Sathanæ susurris, qui Deo dicen
 te: Hoc est corpus meum, non est, in
 quit, corpus sed figura, aures ipsas infe
 ci, et fidem quam Deo debebam prodi
 di: Quomodo assentationis illius frau
 dibus, quibus mei mihi ingenij vires
 prædicabat, & hæc mysteria iuxta rati
 onem examinare & perscrutarihorta
 batur

batur, irretitus & seductus sū? Quæ
est enim ingenij humani p̄spicacia, qđ
in explicatione vnius minutissimi ani-
malis & muscæ natura cecutit? Quis e-
go sum, qui mihi munus Doctoris te-
merè vendico? In stilo & scribendis e-
pistolis me exercui, Theologiæ sacræ
studijs nuncq̃ incubui. Ad regendā do-
mum, familiam, liberorumq̃ educatio-
nem, non ad Ecclesiæ munia vocatum
me video. Quis me Doctorem in Ec-
clesia constituit, quis hoc munus mihi
tradidit? Mihi dictum est: Quæcunq̃
dixerint vobis facite. alijs: Ite & doce-
te: Ecce mitto vos. Eos impugnare au-
deo, qui perpetua successione ab Apo-
stolis descendunt, et traditam à Deo do-
cendi potestatem per manus impositio-
nem accipiunt: Illos, de qbus audiui di-
ci: Qui vos audit me audit, qui vos sper-
nit me spernit. Christum ergo ipsum in
illis contempsi, & cum illo bellum te-
merè suscepi. Heu qđ me de his laque-
is liberabit? Gratia Domini nostri Iesu
Christi. Quis mihi det fontem lacryma-
rum ad peccata mea deplorāda? Ad te

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 confugio Domine: Faciem tuam illu-
 mina super seruum tuum, & doce me
 iustificationes tuas.

Hæc tecum reuolue Andrea, & humili-
 tatis subiectionisq; contra hanc sathanæ
 superbiam, professionem suscipe. Non
 prius hæc extrema salutis tuæ pericula
 euaseris, quàm opinione tuæ scientiæ
 quam tibi callidus tentator ingessit, de-
 cidas: & Ecclesiæ S. tuisq; in Christo pa-
 rentibus sacerdotibus Domini, per q̄s
 loquitur Christus, in humilitate spiritus
 obcdias (vt meritò iuxta Principē Apo-
 stolorum, filius obedientiæ vocari pos-
 sis) qui te certè ad Christi iugum &
 fidei eius obedientiam inuitant: quam
 tu Christo non modò in illis, qbus te pa-
 rere iussit, sed in eius etiã apertissimis
 verbis subtrahis. Ille enim dicit: Hoc
 est corpus meum: & tu potiùs alios fi-
 guras ingerentes audis, tuam rationē
 consulis, nec te supra tuum captum
 erigis. Parere potiùs salubri consilio di-
 sce, & cum patriarcha Abrahamo Deo
 dicenti in spem contra spem crede, dās
 gloriā Deo: quia potēs est facere quæ
 dixit

LIBER TERTIVS.

dixit ille qui verbo operatur & perficit
omnia, & fallere nō potest nec mentiri 453.
Rom. 4.
Deus. Vincat veritas, & tua ratiocina-
tio fallax iugo fidei in obediendo sub-
ijciatur: cum tuis etiam sensibus de-
pugna. Noli oculis tuis, noli manibus
nec gustatui, nec tuo odoratui credere.
Hi omnes Iſaacum illum senem sub- Gen. 27.
uerterunt: vt nec attrectans, nec gustās
cibos ab alio quā putāat paratos, nec
per odorem vestimentorum, mitis-
simum illum Iacobum agnouerit: vocē
tantūm filij agnouit, & ab auribus so-
lūm fraus est depulsa. Agnosce & tu
mitissimam vocem Domini tui: & reli-
quis sensibus te non credens, audi & Psal. 44.
vide & inclina aurem tuā, & voci huic
Hoc est corpus meum, acquiesce: vt
id quod dicit omnipotens, contra om-
nes tuos sensus credas. Hunc solūm o-
bedientiæ sensum ab omni suspitione
erroris liberum statue, ceteros plenos
esse dolis iudica. Vide cuius sit demē-
tiæ, & cæcæ prorsus infidelitatis, nihil
quod nō videas & palpes, credere: An
non meritò pudere te tantæ infantia &

in ipsis fidei fundamentis tam ruinosa fabrica deberet. Alias oro salutem tuam stabiles illas & firmas columnas subijce: Credo quidquid Deus per S. S. Ecclesiam, quae est columna & firmamentum veritatis, enunciat. Totus igitur in execrationem huius sacrilegi dogmatis exardescet: & quot quantisque vitae aeternae pignoribus ista Haeresis sacramentaria spoliata nos esse cupiat, considera. In primis enim salutem nobis nostram & vitam corpus scilicet Domini ex nostris mysteriis illumque diuinum sanguinem aufert, & solas umbras, figurarumque vanitatem relinquit: altaris nostri sublimem illam & omnibus antiquis excellentiorem maiestatem prostrat: cultum illum tremendum (quo dominium creatoris nostri per munus illius preciosissimi oblationem recognoscimus, & quo bonitati eius pro beneficio redemptionis nostrae gratias agimus, & gratam sacratissimae passionis eius memoriam recolimus, fructumque cruentae illius in cruce hostiae in nos deriuamus) expugnat: arce in refugium nostri in omnibus

hibus periculis, arcemq; illam propiti-
 ationis ereptam esse nobis cupit: amo-
 rem in nos Dei nostri, matres ipsas su-
 perantem, & nos suo sanguine nutrien-
 tem, extinguit: ab vberibus nos conso-
 lationis nostræ auellit: thesaurum no-
 bis omnium Dei benedictionum eri-
 pit: visibilis Christi absentię solatia no-
 bis desolatis inuidet: arborē vitæ in hoc
 terreno Ecclesiæ paradiso plantatam,
 & serpentis illius venenis oppositam,
 radicit9 euellit: peregrinationis nostræ
 viaticum, & illud, quod propheta viur-
 pat, robur panis è manibus nostris ex-
 torquere nititur: facietatem nostram et
 finem desideriorum nostrorum, qui
 ipse Deus est, et sine quo mēs nostra nec
 conuiuiscere, nec repleri vnquam po-
 test, siliquas nobis figurarum obtru-
 dens eludit: preciosissimum deniq; &
 ipsis rebus promissis maius pignus sa-
 lutis nostræ subtrahit: Et vt breuiter di-
 cam, omnem Dei cultum, omnesq; or-
 dines Ecclesiasticos, qui ad Christive
 rum corpus pertractandum ordinati
 sunt, demolitur: omnes insuper fidei
 nostræ

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA,
 nostræ articulos (quibus illa, quæ non
 videntur, nec ratione vlla comprehen-
 duntur, credenda proposita sunt) labe-
 factat: dum ideò corpus Christi in Eu-
 charistia existere negat, quòd nec illud
 videat, nec quomodo fieri possit capi-
 at. ad extremum Christi diuinitatē ob-
 liquè impugnat, dum illum non pos-
 se hoc, qd dixit, ex panis substantia fa-
 cere mentitur. Talis & tot nominibus
 sacrilegæ pestiferæq; Hæreseos disci-
 pulum te Volane, & demum patronū
 constituisti. Nec te Christi Domini di-
 uinitas, si modo professorē te illius &
 verè amicum prædicas, permouit: ne
 eam blasphemandam & abnegandam
 alijs traderes & exponeres. Nam cū
 distinctè & clarissimè pronūcias, Chri-
 stum sanguinem suum, qui in venis late-
 bat, portare in calice non potuisse, ōni-
 potentiā illi sustulisti, ergo & diuinitatē.
 Tu ipse (si quieto & imperturbato ani-
 mo rem consideraueris, & Deum timu-
 eris, salutemq; tuam vanæ gloriæ & ō-
 ni humanæ cōfusione præposueris) vi-
 debis opinionem tuam & totam inge-

hij in hac veritate oppugnanda contē-
tionem, ab humanis tantū & natura-
libus rationibus pendere: quæ vel or-
dinem naturæ spectant, vel indecens ef-
se, vt corpus Christi manducetur, iudi-
cant. Sed laqueus iste illos tantū ca-
pit, qui vel prorsus ad omnem perfidi-
am declinant ne quod non capiunt cre-
dant: vel qui sibi omninò non constant,
dum aliorum supra omnem naturæ or-
dinem in nostris mysterijs veritatem
confitentur. Et Christum quidem in vir-
ginis utero absq; vllō viri semine con-
ceptum, sineq; vllō Dei genitricis virgi-
nei pudoris detrimento natum, crede-
re se dicunt, nec naturæ leges, potuit ne
hoc fieri, consulunt: hīc verò in Eucha-
ristiæ tremendo mysterio regulas phi-
losophiæ conquirunt. Et tot indigna a-
pud Caipham in prætório, in cruce pas-
sum Dominum prædicant, nec indigni-
tate, abstrahuntur ne credant: hīc autē
vbi nos verum Christi corpus mandu-
care, & nil ex hac manducatione Chri-
sto Domino indignum euenire (nihil
enim pati indignum & noxium, gloria

PRO SACRATIS E VCHARISTIA.
 resurrectionis & incorruptionis hono
 re indutum, corpus eius poterit) prædi
 camus: quia modū quo pacto id sine
 corporis Christi diminutione & dede
 core fieri possit nō comprehēdunt, scā
 dalum patiuntur. Cuius est hoc leuita
 tis & inconstantia? Aut illa, quia supra
 naturæ cursum sunt et Deo videntur in
 digna, non credas: aut hæc simul etiam
 in S. Eucharistia crede. Noli obsecro
 indignationem Christi, & amorem erga
 nos infinitum in tuum scandalum con
 uertere: sed eius potiùs beneficia, & tā
 ti amoris pignora summa gratitudine
 fideq; suscipe. Potuit nos sola volunta
 te redimere, & tamen pati in cruce tan
 tumq; sustinere opprobrium pro salute
 nostra elegit. Potuit animas & corpo
 ra nostra solo verbo viuificare: & tamē
 corpus nobis suum, quasi vitæ quan
 dam officinam, in sacramento reliquit.
 Non in dono tantū, sed & in donandi
 modo suam nobis voluit charitatem
 cōmendare: ad pertrahendum nos, ad
 amoremq; suum alliciendū ineffabilia
 suæ dilectionis ostendit argumenta, &
 omnes

omnes artes adinuenit, vt nos beneficijs deuinctos ad se amandum permo-
 ueret, & fortissimis charitatis suæ vin-
 culis innecteret. Quod ergo admirari
 exosculari, & contemplando ineffabili
 voluptate perfundi, & summa deuotio-
 ne lachrymisq; suscipere debes ad salu-
 tem, noli per ingratitudinem tuam con-
 temptu polluere, & in ruinam tibi sup-
 pliciumq; conuertere. Mens certè pio
 Christi amore accensa, id quod tu in in-
 dignitatem vertis, in summum tibi sola-
 tium conuertit: cùm Christi ipsius cor-
 poris manducatione perfruitur, & spi-
 rituali dulcedine reficitur. Quis non o-
 ptat amati ita amore perfrui, vt non fi-
 de tantùm et charitate, sed re ipsa etiam
 illi coniungatur? Quis non potiùs cor-
 pore etiam præsentem habere, quàm ab-
 sentē eligit eū quē amat, si modò amat?
 Quis tā stultus est, vt nō potiùs re ipsa
 existēs corpus Christi habere, et illo ad
 suam redemptionem & vitam æternā
 consequendam vti, quàm per fidem tā-
 tùm & speciem quandam malit? O exe-
 crandam sacramentariorum ingratitudo-
 nem

PRO SACRATIS. EVCHARISTIA.
 dinem insigni contaminatam stulticia.
 Dic infelix pertinacia, Dominumne
 malis verè præsentem, an in imagine tã
 tum & figura in tuam domum recipe
 re: vitulone saginato, an figuratum &
 porcorum siliquis vesci eligis? Malo,
 inquit excæcata ingratitudo, imaginẽ
 quàm ipsummet Dominum; malo, di
 cit stupida stulticia, siliquas quàm car
 nem viuificam manducare. Certè hæc
 impia hæresis, nil sinceri purique amoris
 erga Christum relinquit, nullum fer
 uens eius amplectendi desiderium reti
 net, carnalem prorsus se & ad Aegypti
 capas suspirare testatur. O si quomo
 do permouere te possem Volane, &
 Deus ipse permoueret, ne diuinis voci
 bus tantæq; authoritati resisteres: vtinã
 te, vel tuum periculum admoneret, tu
 usq; superuacaneus, dum contra sti mu
 lum calcitras labor, citò ad animum re
 duceret. Quem enim tandem finem tu
 us est conatus consequuturus, altis co
 gita suspirijs, Clauis est, quem fixit De
 us & non homo: Hoc est corpus meũ
 dicens. Hunc tu euellere & labefacta

re te posse putas? At altè nimis & ma-
nu forissìma infixus ē, vt citiùs te ipsū
cōfeceris, quā illū loco mouere possis.
Prædicatio deniq; Ecclesiæ per mille
quingentos annos firmata & crescēdo
roborata, (quæ in his verbis simplicē
sensum tuetur, & beneficium tantum
omni adoratione dignum putat.) mu-
rus est inuictus, quem tu homo morta-
lis & citò vermium esca futurus, expu-
gnandum cum Deo ipso bellum gerēs
suicepisti. Quid Zuinglius, Aecolāpa-
dius, Calvinus, Martyr, sed non Dei,
quid reliqui, quorum iam memoria
nostro seculo ferè extincta est, protece-
rint, vides. Nolite nec loquentiorem
Caluino, nec diligentiorē Martyre,
nec Aecolampadio callidiorem, nec a-
lijs, quibus est vsus ad hanc pestem ex-
citandam inimicus, ingeniosiorē ar-
bitrari. Quid tuus proficiet riuulus, cū
illa turbulenta & impetuosa ingeniorū
tartarea flumina desiccata sint? Stat inui-
cta Ecclesiæ professio: S. Romanæ Ec-
clesiæ exaltatur fides, fitq; nūc illustrior
dum laceratur, vt maiore gloria de hæ-
resibus

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA
 resibus per vulnera triumphet. Et hinc
 Vilnæ, quã paulò ante prostratam pu
 tabatis, diuino præsidio exaltata erigi
 tur; Hæreticorumq; lupis prædã è fau
 cibus excutiens, tuam etiam ô miser
 post tot à vestra peste liberatas animas
 conuersionem expectat. Partem quan
 dam gregis Domini, quasi in infirmo
 corpore impurum quendam sanguinẽ
 attraxistis, sed quid profecistis? abstra
 ctos ab vnitate Ecclesiæ, & vno Christi
 ouium pastore Pontifice Romano, in
 tot secuistis partes; vestri discipuli vera
 genimina viperarum suo vos partu tot
 q; discordijs enecant, & corpus quidẽ
 Ecclesiæ prauis humoribus exoneratũ
 ad pristinum melioris valetudinis redit
 vigorem: putores verò & factores isti
 in damnationis æternæ supplicia deñci
 untur: quæ tibi certè euenire nolim.
 Tuum itaq; periculũ cautus agnosce,
 & quæ lit fallis prophetis animarumq;
 prædatoribus (qui vna cū Sathanæ so
 cietate homines, Christi redemptos san
 guine, ad æternæ damnationis bara
 thrum præcipitant) pæna proposita, at
 tentius

teñtūis considera. Tales quò plures se
ducunt, eò difficilius ad veram pænité-
tiam, pondere alienorum peccatorum
pressi, resurgunt: nec tam facilè suæ
conuerſionis exemplo alios ab errore
reuocant, sicuti facilè peruerterunt. Ve-
niat tibi in mentem, Berengarij illius se-
ctæ tuæ primi magistri, licet iam pœni-
tentis, ille in exhalanda anima, iusti &
seueri iudicij Dei metus: et casus iste, q-
ante paucos dies accidit, Ruperti medi-
ci, qui se vobis in hoc diuinissimo sacra-
mento blasphemando, non socium tã-
tūm, sed ducem præbuit, tibi potissimū
in exemplum propositus sit. Is enim
cū eadem die apud quendam magni
nominis Catholicum, sanctissimo sa-
cramento detraheret, & librum se de
Localitate vti ille dixit, corporis Christi
artificiosum quendam habere iactaret:
post tres ferè horas in quadragessimæ
sacræ ieiunio ouis se reficere volēs, subi-
ta morte ictus est: nec vnum horæ qua-
drantem ad componendum se, iudici-
oq; Dei sistendū nactus, claram ille su-
æ blasphemix vltionē recepit, tibi verò
recentis

PRN SACRATIS: EVCHARISTIA.

recentissimum exemplum reliquit, ut omnes moras rumpas, & spatium qd tibi ad pænitentiam relinquatur prope-
rè arripias. Ne te sicut peccati eiusdem societas tenet, ita & pænæ eiusdē ultio consequatur. O fælicem te, si citò sape re cceperis, & peccatorum tuorum magnitudinem, à desperationis laqueo liberatus, deploraueris; ad Ecclesiæq; vnitatem, à qua desciuisti, redieris. Surge ergo, baptizare tuis lacrymis, & veni Dominum Iesum Christum in S Eucharistia verè præsentem adoremus. Corde crede, & ore hanc animæ tuæ salutarem veteri errori tuo renūciās, e de vna mecum confessionem.

Ego Domine Iesu Christe tuam verè & vnius cum patre & spiritu sãcto Dei in hoc admirabili sacramento omnipotentiam agnosco, veritatem prædico, infinitum erga me amorem exosculor. Hoc corpus, quod mihi in altari sub panis specie, & hunc sanguinem quem sub vini forma exhibes, illud ipsum esse, in quo precium redemptionis meæ in cruce persoluisti, & ignominiosam
pertulisti

pertulisti mortem, & quod ad dexterā
Patris sedet, confiteor: nihil hīc substā-
tiæ panis relinqui, sed illam in tuum cor-
pus verbo potentiæ voluntatisq; tuæ
transmutari: accidentia autem panis
virtute tua, sine re subiecta vlla fulciri, a-
gnosco: & totum te præsentem: nec in
speciebus diuisum, in hac sacra Eucha-
ristia adoro. Et licet cicatrices tuorum
vulnerum, sicut S. Thomas non intue-
ar: fidei tamen beatitudinem, quam mi-
hi non videnti sed credenti pollicitus
es, exopto & expecto. Iam omnibus
sensibus meis renuncio: iam rationem
meam fidei & obedientiæ iugo subiūci-
o: verè te & re ipsa hīc sub his specie-
bus esse præsentem, certissima fide cre-
do, & ineffabili gaudio recipio. Quibꝫ
lacrymis tantam tuam erga me digna-
tionem consequar: etiā mne corpore
hīc nobiscum versari, modo tam stupē-
do delegisti: Hoc mihi corpus tradis,
in quo totius mundi salutem perfecisti,
vt accipiam te & redimam me: vt pro
quotidianis meis peccatorum debitis,
precium sine quo remissio peccatorū
h non

PRO SACRATIS EVCHARISTIA.
 non est, persoluam: & illud tandem
 manducando vitam æternam & incor-
 ruptionem consequar, & in tuam diui-
 nam naturam hac coniunctione trans-
 ferar. O summam clementiam, vbi est
 gratitudo mea? Quod maius tuæ erga
 me dilectionis argumentum possum
 desiderare? Quis mihi spem de pecca-
 torum meorum remissione, in tali tecū
 coniunctione, & tanto amoris tui indi-
 cio, eripiet? Quid non tecum mihi do-
 natum existimabo? Quæ tribulatio &
 aduersitas hoc mihi solatium, quod in
 te est, auferet? Quid me iam ita tibi cō-
 iunctum perterrefaciet? Tuis omnibus
 meritis incorporatus, non modò per
 hanc escam diues, sed & hæreditatis tu-
 æ, imò & diuinitatis particeps efficior.

Valeant Hæreticorum tua beneficia
 blasphemantium figuræ: facescāt tropi
 Zuingliani: siliquæ istæ porcorum ab-
 scedant: ego saciari nisi ex te ipso Domi-
 ne, & corpore tuo, quod diuinitati con-
 iunctum esse confiteor, non possum: re-
 plere desiderium meum totius mundi
 felicitas nequit. creasti me ad te, ideo
 saciari nisi ex te non potero. Nunquid

LIBER TERTIVS.

467

panis pistorius & Mosaica signa vitam
mihi & incorruptionem conferēt: Nō
figuras, sed te corpusq̃ tuum per hanc
specierum, quasi vestimenti tui fim-
briam tangere, & sanari cupio Domi-
ne: illud corpus, quod solo attractu
ōnes curabat morbos: quod quicunq̃
tangebant, salui & omni consolatione
repleti reddebantur. Nunq̃deius post
resurrectionē & gloriæ illius assumpti-
onem virtus est imminuta: vt non à me
etiam, ōnes meæ animæ, & corporis
languores depellat, & ex sui manduca-
tione incorruptionem mihi & immor-
talitatem tribuat: Benedic ergo ser-
uis tuis Domine, & beatos effice eos, q̃
in hoc mysterio non videntes te credūt
te: digitos in loca tuorum clauorum
non inferunt, nec lateris tui cicatricem
contrectant: & tamen te verum Deum
& Dominum confitentur. Obsecro, vt
nobis tuo verbo credentibus, & nihil
de tua omnipotentia hæsitantibus be-
nedicas, & hanc nostram fidem adau-
geas, summumq̃ in te amorem & fer-
uentissimam erga te, dum hoc myste-
rium sumimus, charitatem exuscites,

PRO SACRATIS: EVCHARISTIA.
 Eos verò, qui tuæ veritati & potentiæ
 propter sui ingenij angustias, fallacem
 suorum sensuum coniecturam, de-
 trahunt, conuertere ad Ecclesiæ vnita-
 tem Apostolicamque charitatem reduce-
 re digneris. Aufer velamen ab oculis e-
 orum, vt sathanæ insidias quibus tenē-
 tur deprehendant; & peccatorum suo-
 rum magnitudinem spectantes, quæ
 sit pacis & obedientiæ vnitatisque, quam
 tuo nobis testamento commendasti, in
 tua Ecclesia virtus, agnoscant. Contere
 citò superbum sathanā sub pedibus e-
 orum, vt te in cordis contritione requi-
 rant, & in humilitate suique contemptu
 inueniant. Tu es enim, qui reuelas hæc
 mysteria paruulis, & ad his qui sibi pru-
 dentes videntur abscondis. quò tandē
 diuinis tuæ gratiæ illustrati radijs, fide
 Catholica imbuantur: & vna nobiscū
 vera illa & summa, ex tui sacratissimi
 corporis manducatione, concepta cha-
 ritate, gloriā nominis tui celebrēt, & te
 verū cū patre & spiritu S. in Trinitate
 vnū Deū adorātes, vitā, quā pæni-
 tētibus pollicitus es, æternā
 cōsequātur. Amen.

RERVM MEMO-
RABILIVM IN HOC OPE-
re index.

A

- Accidentia in S. Eucharistia per se subsistunt. 219.
Adoratio Christi in Eucharistia verè præsentis. 274. 276, 304.
D. Ambrosium quanti fecit D. Augustinus. 101.
D. Ambrosio apertè contradicit Volanus. 109.
eius verba non refert integrè. 107.
figuratè eum loqui cōfingit. 102.
Amor Christi erga nos in S. Eucharistia cum eius omnipotentia coniunctus. 442.
Amor vult amato præsens esse, eo quo potest modo. 443.
Anabaptistis ad Christi diuinitatem abnegandam Zuingliani ponunt fundamenta. 315.
Angeli altare nostrū circūstantes Christi præsentiam in S. Eucharistia declarant. 423. Et pro nobis orantes
h in tes

tes Corpus Christi in altari demon-
strant. 424.

Arriani corporalem corporis Christi
māducationē nō negabāt. 242. 243.

Asseruatō S Eucharistiæ q̃ antiqua.
278. 279. 280. 282.

Pro asseruatione reliquiarum Christi
corporis Pastophoria sub Clemente
constituta. 289.

Anselmus Cantuariensis pro Trāssub-
stanciatiōe. 173.

D. Augustinū Ecclesia quātū fecit. 274.

D. Augustinus ab alijs Doctoribus
Ecclesiæ non dissensit. 268. nuncq̃

ad scripturam in his, q̃ Ecclesia defi-
niuit prouocauit. 272. sua scripta

examinatiōi Rōmani Pōtificis sub-
iecit. 271. Doctorū autoritate con-

tra Hæreticos est vsus. 269. eo-
rum sententias magni fecit. 268.

suam sententiam de Eucharistia non
retractauit. 271. Quædam docere

sine cōsensu aliorū Doctorum & cō-
cilij non audet. 270.

D. Augustini pro Transsubstantiatio-
ne sententiæ. 63. 76. sl. 96.

pro reali præsentiā corporis Christi
in Euchar

in Eucharistia. 232. 225. 253 257.
D. Augustini iudices & censores volūt
esse Hæretici. 61. & sententias eius
in alijs fidei dogmatibus contem-
nunt. 60.

B.

Baptismus non in aqua, sed in aquæ ab-
lutione perficitur. 335.

Baptismi & S. Eucharistiæ differen-
tia. 147.

Baptismum tacitè abolent sacramen-
tarij. 35.

Basilii magnus pro præsentia corpo-
ris Christi in sacramento. 172.

Benedictio Dei res immutat. 55.

56. Quanta sit eius vis. 64.

Berengarij Hæresim prostratam susci-
tauit Zuinglius, defendit Volanus.

16.

Berengarij recantatio. 170. & pæ-
nitentia. 171.

Brentium & Eutychem condemnant
Catholici 319.

Bruno patriarcha Charthusiæ pro
Transsubstantiatione. 172.

Bertramus suspectus & pater Berenga-
rij à quibusdam dictus, quædam ob-
scura

seurè dicit, nec tamen opinioni Vo-
lani fauet. 328. & Transsubstantia-
tionem videtur admittere. 329.

C

Calvinus fatetur se doctrinam de sacra-
mēto à Berēgario mutuātū esse. 170

Caluinistarum argumenta ante 500 an-
nos refutata. 164.

Calvini leuitas in S. Augustino iudicā-
do. 62.

Capharnaitis errantibus Christus Cal-
uinisticam interpretationem nō sub-
iecit. 230.

Capharnaitæ & Zuingliani extrema er-
rorum tenent, Catholici medium ve-
ritatis habent tramitem. 230:

Caro non prodest quicquid, spiritus est q-
ui uiuificat, quomodo sit accipiendū. 231.

Caro carnis & sanguis sacramentum
est sanguinis, quomodo accipi de-
bet iuxta D. August. 77.

Catholica dogmata continua nec inter-
rupta, Hæretica contra. 131.

Catholicorum ad res difficiles intelligē-
das facilis via. 332. eorum cō-

cordia. 16. et sapiētia ne cuius, sed iu-
dicio totius orbis suā salutē credāt. 179

Chris

- Christum diuersum & alium, quā qui
prædicatus ē, anūciāt Hæretici. 236.
- Christo impotentiam tribuunt. 255.
- Christus clausis ianuis transiens supra
proprietates corporum fecit. 342.
- Christus amphibologiam à suis verbis
Hoc ē corpus meū, exclusit 52.
- Christus nouo beneficij genere nobis
cum in mysterio manet. 442.
- D. Chrysostomi sententia per hyperbo-
len eludere Volanus tentauit. 119.
- Chrysostomus adorat Christi corpus
in Eucharistia. 277. panem in cor-
pus transmutari docet, & corpus
nobis Christi in terra proponi affir-
mat. 116. & Christum non melotē
licut Hælias sed suum nobis corpus
& reliquisse & in eo ascendisse. 117.
- Chrysostomi de perfuso sāguine Chri-
sti Epistola. 123.
- Conciliorum necessitas. 178.
- ante Concilium Lateranen. sc̃per S.
Doctores rem transtubstantiationis
sunt profesli. 176.
- Concilium Lateranense quā nume-
rosū. 153. In eo eadem fuit, quæ
in Chalcedonēsi & in omnibus alijs,

Ecclesia.

182.

Concilia legitima semper eandem habent auctoritatē, etiā recētiora. 188.

sine Concilij auctoritate quædam docere non audet D. August. 179.

Cōcilijs tutius nos credimus, quàm vni alicui ministro. 194.

Conciliorum ad reprimendas Hæreses eadem est sēper auctoritas. 181.

Concilium Florentinum. 193. Constantiense. 193 Tridentinum. 194: pro Transsubstantiatione.

Concilium Lateranense omnes nervos Berengarianus & Tropistis succidit. 177.

Concilium septimum in Iconoclastis errorē sacramētariorū notauit. 159. ad Conciliorum opem frustra contra Anabaptistas prouocant Zuingliani. 319.

Consecrationem ex Eucharistia tollit Zuingliani. 89.

Consecratione elementa transmutantur. 96. & in ea verba Domini operantur. 100.

Conuersio naturarum & creatio, quid inter se differant. 108.

Corpo

Corpora nostra Christi corpore & sanguine aluntur. 98. Immortalia esse nequeunt, nisi Christi corpori coniungantur. 249. ex sacra Eucharistia incorruptionem acquirunt. 98.

Corporalis manducatio Christi corporis, est summum præsentiæ eius in Eucharistia argumentum. 223.

Corpus Christi ingredi in corpus nostrum non potest, nisi per cibum, iuxta Nilenum. 249.

Corpus Christi in Eucharistia tangitur dum species panis, sub quibus illud est, tanguntur. 227. 228.

Corpus Christi carni nostræ sicut cera liquefacta alteri ceræ iungitur, iuxta Cyrillum Alex. 246.

Corpus Christi gloriosum nulla potest affici iniuria. 238.

Corpus Christi non ex se sed ex vicio sumentium est exiciale. 406. 405.

pro Corpore Christi nouo figmento Volanus tessera interpretatur. 407.

Corpus Christi in sacramento non est nudatum suis proprietatibus. 337.

Nec est, ut in loco. 326. modo in explicabili. 309.

Corp

Corporali cibo in paradiso corporalis
erat in remedium opponendus ci-
bus. 436.

Crede & manducaſti, quomodo ſit iux-
ta D. Auguſt. accipiendum. 47.

Credere non eſt idem, quod corpus
Chriſti in ſacramēto māducare. 37. 42

Credidit homo ſupra ſenſum ſathane
de cibo mentienti, credat nunc Chri-
ſto ſupra ſenſū de cibo dicenti. 434.

D. Cyprianus martyr pro Tranſſubſt.
facit, mutationem naturæ panis a-
gnoſcit, latere corpus Chriſti ſub
ſpeciebus confitetur. III.

D. Cyrillus Alexandrinus inſanire eos
dicit, qui reliquias corporis Chriſti,
non eſſe corpus Chriſti dicunt. 131.
Chriſtum ſe noſtris corporibus per
ſui corporis manducationem vnire.
132. panem in veritatem carnis non
in figuras Zuinglianas conuerti do-
cet. 133. ſpecies panis à ſubſtātia di-
ſtinguit. Noſtram cum Chriſto ſecū-
dum carnem eſſe coniunctionem,
non ſecundum fidem & charitatem
tantū, ſed per naturalem participa-
tionem Chriſtum in nobis eſſe, proſi-
tetur

tetur.

246.

D. Cyrillus Hierosolimitan⁹ sicut aqua
in vinum, ita in cæna Christum vinū
in sanguinē conuertisse docet. 135.

D

Damasceni & Theophilacti authorita-
tem contemnit Volanus, vt veritatē
& sententiarum eorum claritatē ef-
fugiat. 149.

Damascenus corpus Christi quomo-
do fiat ex pane, non censet vt quæra-
mus: panem & vinum transmutari
modo inscrutabili in Christi corpus,
nec aliud corpus, quàm quod in dex-
tera Dei sedet, in sacramento esse:
Nec esse panem figuram corporis,
sed corpus docet. 142. 143. 145.

Deo idem est, posse quod velle. 70.

Dilemma pungens sacramentariū. 315.

Disparata locutio non est: hoc est cor-
pus meum 63. 69.

Diuinitatis Christi murus, est veritatis
corporis Christi in Eucharistia cōfes-
sio. 299.

Doctorum consensui credebat se D.
August. 270.

Doctores antiquiores maiorem quàm
recentis

- recentiores habent authoritatē, sed
 Concilia semper eandem. 138.
 Docto. S. contēnunt hæretici. 62. 152.
 Doctores semper habet Ecclesia, ne si-
 mus sicut paruuli fluctuantes. 155.
 Doctores S. fecibus cōparat Vola. 150
 Doctores scholastici Aegyptum spolia-
 runt, vt Ecclesiam ornarent, 169.
 Doctores scholasticos temerē proscin-
 dit aduersarius. 196.
 Doctores scholasticos Hæretici, tanq̃
 lupi, canes gregis oderunt. 198:
 Doctores scholastici omnia Hæretico-
 rum sophismata præuiderunt. 198.
 Doctores scholasticos cur spiritus S.
 in hoc fine seculorū produxerit. 199.
 Doctores scholastici duo semper in di-
 sputando tenuerunt. 200.

E

Ecclesia cū magistra sit fidei, sensibus
 pateat necesse est. 360. non est
 inuisibilis. 360. sub tempora
 Heliae non fuit ignota. 362. Cur
 dicitur sancta. 365. Non ab electis
 sed à vocatis denominatur. 353.
 Non per libros, sed per hominum fi-
 dem decurrit, 184.
 Eccle

Ecclesiam credimus, non quòd visibilis
non sit, sed quia per eam Deus inui-
sibilis loquitur. 364.

Emisenus pro transubstātiatione. 125.

Emisenus Christū in cæna sacrificasse
& sacrificium instituisse docet. 125.

Emisenum fatetur Volanus pro Trans-
subst. facere, & tamē eius authorita-
ti, quæ est grauislima, iniquè detra-
hit. 126. 127.

Epiphanius pro reali Christi corporis
præsētia in Euchar. 265.

Esychius miraculum in S. Eucharist. in
mutatione elemētōrū agnoscit. 157

S. Eucharistia sola est manducationis
corporis Christi mēsa. 41.

Eucharistiā à scriptura non discernunt
Hæretici. 91. Quid à baptismo diffe-
rat. 147. Quæ eius post baptismū
noua necessitas. 39. In ea Christus
rem simul cum verbo confecit. 87.

Eucharistia propter nuda signa dici ma-
gnū sacramentum non pōt. 93.

in Eucharistia substantia signorum in
res ipsas proprio huic sacramento
modo mutatur. 72.

Eucharistia iuxta Iræneum ex duabus
rebus

rebus terrena & cœlesti cōstat	211.
Eucharistia est noui Testamenti sacrificium.	413.
in Eucharistia miracula.	432.
Eucharistiæ aspectu energumeni purgabantur.	431.
in Eucharistia Christus ipse ē sacerdos & sacrificium.	421.
Eucharistiæ sacramentum corpus Christi vocatur.	79.
Eucharistia est & figura & veritas iuxta D. August.	80.
in Eucharistia vtrumq; est & signum in speciebus, et veritas in substantiæ mutatione.	75.

F

Fide vna Catholica relictâ nunq; vna sed plures occurrunt.	306.
Fides Volani quomodo in cœlum volat ad Christi corpus manducandū	321.
Fidem habuit Simon magus, & erat malus.	369.
Fidem non amittit pecans lethali crimine.	372.
Fidem habent mali ociosam & mortuam.	366.
	Fide

- Fidem habuerunt fatuæ virgines. 370.
- Fides meliùs excitatur & exercetur, p
verbi prædicationem, quàm per mu
ta, & vacua sacramentarium sym
bola. 41.
- Fidei, vocem sola, adiunxit Volanus
Lutherum adulterãtem scripturas imi
tatus. 27.
- Fides, est ianua, per quam ad cænacu
lum Ecclesiæ õnes ingrediũtur. 370.
- Fides cum charitate confundi non po
test. 30.
- Fides non est vnicum instrumentum
ad salutem obtinendam. 32.
- Fides non potest corpus Christi sibi ef
ficere. 41.
- Fide mali Christo cohærent. 366.
- Non fide tantum, sed re ipsa in Christi.
miscemur carnem, & membra Chri
sti efficimur. 40.
- Figuræ Zuinglianorũ sunt mendacio
rum asylum. 19.
- Figura est in speciebus Eucharistiæ ve
ritas in substantiæ mutatione. 80.
- Figuræ ibi sunt agnoscendæ, vbi nulla
est prædicati, in subiectum mutatio.

Figuræ in docendo potius, & re aliqua
similitudinibus illustranda vigent
ab institutione verò sacramentorū
necessariò remouentur. 23. 24.

Figuras veritas rei excludit. 67.

Ad figuras per fugium Zuinglianis
substantiæ mutatio prohibet. 67.

Figuræ, nullā sacris literis certam sen-
tentiam relinquunt. 22.

Figurata Zuingliana conuersionis nul-
lum apud orthodoxos vestigiū. 102.

Figurata in scriptura dicendi phrasēs
nullam cum forma Eucharistiæ ha-
bent comparisonem. 72.

Figuras sola Transubstantiatio expu-
gnat. 20.

Figuratos sensus, vel Christus Discipu-
lis explicabat, vel ipsi interpretatio-
nes ab eo requirebant. 23.

Figuras & Tropos conuersio realis in
Eucharistia excludit. 20.

Figuratum Testamentum nullus facit,
qui veros hæredes instituit. 24.

Figurati sensus Origenistas seduxerūt.
23. Non ad figuratam solutionem,
sed ad omnipotētiam Christi D. Au-
gust. in his verbis, Hoc est corpus
meum

meum confugit. 237.
Fulbertus Carnotē. pro Transubstā
tiatione. 166.

G

Grammaticorum regulis fidei mysteri
a expugnare vult Volanus. 68.

D. Gregorius magnus præsentiæ Chri
sti in sacramento assertor. 267.

D. Gregorius Nyssenus, panem Dei
verbo non manducatione nec com
mestione in corpus Christi commu
tari, & carnem Christi corporibus
nostris coniungi docet. 136. Eius
cōfessio aduersario os obstruxit vt
nil potuerit respondere.

H

Hæmorrhoiſſa verè christū tetigit cū
fimbriam tantum vestimenti eius tā
geret. 227.

Hæresium quis finis & scopus. 298.

D. Hieronymus pro Transubstantiati
one & Christum in cæna sacerdotiū
Melchisedechicū obuiſſe sensu. 130.
verbo repræsentare pro rem præse
tem exhibere vsus est. 130.

D. Hilarius carnaliter in nobis Christū
esse & corporaliter naturalit̃ cōmu
nione

ñione nobiscū coniungi docet. 243.
Tanti facit veritatem corporis in sa-
cramento quanti incarnationem in
virginis vtero. 241.

Hæreticis levis ratiocinationis ventus
eripit fidem. 57. Disputant contra
fidē sine fide. 165. Plus suis scēlibus
quā Deo volunt credere. 339.

Hæretici quædam quæ tradit fides eli-
gentes, non tam credunt q̄ opinan-
tur. 62. Doctorum sententijs con-
stricti ad arcem temeritatis & contē-
ptus confugiunt. 151. in deserto &
penetralib⁹ multos Christos demō-
strāt. 305. Nullum esse in toto or-
be purum noui Testamenti codicē,
& ab Homoulianis omnes esse de-
prauatos, confingunt. 153. Nullius
se iudicio permittunt. 60. Verba
sanctorum scindunt, & abruptas scē-
tētijs, vt imperitos seducant, ponūt.
90. Confusionem omnium ordinū
rerumq̄ inducunt. 384. Authorē
naturæ legibus naturæ subijciunt.
339. In philosophicis quidam rudes
ex physicis rationibus fidem oppu-
gnant.

218.

Hæc

Hæreticis nihil satis facit. 333. 336.
 Hæreticorum dogmata qualia. 191.
 Hæretici simulatè ad S. Doctores pro-
 uocant, cum iudices eorum ipsi, an
 secundum scripturam loquantur, es-
 se velint. 60.
 Hæretici lucem fugiunt & in angu-
 lis imperitorum obstrepunt. 200.
 Inter se pugnant. 319. Semper ali-
 quid addunt, vel detrahunt sacræ
 scripturæ. 29.
 cùm Hæreticis scripturis certare cur
 nō censeat Tertullianus. 151.
 Hugo Lingonienſis contra Berengari-
 um pro Transſubſtantiatione. 168.
 Hugo de S. Victore pro Transſubſtā-
 tiatione. 175.

I

Idololatriæ Eccleſiā Dei inſimulat Vo-
 lanus, & matrem ſuam adulteram
 vocat. 294. & ipſe occaſionem i-
 dololatriæ præbet. 262.
 Imaginum cultum ab Euchariſtia Con-
 cilium Nicenum ſecundum diſtino-
 xit. 259.
 Irenæus aſſertor eſt Transſubſt. 99.
 Irenæum falſò Zuingliani pro ſua Hæ-
 reſi

- res adducunt. 97.
 Judas bonum corpus Christi, & Simō
 bonum Baptisma accepit. 369.
 Iustinus martyr pro veritate corporis
 Christi in Eucharistia. 263.

L

- Lateranenses patres quemvis doctore
 auctoritate superant. 135.
 Lateranense Concilium Niceno in au
 thoritate pro dogmatibus fidei non
 cedit. 132. In eo Petrus per Innocē
 tium loquutus est. 157.
 Lanfrancus Cantuariensis contra Berē
 garium, pro Transubst. 166.
 Leo magnus pro præsentia corporis
 Christi. 267.
 Lignum vitæ plantatum in paradiso Ec
 clesiæ. 439.
 Lux ante solis creationem per se line
 vllare subiecta constitit. 220.

M

- Mali Catholici vera credunt. 372.
 Ecclesiæ limitibus cōprehenduntur.
 354. 355. vera & eadem cum bo
 nis sacramenta percipiunt. 381.
 corpus Christi ore in sacramento
 manducant. 385.
 fide

fide mortua Christo inseruntur. 31.
sordidi mundum Christi sanguinem
iuxta D. Hierony. bibunt. 395.

Non manducant corpus Christi ad
vitam & ad fructum. 393. sunt in-
fructuosi palmites in Christo. 371.

Mali bonis in Ecclesia permixti. 360.

Malorum manducatio corporis Chri-
sti conuincit Zuinglianos. 352.

contra Malorum cōmunionem rati-
ones Calvinianæ refutantur. 402.

Manducatio corporis Christi duplex.

397. spiritalis & sacramentalis. spi-
ritalis item duplex. 44. 45. 46.

Manducatio spiritalis non est cum sa-
cramentali confundenda. 313.

Māducatio sacramētalī bonis et malis
cōmunis sola realis est à Christo in
Eucharistia instituta. 48.

Manducatio figurata per omnes fidei
articulos vagari potest. 46.

Nil manducatur verè quod non est.
312. 313.

Māducare domi & manducare coram
Domino & cum religione quadam
quid differat. 415.

Mānsio in Christo duplex. 30. 404.

Manna Iudaicum iuxta Zuinglianos
Euangelicam Eucharistiam superat.

93.

in B. Mariæ Dei genitricis laudibus per
sistere, quantum ad tuenda dogma
ta Catholica referat. 292. 293.

Miraculum in Eucharistica mutatione
æquale creationi rerum ex nihilo, ag
noscit D. Ambrosius. 106.

Miracula multa in Eucharistia agno
scūt Catholici. 345. 346.

Miracula in S Eucharistia D. Augusti
nus agnoscit. 235.

Mutatur natura Dei benedictione. 100.

Mutare naturas sermo Christi pōt. 101.

Mutatio in elementis Eucharistiæ om
nipotentia Dei tribuitur, cum creati
one ex nihilo, & cum realibus mira
culis mutationibusq; naturarum co
fertur. 103. 105.

Mutatio elementorum in Eucharistia
ex fine & usu Volani esse nō pōt. 45.

N

Naturam panis, pro conditione panis
dici insulse affirmat aduersarius. 113.

O

Origenes de sola spiritali manducatio
ne lo

ne loquitur:

392.

Orationes sanctorum patrum in Missa
præsentiam corporis Christi declarant.

421.

Ore hoc sumitur, quod corde creditur.

209.

Optatus Milevitanus pro præsentia Christi
corporis in sacramento.

256.

P.

Palmites in Christo duplices:

30.

Panis Dñi, est ipsū Christi corpus.

401.

Panis benedictus, nō erat Euchar.

255.

et qd ab Eucharistia deferrebat.

256.

Paschalius Corbieñ. panis & vini sub-
stan. mutari perhibet & figuras exe-

cratur.

164.

Philosophia, serua Theologiæ.

217.

Philosophi sūmi obediunt fidei, & le-
ges naturæ cedere Christi verbo iu-

bent.

217.

ex Philosophicis rationibus aduersari-
us mysteria fidei impugnat.

217.

Pignus in spem rerū promissarū Chri-
stus nobis reliquit

447.

Præparatio SS. Patrum ad percipiendā
Eucharistiam, est magnum præsentī

& corporis Christi, in ea argmētū.

427.

Procesiones cum sanctissima Eucharistia quid sibi velint. 298.

Procesiones cum corpore Christi, sunt expugnati Berengarii triumphus. 301.

Prosper pro reali presentia corporis Christi in Eucharistia. 267.

R

Rabanus Transsubstantiationem docet. 161.

Realem esse Christi in calice sanguinem effectus, qui est remissio peccatorum declarat. 53.

Rem ab existendi modo discernere ne scit aduersarius. 337.

Res a suo usu et effectu discernenda est. 341. 400.

Res sacramenti dupliciter accipitur a D. August. 382.

S.

Sacramenta sunt in genere signorum. 334.

Sacramenta callide sathanas per Hæreticos eiecit. 35.

Sacramentum esse sacræ rei signum male intellectum ab aduersario. 201. 203.

Sacramentis Zuinglianorum potiores sunt imagines. 261.

res Sacramentorum à signis usus humanus non disiungit. 205.

Sacra

Sacramēta Zuinglianorum nil ab imaginibus distant. 260. 202.

Sacramenta eadem boni & mali sunt. 377. eadem sunt pro malis & bonis instituta. 376.

in Sacramento Eucharistiæ propter substantiæ mutationem, ad rationē sacramenti nihil desideratur. 212.

Sacramenti contemptus si desit, fructus sacramenti habendi votum deesse non potest. 47.

Sacramenta contemnentes salvi esse non possunt. 35.

Sacramentaliter quid sit esse Christi corpus in Eucharistia 332.

contra Sacramentarios autoritas Ephesini Concilij ab antiquis est producta. 165.

Sacerdotium antiquum non sublatum sed translatum. 414.

Sacrificio externo carere nova lex non potest. 412.

Sacrificij novi Testamenti excellentia est maximum præsentiae Christi corporis in altari argumentum. 411.

Sacrificium gentium mundum quod sit iuxta Malachiam. 419. 413. 414.

Sacrifici

Sacrificatur prius id quod religioſè m̃a
ducatur.. 415.

Sathanas quod falſò de cibo promiſit
hoc verè Chriſtus in cibo præſtitit.

437.

Senſus noſtri externi accidentia tantū
diſiudicant. 210. de ſubſtantia non iu-
dicant.

213.

Senſus licèt medicinæ amaritudinem
conſectam dulci cibo non deguſtāt,
tamen verè medicinam ſumunt: Ita
& Chriſti corpus.

227.

Senſus noſtros Chriſtus ab horrore li-
berauit in Euchariftia ſpecies conſer-
uans, ſed carne ſua nos nō priuauit.

141. 140.

Scriptura mutus iudex, Eccleſia Euan-
gelium animatum.

150.

Significatur Chriſtus aliter per prædi-
cationem, aliter per ſacramentū. 91.

Significādi dignitas iniquè, operationi
ſpiritus S. & Chriſti verbo à Zuin-
glianis tribuitur.

109. 94.

Signum corporis dediffe Chriſtum di-
ſcipulis quomodo ſit iuxta D. Augu-
ſti. accipiendum.

74

Species ſeu accidentia diſtinxit D Aug^o
a ſub^o

à substantia elementorum in S. Eucha.

217.

Species panis per figuram Christi corpus dici possunt.

70. 71.

in Speciebus panis & vini licet nil sit æquale & simile corpori Christi, tamē est sub illis corpus Christi iuxta Epiphanium.

265.

Specierum in Eucharistia maior est cū Christi corpore quā cum illa veste quā Hēorrhōisā tetigit cōiūctio.

quæ in Speciebus panis fiunt, meritō in Christi corpore fieri propter arctam coniūctionem dicuntur.

Substantialiter esse corpus Christi in sacramento q̄modo debet accipi.

Substātia panis mutata in corpus Christi verē & propriē sine vlla figura illud est corpus Christi.

67.

T

Theophilactus corpus Christi propter nostram infirmitatem, & in edendo horror ē occultari sub speciebus, et species quidem conseruari, ipsum verò panem, in Christi corpus mutari: nec dixisse Dominum, Hoc est figura (quod Zuingliani dicunt) sed

Hoc

- Hoc est corpus meum: & panem q
dem apparere carnem verò Christi
esse in Eucharistia docet. 135. 139.
Theophilus Alex. Transsub. profi-
tetur. 156.
Theodoretus adorationem Christi in
sacramento confitetur. 277.
Transsubstant, ex Christi verbis statui-
tur. 53.
Tangere nos Christum in argumentū
veræ eius resurrectionis, in Eucharisti-
a docet Cyrillus. 229.

V

- Verbum Dei potens est, & efficit in pa-
ne quod vult. 53. ad significandū
illud tantūm adhiberi dicere, est sum-
ma in Christū cōtumelia. 66. 55. 55.
Verbo Dei minus q̃ humano tribuunt
Zuingliani. 86.
Urbanus Pont. Catholicos contra Be-
rengarij pestem procesionibus cū
Christi corpore armant. 301.

Z.

- Zacharias Ciryfopolitanus pro Trans-
substantiatione. 173.
Zuingliana interpretatio verborū Chri-
sti, multis æte seculis est dānata. 50.
Zuingl

Zuingliana Hæresis atheismi & genti-
lismi conuincipotest. 349.

Zuinglianis sola dubitatio de diuina
potentia cōcepta, fidem eripit. 69.

Indignitate Christi falsò permouen-
tur ne corporalem manducationem
agnoscant. 236. nec asseruant nec
morituris præbent S. Eucharistiam.
281. apponunt ad scripturā nec pla-
gas maledictionis timent. 51.

Zuinglianorum, Loscensium & Raco-
uitarum qualis sit Christus. 297.

Zuinglianos idem quod gētiles à Chri-
sti fide abducit. 236.

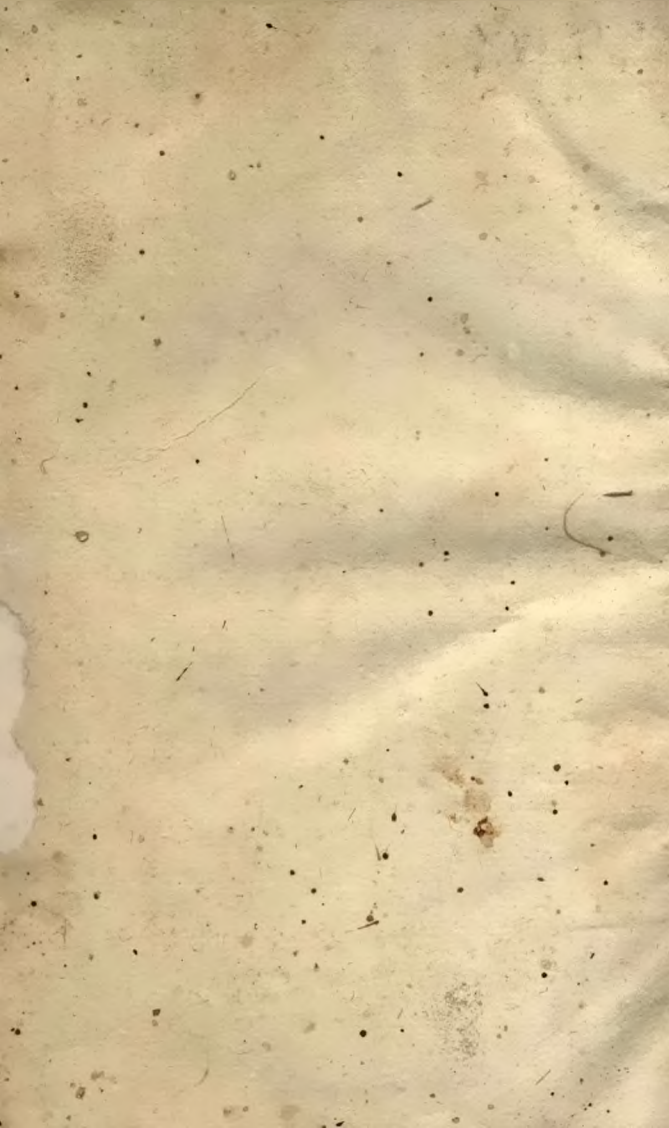

VILNAE EX TYPOGRA-
phia, et sumptibus, Illius, D. Domini
Nicolai Christophori Radiuili, Ducis
in Olica & Niesiuis. Magni Du. L.
Marschalci &c. Anno Domini.

1576.

KSIEGARNIA

ANTYKWARIAT

685756

E

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

